Clasicii
Literaturii Universale
Selma *Lagerlöf*
GÖSTA BERLINGS SAGA
Albert Bonniers Förlag
Stockholm 1960
Selma Lagerlof
POVESTEA LUI GOSTA BERLING
Traducere din limba suedeză de NICOLAE FILIPOVICI
mo
Bucureşti – 1968
Editura pentru Literatură Universală
Coperta colecţiei de
Vasile Socoline
— Selma Lagerlöf Desen din ediţia germană Berlin W 50 – Schreitersche Verlagsbuchhandlung

În anul 1907, ziarul „Dagens Nyheter" din Stockholm a întreprins o anchetă printre cititori pentru a desemna pe „cei mai de seamă suedezi din timpul domniei regelui Oscar al II-lea". În răstimpul la care se referea ancheta, poporul suedez număra destule personalităţi în stare să facă oarecum dificil răspunsul cititorilor. Era, printre alţii, prozatorul şi dramaturgul August Strindberg, a cărui operă depăşise graniţele ţării sale; era, apoi, savantul Alfred Nobel, descoperitorul dinamitei şi fondatorul prestigiosului premiu internaţional care-i poartă numele; şi, în sfârşit, exploratorul arctic Nils Adolf Erik Nordenskjöld, norocosul deschizător al aşa-numitei căi Nord-Est. Totuşi, niciunul dintre aceşti celebri suedezi n-a întrunit întâietatea preferinţelor celor care au răspuns la anchetă. O altă personalitate câştigase, într-un grad mai înalt, preţuirea şi admiraţia suedezilor. Era Selma Lagerlof…

Pentru mulţi dintre cititorii de pretutindeni ai Selmei

Lagerlof, opera acesteia înseamnă într-un fel Suedia întreagă, ţara vechilor *saga* şi legende scandinave, nordul lacurilor clare, cu tăcerea aspră şi enigmatică tulburată de ecoul forjelor rudimentare – astăzi mari uzine metalurgice. Legătura simpatetică cu această scriitoare este cu atât mai sensibilă, cu cât s-a dovedit oarecum consecventă: Selma Lagerlof face parte din categoria acelor scriitori, puţini la număr, care se adresează cu evidentă şi egală fascinaţie vârstelor antipodice – copilăria şi maturitatea. Pe retina anilor copilăriei noastre a rămas de neşters *Minunata călătorie a lui Nils Holgersson prin Suedia,* iar maturitatea a găsit, cu aceeaşi surpriză, opera de mare densitate umană *Povestea lui Gösta Berling.* Dar în acest efort al actului scriitoricesc, Selma Lagerlof a rămas de fapt ea însăşi povestitoarea „cu ochi de geniu şi copil", cum spune atât de potrivit poetul Bo Bergman. Orice carte a sa, poate doar cu excepţia sumbrei povestiri *Banii domnului Arne* (care poate fi socotită o încercare de evaziune din propriu-i mod artistic), indică trăsăturile uimitoarei sale personalităţi artistice: lirism fluent şi pur, sinceritate şi candoare tinzând să dizolve convenţia basmului într-o imagine unică, o lume aparte în care credem deopotrivă cu cel ce a plăsmuit-o, umanism generos şi optimism niciodată convertibil, întemeiat pe înţelegerea – în fond gravă şi raţională – a naturii omeneşti şi a vieţii. Poezia degajată de opera ei nu este numai a stilului, ci a ceea ce André Maurois numeşte: „ritmurile ascunse ale vieţii".

Aceea ce avetţ *ai* devină aproape un erou naţional al poporului suedez s-a născut la 20 noiembrie 1858, în ţinutul Vărmland, la Morbacka, domeniul părinţilor ei. La vârsta de trei ani, o paralizie a picioarelor o va lăsa infirmă pe viaţă. Refuzându-i jocul şi zburdălnicia copilăriei, îi va oferi în schimb mirajul basmului şi al vechilor legende vărmlandiene. Compensaţia aceasta – ca să spunem aşa – este oarecum una de consistenţă, dacă ne gândim că Selma Lagerlof datoreşte vocaţia de scriitoare tocmai extraordinarei ei înţelegeri pentru folclor şi pentru trecut. Unul dintre iniţiatorii Selmei în această lume mirifică a

fost chiar tatăl ei, ofiţer în retragere în regimentul ţinutului. Ex-locotenentul Lagerlof era lipsit de aptitudini gospodăreşti, iubea literatura, cunoştea nenumărate *saga* şi întâmplări vechi, având chiar, se pare, înclinaţie spre improvizaţii. Selma Lagerlof a păstrat totdeauna o vie afecţiune pentru tatăl ei, a cărui fire melancolică şi boemă, dispusă elanului romanesc, va transmite unele trăsături tulburătorului Gbsta Berling.

În anul 1885, Selma Lagerlof absolvă, la Stockholm, cursurile şcolii superioare normale şi, în acelaşi an, este numită institutoare la şcoala primară de fete din oraşul Landskrona. Până la acea dată publicase doar versuri ocazionale, care i-au adus o anumită notorietate locală. Tânăra institutoare nu găsise însă adevărata cale. În mintea ei trăia, cu un relief neobişnuit, „un vârtej de poveşti, un nor inform de aventuri care plutea de colo până colo ca un roi de albine rătăcite într-o zi de vară şi nu ştiau unde să găsească pe cineva în stare să le adune într-un stup”. În *Povestea unei poveşti*, din care am desprins aceste cuvinte, Selma Lagerlof, vorbind despre sine la persoana a treia, notează cu sensibilitate momentul cristalizării drumului ei în creaţia artistică: „Într-o după-amiază, ea mergea pe strada

Malmaskillnad, cu un pachet de cărţi subsuoară. Asistase cu puţin înainte la o lecţie de istorie literară. Probabil că fusese vorba de Bellman sau de Runeberg, căci tot timpul se gândea la aceşti scriitori şi la personajele lor. Îşi spunea că ostaşii veseli ai lui Runeberg şi chefliii zvăpăiaţi ai lui Bellman erau cu adevărat subiecte demne de pana unui scriitor. Deodată îi trecu prin minte un gând: lumea în care ai trăit tu acolo, în provincia Vărmland, nu este cu nimic mai prejos de aceea a lui Fredman sau a lui Stal. Dacă te-ai gândi s-o descrii, ai avea un material nu mai puţin rodnic, din care poţi face multe. Aceasta a fost prima ei viziune pe tărâmul povestirii”.

În acea epocă – deceniul al nouălea al veacului trecut – literatura suedeză era dominată de opera cu accente naturaliste a lui August Strindberg. De asemenea,

influenţa naturalismului francez şi a şcolii sale se resimţea puternic în Suedia; operele literare mai reprezentative ale acelei epoci aparţineau unui realism sumbru, descurajant, cu o viziune pesimistă asupra vieţii, viziune care devenise aproape o modă. Ca toţi scriitorii de atunci, Selma Lagerlof a suferit şi ea, la început, influenţa oarecum uniformizantă a lui Strindberg, compunând o primă viziune a *Poveştii lui Gösta Berling* într-o „proză calmă şi realistă”. Încercare, evident, caducă; ceea ce avea de spus Selma Lagerlof, lumea ei lăuntrică, marea sa capacitate imaginativă nu se adapta limbajului obiectiv şi rece, aproape fotografic al literaturii vremii. „Nu avea destulă pătrundere, notează despre sine scriitoarea. Un altul şi-ar fi dat seama numaidecât că imposibilul era imposibil”. În adevăr, preferinţele, structura şi gustul Selmei Lagerlof erau cu totul altele. Tânăra scriitoare cunoscuse de timpuriu scriitori ca Dickens, Andersen, Daudet, Ibsen, Björnsson, Turgheniev şi Tolstoi. Încă din şcoala normală citise cu pasiune pe Carlyle, a cărui influenţă asupra operei ei este poate cea mai evidentă. Epica densă a acestor scriitori, preferinţa lor pentru destine puternice, umanizate, efervescenţa lor etică vor forma parametrii viziunii sale scriitoriceşti.

În 1885 moare tatăl ei, iar după trei ani domeniul Morbacka este vândut, datorită greutăţilor materiale destul de numeroase prin care trece familia Lagerlof. Selma Lagerlof nu se poate împăca de loc cu pierderea casei părinteşti şi vacanţele le va petrece la vila surorii sale Jonara Ahigren, la Braryd, nu departe de Morbacka.

În vara anului 1890, cu prilejul unui concurs organizat de ziarul „Idun”, Selma Lagerlof trimite primele cinci capitole din *Povestea lui Costa Berling.* Recunoscându-i calitatea excepţională şi originalitatea aproape derutantă (criticul suedez Oscar Levertin numeşte această operă „o anomalie în istoria literaturii”) juriul concursului i-a decernat premiul întâi. Când a apărut, în 1891, cartea nu s-a bucurat însă de o primire entuziastă. N-au lipsit din partea unor critici aprecieri maliţioase, deşi

au răsunat şi unele glasuri binevoitoare, dar la un diapazon scăzut faţă de valoarea reală a acestei opere. O carte mare, cu totul nouă, surprinzătoare, aştepta glasul autorizat care s-o impună lumii în adevărata ei semnificaţie şi lumină. În ianuarie 1893, marele critic danez Georg Brandes a publicat în ziarul „Politiken" din Copenhaga o recenzie elogioasă şi edificatoare asupra *Poveştii lui Gösta Berling,* care tocmai apăruse în limba daneză. Dintr-odată, cartea deveni celebră în Danemarca şi cuceri apoi destul de repede îndreptăţită recunoaştere în Suedia, astfel că volumul de nuvele *Lanţuri nevăzute,* cea de a doua carte a Selmei Lagerlof, a cunoscut chiar de la apariţie un succes răsunător.

După o călătorie în Italia, întreprinsă în anii 1895 – 1896, în tovărăşia scriitoarei Sophie Elkan, de care o va lega o caldă afecţiune până la moartea acesteia, Selma Lagerloi se mută în oraşul Falun, împreună cu mama ei. Începe acum pentru scriitoare o epocă fecundă. După volumul de nuvele *Regine din Kungahälla,* inspirate din vechi legende islandeze dar cu acea pulsaţie umană specifică artei scriitoarei, urmează nuvela *Povestea unui conac*. În anul 1901 apare prima parte a romanului *Ierusalim* intitulată *în Decarlia,* iar în anul următor partea a doua, sub titlul *în ţara sfântă.*

Acest roman – afirmă criticul şi publicistul suedez Karl Otto Zamore – este „o epopee a ţărănimii, cea mai frumoasă care a fost scrisă în graiul suedez". Pătrunşi de o mare efervescenţă etică, de un înalt simţ ai dreptăţii, ţăranii Selmei Lagerlof – familia Ingmarilor – despre care e vorba în roman, au „aceeaşi măreţie rectilinie ca şi ţăranii din vechile legende islandeze". Dacă reacţiile sufleteşti ale Ingmarilor şi ale altor personaje din operă cunosc accente totdeauna profund umane, imboldurile etice care îi animă pornesc dintr-o esenţă creştină. Destinul bun sau rău al oamenilor, nefericirile naturii omeneşti sunt subordonate fidelităţii sau infidelităţii faţă de „căile Domnului", scriitoarea ocolind, cu evidenţă, determinantul obiectiv social-istoric. Sentimentul religios al Selmei Lagerlof

refuză însă unghiul îngust, fanatismul, intoleranţa; evident, de pe poziţiile unui liberalism creştin, eliberat de rigorile dogmei. Gertrud, eroina din *în ţara sfântă,* victima uneia dintre numeroasele secte care se infiltraseră în nordul rural al Suediei odată cu societăţile capitaliste acaparatoare, va părăsi dezamăgită Ierusalimul după ce va întâlni, în locul lui Iisus cel aşteptat, un banal şi insolit derviş. O lume până la urmă ea însăşi, cu durerile, patimile şi împlinirile ei fireşti, tinde, în mod obiectiv, să spulbere norul ideaţiei fanatice, să-i întoarcă pe „rătăciţi" la rosturile simple ale vieţii. Chiar slujitorii bisericii sunt văzuţi în latura lor omenească şi descrişi în linii adeseori realiste şi incisive. Pastorul din Broby *(Povestea lui Gösta Berling)* aminteşte, în felul lui, un Harpagon, un Gobseck sau un Hagi-Tudose: „Nu aprindea niciodată focul în odaia lui. Şedea pe o laviţă nevopsită, umbla îmbrăcat în zdrenţe, se hrănea cu pâine uscată şi turba de mânie când vedea un cerşetor la uşa lui. Îşi lăsa calul să moară de foame în grajd, iar finul îl vindea… Dacă vedea un ban la cineva, nu avea astâmpăr până ce nu-l simţea în buzunarul lui. Vai de cel care nu-i achita datoria în ziua de plată".

Cu o rară subtilitate sunt înfăţişate apoi, în trilogia scrisă la bătrâneţe – *Inelul lui Lowenskold, Charlotte Lowenskold* şi *Anna Svärd* – avariile umane pricinuite de pietism, evoluţia spre dezumanizare a preotului Ekenstedt. Chiar într-i. carte cu un conţinut strict religios ca *Legendele lui Iisus* e vădită o anume tendinţă de laicizare care a contrariat clerul oficial. Iisus nu are înfăţişarea tipic evanghelică, ci pe aceea a unui personaj de legendă ca atâtea altele din opera Selmei Lagerlof.

Selma Lagerlof este o scriitoare care s-a bucurat de longevitate; a murit în anul 1940, în vârstă de 82 de ani. Ultimele trei decenii le-a petrecut la Morbacka, în izolarea senină şi evocatoare a căminului părintesc, pe care-l răscumpărase. Un nimb de poezie şi legendă a învăluit oarecum retragerea aceasta care, de fapt, nu era aceea a turnului de fildeş. De sub pana scriitoarei ieşea carte după carte, tot atâtea acte de adeziune umană, de sensibilitate

acută pentru om, pentru trecutul şi viaţa ţării sale. Încă din 1906, înainte de retragerea la Morbacka, dăduse viaţă capodoperei *Călătoria lui Nils Holgersson prin Suedia,* care ca răspândire mondială avea să întreacă toate scrierile ei. Destinată a fi o carte de citire pentru uz şcolar, opera aceasta a rămas una dintre cele mai valoroase cărţi pentru copii din literatura universală. Autoarea ei întrunea, într-adevăr, calităţile potrivite: un inegalabil dar al povestirii, cunoaşterea subtilă a psihologiei copilului şi stăpânirea unui nesecat material folcloric. La capătul călătoriei lui Nils pe spinarea gânsacului, micul cititor realizează nu numai o imagine deplină a Suediei, dar şi un contact viu cu minunatele ei legende. Poate că imaginea aceasta nu mai corespunde întru totul înfăţişării de azi a Suediei industriale, poate că unele inadvertenţe legate de viaţa faunei să apară astăzi mai izbitoare; caldul ei mesaj educativ, tulburătoarea ei fascinaţie rămân însă aceleaşi, mijlocind încă multor generaţii de copii cea dintâi întâlnire cu ţara din nord.

Aceea care a scris atât de cald despre om şi a cărei operă poartă oarecum sensul caritătii depline, a condamnat fără niciun echivoc ororile războiului în romanul *Afurisit,* apărut în 1918. Structural, Selma Lagerlof refuză suferinţa ca o condiţie inerentă vieţii. Este, de aceea, firească prezenţa ei în rândurile mişcării feministe, zbuciumul moral şi chemările pacifiste din perioada primului război mondial, deşi Suedia nu fusese târâtă în acel cataclism. „Un lucru îngrozitor de demodat şi nedemn de ţările civilizate" avea să spună ea despre război, într-o scrisoare către traducătoarea sa daneză, Elizabet Grundtvig.

Întâia carte a Selmei Lagerlof păstrează – aşa cum arată criticul Gunnar Castren – „acea putere magică, irezistibilă şi caracteristică, pe care o au uneori creaţiile din tinereţe ale unor scriitori, niciodată cele de mai târziu: puterea magică legată de descoperirea, în ei înşişi, a forţei lor creatoare". Într-adevăr, mai mult decât oricare altă operă a Selmei Lagerlof, *Povestea lui Gösta Berling*

radiază, oarecum exploziv, personalitatea scriitoarei. Parcurgi pagină de pagină şi te laşi în voia acestei proze curgătoare, în care largi respiraţii de poem alternează cu tonul general de legendă, cu ritmul alert de baladă, cu intervenţii directe ale autoarei, clamând liric pe marginea destinului furtunos al eroilor, sau emiţând sentinţe morale de o rară acurateţe; fantasticul, asociat atât de ingenuu firescului vieţii şi întâmplărilor, poate să surprindă în prima clipă, dar înţelegi curând că munţii trebuie să vorbească între ei, că praful drumului de ţară are şi el ceva de spus, că vechile căleşti şi caii îmbătrâniţi ai cavalerilor din Ekeby pot invoca, la rândul lor, un trecut cândva eroic. În acest context de poezie şi de fabulos, destinele şi pasiunile omeneşti capătă un relief aparte, scriitoarea vorbind astfel mai potenţat, mai personal despre om şi viaţă. Istoria literară suedeză a întreprins numeroase investigaţii, uneori cu rezultate precise, pentru a identifica sursele de inspiraţie, întâmplările, legendele şi oamenii trăitori cândva, din a căror amintire s-a ţesut imaginea eroilor cărţii. Dincolo de interesul oarecum implicit al unor atari cercetări, se poate uşor distinge un element mai adânc care le-a chemat: este convingerea că modul artistic atât de afectiv al scriitoarei trădează, pe lângă o dispoziţie de temperament, filiaţii directe intime cu realitatea, îndelung filtrate în sufletul său. S-au identificat, de pildă, pentru Gösta Berling, mai multe tipuri reale, ale căror biografii şi portrete spirituale amintesc destinul acestui erou. Un personaj atât de polivalent uman ca majoreasa Margareta Samzelius, întruneşte trăsături ale unor femei pe care autoarea le-a cunoscut cândva. Asemenea modele s-au găsit aproape pentru toţi „cavalerii” Selmei Lagerlof, care surprind printr-un concret al individualizării, mergând uneori până la ticuri. Apare, aşadar, neîntemeiată neliniştea mărturisită de scriitoare în finalul căiţii, în legătură cu destinul acestei opere care ar putea fi socotită prea imaginativă: „albinele fanteziei” Selmei Lagerlof n-au voie să rătăcească pentru a găsi „stupul realităţii”, fiindcă, de fapt, ele s-au născut chiar în el. *Povestea lui Gösta*

Berling este o epopee a Vărmlandului natal, una dintre acele strălucite cărţi în care eposul unui popor capătă nu numai deplina conştiinţă de sine, dar şi certificatul universalităţii.

Povestea lui Gösta Berling, denumită oarecum impropriu roman, este de fapt o suită de naraţiuni-basm, ţesute în jurul „cavalerilor" vagabonzi, din rândurile cărora se detaşează ampla figura tânărului preot caterisit Gösta Berling. Imaginea oarecum stranie şi fantastică a acestor „cavaleri" găseşte totuşi un corespondent, evident mai prozaic, în viaţa socială a Suediei. Până târziu, în veacul trecut, ţinutul Vărmlandului era cutreierat, de la un conac la altul, de la o familie înstărită la alta, de diverşi boiernaşi scăpătaţi, militari ieşiţi la pensie, funcţionari rămaşi fără slujbă, ori studenţi care nu şi-au dat niciodată examenele. În schimbul unei ospitalităţi temporare, oferite adeseori din milă, prestau diverse servicii, sau cântau pentru gazde în nopţile lungi de iarnă. „Trăgeau la scară, spune despre ei Selma

Lagerlof, în trăsuri hodorogite, la care înhămau nişte mârţoage bătrâne. Rămâneau apoi ca oaspeţi săptămâni întregi, iar serile, după ce prindeau curaj golind câteva pahare cu grog, începeau să povestească despre vremea în care dansau desculţi, ca să le pară picioarele mai mici, sau îşi frizau părul cu drotul şi îşi căneau mustăţile".

Poate că asemenea exemplare umane – în fond, nişte inadaptabili – să fi avut în realitate şi o anume notă romantică, oarecum consolatoare, în trista lor boemie. Conturul lor, în cartea Selmei Lagerlof, creşte fastidios, incluzând plurale şi în bună măsură convenite virtuţi spirituale, un anumit rafinament amintind întârziat Renaşterea, dar şi însemnul tragic al ratării. Blândul Lowenberg este un mare muzician, dar virtuozitatea sa se manifestă doar în ideaţie la măsuţa pe care desenase clapele pianului şi nu în faţa unui plan adevărat; – în această ordine a visului, Kevenhuller este inventatorul avionului şi a automobilului; micul şi dolofanul Julius este orator, pictor, cântăreţ şi povestitor, iar unchiul Eberhard,

singurul care nu ia parte la viaţa comună de petreceri, scrie „marea lui operă în ştiinţa tuturor ştiinţelor”. În această lume a lor, intim solidară şi suficientă ei însăşi, dar tot atât de depărtată vieţii, nu obiectivitatea contează, adevărul despre ei toţi, ci visul prelungit despre sine, acceptat ca adevăr de toţi ceilalţi. De aceea, încercarea de evaziune din această lume este totdeauna temerară, sortită eşecului sau cu întoarcere grabnică, deşi în fiecare an unul dintre cei treisprezece „cavaleri”, conform unei convenţii fantastice, va trebui să moară. Vărul Liljecrona se va întoarce câteodată la casa, soţia şi copiii săi, dar nu va rămâne mult timp lângă ei, fiind totdeauna rechema’; de „patria visului”, acea „diversitate ispititoare a vieţii” către care năzuiesc toţi aceşti cavaleri. În fiecare an, cavalerii îşi vor lua rămas bun, în felul lor epicurian, de la patronul Julius şi-i vor pregăti trăsura şi merindea de drum, dar de fiecare dată el va face calea’ întoarsă.

Retragerea aceasta în vis şi plăcere, spre care Selma Lagerlof îşi conduce cavalerii, nu fără o satisfacţie poetică împărtăşită, cunoaşte însă implicit şi reversul grav, oarecum tragic. Povestea fiecărui cavaler, adeseori distinctă, fără legătură cu acţiunea cărţii, însumează o nefericire, o deziluzie, un clan frânt, actul dramatic care l-a smuls din viaţa adevărată şi l-a dat lumii visului. Blândul Lowenberg şi-a pierdut, cu mulţi ani în urmă, iubita în valurile lacului; „Vărul Kristofer” e adus la Ekeby din ordin regal, într-un fel de exil, iar Gösta Berling a fost răpit morţii de către Margareta Samzelius.

La conacul Ekeby, unde trăiesc aceşti cavaleri „veseli, nepăsători şi veşnic tineri”, sub ocrotirea energicei majorese Margareta Samzelius, în seara de Crăciun, în toiul petrecerii, îşi face apariţia Sintram, proprietar de forjă, sub înfăţişarea fantastică a „necuratului”. El propune cavalerilor un legământ potrivit căruia, dacă timp de un an nu vor săvârşi „nicio faptă cavalerească, înţeleaptă, folositoare sau laşă” vor deveni proprietari pe întreaga avere a majoresei; în caz contrar, el, Sintram, se va face stăpân pe sufletele lor. Cavalerii, care datorau mai curând

recunoştinţă Margaretei Samzelius, îşi amintesc deodată numai ultragiile suferite din partea impetuoasei femei. Târgul se încheie şi peste puţin timp majoreasa este izgonită de la conac de către asprul ei soţ, maiorul Samzelius, pentru că în urmă cu zece ani îl înşelase cu fostul proprietar al forjei, care de altfel îi făcuse moştenitorii averii sale. Continuându-şi viaţa de plăceri şi veselie, cavalerii neglijează cu totul forja şi conacul, atât de bine administrate de mâna de fier a majoresei. Existenţa lor izolată, egoistă, are acum efecte sociale acute. Mizeria îşi face loc în întreg ţinutul printre ţăranii domeniului, agravată de o secetă cumplită. Acel an de zile, cât durează patronatul cavalerilor de Ekeby, a fost „un an de veselie, de mizerie, de fericire şi de durere”, mărturiseşte în final Gösta Berling. Intenţia scriitoarei – relevă comentatorii ei – a fost să arate „cum trece vijelia Domnului peste provincia Vărmland”. Desigur, multe elemente ale cărţii confirmă această intenţie, ea fiind în acord cu viziunea creştină a scriitoarei. Ni se pare însă că tâlcul intim şi organic al *Poveştii lui Gösta Berling* constă în insatisfacţia etică a vieţii înţeleasă ca o plăcere neîntreruptă, în discreditarea, nelipsită de melancolie, dar fermă a cavalerilor. Gustul romantic pentru aventură şi tulburătoare poveşti de dragoste, izolarea rafinată şi hedonismul cavalerilor crepusculari, dar care se voiau „veşnic tineri”, au făcut loc înţelegerii grave a vieţii, cu rosturile ei simple şi eterne, în care munca, solidaritatea umană şi dragostea pentru popor formează jaloane esenţiale. În cele din urmă, cavalerii înşişi vor pune în mişcare ciocanul forjei, al cărui zgomot va ajunge la urechile majoresei muribunde, reîntoarse la conac. „Acest zgomot – comentează scriitoarea fapta romanticilor pensionari de la Ekeby – nu este farsa nebunească a unor cavaleri beţivi; e imnul de biruinţă a muncii…”

Aceea care a datorat atât de mult vechilor legende despre cavalerii rătăcitori nu pregetă acum să-i privească etic, să-i dezbare de nimbul lor înşelător, să-i încadreze în sensurile mari ale vieţii şi chiar ale istoriei. Dar dacă Gösta

Berling, singurul dintre ei şi cel mai tânăr, va găsi resurse pentru o fericire calmă, în consens cu datele vieţii alături de soţia sa, scrupuloasa contesă Elizabet, destinul celorlalţi cavaleri e învăluit într-o poezie subtil tragică. Părăsind conacul Ekeby, ei rămân ceea ce de fapt erau, nişte perimaţi ai vieţii, bieţi oameni bătrâni care „nu puteau să mai aibă parte de zile fericite”. În finalul cărţii, autoarea îşi ia rămas bun de la ei cu tristeţea despărţirii de sine însăşi, de copilăria ei. „E ultima noapte albă pe care am petrecut-o în mijlocul vostru. N-o să mai aud râsetele voastre sonore, nici cântecele voastre. Mă despart acum de voi şi de toată lumea veselă de pe ţărmurile lacului Sor”.

Vorbind odată ea însăşi, scriitoarea şi-a declarat pasiunea în interesul totdeauna consecvent „pentru viaţa omenească în toată măreţia şi şubrezenia ei”. Cele două ipostaze ale umanului sunt într-adevăr prezente în opera ei. Personajul său cel mai îndrăgit, fascinantul Gösta Berling însumează, în fiinţa sa, cele două trăsături ale firii omeneşti. Pe acest personaj, tot atât de reprezentativ că şi Till Eulenspiegel sau Colas Breugnon, scriitoarea îl arată a fi „cel mai tare şi cel mai slab dintre toţi oamenii”. Acest ratat de mare nobleţe al cărui chip „chiar în decădere şi neîngrijire, strălucea de frumuseţe”, poartă în sine resorturile adânci ale slăbiciunii omeneşti, dar şi elevaţia superioară, de mare puritate morală. Chefliu şi zvăpăiat, melancolic şi vesel, patetic în revărsările remuşcării, eroic şi deplin în dăruiri – Gösta Berling acumulează acea vitalitate sensibilă pe care unii comentatori, se pare, o asociază temperamentului suedez. Un anumit inexorabil *fatum,* romantic însoţeşte eroul de-a lungul romanului şi cu greu te aştepţi ca acel care se dăruieşte cu atâta ardoare şi produce tot atâta rău, să mai poată fi izbăvit. Şi totuşi, Gösta Berling va fi izbăvit, fiindcă acea zână bună care e Selma Lagerlof crede în viaţă şi în om, în natura lui perfectibilă. Chiar demitizarea cavalerilor e însoţită de un act de reahilitare a lor, actul eficienţei sociale. Credinţa scriitoarei în viaţă şi în om se transmite organic

personajelor. Acestea se autocalifică totdeauna etic, îşi aşază în faţă „misiuni de îndeplinit” – 1 cum spune criticul Gunnar Castren – pe care, ajutate de optimismul uneori miraculos al scriitoarei, le aduc la îndeplinire aproape totdeauna. Ele găsesc acea forţă de regenerare morală, de continuă emulsie umană, reflectând convingerea scriitoarei că fericirea omenească este „un bun de care au nevoie toţi copiii pământului” şi că este posibilă.

La fel ca Gösta Berling, şi alţi eroi vor avea împliniri etioa, după ce vor plăti tribut suferinţei. Este cazul frumoasei Marianne Sinclaire şi al nobilei Anna Stjămhok. Episoadele pline de poezie şi fineţe despre aceste eroine sunt de un adevăr şi concentraţie umană maxime. Îndeosebi drama Mariannei Sinclaire, cu atâtea răsturnări şi evoluţii ale sufletului feminin, cu încadrarea în viaţa familiei Sinclaire – şi aceasta contorsionată şi veridică – închide în sine materia şi tensiunea unui adevărat roman realist. Este explicabil faptul că *Povestea lui Gösta Berling* a inspirat nu mai puţin de unsprezece scenarii de film. Orizontul uman al Selmei Lagerlof cunoaşte extensiunea şi este oarecum irepetabil; cu fiecare povestire se deschid alte perspective, alte zone, alte cute sufleteşti; pasiunea pentru fabulos a scriitoarei e însoţită indiscutabil de o subtilă cunoaştere a oamenilor, de cumpănire fină, în laboratorul ei discret, a mişcării sufleteşti a eroilor. Totuşi, aceste splendide legende de dragoste degajă până la urmă o lumină întristătoare; poate fiindcă e prea multă suferinţă şi pasiune în ele şi vâlvătăile prea mari lasă teren arid. E tragică la sfârşit încremenirea sufletească a Mariannei Sinclaire, frumoasa care şi-a pierdut frumuseţea; şi e oarecum prea sever sacrificiul Annei Stjăinhiik, aşa cum se întrevede el în mesajul trimis lui Gösta Berling, prin soţia eroului: „Lumea vorbeşte despre mine că voi fi a doua majoreasă. Nu mă gândesc la dragoste, ci numai la muncă”.

Este evident justificată apropierea care s-a făcut între Gösta Berling şi alte tipuri celebre din literatura europeană, cum sunt Peer Gynt, eroul lui Ibsen şi bizarul

erou dostoievskian, prinţul Mîşkin din *Idiotul.* Toţi sunt nişte declasaţi, oameni cu un tonus uman şi etic excedentar – într-o lume măcinată de convenţii şi contradicţii distructive şi în care erau de fapt „mai înţelepţi decât înţelepţii”.

Georg Brandes a emis părerea că lumea din *Povestea lui Gösta Berling,* deşi se atestă de către scriitoare a fi aceea a anului 1820, „nu se potriveşte acelei epoci, ci mai degrabă epocii anului 1720. Multe trăsături o fac asemănătoare anului 1620, într-atât amintesc ele (poveştile, *n.n.)* epoca Renaşterii”. Această impresie de atemporalitate este, într-adevăr, evidentă. Viziunea romanică a scriitoarei, extensiunea mare şi difuză a fantasticului împrumută cărţii tonul îndepărtat al unei vechi *saga,* estompând socialul şi raporturile reale dintre oameni. În concepţia scriitoarei, lumea fabuloasă a cavalerilor este legată de „vremurile bune de altă dată. Chiar dacă Selma Legerlof, care nu şi-a manifestat aderenţe pentru vreo direcţie politică, înregistrează unele efecte nocive ale lumii capitaliste, reprezentanţii acesteia sunt priviţi dintr-un unghi etic abstract, şi nu din acela al apartenenţei sociale. Siutram, de pildă, un personaj plenar negativ, se justifică prin tenebroasa filiaţie cu „necuratul”, fiind cu totul abscons şi secundar faptul că este proprietar de uzine. Etica scriitoarei – de extracţie liberal-creştină, deşi cu sensibilă înţelegere pentru oamenii din popor, pentru toţi năpăstuiţii vieţii – tinde spre „armonizarea socială”, spre „unire” şi înţelegerea în sânul aceleiaşi orânduiri capitaliste care a stricat da fapt şi „vremurile bune de altă dată”.

Povestea lui Gósta Berling, această capodoperă a literaturii suedeze, a consacrat numele Selmei Lagerlof printre valorile permanente ale literaturii universale. Modesta institutoare – care în 1909 a obţinut Premiul Nobel, iar în 1914 a fost aleasă membră a Academiei Suedeze – a adus cu această operă trăsăturile specifice ale vieţii şi caracterului poporului suedez în conştiinţa lumii. Ea a creat în literatura contemporană o reacţie

neoromantică, nu lipsită de efecte etice pozitive, extrase tocmai din marea pregnanţă naţională a operei sale. *Povestea lui Gusta Berling,* ca şi celelalte cărţi ale Selmei Lagerlof ilustrează cu evidenţă faptul că sondarea folclorului unui popor oferă creaţiei literare accente şi ipostaze inedite ale sufletului uman, în stare să confere operei respective universalitate şi durată. Umanismul scriitoarei, de esenţă romantică, puternic colorat afectiv, aduce o notă distinctă viziunii asupra omului în literatura europeană.

Selma Lagerlof „rămâne cea mai mare povestitoare pe care a avut-o Suedia – arată un critic suedez cu prilejul morţii scriitoarei – pe picior de egalitate cu tot ce este mai de seamă în literatura universală. Povestea fetiţei şchioape de la Morbacka, a aceleia care a crescut ca să fie încununată de glorie în împărăţia literelor, parcă e scoasă chiar dintr-una din cărţile sale. Zilele i-au fost îndelungate şi pe toate le-a întrebuinţat cu folos, chiar când şedea ca o domniţă cu părul alb în căminul copilăriei, deasupra căruia păsările fanteziei n-au încetat o clipă să zboare”.

C. JALBĂ

Bjö (Bor
rksjö kşo)
Eke (Eke
by bü)
Bjö (Bör
rne ne)
Bro (Bru
)
Bro (Bru
by bü)
Ny (Nü
gärd gord)
Gös (Iöst
ta a)
Sjö (Ş0)
Do (Do

hna	na)
Sin claire	(Sin cler)
For s	(Für s)
Ug gla	(Ügl a)
Stj ämhök	(Şe mliok)
Lilj ecrona	(Lili ecrana)
Jan	(Ian)
Sch arling	(Şar ling)
Sol sken	(Sul şen)
He deby	(He debü)
Sva rtsjö	(Sva rtşo)
Väs trabro	(Ves trabra)
Hel gesäter	(Hel ieseter)

1 – PASTORUL

Pastorul se urcase, în sfârşit, în amvon.

Credincioşii îşi ridicară privirile spre el. Bine că venise la biserică! Duminica asta n-aveau să rămână iar fără slujbă, cum rămăseseră în cea anterioară şi în multe altele înainte.

Pastorul era tânăr, înalt, zvelt şi de o rară frumuseţe. Dacă ar fi purtat coif, platoşă şi spadă, sculptorul care i-ar fi cioplit chipul în marmură ar fi evocat figura celui mai falnic atenian. Avea ochi adânci ca de poet. Cu bărbia sa rotundă şi energică, parcă era un comandant de oaste. Întreaga lui înfăţişare, atrăgătoare, distinsă şi expresivă,

era aprinsă de flacăra geniului şi a spiritualităţii.

Lumea din biserică se uita la el cu uimire. Era obişnuită să-l vadă bălăbănindu-se pe picioare când ieşea din cârciumă în tovărăşia unor prieteni cheflii ca aide Beerencreutz, maiorul cu mustaţa groasă şi albă, şi robustul căpitan Kristian Bergh.

Din pricina beţiei nu venise la slujbă câteva săptămâni în şir. Enoriaşii fuseseră nevoiţi să facă jalbă împotriva lui, întâi la prim-pastor, iar pe urmă la episcopie şi la consistoriu.

Episcopul venise acum la el în vizită pastorală, cu care prilej urma să facă şi cuvenita anchetă. Luase loc în strana vlădicilor, cu crucea de aur pe piept, înconjurat de catiheţi din Karlstad şi de preoţi din parohiile vecine.

Nu încăpea nicio îndoială că purtarea pastorului depăşise limita îngăduinţei. Pe vremea aceea, pe la anul o mie opt sute douăzeci, lumea era tolerantă în materie de băutură, însă omul acesta îşi neglijase slujba

din pricina beţiei şi de data asta era ameninţat să şi-o piardă.

Acum, pastorul stătea în amvon şi aştepta să se cânte partea finală a psalmului care precede predica. Era încredinţat că toată suflarea din biserică e împotriva lui, atât oamenii mai de seamă, cât şi ţăranii sau tinerii corişti. Şi epitropii sfântului lăcaş îi erau duşmani. La fel şi organistul. Toţi îl urau, de la copiii aduşi de mână la biserică până la paznicul ei, un fost ostaş, om chipeş şi zdravăn, care luptase pe vremuri la Lipsea1.

Pastorul ar fi voit să îngenuncheze în faţa lor şi să le ceară îndurare. În clipa următoare simţi însă clocotind în el un fel de mânie. Îşi aminti cum fusese cu un an înainte, când se urcase prima oară în acel amvon. Era pe-atunci un om fără cusur, iar acum se uita în jos la prelatul cu cruce de aur la gât, care venise să-l judece.

Pe când citea introducerea, simţea că valuri de sânge îi năpădeau obrajii. Era din pricina mâniei.

Se îmbătase, ce-i drept, dar nimeni nu putea să-i facă

o vină din asta. Văzuse oare cineva casa parohială în care era osândit să locuiască? Pădurea întunecoasă de brazi îi înăbuşea ferestrele. Umezeala se prelingea din tavanul negru pe pereţii plini de mucegai. Nu-l ajuta oare rachiul să-şi păstreze curajul, când ploaia şi zăpada viscolită răzbeau prin geamurile sparte, iar pământul sterp şi nearat ca lumea nu-i oferea destulă hrană ca să-şi astâmpere foamea?

Îşi zicea în sinea lui că în definitiv era păstorul pe care enoriaşii săi îl meritau. Toţi aveau, la drept vorbind, darul beţiei. De ce trebuia să se înfrâneze numai el? Dacă un văduv îşi îngropa soţia, se îmbăta la comând şi la praznic. Dacă un părinte îşi boteza copilul, se îmbăta la cumetrie. Lumea care pleca de la biserică se abătea pe la cârciumă şi ajungea acasă mai totdeauna afumată.

— *Bătălia de la Lipsca* (1813), tinde trupele coalizate ale Prusiei, Austrie-Rusiei şi Suediei au înfrânt armatele lui Napoleon.

Prinsese gust de rachiu în drumurile pe care era dator să le facă, străbătând distanţe lungi pe lacuri îngheţate şi bătute de viforniţe, răsturnat alteori, pe vreme de vijelie şi de ploaie torenţială, dintr-o luntre şubredă, coborând iarna din sanie ca să facă pârtie pentru cal prin nămeţi uriaşi, sau împotmolindu-se pe drumurile mlăştinoase ale pădurilor.

Zilele anului se scurgeau mohorâte şi apăsătoare. Omul, fie ţăran, fie moşier, era tot timpul cu gândul la pământ. Dar când se lăsa seara, rachiul îi descătuşa mintea. Venea atunci inspiraţia. Inimile se încălzeau, viaţa se însenina, cântecele răsunau şi trandafirii răspândeau miresme.

Cârciuma de la han era atunci pentru pastor ca o grădină de flori din ţările însorite de la miazăzi. Deasupra lui erau struguri şi măsline, iar în frunzişul întunecos sclipeau chipuri sculptate în marmură. Pe sub palmieri şi platani se plimbau poeţi şi înţelepţi.

Pastorul din amvon ştia prea bine că viaţa nu putea fi trăită în acel fund de ţară fără mângâierea rachiului.

Lumea care îl asculta acum ştia bine asta şi, totuşi, venise să-l judece. Avea de gând să-l dezbrace de haina preoţească pentru că venise beat în lăcaşul dumnezeului ei. O! Ca şi cum rachiul n-ar fi fost de fapt singurul dumnezeu al acelei lumi!

După citirea introducerii, pastorul se aplecă să spună Tatăl nostru. În biserică se lăsă o tăcere adâncă. Deodată, însă, el cuprinse cu amândouă mâinile cordonul cu care îi era încinsă haina. I se năzărise că toţi credincioşii din biserică, în frunte cu episcopul, se strecuraseră pe scara care ducea la amvon, ca să-i smulgă haina preoţească. Stătea în genunchi şi nu întorcea capul, dar îi simţea tăbărând asupra lui şi-i vedea foarte desluşit, pe episcop, pe pastori şi primpastori, pe epitropi, pe clopotar şi pe toţi enoriaşii într-un şir lung, luptându-se să-i smulgă haina. Iar o dată smulsă haina, şi-i imagina pe toţi acei oameni care se îmbulzeau spre el prăvălindu-se pe aceeaşi scară unul peste altul. Ba încă avea impresia că se prăvăleau şi cei care rămăseseră jos şi care, fără să fi tras de haină, se mărginiseră să-i atingă pulpana.

Vedea lămurit toată acea frământare şi, fără voia lui, începu să zâmbească, dar în acelaşi timp simţi pe obraji o sudoare rece. Halucinaţia era groaznică. Se vedea proscris şi caterisit din cauza beţiei. Nimic pe lume nu putea fi mai jalnic. Avea să ajungă cerşetor pe drumuri, să adoarmă beat pe marginea şanţurilor, învelit în zdrenţe, în tovărăşia tuturor vagabonzilor!

Terminase rugăciunea şi urma să-şi ţină predica. Îi veni atunci o idee care-i opri cuvintele pe buze. Se gândea că pentru ultima oară îi era dat să se afle în amvon, spre a-l slăvi pe Dumnezeu.

Ultima oară! Simţi un fior. Uită de rachiu şi de episcop. Se gândea acum la un singur lucru: să se folosească de prilej şi să-l slăvească pe Cel de Sus.

I se păru că podeaua bisericii, cu credincioşi cu tot, se cufunda şi că acoperişul templului se dădea la o parte ca să poată ajunge cu privirea până la cer. Era singur în amvon, iar sufletul i se înălţa până la cerul deschis

deasupră-i. Cu glas puternic şi răsunător, aduse slavă şi osanale lui Dumnezeu.

Era omul inspiraţiei. Nu se mai uita acum la slovele scrise. Gândurile năvăleau asupra lui ca un stol de porumbei. I se părea că cel care vorbea nu era' el, dar îşi dădea seama că nimic nu putea fi mai presus pe lume şi că nimeni nu putea ajunge la asemenea culmi de strălucire şi de măreţie, la culmile la care ajunsese el în acele clipe, preamărind numele lui Dumnezeu.

Pastorul a vorbit tot timpul cât l-a încălzit văpaia inspiraţiei. După stingerea acelei văpăi, acoperişul bisericii a venit la loc, iar podeaua s-a ridicat înapoi din adâncuri. Atunci s-a închinat şi i-a venit să plângă. Era conştient că viaţa îi dăruise cea mai frumoasă clipă şi că acea clipă trecuse.

După slujba religioasă a urmat ancheta şi judecata. Episcopul i-a întrebat pe enoriaşi dacă aveau vreo plângere împotriva pastorului lor. Acesta nu mai era mânios şi sfidător ca înainte de predică. Ruşinat şi cu ochii în pământ, se gândea cu amărăciune la toate poveştile care aveau să se spună pe seama beţiei lui. Nu se auzi însă nicio astfel de poveste. Toţi cei adunaţi în jurul mesei mari de judecată tăceau. Pastorul se uită la ei. Întâi la clopotar. Dar clopotarul nu sufla un cuvânt. Apoi la epitropi, la ţărani şi la fabricanţi. Nimeni nu scotea o vorbă. Toţi tăceau cu gura încleştată şi cu ochii plecaţi asupra mesei.

„Fiecare aşteaptă să spună mai întâi altul ceva", îşi zise pastorul.

Unul dintre epitropi tuşi, curmând tăcerea.

— Eu, unul, socot că pastorul nostru e un om minunat, zise el.

— Preasfinţia-ta l-a auzit cât de frumos predică, interveni clopotarul.

Episcopul vorbi ceva despre desele absenţe de la slujbă ale pastorului.

— Doar om e şi el! Se poate îmbolnăvi, ca oricare, îşi dădură ţăranii părerea.

Episcopul făcu o aluzie la nemulţumirea lor cu privire

la felul de viaţă al pastorului. Ţăranii răspunseră că era încă destul de tânăr, aşa că nu exista nicio primejdie. Dacă va predica şi pe viitor aşa cum predicase în ziua aceea, ei nu-l vor schimba nici măcar cu preasfinţia-sa.

Nefiind niciun acuzator, judecata nu mai avea rost.

Pastorul simţea crescându-i inima în piept. Nu mai era înfierbântat, căci nu mai vedea duşmani în jurul său. Câştigase dragostea enoriaşilor în clipa în care pierduse nădejdea că va mai fi păstorul lor sufletesc.

După anchetă a avut loc în casa parohială un ospăţ la care au luat parte, pe lângă episcop, toţi pastorii, prim-pastorii şi enoriaşii mai de seamă.

Pastorul nefiind căsătorit, o vecină se oferise să facă pe gazda. Rânduise totul cum se pricepuse mai bine şi pastorul făcu ochii mari, căci locuinţa lui nu prea era arătoasă. Masa cea lungă fusese aşezată afară sub brazi şi era minunată cu faţa albă aşternută pe ea, cu farfurii albe şi albastre de porţelan, cu pahare strălucitoare şi cu şerveţele curate. Deasupra uşii îşi împreunau coamele doi mesteceni. Pe podeaua antreului era împrăştiată cetină, iar de bârna tavanului atârna o cunună de flori. Florile din celelalte încăperi înlăturâseră mirosul de mucegai, iar geamurile verzi ale ferestrelor străluceau vesele la lumina soarelui.

Era nespus de bucuros. Îşi făgăduia să nu mai bea niciodată.

Toţi mesenii arătau voie bună, atât cei care iertaseră cu mărinimie, cât şi feţele bisericeşti mai de seamă, toţi bucuroşi că au scăpat de o mare ruşine. Închinând cel dintâi paharul, episcopul povesti că plecase la drum cu sufletul amărât, deoarece îi ajunseseră la urechi multe zvonuri rele. Venise să găsească pe Saul şi când colo Saul se şi transformase în Pavel[1], într-un om care promitea să-i întreacă pe toţi cu vrednicia lui. Cuviosul prelat vorbi apoi despre darurile bogate cu care fusese înzestrat fratele lor mai tânăr întru Domnul, aducându-i multe laude. Nu-i

1 Aluzie la legenda evanghelică după care evreul Saul. la început persecutor al creştinilor, se boteză şi deveni — sub numele de Pavel — un înfocat propovăduitor al creştinismului.

aducea laude pentru ca acest frate să se fălească, ci pentru ca el să-şi încordeze toate puterile şi să fie cu mare băgare de seamă la faptele sale, precum trebuie să fie oricine poartă pe umeri o sarcină atât de grea şi de nobilă.

De îmbătat, nu s-a îmbătat pastorul la acel ospăţ: îşi dădea seama că-l ameţise fericirea neaşteptată care dăduse peste el. Cerul aprinsese deasupra lui flacăra inspiraţiei, iar credincioşii îi dăruiseră dragostea lor. Sângele clocotea încă fierbinte în vinele sale, când se lăsă seara şi oaspeţii începură să plece. A stat pe urmă de veghe în camera lui până noaptea târziu, lăsând aerul proaspăt de afară să intre pe fereastra deschisă, spre a-i potoli acea febră de fericire, acel neastâmpăr care nu-i îngăduia să doarmă.

Deodată auzi un glas:

— Nu te-ai culcat, părinte?

Prin curtea înverzită înainta spre fereastră un bărbat. Uitându-se bine, pastorul îl recunoscu pe căpitanul Kristian Bergh, unul dintre credincioşii săi tovarăşi de chefuri. Căpitanul rămăsese un boem care nu avea nici casă, nici masă. Ca vigoare şi statură părea însă un uriaş. Înalt cât muntele Gurlita, dădea în gropi de prost ce era.

— Vezi bine că nu, căpitane Kristian, răspunse pastorul. Cum aş putea să-nchid ochii într-o noapte ca asta?

Să vedeţi acum ce i-a spus căpitanul! Uriaşul avusese presimţirile lui şi-şi dăduse seama că pastorului îi va fi teamă să mai bea. Pe de altă parte, era sigur că prietenul său nu va mai avea linişte la gândul că teologii din Karlstad îi vor călca iar parohia şi-l vor răspopi dacă nu se va lăsa de darul beţiei.

Căpitanul Kristian s-a pus însă pe treabă şi a făcut în aşa fel ca, atât acelor teologi cât şi episcopului, să le treacă pofta de a se mai abate pe acolo. Pastorul şi prietenii săi puteau deci să bea şi să chefuiască în voie la casa parohială, fără să le mai pese de nimeni.

Căpitanul Kristian povesti apoi ce anume ispravă făcuse.

După ce episcopul şi cei doi teologi catiheţi din Karlstad se urcaseră în cupeul lor şi portierele acestuia fuseseră bine închise, el se suise pe capră şi minase caii într-o goană nebunească, noaptea pe lună, cale de câţiva kilometri. Cu acel prilej, căpitanul Bergh le făcuse pe cinstitele feţe bisericeşti să-şi dea seama cât de şubredă e viaţa în trupul de lut al unei fiinţe omeneşti. Pusese caii pe goană numai pentru că acele cinstite feţe nu îngăduiau unui om de treabă să bea şi el cât îl rabdă inima.

Şi nu pe drum a mânat caii, ca să-i ferească pe călători de hurducături, ci prin hârtoape şi pe mirişti. După ce a coborât nişte povârnişuri de dealuri în galop ameţitor, a băgat cupeul în lac, unde era cât pe ce să se împotmolească, iar pe urmă a pornit iar la deal până ce caii au început să şchiopăteze, cu picioarele înţepenite.

Episcopul şi cei doi teologi stăteau tot timpul după perdelele de piele, albi la faţă ca varul, şi mormăiau rugăciuni. Niciodată în viaţa lor n-or fi făcut o călătorie mai primejdioasă decât aceea. Când au ajuns, cu chiu, cu vai, la hanul din Rissător, parcă erau nişte arătări.

De trăit, mai trăiau încă, dar tremurau din toate mădularele.

— Ce-nseamnă asta? l-a întrebat episcopul pe căpitanul Kristian, deschizând portiera cupeului.

— Înseamnă că preasfinţia-ta trebuie să te gândeşti bine când mai vrei să te duci în inspecţie la Gösta Berling, a răspuns căpitanul Kristian, care rumegase îndelung cuvintele astea, ca să nu se încurce în vorbă.

— Atunci du-te la Gösta Berling, a zis episcopul, şi spune-i că n-am să mai trec niciodată pe la el. Şi nici altui episcop n-o să-i calce piciorul în parohia lui.

Asta a fost isprava pe care căpitanul Bergh a povestit-o pastorului la fereastra deschisă, în puterea acelei nopţi de vară. Şi într-adevăr el minase caii până la hanul din Rissător, iar pe urmă coborâse la pastor să-i spună ce făcuse.

— Acuma poţi fi liniştit, părinte şi dragul meu prieten, a zis el.

O, căpitane Kristian! Or fi fost ei albi la faţă ca varul drumeţii tăi din cupeul cu perdele de piele, cu care i-ai dus în goana cea de pomină, dar pastorul de la fereastră era şi mai palid în acea luminoasă noapte de vară. O, căpitane Kristian!

Pastorul ridicase mâna să tragă un pumn zdravăn pe chipul grosolan şi idiot al uriaşului, dar se stăpâni la vreme. Închizând fereastra cu un strigăt, se opri în mijlocul odăii şi-şi ridică pumnul încleştat.

Cel deasupra căruia arsese flacăra inspiraţiei şi care îl slăvise pe Dumnezeu, se gândea acum că acelaşi Dumnezeu îi căşunase un mare rău.

Ce-o să creadă episcopul? Că el îl îndemnase pe căpitanul Bergh să facă tot ce făcuse. Că el, pastorul, fusese un făţarnic şi minţise toată ziua. De bună seamă că va porni altă anchetă împotriva lui şi-l va caterisi.

A doua zi dimineaţă, Gösta Berling nu se mai afla în casa parohială. Renunţase la ideea de a rămâne mai departe acolo, pentru a se apăra la nevoie. Dumnezeu îi jucase o festă şi nu voia să-l ajute. Ştia bine că va fi caterisit. Aşa hotărâse Cel de Sus şi deci nu mai avea altceva de făcut decât să-şi ia lumea în cap.

Lucrurile astea s-au petrecut cam pe după anul o mie opt sute douăzeci, într-o parohie izolată din părţile apusene ale provinciei Vărmland.

A fost cea dintâi nenorocire care l-a lovit pe Gösta Berling, dar nu şi cea din urmă.

Mânjii care nu rabdă pintenii sau cravaşa socot că viaţa e grea. Ori de câte ori îi încearcă o durere, pornesc în goană sălbatică spre prăpăstii adânci. Îndată ce drumul e anevoios, scutură povara de pe ei şi o iau razna într-o cursă nebună.

11 – CERŞETORUL

Era o zi geroasă de decembrie. Un cerşetor zdrenţăros urca dealul de la Broby. Încălţămintea lui era atât de ruptă încât zăpada rece îi intra prin ea până la piele.

Löv este un lac lung şi îngust din provincia Vărmland,

gâtuit de strâmtori în câteva locuri. La miazănoapte se întinde spre aşa-zisa „pădure finlandeză”; iar la miazăzi, până aproape de lacul Văner. Pe ţărmurile lui se află mai multe comune, cea mai cuprinsă şi mai bogată din ele fiind comuna Bro. Aceasta din urmă se întinde pe amândouă malurile lacului, la apus şi la răsărit. În partea apuseană se găsesc cele mai mari ferme şi moşii, între care Ekeby şi Björne, renumite prin bogăţia şi frumuseţea lor, cum şi localitatea Broby, cu han, judecătorie, subprefectură, casă parohială şi maidan de bâlci.

Broby e situat pe o pantă abruptă. Cerşetorul trecuse pe la hanul de la poalele dealului şi urca spre casa parohială din vârful lui.

Înaintea lui urca dealul o fetiţă trăgând după ea o târlie încărcată cu un sac de făină. Cerşetorul o ajunse din urmă şi intră în vorbă cu dânsa, r-Căluţul e mic şi povara grea, zise el.

Fata se întoarse şi se uită la cerşetor. Era o copilă de vreo doisprezece anişori, cu ochii ageri şi iscoditori şi cu gura strânsă.

— Fie calul mic şi povara oricât de grea, numai să ajungă cât mai departe! răspunse fata.

— Ce-i pe târlie e hrana ta?

— Fireşte că-i a mea. Micǎ, aşa cum mă vezi, eu singură îmi fac rost de-ale mâncării.

Cerşetorul puse mâna pe târlie s-o împingă la deal. Fata se întoarse din nou să se uite la el.

— Să nu aştepţi bacşiş pentru treaba asta, îi zise fetiţa.

Cerşetorul începu să râdă.

— Nu cumva eşti fata pastorului din Broby?

— Chiar a lui. Tată mai sărac au mulţi copii. Da’ nimeni n-are tată mai rău ca al meu. E trist, dar adevărat, deşi poate fi ruşinos pentru un copil să spună vorbe de-astea despre tatăl lui.

— Taică-tău e zgârcit şi rău, de bună seamă.

— Zgârcit, da, şi rău; însă fata lui, dacă o avea zile, o să fie şi mai rea. Aşa zice lumea.

— Poate că are dreptate. Spune-mi, însă, te rog: cum ai făcut rost de sacul ăsta cu făină?

— Păi să-ţi spun I Am luat grăunţe azi-dimineaţă din hambarul lui taică-meu şi m-am dus cu ele la moară.

— Şi dacă te vede când ajungi acasă cu făina?

— N-avea grijă I Tata e plecat prin sat cu slujbe pe la casele oamenilor.

— Vine cineva la deal în urma noastră. Aud scârţâind tălpicile unei sănii. N-o fi el cumva?

Fata trase cu urechea şi începu a scânci.

— E chiar tata, se tângui fata. Să ştii că mă omoară în bătaie! Zău, mă omoară 1

— În clipe de-astea o povaţă bună e de mare preţ; iar sfatul dat cuiva la vreme e mai scump decât orice comoară, zise cerşetorul.

— Ascultă, bade, răspunse copila. Ajută-mă, te rog. Pune mâna pe funie şi trage târlia. Tata o să creadă că-i a dumitale.

— Şi ce fac pe urmă cu ea? întrebă omul, punându-şi funia pe umăr.

— Până una, alta, du-o unde-i nimeri; dar către seară adu-mi-o sus, la casa parohială. Să ştii că te aştept. Vii cu târlia şi cu sacul. Ne-am înţeles?

— Am să caut să fac aşa cum zici.

— Să nu cumva să nu vii, că-i nenorocire! strigă fata, luând-o la fugă să ajungă acasă înaintea tatălui.

Cerşetorul întoarse târlia mai mult în silă şi porni cu ea la vale spre han.

Sărmanul pribeag îşi făurise un vis când plecase la drum prin zăpadă mai mult desculţ. Se gândise la pădurile cele mari de la nord de lacul Lov, la „pădurile finlandeze”.

Aici, în comuna Bro, unde ajunsese prin strâmtoarea care leagă partea de sus a lacului cu cea de jos, în aceste ţinuturi vestite prin bogăţia şi veselia lor, unde conacele şi fabricile se ţin lanţ, orice cale era pentru el prea anevoioasă, orice loc prea îngust, orice culcuş prea vârtos. Ar fi tânjit mult şi bine aici după liniştea adâncă şi veşnică a pădurilor.

Acolo nu auzea decât duduituri de batoze, ca şi cum secerişul n-ar fi luat niciodată sfârşit. Din pădurile necuprinse porneau mereu transporturi de lemne şi de cărbuni. Camioane nenumărate, încărcate cu minereu, se înşirau pe drumuri, săpând făgaşe adânci, ca atâtea altele înaintea lor. Vedea alunecând printre ferme sănii pline de drumeţi şi i se părea că cei care mergeau în ele erau fiinţe vesele, că pe tălpile acelor sănii zburdă dragostea şi frumuseţea. O! Cu câtă ardoare tânjea sărmanul pribeag după liniştea eternă a pădurilor!

Colo, departe, unde copacii se înalţă drepţi ca luminările, pe pământul neted unde zăpada se odihneşte în straturi groase pe cetinile neclintite, unde vântul nu mai are putere şi se joacă domol pe coamele brazilor, acolo voia el să ajungă, străbătând mereu acele meleaguri până ce, într-o zi, sleit de vlagă, s-ar fi prăbuşit la pământ sub copacii cei mari, mort de foame şi de frig.

Tânjea după hăul cel adânc şi vuitor de dincolo de lac, unde puterile morţii l-ar fi biruit, unde foamea, frigul, oboseala şi rachiul ar fi izbutit în cele din urmă să nimicească trupul acesta sărman, în stare să rabde orice.

Ajunsese devale la han, cu gândul să aştepte acolo până pe înserat. Intrând în cârciumă, se trânti pe o laviţă de lângă uşă să viseze pădurile nesfârşite. Hangiţa se îndură de el şi-i dădu un păhărel de rachiu. În urma rugăminţii lui stăruitoare, îi mai dădu unul. Mai mult n-a vrut totuşi să-i dea, iar asta l-a adus pe cerşetor la disperare. Ar fi dorit să mai soarbă din acea băutură tare şi dulce. Ţinea să-şi mai simtă inima înfierbântată şi mintea încinsă de ameţeală. O, dulce rachiu 1 Pe valurile lui strălucea soarele, cântau păsărelele, plutea mireasma şi frumuseţea verii. Înainte de a dispărea în bezna nopţii, voia să-l mai desfete o dată soarele şi fericirea.

Făcu ce făcu şi căpătă iar rachiu, întâi în schimbul făinii, pe urmă în schimbul sacului şi al târliei. Beat turtă, se culcă pe o laviţă din cârciumă şi dormi o bună parte a după-amiezii.

Când s-a trezit, şi-a dat seama că nu-i mai rămânea

de făcut decât un singur lucru. După ce trupul nenorocit pusese stăpânire pe sufletul său, după ce înstrăinase pe băutură avutul pe care i-l încredinţase un copil, ar fi fost o ruşine să-şi mai prelungească viaţa în lumea asta. Datoria lui, prin urmare, era s-o mântuiască de povara unei josnicii atât de grozave. Trebuia să-şi izbăvească sufletul, dându-l în seama lui Dumnezeu.

Stând aşa pe laviţa cârciumii, se osândi singur: „Gösta Berling 1 Eşti un preot caterisit şi acuzat că ai dat pe băutură hrana unui copil flămând. Te osândesc la moarte. Ce fel de moarte? În troienii de v/ 1 v IU

zăpada!

Îşi luă şapca şi ieşi glonţ afară. Nu era nici treaz de-a binelea, nici prea buimac. Plângea de mila lui, îşi plângea sufletul terfelit, căruia trebuia să-i redea libertatea.

Nu se abătu din calea dreaptă, însă nu ajunse prea departe. Pe marginea drumului zări un troian mare. Se trânti pe el, ca să moară. Închise ochii şi căută să adoarmă.

Cât o fi stat aşa nimeni nu poate şti, dar mai era un strop de viaţă în el în clipa în care fata pastorului din Broby veni în fuga mare cu un felinar aprins la mână şi-l găsi în ñámetele de la marginea drumului, 11 aşteptase ceasuri la şir, iar în cele din urmă pornise la vale în căutarea lui.

Recunoscându-l imediat, începu să-l zgâlţâie şi să strige din răsputeri ca să-l trezească din amorţeală. Voia să afle ce făcuse cu făina. Voia să-l readucă la viaţă măcar o clipă, cât ar fi fost nevoie ca să-i spună unde era târlia şi sacul ei cu făină. Tatăl ar fi omorât-o în bătăi dacă ar fi aflat că târlia dispăruse. Muşcându-l pe cerşetor de un deget şi ciupindu-l de obraz, ţipa mereu în culmea deznădejdii.

Auzi atunci pe cineva venind pe drum înspre ei.

— Cine naiba zbiară acolo? întrebă un glas răguşit.

— Vreau să ştiu ce-a făcut omul ăsta cu târlia şi cu sacul meu de făină, scânci fata, înghiontind cu pumnii încleştaţi pieptul cerşetorului.

— Aşa te porţi cu un om degerat? Sus cu tine, scorpie mică!

Drumeaţa era o femeie înaltă şi bine făcută. Se dădu jos din sanie şi se duse la troian. Se aplecă, îl luă în braţe pe cerşetor, îl ridică de jos şi-l duse la sanie, aşezându-l în ea.

— Hai cu mine la han, pisică sălbatică, se răsti femeia la fiica pastorului. Vedem noi acolo ce-i cu tine 1

După un ceas, cerşetorul se afla pe un scaun de lângă uşă, în cea mai bună încăpere de la han, iar dinaintea lui stătea în picioare femeia cea trupeşă care-l salvase de la moarte.

Văzând-o aşa cum arăta acum, cu mâinile înnegrite şi o pipă de lut în gură, îmbrăcată pentru drumul spre casă de la cărbunăria ei din pădure, cu un cojocel şi o fustă vărgată de stofă de lână ţesută în casă, cu cizmuliţe în picioare şi un cuţit băgat în teacă la piept, cu părul cărunt, cu chipul îmbătrânit şi frumos, aşa cum îi fusese descrisă de nenumărate ori, Gösta

Berling îşi dădu seama că femeia din faţa lui era vestita majoreasă de la Ekeby.

Era femeia cea mai puternică din provincia Vărmland. Proprietară a şapte forje, se obişnuise să poruncească şi să impună ascultare, pe câtă vreme el, Gösta Berling, era un amărât de osândit la moarte, gol puşcă, pentru care orice drum se dovedea anevoios şi orice loc prea strâmt. Trupul îi tremura de groază în faţa privirilor ei.

Femeia stătea liniştită şi se uita la stârpitura din faţa ei, cu mâinile roşii şi umflate, cu chipul istovit, dar cu un cap minunat, care, chiar în pierzanie şi decădere, încă mai avea strălucirea unei frumuseţi sălbatice.

— Eşti Gösta Berling, pastorul cel zăpăcit. Nu-i aşa? întrebă ea.

Cerşetorul înlemnise.

— Eu sunt majoreasa de la Ekeby, dacă vrei să ştii.

11 trecu un fior. Împreunându-şi mâinile, ridică ochii spre ea, ca şi cum ar fi voit s-o roage ceva. Ce-avea de

gând cu el? Să-l oblige să trăiască? Puterea ei îl îngrozea. Şi doar fusese cât pe ce să ajungă la liniştea pădurilor fără sfârşit!

Majoreasa începu lupta, spunându-i că fata pastorului din Broby îşi recăpătase târlia şi sacul cu făină şi că, pentru el, ca şi pentru mulţi alţi nenorociţi fără căpătâi, avea un adăpost în aripa cavalerilor de la conacul din Ekeby. Îi oferi o viaţă de distracţii şi de plăceri, însă el, drept răspuns, îi spuse că e hotărât să moară.

Femeia bătu atunci cu pumnul în masă şi-i vorbi fără ocolişuri.

— Cu alte cuvinte, vrei să mori? Să mori şi mai multe nu! Da? Hm! Dacă ar fi adevărat că trăieşti, nu m-ar prinde mirarea. Cu trupul tău plăpând, cu mădularele tale vlăguite, cu ochii tăi spălăciţi, a mai rămas oare ceva din tine, ca să poţi muri? Ca să fii mort, crezi că-i de ajuns să zaci ţeapăn sub un capac de sicriu? Mă uit la tine în clipa asta, Gösta Berling, şi văd bine că eşti mort. În loc de cap, ai o scăfârlie de cadavru. În orbitele ochilor tăi parcă văd colcăind viermii. Nu simţi că gura ţi-e plină de ţărână? N-auzi cum îţi trosnesc oasele la cea mai mică mişcare?

Te-ai înecat în rachiu, Gösta Berling, şi-ai murit. Nu se mai clatină în tine decât oasele sfărâmate, cărora nu le dai voie să trăiască. Vorba vine, să trăiască! E ca şi cum ai pizmui strigoii care se hârjonesc pe morminte la lumina stelelor.

De vreme ce ai îndrăgit moartea, de ce-ţi mai este ruşine că ai fost răspopit? Mai multă cinste ţi-ar face să te foloseşti de darurile cu care ai fost înzestrat, ca să faci ceva bun pe lumea asta. De ce nu vrei să vii la mine chiar acum? Toate s-ar îndrepta în viaţa ta. Aştepţi să mori şi să fii aşezat pe năsălie, ca să pari un cadavru frumos?

Pe când majoreasa perora astfel, cerşetorul stătea liniştit, aproape zâmbitor. Se bucura în sinea lui că nu-l pândeşte nicio primejdie. Îl aşteptau doar pădurile nesfârşite şi acea femeie nu putea să-i abată sufletul de la ele.

Majoreasa tăcu şi începu să se plimbe de colo până

colo prin odaie. Se duse apoi lângă vatră, îşi puse picioarele pe marginea ei şi îşi sprijini coatele pe genunchi.

— Ei, drăcie! exclamă ea zâmbind. Tot ce-am spus e mai adevărat decât pare să fie. Nu eşti de părere şi tu, Gösta Berling, că cele mai multe fiinţe din lume sunt moarte sau pe jumătate moarte? Nu mai departe, eu. Crezi că trăiesc? O, nu! O, nu! Uită-te bine la mine, te rog. Sunt majoreasa de la Ekeby şi femeia cea mai influentă din provincia asta. Un semn cu degetul să fac şi zboară guvernatorul. Dacă îl fac cu două degete, zboară episcopul; iar dacă îl, fac cu trei, tot consistoriul, toţi consilierii şi toţi proprietarii de forje din provincia Vărmland se duc să joace tontoroiul în piaţa din Karlstad… Pe legea mea, tinere! Cu toate astea, eu îţi spun că nu-s de fapt decât un cadavru îmbrăcat în ţoale. Numai bunul Dumnezeu ştie cât de puţină viaţă e în mine.

Cerşetorul asculta cu multă luare-aminte, rezemat de speteaza scaunului. Bătrâna majoreasă se legăna lângă[2]

focul din vatră. Vorbea cu Gösta Berling, dar nu se uita La el.

— Nu crezi, zise ea mai departe, că, dacă aş fi vie şi te-aş vedea în halul în care eşti, cu gândul la sinucidere, n-aş pregeta o clipă să ţi-l scot din cap? Ţi-aş izbăvi sufletul cu lacrimi şi cu rugăciuni. Eu sunt însă moartă acum. Vei fi auzit poate că am fost cândva frumoasa Margareta Celsing. Povestea e veche, dar încă mi se pot roşi ochii, la vârsta mea, vărsând lacrimi pentru ea. De ce Margareta Celsing să fie moartă, iar Margareta Samzelius, majoreasa de la Ekeby, să trăiască? De ce oare, Gösta Berling? Ştii cum era Margareta Celsing? Zveltă şi gingaşă, sfioasă şi nevinovată. Era o fiinţă la moartea căreia şi îngerii ar fi plâns. Habar n-avea ce este răul. Nimeni n-o întristase. Era bună cu toată lumea. Şi frumoasă, Gösta Berling, Nespus de frumoasă! Într-o bună zi s-a ivit în calea ei un bărbat de mai mare dragul. Îl chema Altringer. Dumnezeu ştie cu ce rosturi venise acolo la munte, pe coclaurii din valea râului

2 — Povestea lui Gosta Berling

Elv, unde părinţii ei aveau o forjă. Margareta Celsing l-a văzut şi s-a îndrăgostit de el. Era un tânăr frumos şi minunat.

Fiind sărac, s-a înţeles cu fata să se aştepte unul pe altul timp de cinci ani, ca în poveşti.

După trei ani a apărut un nou peţitor. Era un om urât, însă părinţii fetei îl credeau bogat. Cu sila, cu bătaia, cu vorbe grele, au făcut ce-au făcut şi au măritat fata cu el. Ziua nunţii a fost pentru Margareta Celsing ziua morţii. Margareta Celsing nu mai exista, îi luase locul majoreasa Samzelius, care nu mai era nici bună, nici sfioasă, dar credea în tot ce este rău şi nu lua în seamă binele. Ştii ce s-a întâmplat pe urmă. Am locuit cu maiorul la şi-o aici, nu departe de lacul Lov. Dar maiorul nu era bogat, cum credea lumea. Am dus-o de multe ori greu de tot. După aceea s-a întors Altringer de pe unde umblase. Era bogat acum. A cumpărat moşia Ekeby, vecină cu şi-o. Pe urmă a cumpărat încă trei forje pe malul lacului. Ce om harnic, activ şi minunat! Ne-a ajutat mult în sărăcia noastră. Ne plimbam în caleştile lui. Ne trimitea regulat merinde şi vinuri. Ce să mai spun? Mi-a umplut viaţa de bucurii şi de mulţumire. Maiorul a plecat la război, dar nouă puţin ne păsa. Azi mă duceam eu la Ekeby, mâine venea Altringer la mine, la şi-o. De jur-împrejurul lacului Lov a fost o nebunie de petreceri. De la o vreme însă, gura lumii a început să bârfească pe socoteala mea şi a lui Altringer. Dacă ar fi trăit Margareta Celsing, asta ar fi durut-o grozav. Eu, însă, nu m-am sinchisit. Nu-mi dădeam seama că nu mai simţeam nimic din cauză că murisem. Zvonurile despre noi au ajuns în cele din urmă la urechile părinţilor mei, la minele de cărbuni de pe valea râului Elv. Bătrâna s-a făcut foc şi a plecat imediat la drum să stea de vorbă cu mine.

Într-o zi, în lipsa maiorului, pe când stăteam la masă cu Altringer şi cu alte persoane, m-am pomenit fără veste cu ea. Am văzut-o intrând în casă, dar crede-mă, zău, Gösta Berling: n-am simţit câtuşi de puţin că era mama mea. Am întâmpinat-o ca pe o străină oarecare şi am poftit-o la masă, făcându-i loc chiar alături de mine.

Voia să stăm de vorbă, ca şi cum aş fi fost fiica ei, dar i-am spus că se înşela, că eu nu mai aveam părinţi. Pentru mine muriseră încă din ziua când îmi puseseră cununiile pe cap.

Bătrâna a înţeles. Avea şaptezeci de ani şi făcuse până la mine, cu trăsura, un drum lung de nouăzeci de mile. S-a aşezat deci frumuşel la masă şi a ospătat în voie. Era o femeie foarte zdravănă, de altfel.

Mi-a spus cât de trist era că-mi pierdusem părinţii chiar în ziua nunţii.

„Mult mai trist a fost, i-am răspuns eu, că părinţii mei n-au murit cu o zi mai devreme, căci atunci nunta n-ar mai fi avut loc”.

„Cu alte cuvinte, nu eşti mulţumită de căsătoria ta?” m-a întrebat dânsa atunci.

„Ba da, am zis eu. Sunt mulţumită acum şi voi fi totdeauna bucuroasă să intru în voia scumpilor mei părinţi”.

M-a întrebat pe urmă dacă fusese voia părinţilor mei să mă fac de ruşine, să-i compromit şi să-mi înşel bărbatul, neuitând să adauge că, de vreme ce ajunsesem de râsul lumii, făceam puţină cinste celor a căror copilă eram.

„Cum îţi vei aşterne, aşa vei dormi”, i-am răspuns eu.

De altfel, acea femeie străină trebuia să-şi dea seama că nu puteam îngădui cuiva să-şi bată joc de fiica părinţilor mei.

Am mâncat numai noi amândouă. Ceilalţi stăteau liniştiţi. Niciunul dintre ei nu avea curajul să pună mâna pe cuţit sau pe furculiţă.

Bătrâna s-a odihnit în casa mea o zi şi o noapte, după care a plecat de unde venise. Cât am fost însă împreună, n-am simţit nicio clipă că era mama mea. Despre mama ştiam doar atât: că murise.

La plecare, când caleaşca trăsese la scară, eram lângă ea. Ştii ce mi-a spus atunci, Gösta Berling?

„Am stat la tine o zi şi o noapte şi nici măcar o singură dată nu mi-ai zis mamă. Am umblat pe drumuri pustii timp de trei zile, străbătând nouăzeci de mile ca să

ajung aici. De ruşinea ta mă. cutremur toată, parcă m-ar fi bătut cineva cu nuiele. Renegată şi gonită să dea Dumnezeu să fii cum am fost eu! Să ajungi pe drumuri şi să dormi în culcuş de paie! Groapa de cărbuni să-ţi fie soba de încălzit! Ruşinea şi ocara să-ţi fie răsplata! Să dea toată lumea în tine cum dau eu!”

Zicând vorbele astea, mi-a şi tras o palmă peste obraz.

Eu, totuşi, am condus-o până la scară şi am aşezat-o în trăsură.

„Cu ce drept m-ai blestemat şi m-ai lovit? am întrebat-o eu. Asta nu permit nimănui”.

Şi, niciuna, nici două, i-am întors atunci palma pe care mi-o trăsese.

Trăsura a plecat imediat, Gösta Berling, şi eu mi-am dat seama în acele clipe că Margareta Celsing murise. Fusese bună şi nevinovată. Nu ştia ce este răul. Dacă ar fi trăit, nu şi-ar fi lovit mama.

Cerşetorul de la uşă o ascultase tot timpul şi cuvintele majoresei înăbuşiseră freamătul ispititor al păduri –, lor nesfârşite. Femeia aceea robustă se făcea părtaşă cu el la păcat şi se înfrăţea cu el în decădere, ca să-i dea curaj să trăiască, să-i facă dovada că şi alte fiinţe din lume erau amărâte şi vinovate. Ridicându-se de pe scaun, Gösta Berling se duse spre majoreasă.

— Ei, ce zici, Gösta Berling? Acum vrei să trăieşti? întrebă ea cu lacrimi în ochi. De ce să mori? Ai fi putut ajunge un pastor bun. Gösta Berling pe care l-ai înecat în rachiu n-ar fi avut însă niciodată candoarea nevinovată a Margaretei Celsing, pe care eu am sugrumat-o cu ură. Vrei să trăieşti?

Gösta căzu în genunchi în faţa majoresei.

— Iertaţi-mă! zise el. Nu pot trăi.

— Ascultă-mă, te rog. Sunt femeie bătrână, călită în dureri, a continuat majoreasa. Uită-te la mine. M-am umilit în faţa unui cerşetor pe care l-am găsit aproape degerat în zăpadă, la o margine de drum. Aşa merit. Dacă te omori, cel puţin nu vei avea prilejul să vorbeşti cu alţii despre

nebunia mea.

— Doamnă majoreasă, nu sunt un sinucigaş, ci un condamnat la moarte. De ce-mi îngreuiaţi lupta? Nu pot trăi. Trupul mi-a pus stăpânire pe suflet, aşa că sunt dator să-l slobozesc, să-i dau drumul să se înalţe la cer.

— Şi crezi oare că vei ajunge la cer?

— Adio, doamnă majoreasă, şi vă mulţumesc!

— Adio, Gösta Berling!

Cerşetorul se ridică în picioare şi se îndreptă spre uşă cu ochii în pământ şi cu paşi greoi. Femeia aceea stătea în calea ce-l putea duce spre pădurile nesfârşite.

Ajungând aproape de uşă, se uită înapoi. O văzu pe majoreasă stând liniştită, cu privirea spre el. Nu văzuse în viaţa lui o astfel de schimbare la faţă şi îşi pironi ochii asupra ei. De unde până adineauri fusese mânioasă şi ameninţătoare, acum era cu desăvârşire calmă. În ochi îi strălucea o dragoste duioasă şi compătimitoare. Ceva înăuntrul lui, în simţirea lui sălbăticită, se frângea înaintea acelei priviri. Rezemându-şi fruntea de stâlpul uşii, se apucă de cap cu amândouă mâinile şi izbucni într-un plâns mişcător.

Majoreasa îşi azvârli pipa pe vatră şi veni lângă cerşetor cu gesturi duioase ca ale unei mame.

— Aşa, copile dragă!

Îl aşeză apoi alături de ea pe laviţa de lângă uşă. Gösta Berling plângea acum cu capul pe genunchii ei.

— Mai vrei să mori?

Cerşetorul încercă să se smucească, dar ea îl opri cu toată puterea.

— Acum fă ce vrei. Eu îţi spun însă un lucru: dacă ţii să trăieşti, voi lua-o la mine pe fata pastorului din Broby şi-i voi da o creştere aleasă, ca să-i poată mulţumi lui Dumnezeu că i-ai furat făina. Ei, ce zici?

Gösta îşi ridică ochii şi se uită ţintă în ai majoresei:

— E serios tot ce-aţi spus?

— Fireşte că da, Gösta Berling.

Cerşetorul îşi frânse atunci mâinile de spaimă. Vedea în faţa lui ochii iscoditori, buzele strânse şi mânuţele slabe

ale copilei. Acea fiinţă plăpândă avea să capete aşadar îngrijire şi ocrotire. Semnele umilinţei aveau să fie şterse de pe trupşorul ei, iar sufletul avea să-i fie izbăvit de tot ce e rău. Pentru Gösta Berling se închidea acum calea spre pădurile nesfârşite.

— Nu voi muri atâta vreme cât copila va fi în îngrijirea doamnei majorese. Eram sigur că mă veţi sili să trăiesc. Mi-am dat seama numaidecât că sunteţi mai tare decât mine.

— Gösta Berling! îi răspunse majoreasa pe un ton solemn. M-am luptat pentru tine ca pentru mine însămi. I-am spus lui Dumnezeu: „Dacă mai trăieşte în mine ceva din Margareta Celsing, scoate-o la iveală şi ai grijă ca omul acesta să nu-şi caute singur moartea 1” Dumnezeu s-a îndurat. Ai văzut-o pe Margareta Celsing şi te-ai răzgândit. Tot El mi-a şoptit că, de dragul sărmanei copile, vei renunţa la gândul de a muri. Păsările sălbatice zboară fără teamă, însă Dumnezeu din cer vede plasa întinsă să le prindă.

— Mare şi minunat e Dumnezeu! zise atunci Gösta Berling. M-a amăgit şi m-a respins, dar nu mă lasă să mor. Facă-se voia Lui!

Din acea zi, Gösta Berling a fost unul dintre cavalerii conacului din Ekeby. Numai de două ori a încercat să plece de acolo, ca să-şi câştige existenţa prin munca lui. O dată atunci când majoreasa i-a dăruit o mică fermă în apropiere de Ekeby. S-a mutat acolo cu gândul de a munci. Gândul lui s-a împlinit câtva timp, dar singurătatea şi monotonia l-au plictisit în cele din urmă şi l-au silit să se înapoieze la conac. A doua oară s-a întâmplat când a fost preceptor al contelui Henrik Dohna, la Borg. Acolo s-a îndrăgostit de Ebba Dohna, sora contelui. Fata a murit însă chiar în clipa când Gösta Berling năd̆ăjduia s-o cucerească, după care el s-a hotărât să nu mai fie altceva decât cavaler la conacul din Ekeby. Ajunsese la convingerea că unui preot caterisit îi erau închise orice căi de îndreptare.

I

I

Capitolul I – Peisajul

Voi descrie acum lacul cel lung, împreună cu şesul bogat şi cu munţii albaştri ce-l împresoară, locuri care au fost teatrul vieţii de petreceri a lui Gösta Berling şi a cavalerilor de la Ekeby.

Izvoarele lacului se află hăt-departe spre miazănoapte, după care el străbate un ţinut fermecător, mărginit de păduri şi de munţi şi alimentat tot anul de apele pâraielor şi ale râurilor ce se varsă în el. Albia îi e aşternută cu nisip alb şi mărunt, iar undele lui oglindesc o mulţime de ostroave şi promontorii. Nimfele şi ondinele se zbenguiesc în voie prin ele. Lacul sporeşte văzând cu ochii chiar de la izvoare şi se face tot mai frumos. Sus, la nord, e vesel şi atrăgător. E o plăcere să-l vezi într-o dimineaţă de vară, după ce se împrăştie negura care îl învăluie. Vălul se dă treptat la o parte, iar lacul capătă o frumuseţe feerică, încât abia îl recunoşti. Pe urmă negura dispare deodată cu totul, lăsând lacul să strălucească în culori trandafirii pe lumina dimineţii.

Nemulţumit însă cu acest joc zglobiu, el se îngustează într-un anumit loc şi străbate nişte dealuri nisipoase în căutarea unui spaţiu nou, pe care îl şi găseşte. Mai mare apoi şi mai puternic, umple adâncuri fără fund şi împodobeşte un ţinut binecuvântat de hărnicia omului. Apa lacului e acum de culoare mai închisă, iar ţărmul mai puţin uniform. Vânturile bat aici cu mai multă putere, făcând ca lacul să aibă o înfăţişare mai aspră. Ce splendoare măreaţă! Împânzite de vase şi de plute, a căror circulaţie nu încetează decât după Crăciun, apele lui se înfurie de multe ori, spumegând de mânie şi răsturnând bărcile cu pânze. Alteori sunt însă liniştite şi visătoare, oglindind paşnic tăria cerului.

Lacul vrea totuşi să-şi croiască drum mai departe, deşi munţii îl sugrumă cu cât coboară la vale şi locul lui e tot mai îngust. Se strâmtează astfel din nou şi curge iarăşi între maluri nisipoase, după care se lărgeşte pentru a treia oară, fără să mai aibă aceeaşi frumuseţe şi demnitate.

Ţărmurile se lasă în jos şi devin uniforme, vânturile bat mai domol şi lacul se pregăteşte pentru odihna de iarnă. E tot frumos, dar nu mai are olanul tinereţii şi vlaga bărbăţiei, ajungând a fi un lac ca toate celelalte. Cu două braţe îşi dibuie calea spre lacul Văner; iar după ce o află, se precipită cu slăbiciunea bătrâneţii pe nişte râpe prăpăstioase, spre a se bucura în sfârşit de odihnă după vuietul acestei ultime isprăvi.

Şesul are aceeaşi lungime ca şi lacul. Îşi face drum anevoie printre munţi, începând chiar din partea de la nord, de unde prinde a se lărgi, înaintând pe urmă până unde lacul îşi opreşte cursul aproape de ţărmul vecinului Văner de la sud. Şesul ar dori, fireşte, să ţină pasul cu lacul de-a lungul acestuia, însă munţii îl zăticnesc mereu.

Alcătuind ziduri masive de granit, munţii aceştia sunt. păduroşi, plini de văgăuni, greu de străbătut, bogaţi în muşchi şi licheni. Înainte vreme adăposteau sodom de vânat. Pe culmile lor se întâlnesc adeseori bălţi şi iazuri cu apă neagră. Ici şi colo se văd terenuri carbonifere, runcuri şi locuri desţelenite, dovadă că şi la munte se pot face arături… Munţii stau însă de cele mai multe ori liniştiţi şi nepăsători, mulţumindu-se a lăsa jocul de umbre şi de lumini să se desfăşoare nestingherit pe povârnişurile lor. Şesul, pe de altă parte, care e molcom, bogat şi îndemnător la muncă, duce cu aceşti munţi un război necurmat, de altfel nu prea înverşunat.

„Mă bucur că mă împresuraţi cu zidurile voastre, le spune şesul munţilor, căci îmi daţi astfel mai multă siguranţă”.

Munţii, totuşi, nu ţin seama de aceste vorbe. Ei proiectează spre lac şiruri lungi de dealuri şi de tăpşane pleşuve. Pe fiecare promontoriu înalţă foişoare impozante şi rareori se despart de lac, astfel că şesul numai pe alocuri îşi poate urma calea pe nisipul moale al ţărmului. De plâns, se mai plânge el când şi când, dar în zadar.

„Să-ţi pară bine că suntem noi aici! îi răspund munţii. Gândeşte-te la vremea din preajma Crăciunului, când lacul e copleşit zile întregi de negura rece. Prezenţa noastră aici

îţi este de mare folos”.

Şesul se tânguie, totuşi, că nu are destul spaţiu şi e lipsit de perspectivă.

„Nu fi nerod, îi dau curaj munţii. Habar n-ai ce aprig bate vântul pe ţărmul lacului. Îţi trebuie o spinare de granit şi un cojoc de brad, ca să-l poţi înfrunta. De altfel, să fii mulţumit că te poţi uita la noi”.

La drept vorbind, asta şi face şesul: priveşte munţii, contemplând jocurile lor minunate de umbre şi de lumini. Îi vede cum se cufundă la amiază într-o lumină albăstrie, pentru ca dimineaţa şi seara să se înalţe maiestuoşi, luând culoarea cerului senin. Uneori lumina îi izbeşte atât de puternic, încât devin verzi sau capătă o culoare albastră-închisă, fiecare pin, fiecare potecă şi văgăună putând fi văzută desluşit la o depărtare de câteva mile.

Se întâmplă uneori ca muntele să se dea în lături, îngăduind şesului să se apropie de lac şi să-l privească. Dacă însă lacul e mânios, când spumegă şi scuipă ca o pisică sălbatică, sau dacă îl vede învăluit de fumul negru care se ridică din el când se scaldă ondinele, atunci şesul recunoaşte că muntele are dreptate şi se retrage iarăşi în temniţa lui îngustă.

Oamenii au cultivat din vremuri străvechi acest şes minunat. Oriunde se varsă un râu cu căderi spumegânde de apă pe povârnişurile ţărmului, s-au clădit forje şi mori. Pe locurile luminoase şi deschise, unde şesul se apropie de ţărm, s-au zidit biserici şi case parohiale, dar pe marginile văilor, la jumătatea coastelor, unde pământul e pietros şi nu poate fi semănat, se află gospodării ţărăneşti, locuinţe de ofiţeri, cum şi câte un conac ici şi colo.

Trebuie să se ţină seama de un lucru: pe la anul o mie opt sute douăzeci, pământul din partea locului nu era cultivat nici pe departe în măsura în care e acum, Existau pe atunci multe păduri, lacuri şi bălţi, pe locul cărora se află azi ogoare. Nici populaţia nu era prea numeroasă. Câtă era, trăia din cărăuşie sau din muncă, fie la ateliere, fie pe meleaguri străine. Locuitorii de la şes din acea vreme se îmbrăcau cu haine ţesute în casă, mâncau pâine

din făină de ovăz şi se mulţumeau cu un câştig zilnic de câţiva gologani. Mulţi erau nevoiaşi. Îi înviora totuşi adeseori câte un ospăţ vesel, după cum îi înviora totdeauna dibăcia şi hărnicia lor înnăscută.

Aceste trei lucruri însă, lacul cel lung, şesul bogat şi munţii albaştri, alcătuiau ca şi astăzi unul dintre cele mai frumoase peisaje; iar populaţia ţinutului e şi astăzi robustă, plină de curaj şi bine înzestrată. Ea a făcut progrese mari pe tărâmul economic şi cultural.

Le urez tot binele celor care trăiesc pe malurile acestui lac şi lângă munţii albaştri din preajmă. În cartea de faţă voi povesti câteva din amintirile lor.

Capitolul II – Noaptea de Crăciun

Sintram! Aşa îl cheamă pe răutăciosul proprietar ai forjei de la Fors, pe omul cu trup respingător de maimuţă, cu braţe lungi, pleşuv, cu chip urât şi rânjitor, a cărui singură plăcere e să facă rău semenilor săi. Sintram îi zice omului care ia în serviciul său numai potlogari şi bătăuşi sau femei gâlcevitoare şi mincinoase, care face câinii să turbeze înfigându-le cuie în boturi şi se simte fericit numai între oameni răi şi animale primejdioase.

Cea mai mare mulţumire a acestui Sintram e atunci când are înfăţişarea Satanei, cu coarne, coadă, copite şi păr pe tot trupul, făcându-şi apariţia fără veste din unghere întunecoase, din cuptoare sau din magazii de lemne, ca să bage în sperieţi copiii fricoşi şi femeile superstiţioase. Sintram îl cheamă pe cel care se bucură când transformă în ură o veche prietenie şi-ţi otrăveşte sufletul cu minciuni. Sintram îl cheamă, şi a venit o dată la Ekeby.

Băgaţi în forjă sania cea mare de cărat lemne, opriţi-vă cu ea la mijlocul podelei şi aşezaţi deasupra ei pe bârne un fund de căruţă! Vom avea astfel o masă. Iată că e gata. Ura! Trăiască masa noastră!

Aduceţi acum scaune şi tot ce lipseşte, ca să avem pe ce şedea. Aduceţi scăunele cizmăreşti cu trei picioare şi lăzi goale. Aduceţi jilţuri vechi şi zdrenţuite, fără spătare. Aduceţi târlia cea fără tălpige şi cupeul cel vechi, să avem

şi o tribună.

Băgaţi numai de seamă! Cupeului i-a căzut o roată şi tot trupul. Nu i-a rămas decât capra vizitiului, cu perna ruptă. Pielea i s-a înroşit şi pe ea cresc buruieni, înaltă ca o casă e droaga. împingeţi-o cu grijă, dacă vreţi să n-o daţi peste cap.

Ura! Ura! E noaptea de Crăciun la forja din Ekeby.

Maiorul şi majoreasa dorm în clipa asta în patul lor cel mare cu perdele de mătase. Or fi crezând poate că dorm şi cavalerii. Dorm şi slugile, ghiftuite cu terci şi cu bere amară de Crăciun. Cavalerii de la conac nu dorm însă. Cum ar fi cu putinţă să doarmă?

Nu se văd lucrători desculţi care să întoarcă lingouri de fontă, nici băieţi cu mâinile şi feţele negre care să împingă cărucioarele cu cărbuni. Ciocanul cel mare stă atârnat de tavan ca un braţ cu pumnul încleştat, nicovala se odihneşte, cuptoarele nu-şi deschid gurile roşii ca să înghită cărbunii, iar foalele nu pufăie. E noaptea de Crăciun. Şi forja doarme.

Uite-o cum doarme, când cavalerii stau de veghe! Cleştii cei lungi stau în picioare pe podea, cu lumânările de seu în gheare. Din cazanul strălucitor de aramă se înalţă până la tavanul întunecos flacăra albastră a coniacului fierbinte. Felinarul de corn al lui Beerencreutz e atârnat de ciocan. Punciul galben străluceşte în vas ca un soare luminos. E acum şi o masă. Sunt şi scaune. Cavalerii sărbătoresc în forjă noaptea de Crăciun. Cu veselie şi tămbălău, cu muzică şi cântece.

Gălăgia petrecerii lor în puterea nopţii nu trezeşte însă pe nimeni. Larma din forjă se îneacă în vuietul puternic al căderii de apă de afară.

Cheful e în toi. Ce-ar zice majoreasa, dacă şi-ar vedea în clipa asta cavalerii?

Ce-ar putea să zică? S-ar aşeza frumos în mijlocul lor şi ar ciocni un pahar cu ei. E o femeie şi jumătate doar. Ar lua parte cu plăcere la o petrecere şi ar asculta cu dragă inimă un cântec de veselie. E femeia cea mai bogată din provincia Vărmland, cutezătoare ca un bărbat şi mândră ca

o regină. Îi plac cântecele. Îi place vioara şi cornul de vânătoare. Îi place de asemenea vinul şi jocul de cărţi, cum şi să vadă masa înconjurată de oaspeţi veseli. Îi place să fie cămara plină, să vadă lumea dansând şi petrecând în casa ei, să ştie că aripa de oaspeţi a conacului e plină de cavaleri.

Priviţi-i cum stau unul lângă altul în jurul vasului cu punci! Sunt doisprezece la număr. Nu-s libelule, nici filfizoni, ci oameni a căror faimă e veşnică în Vărmland. Sunt bărbaţi plini de curaj şi în toată puterea. Nu-s pergamente uscate, nici cărpănoşi care nu-şi dezleagă punga, ci oameni săraci şi nepăsători, cavaleri din creştet până-n tălpi. Nu-s copii răsfăţaţi, nici boieri care huzuresc pe moşia lor, ci oameni umblaţi şi veseli, cavaleri care au la activul lor sute de aventuri.

Astăzi, aripa cavalerilor e goală. E goală de multă vreme. Ekeby nu mai este azilul predilect al cavalerilor pribegi. Ofiţerii scoşi la pensie şi nobilii scăpătaţi nu mai colindă prin Vărmland în trăsuricile lor cu un singur cal. Să-i înviem însă în aceste pagini pe cei morţi, pe acei oameni veseli, nepăsători şi veşnic tineri!

Toţi aceşti cavaleri cu faimă ştiu să cânte din unul sau mai multe instrumente. Toţi sunt plini de calităţi şi de zicale, de glume şi de cântece, ca furnicarul de furnici, însă fiecare îşi are însuşirea lui aparte, o virtute cavalerească de mare preţ, care îl deosebeşte de ceilalţi.

Dintre cei strânşi roată în jurul vasului cu punci vi-l prezint mai întâi pe Beerencreutz, maiorul cu mustaţa albă şi mare, cântăreţul poetului Bellman, împreună cu bunul său prieten şi camarad de oştire din vremea războiului, maiorul Anders’ Fuchs, mare vânător de urşi.

Al treilea la rând e micul Ruster, toboşarul, care a fost multă vreme ordonanţa maiorului, dar şi-a dobândit rangul de cavaler datorită îndemânării cu care prepară punciul şi glasului său de bas. Îl voi pomeni apoi pe fostul sublocotenent de marină Rutger von Orneclou, cu guler, jabou şi perucă, fardat ca o cochetă. E unul dintre cei mai de seamă cavaleri, ca şi robustul căpitan Kristian Bergh,

un erou superb odinioară, dar azi uşor de păcălit, ca uriaşul din poveste. În tovărăşia acestor doi din urmă era văzut adeseori micul şi dolofanul proprietar Julius, un om ager, vesel şi bine înzestrat, orator, pictor, cântăreţ şi povestitor. Câtă plăcere îi făcea să-l ia în zeflemea pe sublocotenentul măcinat de podagră şi pe nătângul cel uriaş 1

Se mai afla acolo vestitul neamţ Kevenhiiller, inventatorul automobilului şi al avionului, al cărui nume răsună şi azi în freamătul codrilor. Cavaler din naştere şi la înfăţişare, cu mustaţa mare, răsucită, cu barba plină şi ţuguiată, cu nasul coroiat, cu ochi mici şi migdalaţi într-o reţea de cute încrucişate. Era de asemenea marele războinic, vărul Kristofer, care nu ieşea din aripa cavalerilor decât dacă pleca la vânătoare de urşi sau trăgea nădejde să aibă o aventură cu mare răsunet. Alături de el se afla unchiul Eberhard, filosoful. Acesta nu venise la Ekeby nici de plăcere, nici pentru a se distra, ci numai în scopul de a-şi desăvârşi, la adăpost de grija zilei de mâine, marea lui operă în ştiinţa tuturor ştiinţelor.

Îl voi pomeni apoi pe cel mai bun din toată ceata, pe blândul Lowenborg, un om prea bun pentru lumea asta şi care nu-i prea înţelegea rosturile, cum şi pe marele muzician Liljecrona. Acesta îşi avea căminul său, de care îi era dor mereu, însă se vedea nevoit să stea la Ekeby, căci sufletul său era setos de bogăţie şi de variaţie, ca să poată suporta viaţa.

Toţi aceşti unsprezece cavaleri lăsaseră tinereţea mult în urma lor, iar unii dintre ei ajunseseră la o vârstă destul de înaintată. Cu ei mai era însă unul care abia împlinise treizeci de ani şi care îşi păstrase neştirbită toată puterea trupului şi a sufletului. Acesta era Gösta Berling, cavalerul cavalerilor, el singur mai bun orator şi cântăreţ, mai mare muzician, vânător, băutor şi jucător decât toţi ceilalţi la un loc. Întrunea toate virtuţile cavalereşti. Ce om făcuse majoreasa din el 1

Iată-l că se urcă la tribună I întunericul din tavan se lasă asupra lui în festoane grele. Chipul său luminos

străluceşte prin întuneric ca acela al zeilor tineri, al tinerilor făclieri care au făcut rânduială în haos. E zvelt, chipeş, dornic de aventuri.

Vorbeşte însă foarte serios.

— Cavalerilor! Fraţilor! Se apropie miezul nopţii. Serbarea noastră a început de mult şi e timpul să ciocnim paharele în sănătatea celui de-al treisprezecelea de de la masa noastră.

— Frăţioare Gösta! exclamă proprietarul Julius. Care al treisprezecelea? Aici la masă suntem numai doisprezece.

— La Ekeby moare în fiecare an un om, continuă Gösta cu un glas tot mai întunecat. Moare unul dintre cavaleri, unul dintre cei veseli, fără griji şi veşnic tineri. Asta nu-i rău. Cavalerii nu trebuie să îmbătrânească. Dacă mâinile noastre tremură şi nu mai pot ridica paharul, dacă ochii noştri se sting şi nu mai pot deosebi cărţile cu care jucăm, ce rost mai poate avea viaţa pentru noi şi ce mai însemnăm noi pentru viaţă? Unul trebuie să moară din cei treisprezece cavaleri care serbează noaptea de Crăciun în forja de la Ekeby, dar în fiecare an vine altul să împlinească numărul la loc. Un om încercat în meşteşugul veseliei, priceput la vioară şi la jocul de cărţi, trebuie să vină să ne întregească ceata. Fluturii bătrâni ştiu să moară în plina strălucire a soarelui de vară. Să închinăm paharul în sănătatea celui de-al treisprezecelea!

— Dar suntem numai doisprezece, Gösta! obiectează cavalerii fără să atingă paharele.

Gösta Berling, căruia ceilalţi îi ziceau poet, deşi nu scria niciodată versuri, continuă netulburat:

— Cavalerilor şi fraţilor! Uitat-aţi oare cine sunteţi? Voi sunteţi cei care ţin sus steagul veseliei în provincia Vărmland. Voi faceţi să zbârnâie arcuşurile. Voi sunteţi dansatori neobosiţi. Voi faceţi să răsune cântecul şi muzica în tot ţinutul. Pe voi nu vă ispiteşte aurul, nici nu vă trage inima la muncă. Dacă n-aţi exista voi, dansul, vara, trandafirii, jocul de cărţi şi cântecul ar muri, iar în toată provincia noastră binecuvântată n-ar mai rămâne decât fierul şi proprietarii de forje. Veselia va dăinui cât veţi fi

voi în viaţă. De şase ani serbez noaptea de Crăciun la forja din Ekeby şi nimeni n-a refuzat până azi să bea în sănătatea celui de-al treisprezecelea cavaler.

— Dragă Gösta! exclamară ceilalţi. Dacă suntem numai doisprezece, cum să bem în sănătatea celui de-al treisprezecelea?

Chipul lui Gösta se întunecă de tristeţe.

— Numai doisprezece suntem? zice el. Cum aşa? Vom dispărea până la unul de pe faţa pământului? La anul vom fi oare numai unsprezece, iar peste doi ani numai zece? Numele nostru va rămâne o simplă amintire şi ceata noastră va fi nimicită? Eu îl convoc pe cel de-al treisprezecelea, căci m-am ridicat să beau în sănătatea lui. îl chem din adâncurile mării, din măruntaiele pământului, din cer, din fundul iadului să vină şi să întregească ceata cavalerilor.

Pe coş se aude un trosnet. Gura furnalului se deschide şi iată că al treisprezecelea s-a şi ivit.

E păros, cu coadă şi copite, cu coarne şi ţăcălie. La vederea lui, cavalerii sar în sus şi izbucnesc într-un strigăt.

Gösta Berling exclamă însă cu o bucurie nestăpânită:

— A sosit cel de-al treisprezecelea! Să închinăm paharele în sănătatea lui!

În chipul acesta a venit vechiul duşman al omenirii la cutezătorii care tulburau liniştea acelei nopţi sfinte. Astfel a venit prietenul vrăjitoarelor care se duc la sabat, cel care semnează cu sânge pe hârtie neagră contractele de cumpărare de suflete, cel care a dansat şapte zile cu contesa de la Ivarsnäs şi n-a putut să fie izgonit nici de şapte preoţi.

La vederea lui, gândurile foştilor aventurieri încep să clocotească. Toţi se întreabă de dragul cui a venit acolo în acea noapte.

Câţiva erau cât pe ce s-o rupă-la fugă de spaimă, dar şi-au dat seama numaidecât că Scaraoschi nu venise să-i ducă în împărăţia lui întunecoasă, ci fusese ispitit de zornăitul cupelor şi de cântecele lor. Voia să ia parte la veselia oamenilor în noaptea sfântă a Crăciunului,

lepădându-şi în timpul ei sceptrul domniei.

O, cavalerilor! Care dintre voi îşi mai aduce aminte că noaptea asta e noaptea de Crăciun? În clipa asta copiii se tem să nu doarmă prea adânc, ca să se poată trezi la vreme şi să se ducă la utrenia solemnă. În curând se vor aprinde luminările la biserica din Bro, iar colo departe, în căsuţa de lângă pădure, flăcăul şi-a pregătit de cu seară o făclie de răşină, ca să poată lumina calea mândrei lui dragi, când va însoţi-o la biserică. În toate casele gospodinele au aşezat sfeşnice cu luminări la ferestre, ca să le aprindă când va trece lumea la biserică prin faţa lor. Dascălul repetă în somn psalmii de Crăciun, iar bătrânul prim-pastor îşi drege glasul, ca să poată cânta la liturghie: „Fie slăvit numele Domnului! Pace pe pământ şi între oameni bunăânvoire 1”.

O, cavalerilor! mai bine v-ar fi stat să rămâneţi în culcuşurile voastre în noaptea asta a păcii, decât să petreceţi în tovărăşia duhului celui rău!

Cavalerii, însă, îi urează bun-sosit, la fel cu Gösta, şi îi pun în mină un pahar cu coniac aprins. Îi oferă apoi locul de cinste la masă şi-l privesc cu dragă inimă, ca şi cum chipul lui urâcios de satir ar avea gingăşia iubitelor din tinereţe.

Beerencreutz îl pofteşte la horă. Proprietarul Julius îi cântă cele mai frumoase arii, iar Orneclou vorbeşte cu el despre femeile graţioase, despre fiinţele care dau farmec vieţii.

Încornoratul se distrează, rezemându-se cu poză princiară de capra vechiului cupeu, în timp ce mâna înarmată cu gheare duce paharul plin la gura-i rânjitoare.

Gösta Berling îi ţine, fireşte, un logos:

— Serenisime! zice el. De multă vreme te aşteptam aici, la Ekeby, căci în alt rai anevoie poţi intra. După cum ştii, de bună seamă, noi trăim aici fără să coasem şi fără să toarcem. Toate le avem mură-n gură. Berea şi rachiul curg gârlă. Trai ca ia noi nu există nicăieri, serenisime.

Noi, cavalerii, v-am aşteptat şi pentru că ne lipsea unul la număr. Suntem mai buni decât părem a fi, fiindcă

alcătuim vechea ceată din poveste, cu doisprezece oameni, care străbate vremea din veac în veac. Doisprezece eram când cârmuiam lumea pe culmea învăluită de nori a Olimpului şi tot doisprezece când sălăşluiam ca păsări pe coroana verde de la Igdrasil. Unde mergea povestea, mergeam şi noi. N-am stat noi oare în jurul mesei rotunde a regelui Arthur? N-am fost noi cu doisprezece paladini din oastea lui Carol cel Mare? Unul dintre noi a fost Thor[3]; altul, Jupiter. Aceiaşi suntem şi astăzi. Printre zdrenţe se poate vedea strălucirea divină; iar printre piei de măgari, coamele de lei. Vremurile au fost vitrege cu noi; însă aici unde ne aflăm, forja e Olimpul, iar aripa cavalerilor este Walhalla

Ne-a lipsit însă unul la număr, serenisime. După cum se ştie, în ceata celor doisprezece oameni din poveste trebuia să se afle totdeauna un Loke[4], un Prometeu. Acesta ne lipsea.

Fii binevenit în rândurile noastre, serenisime 1

— Ce vorbe frumoase! se minunează necuratul. Grozav îmi pare de rău că nu vă pot răspunde! Am multe treburi pe capul meu, dragi prieteni. Trebuie să plec numaidecât. Altfel, cu plăcere aş rămâne oricât în mijlocul vostru. Vă mulţumesc pentru seara asta, limbuţilor. La revedere!

Cavalerii îl întreabă atunci unde are de gând să plece, iar el le răspunde că nobila majoreasă, stăpâna de la Ekeby, îl aşteaptă pentru prelungirea învoielii.

Cavalerii rămân uluiţi.

Majoreasa de la Ekeby e o femeie aprigă şi vrednică. Poate ridica pe umerii ei laţi un butoi plin cu rachiu de secară. Însoţeşte tot drumul până la Ekeby un transport de minereu din ţinutul Bergslag. Doarme ca un cărăuş pe podeaua hambarului cu capul pe un sac cu grăunţe. Iarna stă de veghe la groapa de mangal, iar vara conduce pluta pe lacul Lov. Straşnică femeie! înjură ca un surugiu şi domneşte ca o regină în cele şapte forje ale ei, în

3 In mitologia scandinavă, zeul trăsnetelor.

4 Zeul focului.

gospodăriile învecinate, în comuna ei şi în cele dimprejur şi chiar în toată frumoasa provincie Vărmland. Pentru cavalerii fără cămin a fost însă ca o mamă. Iată de ce aceştia şi-au astupat urechile, când au aflat că întreţine legături cu diavolul.

Foarte „miraţi, îl întreabă deci ce fel de învoială a încheiat majoreasa cu el. Diavolul îi lămureşte că dăruise majoresei cele şapte forje în schimbul făgăduielii că-i va trimite în fiecare an câte un suflet.

Atunci cavalerii s-au cutremurat de groază. Ştiau acest lucru, dar abia acum îi prindeau tâlcul.

În fiecare an moare la Ekeby unul din aripa cavalerilor, unul dintre cei veseli, fără griji şi veşnic tineri. Nimeni nu se plângea. Cavalerii doar nu trebuie să trăiască până la adânci bătrâneţi. Dacă mâna le tremură şi nu mai pot ridica paharele, dacă privirea lor stinsă nu mai poate deosebi o carte de joc de alta, ce rost mai poate avea pentru ei viaţa şi ce rost mai au ei în viaţă? Fluturii trebuie să moară cât timp străluceşte soarele.

Acum însă cavalerii ştiu despre ce este vorba.

Blestemată fie acea femeie! Iată de ce îi ghiftuia cu mâncăruri alese, cu bere şi cu rachiu. Pentru ca în fiecare an să cadă câte unul dintre ei în ghearele necuratului, la beţie sau la joc de cărţi.

Blestemată fie acea femeie şi vrăjitoare I Veniseră acolo la Ekeby oameni falnici şi în putere, spre a fi daţi pieirii. Căci majoreasa îi nenorocea. Creierii lor erau nişte bureţi, plămânii uscaţi ca cenuşa, iar minţile întunecate ca bezna când cădeau pe patul de moarte, ca să plece fără nădejde, fără suflet şi fără virtute acolo de unde nimeni nu se mai întoarce.

Blestemată femeie! La fel muriseră şi alţii mai buni decât ei. Aşa aveau să moară şi ei.

Cavalerii nu mai pot răbda însă povara groazei.

— Demon afurisit! exclamă ei. Cu vrăjitoarea n-o să mai faci niciodată o învoială scrisă cu sânge. Va muri. Vânjosul căpitan Kristian Bergh şi-a aşezat pe umeri barosul cel mai greu din forjă şi-l va înfige până la mâner

în ţeasta acelei ticăloase, ca să-i treacă pofta de a mai jertfi vieţi omeneşti.

— Iar pe tine, încornoratule, te vom aşeza pe nicovală şi vom lăsa să cadă peste trupul tău ciocanul cel mare. Te vom ţine sub ciocan strâns cu cleştii, ca să te învăţăm minte să nu mai porneşti la vânătoare după suflete de cavaleri.

Diavolul este laş, precum se ştie de când lumea, aşa că ameninţarea nu prea îi vine la socoteală. Îi spune lui Kristian Bergh să se dea înapoi şi începe tocmeala cu cavalerii.

— Iată ce spun eu, cavalerilor: puneţi stăpânire imediat pe cele şapte forje, iar pe majoreasă daţi-o pe mâna mea.

— Crezi că noi suntem tot aşa de mârşavi ca ea? strigă proprietarul Julius. N-avea grijă că luăm noi moşia Ekeby cu toate forjele ei, dar pe majoreasă ia-ţi-o singur.

— Gösta ce zice? întreabă blândul Lowenborg. Să-şi spună şi el cuvântul. Într-o pricină aşa de însemnată trebuie să auzim şi părerea lui.

— Propunerea care ni s-a făcut e nebunie curată, zice Gösta Berling. De ce să ne lăsăm prostiţi, fraţilor? Ce-avem noi cu majoreasa? Orice s-ar întâmpla cu sufletele noastre, eu nu mă pot învoi să fim nişte ticăloşi ingraţi, să ne purtăm ca nişte trădători nemernici. Am mâncat prea mulţi ani pâinea majoresei, ca s-o înşel acum.

— Te priveşte, Gösta, ce ai de gând să faci. Noi însă vrem să rămânem stăpâni la Ekeby.

— Aţi căpiat, fraţilor? V-aţi băut minţile? Credeţi că tot ce-aţi auzit e adevărat? Credeţi că individul din faţa voastră e necuratul? Nu băgaţi de seamă că e vorba de minciuna unui şarlatan?

— Ha, ha, ha 1 râde încornoratul. Prietenul vostru habar n-are că e pe ducă. A trăit şapte ani la Ekeby şi tot nu-şi dă seama ce primejdie îl pândeşte.

— Ruşine să-ţi fie! N-am fost şi eu unul dintre cei care te-au băgat colo, în furnal?

— Ce-are a face?! Asta nu înseamnă că nu-s şi eu un

diavol ca oricare altul. Tu ai, poate; dreptate, Gösta Berling. Ai dus-o bine la conacul majoresei şi azi eşti un tânăr chipeş.

— Ei îi datorez salvarea mea. Nu ştiu, zău, ce ajungeam fără ajutorul acestei femei.

— Vorbă să fie! A avut ea un gând, când te-a adus aici. Cu darurile pe care le ai, tu poţi atrage pe oricine în cursă. Într-un rând, totuşi, ai căutat să scapi de majoreasă. I-ai cerut un petic de pământ ca să-l lucrezi şi să-ţi câştigi singur pâinea. Ea trecea în fiecare zi prin faţa căsuţei tale, însoţită totdeauna de fete frumoase. Una dintre ele a fost şi Marianne Sinclaire. Ai zvârlit atunci sapa, ai lepădat cojocul şi te-ai întors la Ekeby.

— Pe-acolo îi era drumul, nerodule.

— I-o fi fost. Pe urmă ai plecat la Borg ca preceptor al lui Henrik Dohna. Era cât pe ce să ajungi ginerele contesei Marta. Cine crezi că i-a dat de veste tinerei Ebba Dolina că eşti un pastor caterisit, făcând-o să te respingă? Majoreasa, Costa Berling! Ea însăşi, căci voia să te tragă înapoi la Ekeby.

— Vorbe de clacă! zice Costa. N-a trecut mult pe urmă şi Ebba Dohna a murit.

Diavolul se apropie atunci de Gösta Berling şi-i spune în şoapte:

— E drept că a murit, dar s-a sinucis de dragul tău, lucru pe care nimeni până azi nu ţi i-a spus.

— Nu eşti un diavol rău, răspunde Gösta.

— Toate astea au fost opera majoresei, dacă vrei să ştii. Scopul ei era să te aducă înapoi la conac în aripa cavalerilor.

Gösta izbucni în hohote de râs.

— Nu eşti un demon rău, zice el apoi pe un ton sălbatic. De ce să nu încheiem o învoială cu tine? N-ai decât să ne faci rost de cele şapte forje.

— În sfârşit! Ţi-a venit gândul cel bun să nu mai dai cu piciorul norocului.

Cavalerii scoaseră un suspin de uşurare. Ajunseseră să nu facă nimic fără învoirea lui Gösta Berling. Dacă

acesta n-ar fi încuviinţat, nici n-ar mai fi fost vorba de încheierea unui contract. Nu era totuşi o treabă uşoară pentru nişte cavaleri săraci lipiţi pământului să gospodărească şapte forje.

— Ia seama, se adresează Gösta diavolului, că noi acceptăm cele şapte forje pentru salvarea sufletelor noastre, iar nu de dragul stăpânirii lor. Nu ne este voia să câştigăm bani şi să cântărim fierul. Nu dorim să fim pergamente uscate şi pungi legate cu zece băieri, ci să fim şi să rămânem cavaleri.

— Vorbeşte într-adevăr glasul înţelepciunii, mormăi necuratul.

— Dacă vrei, prin urmare, să ne dai cele şapte forje pe timp de un an, noi le vom lua în primire. Cu o condiţie însă: dacă până la împlinirea anului nu ne vom purta ca nişte adevăraţi cavaleri, săvârşind fapte chibzuite sau folositoare, vei avea dreptul să ne iei pe toţi doisprezece şi să dai forjele cui vei găsi de cuviinţă.

Diavolul îşi freacă mâinile de bucurie.

— Dacă ne vom purta însă ca nişte adevăraţi cavaleri, continuă Gösta, nu vei mai avea dreptul să închei niciun contract pentru Ekeby şi nu vei primi nicio răsplată anul ăsta. Nici de la noi, nici de la majoreasă.

— Cam grele condiţii îmi pui, zice necuratul. O, dragă Gösta! Eu nu vreau decât un suflet, un biet sufleţel. 11 vreau pe-al majoresei. De ce cauţi s-o cruţi?

— Nu fac negoţ cu astfel de marfă, răspunde Gösta. Dacă vrei însă un suflet, n-ai decât să-l iei pe-al bătrânului Sintram de la Fors. El e dispus să ţi-l dea. Mă fac chezaş.

— Ei, poftim! exclamă încornoratul, fără să clipească. Ori cavalerii, ori Sintram. Bun an!

Şi astfel s-a scris învoiala cu sânge de la degetul cel mic al lui Gösta Berling, pe hârtia neagră a diavolului şi cu pana lui de gâscă.

După semnare, însă, cavalerii sunt în culmea bucuriei. Timp de un an de zile vor avea parte de toate bunătăţile din lume, iar pe urmă or vedea ei ce va mai fi.

Dând scaunele la o parte, se prind unul de altul în

jurul cazanului cu punci din mijlocul forjei şi încing o horă sălbatică. În mijlocul cercului ţopăie necuratul până ce cade lat lângă cazan. îl apleacă şi bea din el.

Beerencreutz se trânteşte lângă diavol. La fel face şi Gösta Berling, urmat apoi de ceilalţi. Toţi cavalerii se aşază pe urmă în jurul cazanului, care trece din gură în gură. În cele din urmă, e răsturnat dintr-o împinsătură, iar băutura din el se varsă peste cei de jos.

Diavolul se făcuse nevăzut în clipa în care cavalerii s-au ridicat de pe podea, însă pe frunţile lor sclipeau ca nişte cununi făgăduielile frumoase auzite din gura lui.

Capitolul III – Ospăţul de Crăciun

În ziua de Crăciun, majoreasa Samzelius oferă un prânz de gală la conacul din Ekeby. Tronează ca gazdă la o masă cu tacâmuri pentru cincizeci de oaspeţi. În jurul ei e fast şi strălucire. Nu mai poartă acum cojocelul şi fusta vărgată de lână. Nici nu are pipă în gură. Pe trup îi foşneşte o rochie de mătase. De braţe îi sunt atârnate podoabe grele de aur, iar la gâtul alb sclipeşte un colier de mărgăritare.

Unde sunt însă cavalerii? Unde sunt cei care au băut în sănătatea noilor stăpâni de la Ekeby din cazanul lucios de aramă, aşezat la mijlocul podelei din forjă? Cavalerii stau la altă masă, într-un ungher de lângă sobă. Azi nu e loc pentru ei la masa cea mare. Mâncarea li se aduce mai târziu, iar vinul li se toarnă cu zgârcenie în pahare. Privirile femeilor frumoase nu sunt îndreptate spre ei şi nimeni nu face haz de glumele lui Gösta Berling.

Cavalerii sunt însă ea nişte mânji îmblânziţi, ea nişte fiare sătule. Astă-noapte n-au dormit decât un ceas, iar pe urmă s-au dus la biserică, luminaţi de făclii şi de stele. Au văzut luminările aprinse şi au ascultat, cu chipuri zâmbitoare ca de copii, psalmii de Crăciun. Au uitat de petrecerea din forjă, ca de un vis urât.

Mare şi puternică e majoreasa de la Ekeby 1 Cine-ar cuteza să ridice braţul, ca s-o lovească, ori să depună mărturie împotriva ei? De bună seamă că nu sărmanii cavaleri care i-au mâncat pâinea atâţia ani de zile şi s-au

odihnit sub acoperişul ei. Majoreasa îi aşază unde vrea şi le închide uşa după bunul ei plac. Cavalerii nu se pot sustrage autorităţii acestei femei. Dumnezeu să-i aibă în paza Lui! Departe de «Ekeby ei nu pot trăi.

La masa cea mare e chef şi veselie. Acolo strălucesc ochii frumoşi ai Mariannei Sinclaire şi răsună râsetele voioase ale contesei Dohna. La masa cavalerilor e însă tristeţe. Nu s-ar cuveni oare ca aceşti oameni, care s-ar arunca şi în foc pentru majoreasă, să şadă la aceeaşi masă cu ceilalţi oaspeţi? Ce rost are înjosirea lor la măsuţa din ungherul de lângă sobă? Nu merită să stea alături cu lumea de soi?

Majoreasa şade mândră la locul ei, între contele de la Borg şi protoiereul din Bro. Cavalerii stau cu ochii plecaţi, ca nişte copii ai nimănui. Din când în când şi-aduc aminte de întâmplările din cursul nopţii.

Glumele şi minciunile vesele ajung la măsuţa lor din colţ ca nişte mesageri sfioşi. Mânia şi făgăduielile din noaptea trecută pun stăpânire pe inimi. Proprietarul Juliuş îl convinge repede pe robustul căpitan Kristian Bergh că dropiile fripte care sunt servite la masa cea mare nu vor ajunge pentru toţi oaspeţii, dar asta nu bucură pe nimeni.

— Nu vor ajunge, zice el. Ştiu bine câte au cumpărat. Dar stăpânilor nu le pasă de asta, căci pentru noi, amărâţii de la masa din colţ, au poruncit slugilor să frigă nişte ciori.

Maiorul Beerencreutz schiţează un zâmbet uşor pe sub mustaţă, dar Gösta Berling se gândeşte parcă tot timpul să ia pe cineva la bătaie.

— Pentru cavaleri nu-i oare bună orice mâncare? întreabă el.

În cele din urmă se aduce la masa din colţ o sinie plină cu dropii delicioase. Căpitanul Bergh spumegă însă de ciudă. Doar o viaţă întreagă îi fusese scârbă de ciori, de aceste păsări urâte şi croncănitoare.

Atât de mult le ura, încât toamna se îmbrăca femeieşte, legat la cap cu o basma, şi se făcea de râs numai ca să le poată împuşca de aproape, când ciuguleau grăunţe pe ogoare.

Primăvara le fugărea pe câmp, unde se strângeau la hârjoană, ca să le facă de petrecanie. Vara le scormonea cuiburile şi scotea din ele puii golaşi care ţipau, ori spărgea ouăle pe jumătate clocite.

Şi acum, deodată, numai ce se repede la sinia cu dropii!

— Crezi că nu ştiu ce-s astea? se răsteşte el la bucătar. Nu-i nevoie să croncănească în nasul meu, ca să le pot recunoaşte. Piei din faţa mea! îi dai ciori lui Kristian Bergh? Hai, şterge-o!

Ia apoi dropiile din sinie şi dă cu ele de-a azvârlita în perete, una câte una.

— Du-te la naiba! strigă el de se cutremură sala. Îi dai ciori lui Kristian Bergh? Ticălosule!

Aşa cum izbea de stânci puii nevinovaţi de cioară, trânteşte acum de perete o dropie după alta.

Grăsimea îl împroaşcă, iar păsările strivite cad jos pe duşumea.

Cavalerii jubilează, dar aud îndată glasul mânios al majoresei.

— Daţi-l afară! strigă ea la slugi.

Dar slugile nu se încumetă să se atingă de voinicul căpitan Kristian Bergh.

— Afară cu el!

Căpitanul aude porunca. Înspăimântător în furia lui, se întoarce spre majoreasă, ca ursul de la victima trântită la pământ, când apare un nou agresor, şi înaintează către masa în formă de potcoavă. Paşii lui greoi cutremură duşumeaua. Se opreşte în faţa majoresei, de care îl desparte numai masa.

— Daţi-l afară! strigă ea din nou.

Căpitanul e însă ca turbat. Fruntea lui încruntată şi pumnul strâns inspiră groază. E înalt şi puternic ca un uriaş. Oaspeţii şi slugile nu cutează să se apropie de el. ieşit din minţi, cum e din cauza mâniei înverşunate, îi înspăimântă pe toţi.

Stă în faţa majoresei şi o ameninţă cu pumnul.

— Am dat cu ciorile de perete. Zi că n-am avut

dreptate!

— Ieşi afară, căpitane!

— Să-ţi fie ruşine, hârcă bătrână! îi dai ciori fripte la masă lui Kristian Bergh? Meriţi să te arunc în fundul iadului…

— Mii de draci! Nu mă insulta, căpitane! Eu poruncesc aici!

— Nu mi-e frică de tine, cloanţă! Crezi că nu ştiu cum ai ajuns stăpâna celor şapte forje?

— Taci odată!

— Altringer le-a dăruit cu limbă de moarte soţului tău. Le-a dăruit pentru că ai fost ibovnica lui.

— Încă o dată îţi poruncesc să taci!

— Pentru că ai fost o soţie atât de credincioasă, Margareto Samzelius. Maiorul a primit forjele, făcându-se că nu ştie nimic, şi te-a lăsat pe tine să le administrezi. Toată afacerea asta a fost opera Satanei, dar» cum s-a isprăvit cu tine.

Majoreasa se aşază la loc pe scaun şi tremură, galbenă la faţă ca ceara. Confirmă cu glas domol, spre uimirea tuturor.

— Da, s-a isprăvit acum cu mine, căpitane Bergh, i asta-i opera ta.

Impresionat de tonul ei, căpitanul Bergh simte că-l trece un fior. Faţa i se crispează şi-l podideşte plânsul.

— Sunt beat! strigă el. Nu-mi dau seama ce spun. N-am spus nimic. Timp de patruzeci de ani ţi-am fost câine credincios şi rob, Margareto Celsing. Te-am slujit toată viaţa. Nu te bârfesc. Cum aş putea s-o bârfesc pe frumoasa Margareta Celsing? Sunt zăvodul care stă de pază la uşa ta şi robul care-ţi duce în spinare poverile. Dă cu piciorul în mine 1 Loveşte-mă 1 Vezi bine că tac şi rabd. Mi-ai fost dragă vreme de patruzeci de ani. Cum aş putea spune ceva rău despre tine 2

Căpitanul Kristian cade apoi în genunchi şi-şi cere iertare. Se târăşte aşa până în partea cealaltă a mesei, unde se află majoreasa; iar când ajunge lângă ea, se apleacă şi-i sărută poalele rochiei, stropind duşumeaua cu

lacrimile ce-i curg şiroaie pe obraji.

Nu departe de majoreasă stă însă un bărbat scund şi bine legat. E păros, cu ochii mici şi prelungi, cu bărbia ieşită în afară. Parcă e un urs. Scump la vorbă, tace şi face. Nu-i pasă de nimeni. E maiorul Samzelius.

Auzind cuvintele de acuzare ale căpitanului Kristian, se ridică de la masă odată cu majoreasa şi cu toţi cei cincizeci de oaspeţi. Presimţind ce va urma, femeile încep să plângă, iar bărbaţii stau înlemniţi, în timp ce căpitanul Kristian e tot în genunchi la picioarele majoresei, sărutându-i poalele rochiei şi udând duşumeaua cu lacrimi.

Mâinile lătăreţe şi păroase ale maiorului se încleştează încet. Braţul i se ridică.

Femeia vorbeşte cea dintâi. În glasul ei e un ton surd, neobişnuit. Izbucneşte:

— M-ai furat! Ai venit ca un tâlhar şi m-ai răpit. Părinţii m-au silit cu bătăi, cu foame şi cu vorbe grele să mă mărit cu tine. Cu un soţ ca tine m-am purtat aşa cum meritai.

Pumnul lat al maiorului se încleştează strâns. Majoreasa se dă câţiva paşi înapoi şi spune mai departe:

— Ţiparii vii se încolăcesc când sunt spintecaţi cu cuţitul. Femeile măritate cu sila îşi caută amanţi. Vrei să mă loveşti pentru lucruri petrecute cu douăzeci de ani în urmă? De ce nu m-ai lovit atunci? Adu-ţi aminte că Altringer locuia la Ekeby, iar noi la şi-o. Şi mai adu-ţi aminte cât de mult ne-a ajutat el în sărăcia noastră. Ne plimbam în caleştile lui şi beam vinul trimis de el. Ţi-am ascuns noi ceva? Slugile lui nu erau şi ale tale? Nu-ţi umplea el mereu buzunarele cu aur? N-ai primit bucuros cele şapte forje pe care ţi le-a dăruit? Ai tăcut şi le-ai acceptat. Atunci trebuia să mă loveşti, Bernt Samzelius, nu acum!

Maiorul se întoarce cu faţa spre oaspeţi şi citeşte în ochii lor că îi dau dreptate femeii, cum toţi au avut credinţa că soţul a primit avuţii şi daruri în schimbul tăcerii.

— N-am ştiut nimic, izbucneşte el, izbind cu piciorul

în duşumea.

— Bine! înseamnă că acum ai aflat adevărul, intervine majoreasa cu glas strident. Tot mă temeam să nu închizi ochii fără să-l afli! Bine că l-ai aflat acum, ca să pot vorbi liber cu tine, omul care mi-ai fost stăpân şi tiran! Află acum că am fost a lui, a celui de la care m-ai răpit. Să afle acest lucru şi toţi bârfitorii mei!

În glas îi jubilează şi în ochi îi străluceşte dragostea de odinioară. În faţă îl are pe soţul ei, cu pumnul încleştat şi ridicat s-o lovească. Pe cele cincizeci de chipuri pe care le vede dinainte, majoreasa citeşte groază şi dispreţ. Îşi dă seama că e ultima clipă a puterii ei. Nu-i în stare să-şi stăpânească, totuşi, bucuria că poate vorbi în voie despre cea mai scumpă amintire a întregii sale vieţi.

— El, da, a fost un om! Un om minunat! Cine-ai fost tu, să te bagi între noi şi să ne desparţi? Om de seama lui n-am pomenit în lumea asta. Mi-a dăruit avere şi fericire. Binecuvântată fie-i amintirea!

Maiorul îşi lăsă braţul în jos fără s-o lovească. Îşi făcuse el planul cum s-o pedepsească.

— Ieşi afară! strigă deodată. Pleacă din casa mea!

Majoreasa stă liniştită.

Palizi la faţă, cavalerii se uită unul la altul. Se împlinea aşadar prezicerea Satanei. De bună seamă, învoiala nu a fost prelungită. Dacă e adevărat tot ce le-au auzit urechile acum, la fel de adevărat e că majoreasa a trimis la moarte atâţia cavaleri timp de douăzeci de ani şi că aceeaşi soartă i-ar fi aşteptat şi pe ei. O. vrăjitoarea!

— Ieşi afară! stăruie maiorul. Cerşeşte-ţi pâinea ca o pribeagă, pe drumuri! N-o să te mai bucuri de banii lui şi nici n-o să mai găseşti sălaş pe moşiile ibovnicului. Dacă mai calci pragul casei mele, să ştii că te ucid!

— Mă izgoneşti din casa mea?

— Nu-i casa ta. Stăpân la Ekeby sunt eu.

Pe majoreasă o cuprinde sfiala. Se duce până la uşă, urmată de aproape de maior.

— Tu, care ai fost nenorocirea vieţii mele, vei avea puterea să-mi faci şi răul ăsta?

— Ieşi! Ieşi afară!

Sprijinindu-se de stâlpul uşii, majoreasa îşi împreunează mâinile şi-şi acoperă faţă cu ele. Se gândeşte la mama ei şi începe să murmure:

„Renegată şi gonită să dea Dumnezeu să fii, cum am fost eu! Să ajungi pe drumuri şi să dormi în culcuş de paie 1”.

Blestemul se împlineşte, aşadar.

Bunul şi bătrânul prim-pastor de la Bro, ca şi judecătorul de la Munkerud, se apropie de maior şi caută să-l liniştească. îl povăţuiesc să nu ia în seamă poveştile vechi, să lase lucrurile aşa cum sunt, să uite şi să ierte.

Maiorul dă la o parte mâinile împăciuitoare de pe umerii săi. Nu-i chip să se apropie cineva de el, după cum puţin mai înainte nu se putuse nimeni apropia de căpitanul Kristian Bergh.

— Nu-s poveşti vechi! strigă el. N-am ştiut nimic până astăzi. De aceea nici n-am putut s-o pedepsesc pe adulteră.

La auzul acestor vorbe, majoreasa îşi ridică ochii şi prinde iarăşi curaj.

— Mai curând vei pleca tu decât eu. Să nu crezi că mă tem de tine, zice ea, depărtându-se din faţa uşii.

Maiorul nu răspunde, dar îi pândeşte toate mişcările, gata s-o lovească, dacă nu se poate descotorosi altfel de ea.

— Ajutaţi-mă, oameni buni, strigă majoreasa, ajutaţi-mă să-l leg şi să-l dau afară, până şi-o veni în fire. Gândiţi-vă cine sunt eu şi cine este el. Gândiţi-vă cum stau lucrurile. În timp ce eu conduc toată moşia Ekeby, el din zori şi până-n seară doar trândăveşte şi ucide urşii în bârlogul lor. Ajutaţi-mă, oameni buni şi vecini 1 Dacă plec eu, se va înstăpâni aici o mizerie de nedescris. Ţăranii îşi câştigă existenţa tăindu-mi pădurile şi cărându-mi fontă. Cărbunarii trăiesc aducându-mi cărbunii; iar plutaşii, transportându-mi lemnele pe lac. Eu le dau pâine şi de lucru tuturor. Fierarii, meseriaşii şi tâmplarii trăiesc în slujba mea. Credeţi voi că maiorul va fi în stare să conducă

treburile moşiei? Ţineţi minte vorba mea: dacă mă izgoniţi, multă lume va rămâne muritoare de foame.

Acum se ridică din nou o sumedenie de mâini s-o ajute pe majoreasă, iar altele cuprind iarăşi umerii maiorului, să-l înduplece.

— Nu! zice el. Daţi-vă în lături! Cine vrea s-o apere pe adulteră? Eu atâta vă spun: dacă nu pleacă de bunăvoie, o iau pe sus şi mă duc de-o arunc în vizuina urşilor mei.

Mâinile ridicate se lasă în jos.

Ajunsă la aman, majoreasa se adresează acum cavalerilor:

— Veţi îngădui şi voi, cavalerilor, să fiu izgonită din căminul meu? Lăsatu-v-am eu vreodată să degeraţi iarna în zăpadă? V-am refuzat vreodată berea şi rachiul? V-am cerut eu muncă şi răsplată în schimbui hranei pe care v-am dat-o şi al hainelor cu care v-am îmbrăcat? Nu v-aţi jucat în preajma mea ca nişte copii lângă mama lor? N-aţi dansat cât v-a plăcut, în casa mea? N-a fost hazul şi voia bună pâinea voastră cea de toate zilele? Nu suferiţi ca acest om, care a fost nenorocirea vieţii mele, să mă scoată afară din casa mea. Nu îngăduiţi, cavaleri, să ajung cerşetoare pe drumuri!

Auzindu-i rugile, Gösta Berling se apropie de o tânără frumoasă şi brunetă care stătuse la masa cea mare.

— Tu, Anna, ai stat multă vreme la Borg acum cinci ani, îi zise el. Spune-mi, te rog, dacă majoreasa a fost în adevăr aceea care i-a spus Ebbei Dohna că sunt pastor caterisit.

— Ajut-o pe majoreasă, Gösta, se mărgineşte să-i răspundă tânăra.

— Dar află că vreau să ştiu mai întâi dacă ea m-a făcut ucigaş.

— Ce-ţi trece prin gând, Gösta? Ajut-o!

— Va să zică, nu vrei să-mi răspunzi. Prin urmare Sintram nu m-a minţit.

Gösta Berling se întoarce la cavaleri fără să ridice măcar un deget în apărarea majoresei.

O I Ce bine ar fi fost dacă ea nu i-ar fi aşezat la altă masă, în ungherul de lângă sobă! În mintea cavalerilor se trezesc gândurile de astă-noapte, iar pe chipurile lor se aprinde o mânie la fel de înverşunată ca aceea de care e stăpânit maiorul Samzelius.

Cavalerii ascultă liniştiţi şi neîndurători rugile majoresei.

Tot ce observă ei acum cu ochii nu întăresc oare vedeniile din cursul nopţii?

— E foarte limpede că nu şi-a prelungit învoiala, şopteşte un cavaler.

— Iadul să te-nghită, vrăjitoare! strigă altul.

— Noi s-ar fi cuvenit să te mătrăşim!

— Nătărăilor! strigă la confraţii săi bătrânul şi slăbănogul unchi Eberhard. Nu vă daţi seama că aici e mâna lui Sintram?

— Ba ne dăm seama, răspunde proprietarul Julius, dar asta n-are importanţă. Nu-i oricum adevărat? Nu îndeplineşte oare Sintram misiunea pe care i-a încredinţat-o diavolul? Nu s-au înţeles între ei?

— Du-te şi ajut-o tu, Eberhard, îi spun ceilalţi cavaleri în bătaie de joc. Tu nu crezi în iad. Du-te tu şi ajut-o!

Gösta Berling stă însă liniştit. Tace. Nu se mişcă de loc.

Hotărât lucru! Din partea cavalerilor care ameninţă, bombănesc şi se ceartă între ei, majoreasa nu poate nădăjdui niciun ajutor.

Se apropie iar de uşă şi-şi acoperă faţa cu mâinile.

— Renegată să fii şi gonită, cum am fost şi eu 1 strigă ea, plină de amărăciune. Să ajungi pe drumuri şi să dormi în culcuş de paie!

Pune apoi o mână pe clanţa uşii, iar pe cealaltă o ridică în sus.

— Băgaţi de seamă, voi care mă lăsaţi să mă prăbuşesc! Băgaţi de seamă că se apropie şi ceasul vostru cel de pe urmă. Şi voi veţi fi izgoniţi, iar locurile voastre vor rămâne pustii. Nu ştiu ce veţi face când n-o să vă mai bucuraţi de sprijinul meu. Ia seama, Melchior

Sinclaire, ia seama la mâna-ţi grea pe care soţia ta adesea o simte. Tu, părinte de la Broby, pregăteşte-te pentru judecata de apoi. Căpităneaso Uggla, sărăcia îţi pândeşte căminul. Iar voi, tinere frumoase, Elizabeţa Dohna, Marianne Sinclaire şi Anna Stjămhok, să nu credeţi că sunt singura femeie nevoită să plec din casa mea. Şi voi, cavalerilor, fiţi cu ochii-n patru! Peste provincia asta se va abate curând o vijelie năprasnică. Veţi fi măturaţi de pe faţa pământului şi zilele voastre se vor sfârşi. Nu mă plâng pe mine, ci pe voi vă plâng, căci vijelia va trece pe deasupra capetelor voastre şi nimeni nu va putea rămâne în picioare după ce mă voi prăbuşi cu iar inima mea îi jeleşte pe toţi cei nevoiaşi. Cine le va mai da de lucru când eu nu voi mai fi?

Majoreasa deschide acum uşa, dar căpitanul Bergh îşi ridică repede capul şi spune:

— Cât voi mai sta la picioarele tale, Margareto Celsing? Nu-mi dai voie să mă ridic şi să mă bat pentru tine?

Majoreasa se luptă cu ea însăşi, dar îşi dă seama că, dacă îl iartă pe căpitanul Kristian, el se va ridica şi se va lupta cu maiorul; iar cel care a iubit-o cu credinţă timp de patruzeci de ani va fi un ucigaş.

— Să te iert? Nu eşti oare vinovat de toată nenorocirea mea, căpitane Kristian Bergh? Du-te la cavaleri şi bucură-te de isprava pe care ai făcut-o.

Apoi majoreasa a plecat. A plecat liniştită, lăsând groaza în urmă. A căzut, dar a rămas mare în cumplita-i umilinţă. Nu s-a lăsat stăpânită de durere, fiind şi la vârsta ei mândră de dragostea ce i-a încântat tinereţea. Nu s-a tânguit şi n-a plâns ca să înduioşeze pe cineva când a părăsit tot ce avusese până atunci, şi nici nu i-a fost teamă să plece în pribegie cu traista şi toiagul de cerşetoare. Îi căina doar pe ţăranii cei nevoiaşi, pe oamenii veseli şi fără griji de pe ţărmul lacului Lov, pe sărmanii cavaleri, pe toţi cei pe care-i ocrotise şi-i ospătase.

Părăsită de toată lumea, a avut totuşi tăria sufletească să-l respingă şi pe cel din urmă prieten, ca să

nu facă din el un ucigaş.

O femeie extraordinară, de o mare energie. Mai rar alta ca ea!

A doua zi maiorul Samzelius a plecat de la Ekeby, strămutându-se la şi-o proprietatea lui, nu departe de forja cea mare.

Testamentul lui Altringer, în virtutea căruia maiorul devenea stăpânul forjelor „glăsuia lămurit că niciuna dintre ele nu putea fi vândută sau înstrăinată şi că, după moartea maiorului, vor rămâne de drept ale soţiei sau ale moştenitorilor ei.

Neputând să dispună astfel în voie de o moştenire pe care o detesta, le-a dat cavalerilor mână liberă s-o administreze ei. Era încredinţat că pe această cale va pricinui cea mai mare pagubă, atât forjei de la Ekeby, cât şi celorlalte şase.

Acum nimeni nu se mai îndoia că răutăciosul Sintram executase porunca Satanei şi tot ce le făgăduise el cavalerilor se îndeplinise întocmai, aşa încât aceştia erau siguri că învoiala avea să fie şi ea împlinită punct cu punct şi se hotărâră ca timp de un an să nu săvârşească nicio faptă chibzuită sau folositoare. Erau de asemenea convinşi pe deplin că majoreasa nu fusese decât o vrăjitoare odioasă, al cărei scop era distingerea lor.

Bătrânu'! filosof Eberhard îşi bătea joc de credinţa lor. Cine lua însă în seamă un om atât de îndărătnic în lipsa lui de credinţă, încât, dacă s-ar fi aflat în văpaia iadului şi i-ar fi văzut pe toţi diavolii rugându-se la el, ar fi susţinut sus şi tare că ei nu există, deoarece nu pot exista? Unchiul Eberhard era doar, în felul său, un mare filosof.

Gösta Berling n-a spus nimănui ce anume credea el. Lucru sigur e însă credinţa lui că-i datora recunoştinţă majoresei pentru că-l făcuse cavaler la Ekeby. Prefera să moară decât să-l chinuiască mustrarea de cuget că era vinovat de sinuciderea Ebbei Dohna. Nu ridicase mâna să se răzbune pe majoreasă, dar nici ca să-i vină în ajutor. Nu era în stare s-o apere. Cavalerii ajunseseră însă la putere. Erau acum sărbătorile Crăciunului, cu distracţiile şi

petrecerile lui. Cavalerii jubilau în voie. Orice păs ar fi avut Gösta Berling pe suflet, nici chipul, nici buzele nu i-l trădau.

Capitolul IV – Costa Berling, poetul

Venise Crăciunul, şi la Borg urma să aibă loc un bal.

Acolo trăia pe atunci tânărul conte Dolina, însurat de curând. Soţia lui era o femeie frumoasă şi vrednică, iar căminul era vesel.

Tânăra pereche trimisese o invitaţie şi la Ekeby. Dar dintre toţi cei care se aflau acolo, singur Gösta Berling, căruia camarazii săi îi ziceau *poetul,* se hotărâse să ia parte la acea petrecere.

Borg şi Ekeby sunt două localităţi aşezate de o parte şi de alta a lungului lac Lov. Borg face parte din comuna Svartsjo; iar Ekeby, din comuna Bro. Când lacul nu e navigabil, drumul de la Ekeby la Borg e de câteva leghe.

Deşi om sărac, Gösta Berling fusese echipat de către proprietarii de la Ekeby ca un fecior de crai trimis în solie să-şi reprezinte cu cinste ţara.

Fracul cu nasturi sclipitori era nou. La piept purta un jabou scrobit; iar în picioare, pantofi de lac. I se dăduse o blană de biber, iar pe cap, pe părul bălai şi buclat, îşi pusese o căciulă de samur. În sanie i se aşternuse o blană de urs cu ghearele de argint. Fusese înhămat la ea murguleţul Don Juan, mândria grajdului de la conac.

Gösta fluieră să-l cheme pe Tancred, câinele său alb şi credincios, iar după aceea puse mâna pe hăţurile împletite. Era radios cu echipamentul său bogat şi strălucitor, ca şi cum nu i-ar fi fost de ajuns frumuseţea fizică şi nimbul de geniu care-l încununa.

A pornit la drum dis-de-dimineaţă. Era într-o zi de duminică. Trecând prin faţa bisericii din Bro, îi ajunseră la urechi psalmii de Crăciun. A luat-o apoi pe pustiul dram de pădure care duce la Berga, cu gândul să poposească acolo pe la prânz. Casa căpitanului, acoperită cu brazde de iarbă, nu era un cuib de oameni înstăriţi. Foamea o încerca de multe ori. Gösta a fost întâmpinat totuşi cu vorbe bune şi cântece vesele, aşa cum erau primiţi toţi oaspeţii care

trăgeau acolo.

Bătrâna domnişoară Ulrika Dillner, care îndeplinea slujba de jupânească, îi ieşi înainte la scară cu o plecăciune. Buclele care îi atârnau pe faţa smeadă, plină de zbârcituri, parcă îi râdeau de bucurie. După ce-l conduse pe musafir în salon, începu să vorbească despre toţi ai casei, povestindu-i lui Gösta Berling fel de fel de întâmplări din viaţa lor.

Îl lămuri că stăpânii o duceau prost din cauza timpurilor grele. În ziua aceea nu aveau nici hrean pentru rasol la prânz, aşa că Ferdinand şi domnişoarele o înhumaseră pe Disa şi plecaseră cu sania devale la Munkerad să ceară cu împrumut câteva rădăcini. Căpitanul plecase iarăşi la pădure după vânat. Cine ştie cu ce slăbătură de iepure avea să se întoarcă! Şi ca să fie gătit acel iepure, untura pe care ar fi înghiţit-o ar fi costat desigur bani mai mulţi decât făcea el. Căpitanul aproviziona, chipurile, casa în felul acesta. De-ar fi venit înapoi măcar cu un iepure! Nu era exclus să aducă din pădure şi o dihanie de vulpe, cea mai ticăloasă jivină de pe faţa pământului. Moartă ori vie, nu făcea nicio ceapă degerată.

Cât despre căpitănească, nici măcar nu se sculase din pat până la vremea aceea. Stătea culcată, cum avea obiceiul în fiecare zi, şi citea romane. Nu era, îngeraşul, femeie născută să muncească.

De muncă era bună numai o bătrână căruntă ca Ulrika Dillner. Toată ziulica alerga şi trebăluia, ca să vină de hac sărăciei. Şi asta nu era un lucru atât de uşor. O iarnă întreagă în casa stăpânilor ei nu se pomenise altă mâncare decât şuncă de urs. Simbrie nu avea şi nici nu trăgea nădejde să capete cândva. Era mulţumită să nu rămână pe drumuri în ziua când n-ar mai fi fost în stare să muncească. Stăpânii o ţineau ca să aibă un suflet pe lângă ei. După ce avea să moară, ar fi dus-o poate cu cinste la groapă, dacă ar fi făcut rost de bani să-i cumpere un sicriu.

— Cine ştie ce vremuri ne mai aşteaptă! izbucni bătrâna, ştergându-se la ochi, căci era gata oricând să

lăcrimeze. Suntem datori vânduţi la răutatea aia de Sintram. E în stare să ne ia şi cenuşa din vatră. E drept că domnişorul Ferdinand s-a logodit cu bogătaşa Anna Stjämhok, dar parc-o văd că într-o bună zi se plictiseşte de el! Parc-o văd, păcatele mele! Ce ne facem noi pe urmă cu trei vaci în curte şi cu nouă cai de hrănit? Ce ne facem cu duduiţele noastre, fete vesele care se ţin numai de baluri? Ce ne facem cu nişte ogoare sterpe pe care nu se prinde nimic? Ce ne facem cu domnişorul Ferdinand, băiat tare drăguţ, care nu prea dă semne să ajungă un om ca lumea? Nu ştiu, zău, ce se va alege de casa asta, unde fiecare face ce-l taie capul, însă de muncit nu munceşte nimeni!

Şi aşa, dintr-o vorbă în alta, se făcu amiază şi ai casei începură să se adune. Ferdinand, dragul mamei, şi surorile lui vesele se întoarseră de la drum cu nişte hrean de împrumut. Căpitanul, răcorit într-o copcă din baltă, veni şi el de la vânătoare. Deschizând larg fereastra, ca să intre aer proaspăt în casă, strânse cu putere mâna lui Gösta. Îşi făcu apariţia şi căpităneasa, îmbrăcată cu o rochie de mătase cu dantele ia mâneci. Costa îi sărută mâna.

Toţi îl întâmpinară pe tânărul musafir cu glume şi bucurie, întrebându-l voioşi:

— Ce mai e nou pe la Ekeby? Cum o duceţi acolo, în ţara făgăduinţei?

— La noi curge lapte şi miere, răspunse Gösta. Golim munţii de fier şi ne umplem pivniţele cu vinuri. Ogoarele noastre sunt pline de aur, cu care poleim mizeria vieţii, iar pădurile le tăiem, ca să facem cu lemnul din ele popicarii şi pavilioane de grădini.

Începând a suspina şi a zâmbi, căpităneasa zise doar atât:

— Se vede că eşti poet!

— Am multe păcate pe cuget, a răspuns Gösta. Versuri însă n-am scris niciodată în viaţa mea.

— Şi totuşi eşti poet, Costa. Meriţi să ţi se zică aşa. N-ai scris poezii, ca atâţia alţii, dar le-ai trăit.

Blinda şi duioasă ca o mamă, căpităneasa vorbi apoi despre viaţa lui împrăştiată.

— Vreau să am zile să văd că ai ajuns şi tu un om.

Lui Gösta îi plăcea să fie stimulat de acea femeie, care era pentru el o prietenă devotată şi a cărei inimă clocotea de pasiune pentru fapte măreţe.

După ce au ospătat veseli cu rasol, hrean, varză şi minciunele stropite cu bere de Crăciun, Gösta a făcut gazdele să râdă şi să plângă, povestindu-le tot felul de lucruri despre maior, despre majoreasă şi despre pastorul din Broby.

Deodată se auziră zurgălăi în curte. Nu trecu mult şi intră în casă răutăciosul Sintram.

Era nespus de radios, din creştetul pleşuv până în tălpi. Gesticula şi se strâmba. Se vedea cât de colo că aducea veşti proaste.

— Ştiţi una? Azi s-au făcut în biserica din Svartsjo primele strigări de căsătorie pentru Anna Stjämhok şi bogătaşul Dahlberg. Fata a uitat probabil că-i logodită cu Ferdinand.

Nimeni nu ştia asta. Toţi rămaseră uimiţi şi mâhniţi. Se gândeau acum că sărmana lor casă va fi jefuită pentru despăgubirea acelui creditor hain. Îşi vedeau vânduţi căluţii dragi. Îşi vedeau scoasă pe uşă afară mobila veche moştenită de la părinţii căpitănesei. Puteau să-şi ia rămas bun de la viaţa veselă cu baluri, petreceri şi plimbări. Pe masa lor avea să fie iarăşi şuncă de urs. Copiii trebuiau să plece în lume şi să ajungă slugi la străini.

Căpităneasa îşi dezmierdă feciorul, făcându-l să simtă mângâierea unei dragoste de mamă care nu se dezminţea niciodată.

În mijlocul lor se afla însă Gösta Berling, în capul căruia umblau tot felul de planuri.

— Staţi! zise el. Nu vă faceţi inimă rea. Toată isprava asta e a doamnei pastor din Svartsjo. A pus stăpânire pe Anna, de când stă la ea, în casa parohială. A convins-o să renunţe la Ferdinand şi să se mărite ou bătrânul Dahlberg. Totuşi, cununie nu şi-au pus încă pe cap, şi nici nu vor pune-o. Eu plec acuma la Borg, unde mă voi întâlni cu Anna. Voi sta de vorbă cu ea şi fac eu ce fac 9 – 0 scot de

sub influenţa doamnei pastor şi s-o îndepărtez de peţitorul ei. La noapte o aduc aici. Pe urmă Dahlberg poate să-şi ia nădejdea de la ea.

Zis şi făcut. Gösta a plecat singur la Borg, fără să ia cu el niciuna dintre fetele cele vesele ale gazdelor, dar însoţit de urările de bine ale tuturor ai casei. Cât despre Sintram, acesta, încântat că Dahlberg va rămâne mofluz, se hotărî să rămână la Berga până ce avea să se întoarcă Gösta însoţit de logodnica cea infidelă. Ca să-şi arate marea bunăvoinţă, puse pe umerii călătorului şalul verde pe care i-l dăruise jupâneasa Ulrika.

Căpităneasa veni însă la scară cu trei cărticele în mână, legate în piele roşie.

— Ia-le cu tine, îi zise ea lui Gösta, care se şi aşezase în sanie. Să le păstrezi bine, în cazul când nu vei izbuti. Cărţile astea sunt romanul *Corina* al doamnei de Staël. Nu vreau să fie vândute la mezat.

— Fii sigură că voi izbuti.

— O, dragă Gösta! exclamă căpităneasa, dezmierdându-i cu mâinile capul descoperit. Eşti omul cel mai tare, dar şi cel mai slab de pe lume. Ţine minte că soarta unor oameni sărmani e în mâinile tale.

Gösta Berling porni iarăşi la drum în sania trasă de Don Juan însoţit de Tanered şi cu bucuria aventurii în suflet. Simţea că e un tânăr cuceritor, învăluit de aureola geniului.

Se duse întins la casa parohială din Svartsjo. Intră înăuntru şi ceru voie s-o conducă la bal pe Anna Stjämhok. Obţinu învoirea, şi frumoasa fată nestatornică se afla acum în sanie lângă el. Cine n-ar fi plecat la drum cu un murg ca Don Juan?

Tinerii rămaseră tăcuţi la început, dar pe urmă prinseră curaj şi intrară în vorbă.

— Ai auzit, Gösta, ce-a citit pastorul azi în biserică?

— A spus că eşti fata cea mai frumoasă de la laqpl Lov până la râul Klar. Nu-i aşa?

— Nu fi prostuţ, Gösta. Asta o ştie toată lumea. Pastorul a citit strigările de căsătorie pentru mine şi

bătrânul Dahlberg.

— Dacă ştiam, zău că nu te luam cu mine!

Mândra moştenitoare îi răspunse:

— Plecam eu şi fără Gösta Berling!

— Păcat de tine, Anna, zise Gösta după ce se gândi puţin, că ai rămas fără părinţi! Cu firea pe care o ai, nimeni nu se poate bizui pe tine.

— Ba e păcat că nu mi-ai spus înainte vorbele astea I Aş fi plecat atunci cu altul la drum.

— Doamna pastor s-a gândit ca şi mine că ai nevoie de un om care să-ţi ţină loc de tată. Altfel nu te sfătuia să te măriţi cu un hodorog.

— Lucrul ăsta nu doamna pastor l-a hotărât.

— Ba nu, zău! Tu singură ţi-ai ales ca mire un băiat atât de frumos?

— Nu mă ia pentru avere.

— O, nu! Bătrânii umblă numai după ochi albaştri şi obraji trandafirii. Şi ce bine le şade!

— Nu ţi-e ruşine, Gösta, să vorbeşti aşa cu mine?

— Ia seama că n-o să te mai joci cu băieţi tineri. Ia-ţi rămas bun de la dans şi de la joacă. De-acuma locul tău e în colţul canapelei. Sau ai poate de gând să joci panţarola cu bătrânul Dahlberg?

Tăcură apoi amândoi până ce începură să urce dealul de la Borg.

— Îţi mulţumesc că m-ai adus cu sania. Multă vremeo să mai treacă până să mă duci iar undeva.

— Îţi mulţumesc pentru promisiunea pe care nu-o faci. Cunosc mulţi inşi care s-au căit că te-au dus la un bal.

Frumoasa şi îndărătnica Anna intră în sala de dans în toane nu prea bune şi cercetă cu privirea lumea adunată acolo. În primul rând îl văzu pe mărunţelul şi pleşuvul Dahlberg, alături de zveltul Gösta Berling cel cu bucle aurii. Cu câtă plăcere i-ar fi scos afară pe amândoi!

Noul ei logodnic veni s-o invite la dans. Ea însă îl întâmpină cu uimire şi răceală.

— Vrei să dansezi? Dans îţi trebuie?

Fetele veniră s-o felicite.

— Nu vă grăbiţi, fetelor! Să nu credeţi cumva că m-am îndrăgostit de bătrânul Dahlberg. El însă e bogat, iar eu de asemenea sunt bogată, aşa că numai bine ne potrivim.

Doamnele mai în vârstă se duseră la ea să-i strângă mâna şi-i vorbiră despre fericirea supremă a vieţii.

Felicitaţi-o pe doamna pastor, le răspunse Anna. E mult mai bucuroasă decât mine.

În schimb, Gösta Berling, cavalerul cel vesel, era întâmpinat cu plăcere pentru zâmbetul său vioi şi pentru cuvintele frumoase, care cerneau praf de aur pe pânza cenuşie a vieţii. Anna nu-l văzuse niciodată aşa cum arăta în seara aceea. Nu mai era un proscris şi un farsor pribeag, ci un rege între oameni, un rege născut, nu făcut.

El şi ceilalţi tineri urziră o conjuraţie împotriva Annei Stjämhok, ca să-i arate ce greşeală mare făcea dăruindu-şi unui bătrân frumuseţea şi bogăţia. Urma la rând al zecelea dans şi nimeni n-o invitase. Fata era mânioasă foc.

La al unsprezecelea dans se prezentă un individ, un biet ins neluat în seamă, cu care nimeni nu voia să danseze, şi o invită.

— E prea târziu, îi răspunse ea.

Urmară apoi jocuri cu gajuri. Nişte blondine o împresurară şi o condamnară să-l sărute pe cel care-i era mai drag. Cu zâmbetul pe faţă aşteptau s-o vadă pe trufaşa frumoasă sărutându-l pe bătrânul Dahlberg.

Anna se ridică însă, impunătoare în mânia ei, şi zise:

— De ce să nu dau mai degrabă o palmă celui care nu mi-e drag de loc?

În clipa următoare obrazul lui Gösta se roşi de o palmă pe care Anna i-o trase cu toată puterea. El se stăpâni însă, o luă de mână, o strânse o clipă, şi-i şopti:

— Peste o jumătate de oră te aştept în salonaşul cel roşu de la parter.

Ochii lui albaştri o învăluiră cu unde magice. Anna simţi că era datoare să i se supună.

În salonaş îl întâmpină cu mândrie şi vorbe grele:

— Ce te priveşte pe tine, Costa, cu cine mă mărit?

Gösta nu era dispus să-i vorbească fetei cu duhul blândeţii, dar nici nu găsi de cuviinţă să pomenească numele lui Ferdinand.

— Nu mi s-a părut prea grea pedeapsa pe care ai primit-o, aşteptând zece dansuri fără să te invite nimeni. Tu însă vrei să-ţi calci jurământul nepedepsită. Dacă mi-ar fi dat mie să te judec, te-aş pedepsi mult mai rău.

— Cu ce ţi-am greşit oare ţie şi cu ce v-am greşit vouă, tuturor, de nu mă lăsaţi în pace? Mă prigoniţi din cauza averii mele. Ei bine, voi arunca-o în lacul Lov, şi cine o avea chef, n-are decât s-o pescuiască.

Îşi acoperi faţa cu inimile şi începu să plângă de ciudă.

Inima poetului se înduioşă. Îi fu ruşine de asprimea lui. Apoi îi zise pe un ton dezmierdător:

— Iartă-mă, copilă dragă! Iartă-l pe sărmanul Gösta Berling! Ştii bine că nimănui nu-i pasă de tot ce spune sau face un pârlit ca mine. Nimeni nu plânge de durerea lui şi mai degrabă plânge de pişcătura unui ţânţar. A fost o nebunie din partea mea, dar am vrut s-o împiedic pe fata noastră cea mai frumoasă şi mai bogată să se mărite cu un bătrân. Şi iată că te-am amărât.

Se aşeză apoi pe canapea lângă Anna şi o cuprinse încet de talie, ca s-o sprijine cu duioşie.

Ea nu se feri. Îl cuprinse la rândul ei cu braţele pe după gât şi începu să plângă. cu capul ei frumos rezemat de umărul lui.

O, poete! Cel mai tare şi cel mai slab dintre toţi oamenii! Nu pe grumazul tău ar trebui să stea aceste braţe albe.

— Dacă aş fi ştiut ce ştiu acum, şopti ea, niciodată nu m-aş fi gândit la bătrânul acela. Te-am cercetat bine în seara asta. Nimeni nu-i ca tine.

Costa cutează să-i răspundă cu buzele palide.

— E Ferdinand.

Anna îl reduse la tăcere cu o sărutare.

— El nu e nimic. Nimeni nu te întrece. Ţie îţi voi rămâne credincioasă.

— Sunt Costa Berling, zise el cu tristeţe. Cu mine nu te poţi căsători.

— Pe tine te iubesc. Tu eşti omul cel mai de seamă. N-ai nevoie să faci nimic şi nu trebuie să fii cineva. Eşti născut rege.

Sângele poetului începu a clocoti. Anna era frumoasă şi fermecătoare în dragostea ei. O strânse cu putere în braţe.

— Dacă vrei să fii a mea, nu mai poţi rămâne în casa parohială. Hai cu mine la noapte, la Ekeby! Acolo voi putea să te apăr până la nuntă.

Călătoria din acea noapte a fost o nebunie. Ascultând de porunca dragostei, Don Juan îi ducea pe cei doi tineri ca pe aripi de vânt. Scârţâitul tălpicelor saniei parcă era tânguirea celor înşelaţi. Ce le păsa lor însă? Anna îl ţinea de gât pe Gösta, iar el se apleca şi-i şoptea la ureche:

— Nu există fericire mai dulce decât cea furată.

Faţă de dragostea lor, ce însemnătate mai aveau strigările de căsătorie? Ce le păsa lor de mânia altora? Gösta Berling credea în destin. Destinul era stăpân pe ei. Nimeni nu i se putea împotrivi.

Dacă stelele ar fi fost lumânări aprinse la nunta Annei, dacă zurgălăii lui Don Juan ar fi fost clopote de biserică ce chemau lumea la cununia ei cu bătrânul Dahlberg, tot ar fi trebuit să fugă cu Gösta Berling! Mare e puterea destinului!

Trecuseră fără nicio primejdie de casa parohială şi de Munkerud. Mai aveau de mers două sferturi de leghe până la Berga şi pe urmă alte două până la Ekeby. Drumul trecea acum pe la marginea pădurii. În dreapta lor era muntele întunecat, iar la stânga se deschidea o vale lungă şi albă.

Tancred veni atunci din urmă în goană mare. Alerga de mânca pământul. Urlând de groază, sări în sanie şi se ghemui la picioarele Annei.

Don Juan se smuci şi porni în galop.

— Lupii! strigă Gösta Berling.

Văzură atunci o linie lungă şi sură trecând pe lângă o

împrejmuire. Erau cel puţin vreo doisprezece lupi.

Annei nu-i era frică. Ziua fusese bogată în aventuri, iar noaptea făgăduia să fie la fel. Era o plăcere să alergi pe zăpada scârţâitoare, înfruntând şi fiarele sălbatice şi pe oameni.

Gösta începu să înjure, se aplecă şi-i dădu lui Don Juan o puternică lovitură de biciuşcă.

— Ţi-e frică? îl întrebă ea.

— Au de gând să ne iasă înainte colo, la răspântie.

Don Juan alerga la întrecere cu dihăniile, iar Tancred urla de groază. Ajunseră la răspântie odată cu lupii, iar Gösta îl îndepărtă pe cel din faţă cu biciul.

— Ah, Don Juane, murgul meu drag I Ce uşor ai scăpa tu de doisprezece lupi, dacă n-ar trebui să tragi după tine nişte fiinţe omeneşti!

Legară apoi de spătarul saniei şalul cel verde. Lupii se speriară de el şi rămaseră câtva timp la distanţă. Pe urmă îşi biruiră, totuşi, teama şi unul dintre ei se năpusti asupra saniei, gâfâind cu botul deschis şi cu limba scoasă. Gösta azvârli atunci în gura lupului pe *Coana* doamnei de Staël.

Răsuflară apoi o clipă în voie, în timp ce fiarele îşi sfâşiau prada. Lupii se repeziră apoi să muşte şalul cel verde şi cei doi tineri le simţiră răsuflarea gâfâitoare. Ştiau că până la Berga nu vor da peste nicio casă de om, dar groaza de a-i vedea pe cei pe care-i înşelase i se părea lui Gösta mai rea decât moartea. Îşi mai dădea seama în acelaşi timp că bietul cal va obosi în cele din urmă şi se întreba: ce vor face atunci?

Deodată zăriră conacul de la Berga la marginea pădurii. La ferestre erau aprinse luminări. Gösta ştia de ce ardeau.

Temându-se de apropierea oamenilor, lupii o luară la fugă, iar Gösta trecu pe lângă Berga fără a opri. Nu ajunse totuşi decât la locul unde drumul se adânceşte iar în pădure. Văzu atunci înaintea lui alt şir de lighioane. Lupii îl aşteptau.

— Să cotim spre casa parohială şi să spunem că am

făcut o plimbare la lumina stelelor. Altă scăpare n-avem.

Cotiră, dar în clipa următoare sania fu împresurată de lupi. Văzură trupurile cenuşii, dinţii lueioşi din gurile larg deschise, jăraticul care le scânteia în ochi. Urlau de foame şi de sete de sânge. Colţii fiarelor stăteau gata să se înfigă în carne moale de om. Lupii se năpusteau asupra lui Don Juan şi se agăţau cu putere de hamuri. Anna se gândea şi se întreba dacă lighioanele îi vor mânca de tot sau va mai rămâne ceva din ei, pentru ca oamenii să găsească a doua zi câteva mădulare ciopârţite pe zăpada răscolită şi însângerată.

— E vorbă acum de viaţa noastră, zi9 e ea, aplecându-se şi apucându-l de ceafă pe Tancred.

— Vezi-ţi de treabă, zise Gösta. Lupii nu umblă noaptea după câini.

Giista mână apoi calul spre conacul de la Berga. Lupii se ţinură însă după el până la scară. Trebuia să se apere de ei cu biciul.

— Anna, îi spuse, oprindu-se în faţa scării, Dumnezeu s-a împotrivit voinţei noastre. Ţine-te bine, dacă eşti femeia care cred că eşti. Ţine-te bine!

Cei din casă auziră zurgălăii şi ieşiră afară.

— A adus-o! strigară ei. A adus-o! Trăiască Gösta Berling!

Noii sosiţi fură îmbrăţişaţi cu toată căldura.

Prea multe întrebări nu li s-au pus. Era în puterea nopţii. Zguduiţi de călătoria lor plină de atâtea primejdii, drumeţii aveau nevoie de odihnă. Era destul că 90 sise Anna.

Toate se aflau la locul lor. Jertfe căzuseră numai nimănui *Corina* şi şalul cel verde, darul preţios al jupânesei Ulrika.

În timp ce toţi ai casei dormeau, Costa se sculă, se îmbrăcă şi ieşi afară tiptil. Fără a fi observat de cineva, îl scoase pe Don Juan din grajd şi-l înhămă la sanie cu gândul să pornească mai departe la drum. În acea clipă ieşi din casă Anna Stjämhdk.

— Te-am auzit ieşind şi atunci m-am sculat şi eu sunt

gata să te urmez.

Gösta se apropie de ea şi o luă de mână.

— Tot nu vrei să înţelegi, draga mea? Nu se poate. Dumnezeu se împotriveşte. Fii cuminte şi înţelege-mă. Ieri la prânz am fost aici şi-am văzut ce jale era în casă din cauza trădării tale. Am plecat atunci la Borg să te aduc înapoi lui Ferdinand. Toată viaţa am fost un ticălos şi ticălos am rămas. L-am înşelat pe Ferdinand şi-am vrut să fii a mea. Este aici o bătrână care crede că voi ajunge şi eu om. Şi pe ea am înşelat-o. O altă sărmană bătrână rabdă aici frigul şi foamea, dorind să moară lângă nişte suflete milostive, iar eu eram cât pe ce să-l las pe nemernicul de Sintram s-o arunce pe drumuri. Tu eşti frumoasă, iar păcatul e dulce. Gösta Berling e uşor de ispitit. O, sărmanul de mine! Ştiu cât de mult ţin cei de-aici la căminul lor şi până adineauri am fost gata să-i las jefuiţi de acest cămin. Am uitat totul de dragul tău. Atât de scumpă mi-a fost iubirea ta! Acum însă, Anna, după ce-am văzut cât de mult se bucură că eşti iar lângă ei, nu te mai vreau. Nu te mai vreau, draga mea. Tu eşti fiinţa care puteai să faci din mine un om, însă nu mi-a fost dat să te am. Cel de sus se joacă, fiinţă scumpă, cu voinţa noastră. E timpul să ne supunem hotărârii Lui. Consimte, cu începere de azi, să duci povara pe umeri. Toţi cei dinăuntru se bizuie pe tine. Rămâi la ei, să le fii sprijin şi ajutor. Dacă mă iubeşti şi dacă vrei să-mi alini durerea, făgăduieşte-mi că aşa vei face. Sufletul tău e mare şi am toată nădejdea că va şti să se învingă.

Anna primi cu însufleţire porunca resemnării.

— Voi face cum spui tu. Mă voi jertfi.

— Fără să le urăşti pe aceste sărmane fiinţe?

Fata zâmbi cu melancolie.

— Cât timp te voi iubi pe tine, le voi iubi şi pe ele.

— Abia acum văd ce femeie eşti. Îmi vine atât de greu să mă despart de tine 1

— Du-te cu Dumnezeu. Gösta. Dragostea mea nu te va ispiti spre păcat.

Anna se întoarse să intre în casă. El o urmă.

— O să mă uiţi curând?

— Du-te acum, Gösta. Suntem nişte fiinţe omeneşti şi nimic mai mult.

Gösta se trânti în sanie, dar Anna veni înapoi.

— Nu te mai gândeşti la lupi?

— Ba chiar la ei mă gândesc. Dar lupii şi-au îndeplinit menirea. Cu mine nu mai au ce face în noaptea asta.

Întinse apoi iarăşi braţele spre ea. Don Juan era însă nerăbdător şi o luă din loc. Gösta nici nu puse mâna pe hăţuri. Întors cu spatele spre cal, se uită înapoi. Se rezemă apoi de marginea saniei şi începu să plângă cu deznădejde.

— Am avut fericirea lângă mine şi i-am dat cu piciorul. Eu singur am alungat-o. De ce n-am luat-o pe Anna cu mine?

O, Gösta Berling! Tu eşti omul cel mai tare, dar şi cel mai slab din lume!

Capitolul V – Cachucha 1

Tu, cal de luptă! Tu, cal de luptă! Bătrâne, care stai acum priponit pe câmp! îţi mai aduci aminte de tinereţea ta? Ţi-aduci aminte, viteazule, cum zburai ca pe aripi de vânt? Coama îţi fâlfâia ca o văpaie. Pe pieptul tău negru sclipeau picături de sânge amestecate cu spumă albă. Te avântai cu valtrapuri de aur, iar pământul duduia sub copitele tale. Nu mai puteai de bucurie. O! Cât de frumos erai!

Sus, în aripa cavalerilor, a început să se întunece. Afară amurgeşte. În camera cea mare am să văd sipeţelele roşii ale cavalerilor, aşezate unul lângă altul de-a lungul pereţilor. Hainele lor de sărbătoare sunt atârnate de cârlige într-un ungher. Lumina flăcării din cămin se joacă pe zidurile văruite şi pe pologurile cu pătrăţele galbene care le ascund paturile. Aripa cavalerilor nu este o locuinţă princiară, nici serai cu divanuri şi perne moi.

— *Cachucha* (pron. caciucia), dans spaniol din Andaluzia.

În ea îl auzim însă pe Liljecrona cântând din vioară. Cântă, în amurg, *cacliucha.* Cântă mereu, cântă de zor.

Rupeţi-i strunele! Frângeţi-i arcuşul! De ce-o fi

cântând dansul acesta blestemat? De ce l-o fi cântând? Nu vede că Omeclou, sublocotenentul de odinioară, e ţintuit la pat de podagră şi abia se mai poate mişca? O! Smulgeţi-i vioara, dacă nu vrea să se oprească, şi azvârliţi-o de perete!

Nouă ne cânţi *cacliucha,* meştere? Vrei s-o jucăm aici, pe scândurile şubrede ale podelei, între nişte ziduri soioase şi înnegrite de fum, cu tavanul scund? Atunci e vai de tine!

Cacliucha e oare pentru noi, cavalerii? Afară urlă viscolul. Vrei să înveţi fulgii de zăpadă să joace în cadenţă? Cânţi pentru zburdalnicii copii ai viforului?

Arată-ne femeile care tremură în ritmul zvâcnelilor sângelui fierbinte. Arată-ne agerele mânuţe pline de funingine, care au zvârlit cratiţa, ca să plesnească din geamparale. Arată-ne picioruşe goale sub fuste suflecate, curţi pavate cu lespezi de marmură, ţigani lăsaţi pe vine cu cimpoaie şi dairele, arcade maure, ochi negri şi luna plină pe cer. Dacă nu ne poţi arăta astfel de lucruri, lasă vioara din mină.

Cavalerii îşi usucă la foc hainele ude. Cum ar putea ei dansa cu cizmele lor înalte, cu tocuri ferecate şi cu talpa groasă de un deget? Toată ziua au umblat prin nămeţi să ajungă la bârlogul ursului. Crezi, oare, meştere, că pot juca în haine ude de dimie, având ca partener pe miţosul moş Martin?

Arată-ne cerul senin de seară cu stele sclipitoare, trandafiri roşii în părul unei brunete, graţii plutitoare în adierea serii, artă plastică, nemeşteşugită în mişcări, dragostea care se ridică din pământ, plouă din cer şi pluteşte în văzduh. Dacă nu ne poţi arăta astfel de lucruri, de ce ne sileşti să le ducem dorul?

Om fără milă, cânţi din trâmbiţă să îndemni la luptă un armăsar priponit? Rutger vom Orneclou zace în pat, chinuit de podagră. Cruţă-l, meştere, de chinul amintirilor dragi! A purtat şi el cândva *sombrero,* plasă de păr bălţată, vestă de catifea şi cingătoare cu pumnal. Cruţă-l, meştere, pe bătrânul Orneclou!

Liljeerona îi zice însă mereu din vioară şi cântă *cachucha,* iar sărmanul Orneclou se zbuciumă ca îndrăgostitul care vede rândunica zburând spre căsuţa îndepărtată a iubitei, ca cerbul hărţuit de gonaci în apropierea izvorului răcoritor.

Se adresează apoi fostului ofiţer, îndepărtându-şi o clipă vioara de bărbie:

— Ţi-aduci aminte de Rosalie von Berger?

Orneclou îi răspunde cu’o înjurătură.

— Era uşoară ca o flacără de luminare. Strălucea şi dansa ca diamantul în \înul arcuşului. Ţi-aduei aminte când juca la teatrul din Karlstad? Doar am văzut-o, în tinereţea noastră.

Cum să nu-şi aducă aminte fostul ofiţer? Era micuţă şi nebunatică. Ţâşnea foc din ea. Ştia să danseze *cachucha.* I-a învăţat pe toţi tinerii din Karlstad s-o joace şi să plesnească din geamparale. La balul dat de guvernator dansase cu domnişoara von Berger un *pas de deux*, costumat ca spaniol. Dansase cum se dansează sub smochini şi platani, ca un spaniol autentic.

Nimeni în toată provincia Vârmland nu dansa *cachucha* aşa cum dansa el. Nimeni nu o dansa mai bine, stârnind admiraţia tuturor.

Ce mai cavaler pierduse provincia, când podagra îi înţepenise picioarele, umplându-i încheieturile de tumori! Ce cavaler zvelt, chipeş şi falnic era! Frumosul Orneclou! Aşa-i spuneau fetele care se dădeau în vânt să danseze cu el.

Liljeerona cântă mai departe *cachucha* şi-l duce pe fostul ofiţer cu gândul la vremurile de odinioară.

Se vede împreună cu Rosalie von Berger. Cu câteva clipe mai înainte fuseseră singuri în cabina ei. Ea era spaniolă; el, spaniol. A sărutat-o, însă cu multă băgare de seamă, căci ei îi era teamă de mustaţa lui neagră. Acum dansează amândoi. Aşa cum se dansează sub smochini şi platani. Rosalie se fereşte, dar el o soarbe din ochi. El e cutezător, dar ea e mândră. El se simte ofensat, dar ea este împăciuitoare. Când cade în cele din urmă în genunchi şi

întinde braţele s-o cuprindă, în toată sala de bal se aude un suspin de uşurare.

Fusese un spaniol, un spaniol adevărat.

În clipa când se cântase partea din arie pe care o executa acum Liljecrona, dansatorul se aplecase, întinsese braţele şi se avântase în vârful picioarelor. Câtă graţie! Putea fi sculptat în marmură.

Fără să-şi dea seama cum, Orneelou se ridică din pat, se apleacă, îşi înalţă braţele, plesneşte din degete şi încearcă să-şi ia vânt pe podea ca pe vremea când purta pantofi de lac atât de strâmţi, încât era nevoit să-şi taie tălpile de la ciorapi.

— Bravo, Orneelou! Bravo, Liljecrona! Cântă şi dă-i viaţă!

Picioarele îl trădează însă. Nu se poate ridica în vârful lor. Izbuteşte doar să calce de câteva ori. Pe urmă cade iar în pat.

Frumosule *señor,* ai îmbătrânit.

A îmbătrânit desigur şi *señorita.*

Numai sub platanii din Grenada e dansată *cachucha* de către ţiganii cei veşnic tineri. Veşnic tineri, ca trandafirii care înfloresc în fiece primăvară.

E vremea acum să se rupă strunele viorii.

Tu însă, Liljecrona, cântă mai departe *cachucha.* Cânt-o mereu!

Învaţă-ne pe cei din aripa cavalerilor că, deşi trupurile ne sunt greoaie şi mădularele înţepenite, în simţire suntem mereu aceiaşi, mereu spaniolii de odinioară.

Cal de luptă! Cal de luptă!

Spune că ţi-e drag sunetul trâmbiţei care te face să te avânţi în galop, chiar dacă picioarele îţi sângerează în lanţurile ce te împiedică să te urneşti din loc!

Capitolul VI – Balul de la Ekeby O, femei de odinioară!

A vorbi despre voi e ca şi cum s-ar vorbi despre împărăţia cerurilor. Eraţi numai frumuseţe, numai lumină. Veşnic tinere şi frumoase, blânde ca ochii unei mame când

se uită la copilul ei. Vă îmbrăţişaţi soţii, mlădioase ca nişte pui de veveriţă. Glasul nu vă tremura de mânie, fruntea nu vi se încrunta, mâna voastră gingaşă nu era niciodată aspră sau tare. Eraţi nişte sfinte care împodobeaţi templul căminului cu chipurile voastre. Primeaţi prinos de tămâie şi de rugăciuni. Prin voi dragostea săvârşea minuni, iar poezia vă încununa frunţile cu nimbul gloriei.

O, femei de odinioară! Voi povesti acum despre dragostea pe care a dăruit-o lui Gösta Berling încă una dintre voi.

Două săptămâni după balul de la Borg, a avut loc o serbare la Ekeby.

Dar ce serbare! Numai pomenind-o, bătrânii şi bătrânele întinereau, zâmbeau şi se bucurau.

La Ekeby erau atunci stăpâni numai cavalerii. Majoreasa cutreiera provincia cu traista şi toiagul de cerşetoare, iar maiorul se mutase la şi-o. El însă n-a putut lua parte la serbare, fiindcă la şi-o bântuia atunci vărsatul şi maiorul nu voia să ducă molima mai departe.

Cât se petrecuse acolo în cele douăsprezece ceasuri fermecătoare, de la destuparea primei sticle de vin la ospăţul de la amiază până la cele din urmă acorduri ale muzicii, târziu după miezul nopţii! Acele ceasuri minunate, fascinate de vinurile cele mai alese, de mâncărurile cele mai gustoase, de muzica cea mai armonioasă, de cele mai frumoase piese de teatru şi tablouri vii, se cufundaseră în prăpastia timpului. Se cufundaseră ameţite de vârtejul celor mai înfocate dansuri. Unde se mai pomeniseră, parchete atât de lucioase, cavaleri atât de curtenitori, femei atât de frumoase?

O, femei de odinioară! Câtă splendoare ştiaţi să daţi unei serbări! Cine se apropia de voi era încins de foc, de spirit şi de tinereţe. Făcea să cheltuiască omul o avere întreagă pe luminările menite să dea strălucire frumuseţii voastre şi pe vinul care avea să vă înveselească inima. Merita să-şi tocească omul tălpile dansând cu voi, şi să amorţească braţul lăutarului care va cânta din vioară.

O, femei de odinioară! Cheia porţilor raiului se află

cu adevărat în mâinile voastre.

Saloanele de la Ekeby mişună de ceata voastră fermecătoare. Iat-o pe tânăra contesă Dohna sclipind de voioşie şi plăcere după fiecare dans, la vârsta ei fragedă de douăzeci de ani. Iată-le pe fetele frumoase ale judelui din Munkerud şi pe domnişoarele cele vesele de la Berga. Iat-o pe Anna Stjämhök, de o mie de ori mai frumoasă decât înainte, în dulcea melancolie de care a fost cuprinsă după noaptea când a urmărit-o haita de lupi. Iată-le şi pe atâtea altele, care n-au fost încă uitate, dar vor fi date în curând uitării. Iat-o şi pe frumoasa Marianne Sinclaire.

Femeia celebră care strălucise la curtea regală şi în castelele atâtor conţi, regina frumuseţii care colindase toată ţara, fiind omagiată pretutindeni, şi care aprindea scânteia dragostei oriunde se ivea, binevoise să vină la serbarea cavalerilor.

Cinstea provinciei Vărmland, purtată de o sumedenie de nume mândre, era în mare strălucire atunci. Cu multe lucruri se puteau făli copiii veseli ai frumoasei provincii. Când vorbeau însă de tot ce aveau mai minunat, nu se putea să n-o pomenească pe Marianne Sinclaire.

Legenda triumfurilor ei umpluse ţara.

Se vorbea despre atâtea coroane de conţi care-i fuseseră închinate, despre atâtea avuţii depuse la picioarele ei, despre atâtea spade de viteji şi cununi de poeţi a căror strălucire căutaseră s-o ispitească.

Nu era numai frumoasă. Era şi învăţată, fiind înzestrată cu o minte strălucită. Cei mai de seamă oameni din vremea aceea erau încântaţi să stea de vorbă cu ea. De scris nu scria, dar multe dintre ideile cu care îşi inspirase prietenii poeţi trăiau în cântece şi versuri.

Nu prea stătea în Vărmland, în ţara urşilor. Îşi trăia viaţa mai mult în călătorii. Tatăl ei, bogătaşul Melchior Sinclaire, locuia cu soţia la Björne, lăsând-o pe Marianne să se ducă la prietenii ei de vază din oraşele mari sau la conacele lor de la ţară. Îi făcea o plăcere deosebită să spună altora câţi bani risipea ea, şi ambii părinţi trăiau fericiţi în strălucirea vieţii fastuoase a Mariannei. Viaţa ei

era alcătuită din distracţii şi omagii. Aerul din jurul ei era dragostea, asta fiindu-i lumina, făclia şi pâinea zilnică.

Iubise şi ea de multe, de foarte multe ori, însă căldura dragostei nu fusese niciodată atât de puternică, încât să făurească lanţuri care leagă pe viaţă.

— Sunt în aşteptarea viteazului cuceritor, spunea ea de obicei, când venea vorba despre dragoste. Până acum cuceritorul nu s-a suit pe parapete, nici n-a sărit şanţuri adânci. A venit cu blândeţe, fără priviri sălbatice şi gesturi de nebunie. Îl aştept pe cuceritorul puternic care să pună stăpânire pe inima mea. Ar trebui să-i port o dragoste atât de mare, încât să-mi fie teamă de el. Acum nu simt decât dragostea care ascultă de raţiune.

Prezenţa Mariannei Sinclaire aprindea discuţia şi dădea viaţă vinului. Sufletul ei înflăcărat făcea să vibreze arcuşurile, iar dansul se încingea cu şi mai multă ardoare pe parchetul pe care îl atingea cu picioruşele ei. Strălucea în tablouri vii, înviora comedia, iar buzele ei fermecătoare…

Să nu credeţi însă că asta îi era voinţa. O, nu! Vina era totdeauna a balconului, a lunii de pe cer, a vălului de dantelă, a costumului de cavaler, a cântecului. Bieţii tineri erau inocenţi.

Lucrurile ce căşunaseră atâta nenorocire fuseseră totuşi făcute cu cele mai bune intenţii. Proprietarul Julius, om priceput la toate, aranjase un tablou viu care să-i dea Mariannei o strălucire cât mai orbitoare.

În teatrul ce fusese înjghebat în salonul cel mare de la Ekeby se aflau cei o sută de oaspeţi care contemplau pe scenă luna galbenă a Spaniei plutind pe un cer întunecat de noapte. Un Don Juan se strecură tiptil pe o uliţă din Sevilla şi se opri sub un balcon îmbrăcat cu iederă. Era travestit în călugăr. La un braţi se vedea încă ieşind în afară o manşetă brodată, iar sub pulpana rasei vârfid lucios al unei spade.

Travesti tul începu să cânte:

„Eu gura de fecioară n-o rimesc, n-apropii buza de potirul ei cu-ambrozie de foc.

Obrazul gingaş şi nepământesc aprinde în privirea mea scântei, iar ochii ei ce-i caută pe-ai mei nu mă-ncălzesc de loc.

De după gratii, strălucind frumos, señora, să n-apari! Mi-e frică de-apropierea ta.

Port rasă, şi mătănii, şi-s pios;

Madonei doar mă-nchin, ea mă ridică; doar apa din ulcior, la o adică, mâhnit, o pot gusta". 1

După ce tăcu, ieşi în balcon Marianne, îmbrăcata cu o rochie de catifea şi cu văl de dantelă pe cap. Sprijinindu-se de zăbrele, începu să cânte încet şi ironic:

„Atunci, preacuvioase, de ce-mi vii sub geam, la miez de noapte? Te rogi oare pentru sufletid meu?"

Apoi, deodată, cu vioiciune:

„Vai, de nu te-ar zări vreun om pe-aci!

Ţi se cam vede spada, mi se pare.

Şi-n cântecu-ţi, smerit nevoie-mare, suni pintenii mereu".

După aceste cuvinte, călugărul îşi lepădă hainele cu care era travestit, iar sub balcon apăru Gösta Berling în costum cavaleresc de mătase brodată cu fir.

Nesocotind avertismentul frumoasei, se căţără pe stâlpii balconului, sări peste balustradă şi, urmând instrucţiunile primite de la proprietarul Julius, căzu în genunchi la picioarele frumoasei Marianne.

Ea îi zâmbi graţios, îi întinse mâna să o sărute şi cortina căzu pe când cei doi tineri se priveau încinşi de dragoste.

Gösta Berling stătea în faţa Mariannei, duios ca un poet şi cutezător ca un comandant de oaste, cu ochi adânci care sclipeau de şiretenie şi de spirit, cerşeau şi impuneau. Era mlădios şi puternic, înfocat şi seducător.

Cortina se ridică şi se lăsa mereu, cei doi tineri rămânând în aceeaşi poziţie. Ochii lui Gösta erau aţintiţi spre Marianne, impunători şi plini de rugă.

Apoi aplauzele încetară. Cortina căzuse şi nimeni nu-i mai vedea

Frumoasa Marianne se aplecă atunci şi-l sărută pe

Gösta Berling. Nu ştia de ce, dar simţea că trebuia s-o facă. El o cuprinse cu braţele şi o ţinu strâns la piept. Marianne îl mai sărută de câteva ori.

De vină nu erau însă bieţii tineri, ci balconul, luna de pe cer, vălul de dantelă, costumul de cavaler, cântecul şi aplauzele. Voinţa lor nu jucase niciun rol. Nici Marianne nu nesocotise de dragul lui Gösta Berling coroanele de conţi şi avuţiile care-i fuseseră oferite; nici Gösta n-o uitase pe Anna Stjämhok. În privinţa asta nu încăpea vreo umbră de îndoială. Ei nu aveau nicio vină. Niciunul dintre ei nu voise să se întâmple ceea ce se întâmplase.

Însărcinat în acea zi cu manevrarea cortinei era blândul Lovenborg, cavalerul cu lacrimi în ochi şi zâmbet pe buze. Furat de amintirea multor necazuri, îşi dădea prea puţin seama de tot ce se petrece în lumea asta şi habar n-avea de rosturile ei.

Văzând că Gösta şi Marianne stăteau acum în altă poziţie, şi-a închipuit că făceau parte din tablou şi a ridicat iar cortina. Tinerii din balcon nici n-ar fi observat, dacă aplauzele n-ar fi izbucnit din nou.

Marianne tresări şi vru să fugă, dar Gösta o opri, şoptindu-i:

— Stai liniştită. Lumea crede că e altă figură din tablou.

O trecu un fior şi simţi cum focul sărutărilor i se stinge pe buze.

— Nu-ţi fie teamă, îi şopti el. Buzele frumoase au tot dreptul să fie sărutate.

Funănevoiţi să stea pe loc tot timpul cât cortina se ridică şi se lăsa şi, de câte ori cele o sută de perechi de ochi îi contemplau, tot atâtea mâini făceau să răsune în sală aplauze puternice.

Căci e o privelişte frumoasă să vezi doi tineri minunaţi reprezentând fericirea dragostei. Nimeni nu putea să creadă că acele sărutări erau altceva decât un joc de teatru şi nimeni nu-şi dădea seama că *señora* tresărea de pudoare, iar cavalerul de zbucium. Nimeni nu credea că spectacolul e altceva decât tabloul care trebuia prezentat.

În cele din urmă Marianne şi Gbsta rămaseră în dosul scenei.

Ea îşi duse mâna la frunte şi zise:

— Nu mă înţeleg.

— Ce ruşine, domnişoară Marianne! făcu el, strâmbându-se şi gesticulând afectat. Ce ruşine să-l sărutţi pe Costa Berling!

Marianne începu să râdă.

— Toată lumea ştie că Gösta Berling e irezistibil. Greşeala mea nu-i mai mare decât a altora.

Se învoiră să-şi ţină amândoi cumpătul, pentru a nu da nimănui ceva de bănuit.

— Pot fi sigură, domnule Gbsta, că adevărul nu va fi dat niciodată în vileag? întrebă ea când urmau să se întoarcă în mijlocul spectatorilor.

— Poţi fi sigură, domnişoară Marianne. Cavalerii ştiu să tacă. Asta ţi-o pot garanta.

Marianne strânse pleoapele. Un zâmbet caracteristic i se strecură pe buze.

— Dacă adevărul ar ieşi totuşi la iveală, ce-ar crede lumea despre mine, domnule Gbsta?

— Nu va crede nimic. Va şti că asta nu înseamnă nimic. Va zice că aşa era rolul şi că noi l-am jucat mai departe.

Cu pleoapele tot strânse şi cu acelaşi zâmbet uşor, Marianne mai puse o întrebare:

— Dar domnul Gbsta? El ce crede?

— Cred că-i sunt drag domnişoarei Marianne, glumi el.

— Să nu crezi asta, zâmbi Marianne. S-ar cuveni să te ucid cu acest pumnal spaniol, ca să ştii că n-ai dreptate.

— Sărutările unei femei sunt scumpe, zise Gusta. Cel. sărutat de domnişoara Marianne trebuie să plătească oare cu viaţa?

Din ochii Mariannei ţâşni atunci o privire fulgerătoare.

— Aş vrea să te văd mort, Gösta Beding! Mort, da I

Aceste cuvinte aprinseră în sângele poetului o veche

dorinţă.

— Ah, zise el. La rândul meu, aş vrea ca aceste cuvinte să fie nu simple cuvinte, ci săgeţi azvârlite dintr-un tufiş întunecos. Aş vrea să fie pumnale sau otravă care să aibă puterea de a distruge acest trup păcătos, spre mântuirea sufletului meu 1

Marianne se linişti şi zâmbi iarăşi:

— Copilării! zise ea, luându-l de braţ şi conducându-l în sală.

Îşi păstraseră costumele. Apariţia lor afară din scenă le atrase un alt ropot de aplauze. Toată lumea îi lăuda. Nimeni nu bănuia nimic.

Balul începu iar, însă Gösta fugi din sala de dans.

Privirea Mariannei îi sfâşia inima, ca şi cum i-ar fi sfârtecat-o cu un cuţit. Prinsese pe deplin înţelesul vorbelor ei.

Era o ruşine să-l iubească cineva. Pentru orice fiinţă era o ruşine să fie iubit de el. O ruşine mai rea decât moartea.

Nu trebuia să mai danseze. Nu voia să mai vadă pe niciuna dintre acele femei frumoase.

Ştia bine asta. Ochii aceia frumoşi, obrajii aceia îmbujoraţi nu erau pentru el. Picioarele sprintene ale acestor femei nu dansau pentru el, nici râsetele lor nu răsunau de dragul lui. Puteau să danseze cu el, se puteau aprinde pentru el, dar niciuna dintre ele n-ar fi vrut cu adevărat să fie a lui.

Poetul se duse în fumoar, unde erau adunaţi bătrânii, şi se aşeză la o masă de joc. Nimeri chiar la masa unde se afla influentul proprietar de la Björne. Acesta juca baccara şi banc şi strânsese în faţa lui un maldăr de bani.

Miza se mărea întruna, iar Gösta se angajă serios în joc. Bancnotele verzi se grămădeau mereu, iar teancul din faţa puternicului Melchior Sinclaire sporea văzând cu ochii.

Monedele metalice şi bancnotele se adunau însă şi în faţa lui Gösta, care rămase în curând singurul pontator împotriva bogătaşului din Björne. Nu trecu mult şi tot

teancul de bani din faţa lui Melchior se mută la Gösta Berling.

— Dragă Gösta! exclamă râzând proprietarul de forjă, după ce se curăţă. Ce-i de făcut acum? Am rămas lefter şi cu bani de împrumut nu joc niciodată. M-am legat cu jurământ şi în faţa mamei să nu mă împrumut la jocuri de noroc.

Rost de bani îşi făcu totuşi. După ce-şi pierdu ceasornicul şi blana de biber, Sintram îl opri în clipa când voia să joace calul şi sania.

— Joacă barem pe ceva, ca să poţi câştiga. Pe ceva oare să spargă ghinionul, îl sfătui răutăciosul proprietar de forjă de la Fors.

— Pe ce naiba vrei să mai joc?

— Ei, na! joacă pe sângele tău, pe fiica ta.

— N-aţi risca nimic, interveni Gösta. Un astfel de câştig pe mine, unul, nu mă poate pricopsi.

Melchior Sinclaire nu-şi putu stăpâni râsul. Nu-i plăcea să audă numele Mariannei pomenit la masa de joc. Situaţia era însă acum de aşa natură, că n-avea de ce să se supere. O putea risca pe Marianne, dacă s-ar fi întâmplat s-o câştige Gösta Berling.

— Asta înseamnă, declară el, că, dacă obţii consimţământul ei, dragă Gösta, îmi pot da binecuvântarea la căsătoria voastră pe cartea asta.

Gösta puse la bătaie tot câştigul şi jocul reîncepu. Câştigătorul a fost el, iar Sinclaire se ridică de la masă, spunând că nu putea să lupte cu ghinionul.

Vremea înainta şi miezul nopţii trecuse. Obrajii femeilor frumoase începură a păli, buclele se desfăceau, iar volanele se mototoleau. Doamnele mai în vârstă se ridicară de pe sofale, sub cuvânt că serbarea durase douăsprezece ore şi era acum vremea de plecat acasă.

Serbarea urma să ia sfârşit, însă chiar atunci Liljecrona puse mâna pe vioară să cânte ultima polcă. Trăsurile erau trase la scară. Bătrânele îşi puseră blănurile şi glugile, iar bătrânii se înfăşurară cu şalurile şi-şi încheiară botforii.

Tinerii nu se îndurau totuşi să plece de la joc. Dansară, îmbrăcaţi de drum, aşa cum erau, polca şi mazurca. Dansau într-un vârtej ameţitor. Nu scăpa bine o dansatoare de partenerul ei, că altul o şi prindea din zbor.

Până şi îngânduratul Gösta Beding se prinse în vârtej. Voia să danseze ca să-şi uite necazul şi umilinţa, să-i clocotească iar sângele în vine, să fie vesel, la fel cu ceilalţi. Dansă cu atâta foc, încât pereţii se învârteau în jurul lui şi-l apucară toate ameţelile.

Cine era femeia cu care se prinsese în joc, smulgând-o din rândul celorlalte? Sprintenă şi mlădioasă, parcă aprinsese între ei doi o văpaie! O! Era chiar Marianne.

Pe când ei dansau, Sintram se şi urcase în sania din curte; lângă sanie sta Melchior Sinclaire.

Marele proprietar pierduse răbdarea, aşteptându-şi fata. Începu să bată cu botforii în zăpadă şi să dea din mâini, căci era un ger cumplit.

— Nu cumva ai pierdut-o pe Marianne la cărţi şi a câştigat-o Gösta? Spune, Sinclaire, zise Sintram.

— Cum ai zis?

Sintram potrivi hăţurile şi ridică biciul, răspunzându-i:

— Sărutările alea nu făceau parte din tablou.

Melchior ridică braţul să-l lovească, dar Sintram o şi luase din loc. Dând bice cailor, porni în goană mare, fără să se mai uite în urmă, ştiind bine că Melchior Sinclaire avea mână grea şi era iute din fire.

Proprietarul forjei de la Björne se întoarse în sala de dans şi o văzu pe fie-sa dansând cu Gösta. Ultima polcă părea o nebunie. Unele perechi erau palide, altele aprinse la faţă, iar praful se urcase în sală ca fumul, în sfeşnice ardeau cele din urmă mucuri de luminări de ceară, iar în mijlocul acelei vânzoleli fantastice Gösta şi Marianne zburau cu o vioiciune neobosită, fără nicio ştirbire a frumuseţii lor, fericiţi că erau învolburaţi în acea frământare sublimă.

Melchior Sinclaire se uită la ei o clipă, dar pe urmă plecă, lăsând-o pe Marianne să danseze mai departe.

Trânti uşa, tropăi cu toată puterea pe seară şi, fără a mai sta la gânduri, se urcă în sania unde-l aştepta solia şi porni spre casă.

Când dansul luă sfârşit şi Marianne întrebă de părinţii ei, află că erau plecaţi.

Încredinţată că nu mai erau acolo, nu-şi trăda însă uimirea. Se îmbrăcă în tăcere şi ieşi în curte. Doamnele care se aflau în vestiar credeau că se duce acasă cu sania ei. Dar ea porni pe jos, cu pantofiorii ei de mătase, nespunându-şi nimănui păsul. O luă pe marginea drumului, şi nimeni nu o recunoscu. Nimeni nu ar fi crezut că acea drumeaţă întârziată, silită să se înfunde în nămeţi de săniile care lunecau pe zăpadă cu toată iuţeala, era frumoasa Marianne.

După ce se simţi în siguranţă, începu să alerge. Alerga cât o ţineau puterile. Pe urmă mergea o bucată la pas şi iar alerga. Era cuprinsă de o nelinişte chinuitoare.

De la Ekeby până la Björne să tot fie un sfert de leghe, aşa că Marianne ajunse curând acasă, dar se căi de greşeala pe care o făcuse. Uşile erau închise în toate părţile; iar luminile stinse. Se mira că părinţii ei nu sosiseră încă.

Bătu cu putere de câteva ori în uşa cea mare de la intrare şi zgâlţâi clanţa, făcând să duduie toată casa. Nimeni nu veni să-i deschidă. Când puse însă mâinile goale pe fierul rece, pielea degerată i se dezlipi de pe degete.

Bogatul proprietar Melchior Sinclaire plecase înainte acasă spre a închide uşile de la Björne singurului său copil.

Era ameţit de băutură şi turbat de mânie. Îşi ura fiica, pentru că-l iubea pe Costa Berling. Încuiase servitorii în bucătărie, iar pe soţie în dormitor. Ameninţase cu înjurături grele că-l va ucide pe cel care va încerca să-i dea Mariannei drumul în casă. Toţi ştiau că nu era omul care să nu se ţină de cuvânt.

Nimeni nu-l văzuse încă atât de furios. Niciodată nu dăduse peste el un necaz atât de mare. Dacă ar fi apărut Marianne în faţa lui, poate că ar fi ucis-o.

Îi dăduse podoabe de aur, rochii de mătase şi o

educaţie aleasă, făcându-i toate înlesnirile să înveţe carte multă. Marianne fusese mândria şi onoarea lui. Se mândrise cu ea, ca şi cum ar fi purtat pe cap o coroană. O! Regina lui, zeiţa lui, sărbătorita lui, mândra şi frumoasa Marianne! îi refuzase oare ceva? Nu se considera un om prea simplu ca să fie tatăl ei? O, Marianne! O, Marianne!

Cum putea să n-o urască, de vreme ce se îndrăgostise de Gösta Berling şi-l sărutase? Cum avea să n-o izgonească şi să nu-i închidă uşa, după ce se dezonorase în maiestatea ei, iubind un astfel de om? N-avea decât să rămână la Ekeby, să-şi caute adăpost pe la vecini, să doarmă în troienii de zăpadă! Puţin îi păsa. Frumoasa Marianne se bălăcise în noroi. Strălucirea îi pierise. Era o fiinţă pierdută.

Stă în pat şi o aude pe fie-sa bătând la uşa de la vestibul. Asta nu-l mişcă însă de loc. El doarme, iar afară e nesăbuita care vrea să se mărite cu un pastor caterisit. Căminul său nu-i pentru ea. Dacă ar iubi-o mai puţin, dacă ar fi mai puţin mândru de ea, ar lăsa-o poate să intre în casă.

Binecuvântarea nu putea să i-o refuze. Doar o pierduse la joc. Să-i deschidă însă uşa, asta nu putea s-o facă pentru nimic în lume. O, Marianne!

Frumoasa fată era tot afară la uşă. Zgâlţâia mereu clanţa în mânia ei neputincioasă, cădea în genunchi, îşi frângea mâinile rănite şi cerea îndurare.

Nimeni n-o auzea însă. Nimeni nu-i răspundea. Nimeni nu deschidea uşa.

Era o scenă jalnică. Mă cuprinde groaza povestind-o. Marianne venea de la un bal unde fusese regină. Atunci fusese mândră, bogată şi fericită, iar acuma se vedea aruncată în fundul unei prăpăstii. Izgonită din casa părintească şi lăsată în voia gerului. Nici batjocorită, nici bătută, nici blestemată, ci izgonită pur şi simplu, cu o nepăsare rece şi neîndurătoare.

Mă gândesc la noaptea geroasă, cu stele pe cer, care o învăluia, la noaptea cea lungă cu câmpuri pustii şi troienită, cu păduri cufundate în tăcere adâncă. Totul

dormea, totul era amorţit. În tot albul acela adormit nu se afla decât un singur punct viu. Toată durerea, toată neliniştea şi toată groaza din lume erau concentrate asupra acelui singur punct.

O, Doamne 1 Cât de înfiorător e să suferi stingher într-o lume somnolentă şi îngheţată.

Pentru prima oară în viaţă, Marianne se vedea în faţa neîndurării şi a cruzimii. Mama ei nu se gândea să se scoale din pat şi s-o salveze. Bătrânele slugi credincioase care-i îndrumaseră primii paşi nu o auzeau şi nu se urneau să-i vină în ajutor. Ce crimă săvârşise oare, ca să fie pedepsită astfel? Unde aiurea decât la acea uşă putea să găsească mila? Chiar dacă ar fi ucis pe cineva, tot acolo ar fi bătut, nădăjduind că va fi iertată de cei dinăuntru. Dacă ar fi decăzut în ultimul grad, ar fi venit în zdrenţe la acea uşă, păstrând deplină încrederea că va fi întâmpinată cu dragoste. Uşa aceea era intrarea în căminul ei. Dincolo de ea nu putea să găsească decât dragoste.

Nu o pusese tatăl ei îndeajuns la încercare? I se va deschide oare uşa peste câteva clipe?

— Tată! Tată! strigă ea. Dă-mi voie să intru în casă. Îngheţ. Tremur de frig. Aici, afară, e o grozăvie. Mamă! Măicuţă scumpă! Tu, care te-ai trudit aşa de mult să mă ajuţi! Tu, care ai vegheat atâtea nopţi la căpătâiul meu! De ce dormi în clipa asta? Trezeşte-te, marnă, încă o singură dată în noaptea asta şi niciodată nu te voi mai supăra!

După aceste rugi, păstră tăcere adâncă, trăgând cu urechea să audă răspuns. Nimeni însă n-o auzi, nimeni nu-i dădu ascultare, nimeni nu-i răspunse.

Îşi frânse atunci mâinile, dar nicio lacrimă nu-i apăru între gene.

Casa lungă şi întunecoasă, cu uşile închise şi ferestrele neluminate, stătea ca o fantomă împietrită în puterea nopţii. Oare ce avea să facă tânăra fără cămin? Se vedea stigmatizată şi dezonorată pentru totdeauna, însuşi părintele ei îi înfigea în piept stigmatul roşu.

— Tată! strigă ea încă o dată. Ce se va alege de mine? Ce va crede lumea despre mine?

Plângea şi se zbuciuma. Trupul îi înţepenise de frig.

Cum o putuse lovi atâta jale pe ea, care până mai adineauri era atât de fericită? Cât de uşor poate ajunge cineva în cea mai neagră mizerie! Ce nădejde mai putem avea în viaţă? E cineva sigur pe nava pe care pluteşte? Durerea clocoteşte în jurul nostru ca o mare văluroasă. Talazurile se izbesc de coastele navei şi dau iureş s-o scufunde. O! Niciun teren nu e solid şi nicio navă nu e sigură, cât vedem cu ochii înaintea noastră. Totul e un cer necunoscut deasupra unui ocean de durere.

Tăcere însă 1 În sfârşit! Se aud nişte paşi uşori în vestibul.

— Tu eşti, mamă? întrebă Marianne.

— Da, copila mea.

— Pot intra?

— Tatăl tău nu-ţi dă voie să intri.

— Am alergat prin nămeţi, numai cu pantofiorii mei uşori, de la Ekeby până aici. De-un ceas stau în prag, bat la uşă şi strig. Deger de tot. De ce-aţi plecat fără mine?

— Copila mea dragă, de ce l-ai sărutat pe Gösta Berling?

— Spune-i tatii că, dacă l-am sărutat, nu-l iubesc. A fost doar un joc. Crede poate că vreau să mă mărit cu el?

— Du-te la arendaş, Marianne, şi roagă-l să te găzduiască noaptea asta. Tatăl tău e beat. Nimeni nu se poate înţelege cu el. M-a ţinut sechestrată sus. Am aşteptat să aţipească şi m-am strecurat până aici. Dacă intri în casă, te omoară în bătăi.

— De ce m-aş duce la străini, mamă, când am un cămin? Şi tu ai o inimă tot ca a tatii? Cum te rabdă sufletul să mă laşi afară? Dacă nu-mi dai drumul, mă duc să mă culc în zăpadă.

Mama Mariannei pusese mâna pe cheie să deschidă uşa, dar în acelaşi timp se auziră paşi greoi pe scară şi un glas răguşit o chemă înapoi.

Marianne asculta. Mama se depărtă în grabă. Glasul cel răguşit începu s-o certe, iar pe urmă…

Marianne auzi ceva îngrozitor. În tăcerea mormântală

a casei se putea auzi cel mai uşor zgomot.

Auzi pocnetul unei lovituri. Nu putea desluşi dacă era lovitură de baston sau de palmă. Apoi un zgomot uşor şi iarăşi o lovitură.

Omul acela îngrozitor o bătea pe mama ei! Atletul Melchior Sinclaire îşi bătea soţia!

Îngrozită de spaimă, Marianne se trânti pe pragul uşii, zvârcolindu-se de durere. O podidi plânsul şi lacrimile îi îngheţară pe pragul casei părinteşti.

Pentru Dumnezeu! De ce nu se deschide uşa, ca să-şi plece ea spinarea, spre a fi lovită? O! Cum putea omul acela s-o lovească pe mama ei, care nu voia să-şi vadă copila moartă în nămeţi a doua zi, şi dorea s-o mângâie?

Marianne se ridică însă cu mânie rece. Mai bătu o dată la uşă cu mâna-i însângerată şi strigă:

— Ascultă vorbele mele, tu, care-o baţi pe mama I O să te căieşti, Melchior Sinclaire 1

Frumoasa fată se duse apoi să se odihnească pe zăpadă. Aruncă blana de pe ea şi rămase doar în rochia neagră de catifea, uşor vizibilă pe zăpada albă. Stătea şi se gândea ce va zice tatăl ei, a doua zi dimineaţă, când va pleca la treburi şi o va găsi acolo. Un singur lucru dorea: ca el însuşi s-o găsească.

O, moarte, prietenă palidă! E tot aşa de adevărat pe cât e de mângâietor, că niciodată nu voi putea evita întâlnirea cu tine? Vei veni şi la mine, la cea mai leneşă muncitoare de pe pământ, îmi vei scoate din picioare încălţămintea ruptă. Îmi vei lua din mână făcăleţul şi căpisterea şi mă vei dezbrăca de hainele de lucru. Cu blândeţe mă vei întinde pe un pat aşternut cu dantelă, împodobindu-mă cu mătase şi haine drapate. Picioarele mele nu vor mai avea nevoie de încălţăminte, iar mâinile îmi vor fi îmbrăcate cu mănuşi albe ca zăpada, pe care nicio treabă nu le va murdări. Sortită de tine desfătărilor odihnei, voi dormi somnul cel veşnic. O, mântuitoareo! Sunt cea mai leneşă muncitoare de pe pământ şi visez cu fiori de voluptate clipa în care voi fi primită în împărăţia ta.

Palidă prietenă, cu mine îţi poţi arăta puterea în

deplină libertate, dar un lucru îţi spun: cu femeile de altă dată lupta ta era mult mai grea. Puterea vieţii era mare în trupurile lor zvelte şi niciun fel de frig nu le putea îngheţa sângele fierbinte.

O aşezaseşi, moarte, pe frumoasa Marianne în patul tău şi stăteai lângă ea ca o doică bătrână care veghează lângă leagăn să adoarmă copilul. Tu, dădacă bătrână şi credincioasă, care ştii ce-i este drag unui copil, nu te-ai supăra oare dacă nişte zburdalnici şi gălăgioşi tovarăşi de joacă ar veni să-l trezească din somn pe copilul adormit căruia-i porţi de grijă? Cât te vei fi mâniat – tu, moarte – când cavalerii au ridicat-o din pat pe frumoasa Marianne şi unul din ei a strâns-o la piept, stropindu-i chipul cu lacrimi fierbinţi!

La Ekeby se stinseseră toate luminile, iar oaspeţii plecaseră. Cavalerii stăteau singuri sus, în apartamentul lor, în jurul celui din urmă clondir cu vin, golit pe jumătate.

Gösta Berling îşi ciocni atunci paharul de marginea clondirului, ca să ţină o cuvântare despre voi, femeile de odinioară. Cine vorbeşte despre voi, zicea el, vorbeşte despre împărăţia cerurilor. Eraţi numai frumuseţe, numai lumină. Veşnic tinere şi frumoase, blânde ca ochii unei mame când se uită la copilul ei. Vă îmbrăţişaţi soţii, mlădioase ca nişte pui de veveriţă. Glasul nu vă tremura de mânie, fruntea nu vi se încrunta, mina voastră gingaşă nu era niciodată aspră sau bătătorită. Eraţi nişte sfinte, care împodobeaţi templul căminului cu chipurile voastre. Primeaţi prinos de tămâie şi rugăciuni. Prin voi dragostea săvârşea minuni, iar poezia vă încununa frunţile cu nimbul gloriei.

Cavalerii zburdau, ameţiţi de vin şi de cuvântarea lui Costa. Sângele le clocotea în vine. Unchiaşul Eberhard şi leneşul văr Kristofer împărtăşeau deopotrivă veselia celorlalţi. În toiul însufleţirii, cavalerii ieşiră afară să înhame caii la săniuţe şi, sfidând gerul nopţii, porniră în grabă să omagieze încă o dată fiinţele care nicicând nu puteau să fie îndeajuns omagiate, să cânte câte o serenadă fiecăreia dintre femeile cu obrajii trandafirii şi cu ochi

albaştri, a căror frumuseţe strălucise puţin mai înainte în saloanele de la Ekeby.

O, femei de odinioară! De ce nu aţi fi fost bucuroase să fiţi trezite din lumea viselor de serenada celor mai credincioşi cavaleri ai voştri? Bucuria voastră avea să fie la fel cu aceea a unui suflet desprins de trupul pământesc, pe care-l trezeşte muzica desfătătoare a cerurilor.

Cavalerii nu făcură însă drum prea lung, căci, ajungând la Björne, o găsiră pe frumoasa Marianne zăcând pe nămeţi chiar dinaintea casei părinteşti. Se revoltară văzând-o în acel hal. Li se părea că se aflau înaintea unui sfânt adorat, scos afară din templu, ciuntit şi jefuit.

Cu pumnii încleştaţi, Gösta ameninţa casa cufundată în întuneric. Strigă:

— Suflete păgâne, mai rele decât grindina şi crivăţul, distrugătoare ale raiului ceresc!

Beerencreutz îşi aprinse felinarul să lumineze chipul învineţit. Cavalerii văzură atunci mâinile rănite ale Mariannei şi lacrimile care-i îngheţaseră pe gene. Începură să plângă ca nişte femei, căci Marianne era, nu numai o icoană, dar şi o femeie frumoasă.

Gösta Berling căzu în genunchi lângă ea.

— Uitaţi-vă unde zace mireasa mea, zise el. Acum câteva ceasuri mi-a dat sărutarea de logodnă, iar tatăl ei mi-a făgăduit binecuvântarea. Zace şi mă aşteaptă să vin, ca să împărţim culcuşul cel alb.

Gösta ridică de jos trupul fără viaţă.

— Haidem cu ea acasă la Ekeby! zise el. Acum e a mea. Am găsit-o în nămeţi şi nimeni nu mi-o poate lua. Nu-i mai trezim pe cei din casă. Ce-ar putea face ea dincolo de uşa la care a bătut însângerându-şi mâna?

Ceilalţi îi respectară dorinţa. Gösta o aşeză pe Marianne în prima sanie, iar el luă loc alături. Beerencreutz se urcă în urma lor şi puse mâna pe hăţuri.

— Gösta, porunci el, ia zăpadă şi freac-o!

Frigul îi înţepenise trupul, dar inima ei zbuciumată tot mai bătea. Nici măcar nu-şi pierduse cunoştinţa, îşi dădea seama că o găsiseră cavalerii, dar nu se putea

mişca. În timp ce Gösta îi freca mădularele cu zăpadă, plângând şi sărutând-o cu duioşie, ea stătea ţeapănă în sanie, dorind din tot sufletul să ridice măcar o mână, ca să poată răspunde dezmierdărilor.

Îşi aducea aminte de toate. Şedea ţeapănă şi nemişcată, dar gândurile îi erau mai limpezi ca oricând. Îl iubea pe Gösta Berling? Da, îl iubea. Fusese doar un capriciu răsărit pentru o singură noapte? Nu. Era dragoste veche, de câţiva ani.

Se compara cu el şi cu ceilalţi tineri din Vărmland. Copilăriseră toţi laolaltă. împărtăşiseră aceleaşi bucurii. Trăiseră însă numai viaţa exterioară, fără să-şi fi sondat niciodată sufletele. Ea însă era aşa cum era, fiindcă umblase mult prin lume. Nu se legase niciodată de ceva. Dacă iubea, după cum iubea încă, asta i se părea o jumătate din fiinţa ei, pe care o privea cu un zâmbet ironic. Râvnise o pasiune în stare s-o extazieze şi acea pasiune cutremurătoare venise.

Când îl sărutase pe Gösta Berling în balcon, uitase pentru prima oară de ea însăşi.

Pasiunea o cucerise. Marianne auzea. cum îi bate inima. Avea să-şi recapete oare în curând puterile? Simţea o bucurie sălbatică la gândul că fusese izgonită din căminul ei. Va fi acum, fără să pregete, a lui Gösta.

Cât de neroadă fusese când îşi înfrânase dragostea atâţia ani de zile! O! Ce dulce e dragostea! Dar va scăpa oare de puterea îngheţului? Până atunci avusese o inimă rece, şi arsese numai în afară. Acum, dimpotrivă, inima îi ardea într-un corp îngheţat.

Gösta se simţi cuprins de două braţe slabe, iar Marianne îi mărturisi că acea îmbrăţişare strânsă era răbufnirea unei pasiuni îndelung stăpânite.

Scena îl făcu pe Beerencreutz să dea frâu liber calului. Îşi ridică ochii spre cer şi contemplă cu nesaţ cloşca-cu-pui.

Capitolul VII – Hodoroage

Dragi prieteni! Dacă citiţi cumva noaptea aceste rânduri, scrise de mine în clipe târzii de tăcere adâncă,

veţi scoate poate un suspin de uşurare gândind că bunii cavaleri de la Ekeby – după ce s-au întors cu Marianne şi au culcat-o într-un pat comod al celei mai bune încăperi de lângă salonul cel mare – au avut parte de un somn liniştit.

S-au culcat, fireşte, şi au adormit. Nu le-a fost însă dat să se bucure până la vremea amiezii de somnul acela tihnit de care ne-am bucura poate noi, dragi cititori, dacă am sta de veghe până aproape de ziuă şi ne-am culca pe urmă frânţi de oboseală.

Nu trebuie să uitaţi că pe vremea aceea majoreasa pribegea pe drumuri cu traista şi toiagul ei de cerşetoare, şi nu cruţa odihna semenilor ei când îşi punea în gând să facă o ispravă mai de seamă. Cu-atât mai puţin avea s-o cruţe în acea noapte în care luase hotărârea să-i izgonească pe cavaleri de la Ekeby.

Trecuse vremea când majoreasa strălucea acolo cu toată măreţia, presărând pământul cu veselie cum presară Dumnezeu cerul cu stele. În timp ce umbla pribeagă de colo până colo, puterea şi fala marelui domeniu erau în seama cavalerilor, care-i purtau de grijă cum poartă vântul de grijă cenuşii şi soarele de primăvară troienelor de zăpadă.

Cavalerii se plimbau uneori câte şase sau opt într-o sanie lungă, trasă de cai cu hamuri, zurgălăi şi hăţuri împletite. Dacă se întâmpla s-o întâlnească pe majoreasa cea pribeagă, nu se făceau că n-o vedeau, ci o ameninţau gălăgioşi cu pumnii încleştaţi. Se năpusteau cu sania asupra ei şi o sileau să se înfunde în nămeţii de pe marginea drumului, iar Fuchs, vânătorul de urşi, avea obiceiul să scuipe de trei ori ca să-l înlăture pe ducă-se-pe-pustii din calea lor.

Nu le era milă de majorească câtuşi de puţin. Se uitau la dânsa ca la o ciumată. Dacă ar fi dat o nenorocire mare peste ea, nu le-ar fi părut mai rău decât îi pare celui care trage un glonte în sâmbăta mare şi nimereşte o vrăjitoare în drumul ei spre sabat.

Cavalerii simţeau o adevărată fericire s-o prigonească. Oamenii sunt de multe ori cruzi şi se

chinuiesc unii pe alţii când se tem de soarta sufletelor lor.

Noaptea târziu, când cavalerii se târau de la masa la care chefuiau până la ferestre ca să vadă dacă vremea era liniştită şi cerul înstelat, zăreau de multe ori o umbră neagră furişându-se prin curte. Îşi dădeau atunci repede seama că venea majoreasa să-şi revadă căminul drag. Aripa cavalerilor se cutremura atunci de râsetele batjocoritoare ale păcătoşilor de altă dată, râsete care ajungeau jos spre majoreasa pe ferestrele deschise.

Nesimţirea şi trufia pusese în adevăr stăpânire pe inimile acelor sărmani aventurieri. Sintram le insuflase sentimentul urii. Dacă majoreasa ar fi rămas la Ekeby, viaţa lor n-ar fi fost în primejdie mai mare. Fugarii scapă mai greu de moarte decât cei care luptă.

Majoreasa nu-i ura chiar atât de mult pe cavaleri. Dacă puterea ar fi fost în mâinile ei, i-ar fi pedepsit cu nuieluşa ca pe nişte copii răi. Pe urmă însă i-ar fi ocrotit din nou şi i-ar fi tratat cu toată bunăvoinţa.

O neliniştea acum gândul că gospodăria ei dragă se afla în stăpânirea cavalerilor, care aveau grijă de ea cum are lupul de oi şi cocorii de semănăturile de primăvară.

Necazuri ca ale ei au mai tras şi alte fiinţe. Majoreasa nu era singura care-şi văzuse căminul distrus şi averea ei cea bine chivernisită ducându-se pe copcă. Pe câţi nu-i doare inima când revăd casa în care au copilărit! Câţi nu se socot nişte răufăcători când văd copacii copleşiţi de muşchi şi aleile cu nisip năpădite de bălării! Câţi n-ar voi să cadă în genunchi pe holdele care se făleau odinioară cu belşugul lor de bucate, ca să le roage să nu arunce asupra lor vina ruşinii pe care au păţit-o! Câţi nu-şi iau ochii de la bieţii cai îmbătrâniţi, lăsându-i pe alţii să se uite la ei! Câţi au curajul să aştepte la poartă cireada care se întoarce de la păşune?! Nimic pe lume nu inspiră mai multă groază ca un cămin părăsit.

Eu vă rog pe toţi cei care aveţi de îngrijit ogoare, livezi, parcuri, cum şi mândrele grădini cu flori aducătoare de bucurii, să le îngrijiţi bine. Să le îngrijiţi cu dragoste şi sârguinţă. Nu-i bine ca natura să se plângă de oameni.

Când mă gândesc cât de mult a pătimit frumosul Ekeby sub oblăduirea cavalerilor, câtă părere de bine aş avea dacă planul majoresei şi-ar fi atins ţinta şi dacă Ekeby ar fi fost luat din mâna lor!

Nu că ea ar fi urmărit să ajungă iarăşi stăpână acolo!

Singurul ei scop era să-şi poată mântui căminul de acei descreieraţi, de acele lăcuste, de acele păsări de pradă pe urma cărora nu mai creştea niciun fir de iarbă.

Umblând cu cerşitul şi trăind din pomana celor milostivi, se gândea mereu la mama ei. Obsedată de acest gând, nu trăgea nădejde de nicio scăpare atâta vreme cât bătrâna n-ar fi dezlegat-o de blestemul ei. Nimeni nu-i dăduse de veste că ar fi murit. Trăia poate încă acolo, la forjă, în pădurile din valea râului Elv. Nouăzeci de ani în şir muncise necontenit, supraveghindu-şi vara lăptăria şi iarna gropile cu mangal, ostenind până la moarte şi aşteptând clipa în care avea să i se împlinească sorocul vieţii.

Majoreasa nădăjduia că mama ei trăia încă, spre a-i lua blestemul de pe suflet. Cum avea să-şi dea sufletul o mamă care căşunase atâtea nenorociri copilului ei?

Cerşetoarea dorea s-o vadă, ca să-şi poată recăpăta amândouă liniştea. Voia să străbată pădurile întunecoase de-a lungul râului Elv, ca să ajungă la casa în care copilărise. Altfel n-ar fi scăpat de zbucium. Multă lume îi oferise un cămin ospitalier şi darurile unei prietenii credincioase. Ea însă nu rămăsese nicăieri. Amărâtă şi mânioasă, pribegea de la o casă la alta, apăsată de blestem.

Înainte de a pleca la mama ei, se gândi în fel şi chip la gospodăria de la Ekeby. Nu voia s-o mai lase în seama unor risipitori nesăbuiţi, a unor beţivani netrebnici, a unor oameni care distrugeau nepăsători tot ce-i dăruise Dumnezeu.

Avea să-şi găsească oare moştenirea pustiită, ciocanele forjelor roase de rugină, caii lihniţi de foame şi slugile împrăştiate?

O, nu! Era datoare să-şi adune toate puterile şi să-i

izgonească pe cavaleri.

Era convinsă că soţul ei s-ar fi bucurat văzându-i moştenirea distrusă. îl cunoştea însă destul de bine. Leneş cum era, n-ar fi fost în stare să aducă alte lăcuste în locul celor pe care majoreasa le-ar fi alungat.

0 dată cavalerii îndepărtaţi, fostul ei arendaş şi intendent ar fi pus moşia iarăşi pe roate.

Iată de ce umbra neagră a fostei stăpâne se strecura noaptea pe drumurile forjei. Intrase adeseori în colibele plugarilor. Vorbise în şoapte cu morarul şi cu ajutoarele lui în catul de jos al morii celei mari. Se chibzuise cu fierarii în magazia întunecoasă de cărbuni. Toţi îi făgăduisem ajutorul cu jurământ. Cinstea şi puterea forjei celei mari nu trebuiau să mai rămână la bunul plac al unor cavaleri nevrednici, care aveau grijă de ea ca vântul de cenuşă şi ca lupul de oi.

Stăpânii cei veseli de acum trebuiau să-şi ia tălpăşiţa chiar în cursul acelei nopţi, în care dansaseră şi chefuiseră până ce adormiseră buştean în paturile lor. Majoreasa îi lăsase să-şi facă mendrele în voie pe acei oameni nepăsători. Aşteptase dârză în fierărie să se termine balul. Aşteptase până şi întoarcerea cavalerilor din expediţia lor nocturnă. Aşteptase în tăcere până ce

1 se spusese că nu se mai vedea nicio lumină la ferestrele de la aripa cavalerilor şi că toţi ai casei dormeau duşi. Abia atunci s-a ridicat de la locul ei şi a ieşit afară.

Poruncise ca toată lumea de la forjă să se adune în faţa aripii cavalerilor. După ce străbătu curtea până la clădirea cea mare, bătu la uşă. Fiica pastorului din Broby, pe care o crescuse şi din care făcuse o slujnică de ispravă, îi ieşi în întâmpinare.

— Bine-ai venit, stăpână! zise fata, sărutându-i mâna.

— Stinge luminarea, o îndemnă majoreasa. Ştiu rostul casei şi n-am nevoie.

Începură apoi să colinde casa în tăcerea nopţii. Majoreasa o cercetă de la pivniţă până la pod, luându-şi rămas bun de la fiecare lucru. Treceau amândouă tiptil dintr-o încăpere în alta.

Majoreasa îşi depăna amintirile. Servitoarea nu suspina, nici nu ofta, însă lacrimile îi curgeau mereu pe obraji în timp ce-şi urma stăpâna. Aceasta îi ceru să deschidă scrinul şi dulapul cu argintărie, ca să poată dezmierda rufăria de olandă şi vasele superbe de argint. În pod pipăi cu duioşie maldărul de perne şi saltele de puf. N-a rămas sculă, război de ţesut, vârtelniţă de la care să nu-şi ia rămas bun. Băgă mina adânc în lăzile cu mirodenii şi atinse cu degetele luminările de seu atârnate în şiruri de tavan.

— Sunt uscate acum. Să le dai jos şi să le pui la păstrare.

Se cobori în pivniţă, unde ridică uşor butoiaşele cu bere şi pipăi sticlele cu vin. Trecu apoi la cămară şi la bucătărie, cercetând obiectele pe rând. Îşi întindea mâinile şi-şi lua rămas-bun de la toate.

Vizită în sfârşit camerele de locuit. În sufragerie puse mina pe tăblia mesei celei mari, pliante.

— Câtă lume s-a ghiftuit la masa asta! zise ea.

Trecu apoi în celelalte camere. Toate divanurile erau la locul lor. Dezmierdă placa rece de marmură a gheridonului susţinut de – grifoni auriţi, care sprijinea o oglindă împodobită cu zâne jucăuşe.

— Ce casă bogată! zise ea. Minunat a fost omul care mi-a dăruit-o!

În salon, unde până nu demult dansul făcuse furori, fotoliile cu spătare drepte erau aliniate lângă pereţi. Apropiindu-se de pian, majoreasa atinse claviatura, făcând să vibreze uşor o notă.

— Nici pe vremea mea nu lipsea aici hazul şi veselia, ţinu ea să observe.

În camera de musafiri de lângă salon era întuneric beznă. Întinzând mâinile, majoreasa atinse obrazul servitoarei.

— Plângi? o întrebă ea, simţindu-şi mina udată de lacrimi.

Fata izbucni atunci în suspine.

— Stăpână dragă! Stăpână! exclamă ea. Mare prăpăd

o să fie în casa asta! De ce pleci şi-i laşi pe străini s-o distrugă?

— Te-am învăţat eu să plângi şi să te jeluieşti? întrebă ea. Uite colo! Curtea e plină de oameni. Mâine n-o să mai vezi nici urmă de cavaler la Ekeby.

— Te întorci? se bucură servitoarea.

— Nu-i încă vremea. Căminul meu e drumul mare; iar culcuşul, stogul de paie. Tu, însă, fetiţo5 să ai grijă de casă cât voi fi eu plecată.

Trecură apoi mai departe. Niciuna din ele nu bănuise că Marianne dormea chiar în acea încăpere.

Vorba vine că dormea. Era trează. Auzise şi înţelesese tot ce vorbiseră ele.

Stătuse în pat şi compusese un imn închinat dragostei.

— Putere măreaţă, care m-ai înălţat deasupra mea însămi! zise ea. Eram în cea mai neagră mizerie şi tu ai transformat-o în paradis. Mâinile mele s-au prins şi s-au rănit de clanţa de fier a uşii închise, iar lacrimile mele au îngheţat şi s-au prefăcut în mărgăritare de gheaţă pe pragul căminului meu. Frigul mâniei mi-a îngheţat inima când am auzit loviturile căzând pe spinarea mamei. Am voit să-mi înăbuş mânia în troianul rece de zăpadă, dar ai venit tu. O, dragoste, copil al focului, ai venit la mine, cea îngheţată de ger. Dacă-mi compar mizeria cu splendoarea pe care-am dobândit-o prin venirea ta, mi se pare că asta-i prea puţin lucru. Sunt desfăcută acum de orice legătură. Nu mai am nici tată, nici mamă, nici cămin. Lumea poate să creadă ce vrea despre mine şi să-mi întoarcă spatele. Ei bine! Dacă asta ţi-a fost, dragoste, voinţa, de ce să fiu mai presus decât iubitul meu? Vom cutreiera lumea mână-n mână. Mireasa lui Gösta Berling e săracă. El şi-a găsit-o în nămeţi. Să locuim deci împreună, dar nu în saloane luxoase, ci într-o căsuţă de plugar la marginea pădurii. îl voi ajuta să îngrijească de groapa de mangal şi să întindă curse pentru iepuri şi gotcani. Îi voi găti mâncarea şi-i voi cârpi hainele. Voi duce oare lipsă şi voi plânge, iubitule, stând singură la marginea pădurii în aşteptarea ta? Da, voi

plânge, însă nu după vremurile de bogăţie, ci numai după tine. Pe tine te voi căuta. De tine îmi va fi dor, de paşii tăi pe poteca pădurii, de cântecul tău vesel, când vei veni cu securea pe umăr. Iubitul meu! Fiinţă dragă 1 Te voi aştepta toată viaţa!

Astfel de imnuri compusese ea în pat pentru zeul atotstăpânitor al iubirii şi nu închisese ochii de loc până în cipta când intrase majoreasa.

După ce aceasta se îndepărtă, se dădu jos din pat şi se îmbrăcă. Trebuia să-şi pună iarăşi rochia neagră de catifea şi să încalţe pantofii uşori de bal. Se înfăşură cu pătura în loc de şal şi ieşi iarăşi afară pe frigul acelei nopţi îngrozitoare.

Era o noapte din luna februarie, liniştită, cu cerul înstelat şi cu ger cumplit. Parcă nu mai avea sfârşit. Întunericul şi frigul acelei nopţi lungi stăruiră şi după răsăritul soarelui, ba chiar multă vreme după ce se topiseră nămeţii prin care răzbătuse frumoasa Marianne.

Ea fugi în grabă de la Ekeby să ceară ajutor. N-o răbda inima să-i vadă alungaţi pe cei care o ridicaseră din troianul de zăpadă, deschizându-i inimile şi căminul lor. Voia să se ducă la şi-o la maiorul Samzelius. Avea zor mare. Abia după un ceas se putea întoarce la Ekeby.

După ce-şi luă rămas bun de la căminul ei, majoreasa ieşi în curte, unde o aşteptau oamenii ei, şi începu lupta pentru cucerirea aripii cavalerilor.

Majoreasa îşi postă oamenii de jur-împrejurul clădirii înalte şi înguste, la etajul căreia se afla vestita aripă a cavalerilor. În camera cea mare de sus, cu pereţii văruiţi, cu sipeţele roşii şi cu masa cea lungă cu marginile lăsate, pe care cărţile de joc plutesc în rachiu vărsat, cu paturi largi mascate de pologuri cu pătrăţele galbene, dorm cavalerii. Dorm fără nicio grijă.

În boxele grajdului din faţă dorm caii cavalerilor, visând călătoriile for din tinereţe. E plăcut să visezi în zile de odihnă despre isprăvile sălbatice din tinereţe, despre drumurile la bâlciuri, când caii trebuiau să stea zile şi nopţi întregi sub cerul liber, despre cursele după slujba de

Crăciun şi despre alergările de probă ale geambaşilor, când nişte beţivani smuceau hăţurile şi se întindeau spre ei, asurzindu-i cu înjurături. Ce plăcute sunt astfel de vise, când ai siguranţa că n-o să te mai desparţi cât lumea şi pământul de ieslele îmbelşugate şi de culcuşurile călduroase de la Ekeby 1 Bieţii cai! Trăiau acolo fără nicio grijă.

Într-o remiză veche, în care erau păstrate cupeuri şi sănii hodorogite, se afla o colecţie ciudată de echipaje de pe vremuri. Erau acolo căruţe verzi şi telegi cu loitre galbene şi roşii. Era acolo şi chibitca lui Beerencreutz, cea dintâi pe care o văzuse provincia Vărmland, adusă de colonel ca pradă de război în anul 1814. Erau de asemenea tot felul de brişti, de poştalioane cu arcuri şi de butci, adevărate instrumente de tortură cu scaune pe arcuri de lemn. Se mai vedeau şi multe alte vehicule ucigătoare pomenite de istoria transportului pe drumuri. Nu lipsea nici sania cea lungă în care încăpeau doisprezece cavaleri, sania cu podit a frigurosului văr Kristofer şi sania cea veche a lui Orneelou, cu o pajură roasă pe tăblie, fără a mai pune la socoteală o sumedenie de sănii de curse.

Mulţi au fost la număr cavalerii care au vieţuit şi au închis ochii la Ekeby! Numele lor au fost date uitării şi nimeni nu-i mai pomeneşte, însă majoreasa a păstrat vehiculele cu care veniseră ei acolo. Le-a strâns pe toate în remiza cea veche, unde zac şi dorm sub straturi groase de praf.

Cuiele şi şuruburile se desprind din lemnăria lor putrezită, vopseaua se scorojeşte şi cade, iar umplutura pernelor iese afară prin găurile făcute de molii.

„Să ne odihnim, să ne dărâmăm! zic acele echipaje de odinioară. Ne-am zdruncinat de-ajuns pe drumuri şi ne-a murat destul apa ploilor torenţiale. Să ne odihnim acum! E multă vreme de când îi duceam pe domnişori la primul lor bal, de când străluceam proaspăt vopsite şi făceam curse în plăcutele lor aventuri. E multă vreme de când îi duceam pe tinerii eroi, înfruntând drumuri noroioase de primăvară, pe câmpul de manevre de la Trossnäs. Mare

parte dintre ei îşi dorm acum somnul de veci. Cei din urmă şi cei mai buni n-au de gând să mai plece niciodată din Ekeby. Niciodată!”

Astfel că pielea lor crapă necontenit, obezile se desprind de pe roţi, butucii şi spiţele putrezesc. Vechilor echipaje nu le mai este dragă viaţa. Îşi doresc moartea.

Praful aşternut deasupra lor e gros acum de un deget, iar sub protecţia lui bătrâneţea pune tot mai mult stăpânire pe ele. Cad în ruine cu o nepăsare desăvârşită. Nu le atinge nimeni şi totuşi se fac fărâme. Remiza în care lâncezesc nu se deschide decât o singură dată pe an, când vine un tovarăş nou, dornic cu tot dinadinsul să se stabilească la Ekeby. Cum se închid însă porţile, îl cuprinde şi pe el oboseala şi lenea. Decade apoi şi îmbătrâneşte. Şobolanii şi alte rozătoare, moliile şi tot felul de jivine hrăpăreţe tabără asupra lui, iar el rugineşte şi putrezeşte într-o dulce reverie.

În această noapte de februarie, majoreasa a poruncit să se deschidă poarta remizei şi să se caute la lumina felinarelor şi a făcliilor toate vehiculele cavalerilor în viaţă: chibitca cea veche a lui Beerencreutz, sania cu pajură a lui Orneclou şi cea acoperită a vărului Kristofer.

N-o interesează dacă-i vorba de un vehicul de vară sau de iarnă. Ea are numai grijă ca fiecare să primească ce-i al său.

Dincolo, în grajd, se trezesc acum toţi caii bătrâni ai cavalerilor, caii care până atunci visaseră în ieslele pline.

Visul vostru se va împlini, dobitoace nepăsătoare.

Iar vă aşteaptă dealurile râpoase, finul mucegăit din şoproanele hanurilor, harapnicul geambaşilor beţi şi cursele nebune pe poleiul lucios pe care veţi umbla cu fiori de groază.

Ce privelişte vor oferi droagele, când la poştalionul cel înalt ca o arătare vor fi înhămaţi nişte căluţi suri, norvegieni; iar la săniuţele scunde, nişte cai de cavalerie cu picioare lungi şi noduroase! Bătrânii cai se vor zgribuli şi vor fornăi când li se va pune zăbala în gurile ştirbe, iar droagele vor scârţâi şi vor trosni, falnice în şubrezenia lor,

când vor fi scoase din nou la iveală în loc să doarmă liniştite până la sfârşitul lumii. Picioarele strâmbe şi ţepene ale bietelor animale, răpciugă şi bolfele de pe trupul lor vor vedea iarăşi lumina zilei.

După ce grăjdarii înhămară caii, se duseră s-o întrebe pe majoreasă cu ce vehicul urma să plece Gôsta Berling. După cum se ştie, acesta venise la Ekeby în cotiga de mangal a stăpânei casei.

— Înhămaţi-l pe Don Juan la cea mai bună sanie, le răspunse ea, şi aşterneţi pe ea blana cea mare de urs cu gheare de argint.

Văzându-i însă pe grăjdari murmurând, zise mai departe:

— Nu există cal în grajdul meu pe care nu l-aş da, numai să scap de acest om. Băgaţi de seamă ce v-am spus!

Trăsurile, săniile şi caii s-au trezit acum din somnul lor. Cavalerii, însă, tot mai dorm.

E rândul lor acum să fie purtaţi pe drumuri noaptea, pe vreme de iarnă. E mult mai grea, totuşi, sarcina de a-i ataca în culcuşurile lor decât aceea de a scoate afară nişte droage şi nişte rable. Sunt doar oameni semeţi, puternici şi de temut, căliţi în mii de aventuri. Sunt gata să se apere în faţa morţii. Nu-i uşor lucru să-i scoli din aşternuturi şi să-i aşezi în vehiculele care-i vor îndepărta de-acolo.

Majoreasa porunci să se dea foc unui stog de paie care se afla în apropierea casei, pentru ca flacăra lui să lumineze aripa cavalerilor.

— Stogul de paie e-al meu şi-a mea e toată moşia asta, zise.

Văzând stogul în flăcări, majoreasa strigă la oameni:

— Acum treziţi-i!

Cavalerii dorm însă duşi, cu uşile bine zăvorâte.

Gloata de jos începu să scoată strigăte îngrozitoare:

— Foc! Foc!

Cavalerii dormeau însă înainte.

Barosul meşterului fierar începu să bată cu putere la intrare, dar cavalerii tot nu se treziră din somn.

Un bulgăre solid de zăpadă sparse un geam, intră în

camera lor şi se izbi de pologul unui pat, dar nu avu vreun efect.

Cavalerii visează că o fată frumoasă aruncă spre ei o batistă, că aud aplauze în dosul cortinei lăsate în jos şi râsete vesele în toiul unei serbări zgomotoase la miezul nopţii.

Ar fi fost nevoie de un tun, de o mare cu apă rece ca gheaţa, ca să poată fi treziţi.

Se obosiseră dansând şi cântând. Buimaci de băutură şi sleiţi de puteri, dormeau acum duşi.

Somnul acela binecuvântat avea să fie salvarea lor.

Lumea de jos începu să creadă că acea linişte ascundea o primejdie. N-or fi plecat oare cavalerii undeva să ceară ajutor? Nu erau oare treji, cu mâinile pe trăgace? Nu cumva stăteau de veghe la ferestre şi la uşi, gata să doboare pe primul care s-ar fi încumetat să-i atace?

Oameni dibaci şi căliţi în lupte, aveau ei ceva în gând cu tăcerea lor. Nimeni nu putea să creadă că se vor lăsa surprinşi ca ursul în bârlog.

Gloata striga de zor înainte: „Foc! Foc!” Sus însă, nicio mişcare. Toţi se îngroziră.

Majoreasa puse atunci mâna pe o secure şi sparse uşa de la intrare. Se năpusti apoi sus pe scară, zgâlţâi cu toată puterea uşa de la apartamentul cavalerilor şi începu să zbiere spre cei dinăuntru:

— Foc! Foc!

Glasul ei avu răsunet mai puternic în urechile cavalerilor decât strigătele oamenilor adunaţi în curte. Deprinşi a-i da ascultare, doisprezece bărbaţi se sculară în acelaşi timp din paturile lor, văzură vâlvătaia de afară, se repeziră la haine şi dădură buzna să coboare scara.

În pragul uşii de jos îl întâlniră însă pe uriaşul meşter fierar şi doi rândaşi voinici. Ce ruşine pe ei! Pe măsură ce ajungeau jos, fură înşfăcaţi, trântiţi la pământ, legaţi cobză şi pe urmă aşezaţi în vehicule, fiecare în cel care-i fusese destinat.

N-a scăpat niciunul. Toţi au fost capturaţi şi legaţi: straşnicul colonel Beerencreutz, robustul căpitan Kristian

Bergh, unchiul Eberhard, filosoful, şi aşa mai departe, inclusiv invincibilul şi temutul Gösta Berling.

Planul majoresei izbutise. Se dovedise deci mai puternică decât toţi cavalerii.

Cât de jalnici erau aceştia, cu picioarele şi mâinile legate, trântiţi în acele droage urâcioase! Stăteau cu capetele plecate şi cu priviri furioase. Curtea se cutremura de înjurăturile lor şi de izbucnirile mâniei lor neputincioase.

Majoreasa trecu de la unul la altul.

— Jură că nu te vei întoarce niciodată la Ekeby 1

— Ruşine să-ţi fie, vrăjitoare bătrână!

— Jură, repetă ea. De unde nu, te duc iar în aripa cavalerilor, aşa legat cum eşti, să arzi de viu, căci în noaptea asta îi dau foc, precum vezi.

— N-ai să îndrăzneşti să faci asta I

— N-am să îndrăznesc? Moşia Ekeby e a mea. Ticălosule! Crezi că am uitat cum îţi băteai joc de mine, când pribegeam pe drumuri? Chiar adineauri aveam de gând să vă dau foc, să ardeţi cu toţii ca şoarecii. De ce n-ai sărit să mă aperi când am fost izgonită din casa mea? Hai, jură!

Cu atitudinea ei îngrozitoare, deşi poate mai puţin mânioasă decât se făcea că era, majoreasa avea în jurul ei atâţia oameni înarmaţi cu securi, încât cavalerii fură nevoiţi să jure, ca să evite o mare nenorocire.

Majoreasa porunci apoi să li se aducă de sus hainele şi cufăraşele, cum şi să li se dezlege mâinile. Li se dădură pe urmă hăţurile.

Trecuse însă destulă vreme şi Marianne ajunsese devale, la şi-o.

Om matinal, maiorul era gata îmbrăcat la sosirea ei. Fata îl găsi în curte. Se întorsese de la urşi, cărora le dusese mâncare.

Maiorul o ascultă şi, fără multă vorbă, se duse iar la urşi, le puse botniţe, îi scoase afară şi porni în grabă cu ei spre Ekeby.

Marianne îl urmă la distanţă. Îi venea să cadă jos de

oboseală, dar zări pe cer o lumină de foc şi o trecură fiori de groază.

În acea noapte înspăimântătoare, un om îşi bătuse soţia şi-şi lăsase copilul să moară de frig la uşă. Acum o femeie avea de gând să-şi ardă duşmanii, iar maiorul să sloboadă urşii asupra salvatorilor ei.

Biruindu-şi oboseala, Marianne trecu înaintea maiorului şi porni într-o goană nebună spre Ekeby.

Ajungând în curte, îşi făcu drum prin mulţimea de oameni. În mijlocul lor dădu peste majoreasa şi începu să strige din răsputeri:

— Vine maiorul cu urşii! Vine maiorul!

Toată lumea înlemni, cu ochii spre majoreasă.

— Tu l-ai adus, îi zise aceasta Mariannei.

— Fugiţi! strigă fata tot mai stăruitor. Fugiţi, pentru Dumnezeu! Nu ştiu ce-are maiorul de gând, însă vine cu urşii.

Toţi stăteau liniştiţi şi se uitau la majoreasă.

— Vă mulţumesc pentru ajutor, dragii mei, le zise ea calm. Tot ce s-a întâmplat în noaptea asta a fost pus la cale în aşa fel ca niciunul dintre voi să nu poată fi dat în judecată ori să păţească vreo nenorocire. Duceţi-vă acum pe la casele voastre! Nu vreau să-i văd pe oamenii mei ucigaşi sau ucişi. Duceţi-vă!

Oamenii stăteau totuşi pe loc.

Atunci majoreasa se adresă Mariannen

— Ştiu că iubeşti, zise ea. Eşti condusă în faptele tale de nebunia dragostei. Să dea Dumnezeu să nu apuci ziua să-ţi vezi neputincioasă căminul jefuit! Să dea Dumnezeu să fii stăpână pe gura şi pe mâna ta, când mânia îţi va încinge sufletul!

— Haideţi acum, dragii mei, continuă ea, adresându-se oamenilor din jurul ei. Las moşia Ekeby în paza Domnului şi plec la mama mea. După ce-ţi va veni mintea la loc, Marianne, când Ekeby va fi pustiit şi ţara în grele nevoi, să-ţi aduci aminte ce-ai făcut în noaptea asta şi să ai grijă de aceşti oameni 1

Plecă apoi, urmată de mulţime.

Când sosi maiorul în curte, nu o găsi decât pe Marianne. El mai văzu un şir lung şi jalnic de cai înhămaţi la trăsuri şi la sănii. Înfăţişarea cailor nu era mai rea decât a vehiculelor, iar a acestora nu era mai rea decât a stăpânilor lor. Toată priveliştea trăda prăpădul în lupta vieţii.

Marianne se grăbi să-i dezlege pe prizonieri. Aceştia îşi muşcau buzele şi se uitau într-o parte. Niciodată nu le fusese ruşine ca în acele clipe. Niciodată nu încercaseră o umilinţă mai grozavă.

— La fel am păţit şi eu când am stat în genunchi pe scară la Björne acum câteva ceasuri, zise Marianne.

Nu voi căuta să povestesc mai departe, dragi cititori, ce s-a mai întâmplat în acea noapte, cum au fost duse toate droagele la loc în remiza lor, cum au fost duşi caii înapoi în grajd, iar cavalerii instalaţi iarăşi în apartamentul lor. Zorile începură să se reverse pe munţii de la răsărit. Urmă apoi o zi senină şi liniştită. După nopţile întunecoase, sub a căror aripă ocrotitoare ha la

rele sălbatice umblă după pradă, iar bufniţele umplu văzduhul cu strigătul lor fioros, zilele luminate de soare sunt cu-atât mai liniştite.

Un singur lucru vreau să vă mai spun. Când cavalerii s-au văzut din nou în aripa lor şi au găsit în ultimul clondir câteva picături să le toarne în pahare, au început să exclame deodată cu toată însufleţirea:

— Trăiască majoreasa!

O femeie ca ea nu-şi găsea pereche în lume. Ce puteau ei să dorească mai mult decât s-o slujească şi s-o adore?

Nu era păcat că diavolul pusese stăpânire pe ea şi că toată strădania ei era să trimită sufletele cavalerilor în fundul iadului?

Capitolul VIII – Ursul cel mare de pe piscul Curlita

În bezna pădurilor vieţuiesc jivine ale căror fălci sunt înarmate cu dinţi lucioşi sau cu pliscuri ascuţite; ghearele lor sunt lacome de carne, iar în ochii lor scapără setea de

sânge.

Sunt acolo lupi care aleargă noaptea după săniile drumeţilor, făcând mamele să le arunce în gură copilaşii din braţe, ca să scape cu viaţă împreună cu soţii lor.

E acolo linxul, zis şi râsul, căruia oamenii se feresc, cel puţin în pădure, să-i pomenească numele. Cine vorbeşte de el ziua, trebuie să aibă grijă ca uşile şi ferestruiele de la tână să fie bine închise de teama lighioanei. Linxul se repede la oi, le suge sângele din gâtlej şi le ucide până nu mai rămâne niciuna. Nu-şi încetează măcelul câtă vreme una dintre ele mai dă semn de viaţă. Dimineaţa ciobanul le găseşte moarte pe toate, cu gâtlejurile sfârtecate.

Mai e acolo bufniţa care cobeşte în amurg. Dacă o îngâni, se năpusteşte asupra ta cu aripile ei mari să-ţi scoată ochii. Nu e pasăre, ci un adevărat strigoi.

Cea mai îngrozitoare fiară a pădurilor e însă ursul. Puterea lui e cât a doisprezece bărbaţi; iar când e furios, nimeni nu-l poate ucide decât trăgând în el cu un glonte de argint. E, desigur, un titlu de mândrie pentru o fiară sălbatică să nu poată fi răpusă decât cu gloanţe de argint. Ce putere năzdrăvană o fi oare ascunsă în acest animal de nu-i pasă de plumbi?

Copiii stau treji ore întregi şi-i trec fiorii de groaza acestei dihănii apărate de genii rele.

Dacă-l întâlneşte cineva pe urs în pădure, cât o namilă de mare, nu cumva s-o rupă la fugă ori să încerce să se apere, ci să se lungească la pământ şi să facă pe mortul. Câţi copilaşi nu şi-au închipuit că au stat trântiţi la pământ şi i-a călcat ursul! După ce i-a rostogolit de câteva ori, ursul le-a încălzit obrajii cu răsuflarea lui fierbinte. Copiii însă n-au făcut nicio mişcare. Au aşteptat până ce ursul s-a îndepărtat de ei, ca să scurme o groapă în care să-i ascundă. Pe urmă s-au ridicat încetişor de jos şi au zbughit-o la fugă.

Închipuiţi-vă ce-ar fi făcut ursul dacă nu i-ar fi crezut morţi, dacă ar fi apucat să înfigă un colţ în carnea lor, dacă ar fi fost lihnit de foame sau dacă i-ar fi simţit că mişcă şi i-

ar fi fugărit! O, Doamne!

Groaza e o mare vrăjitoare. În faptul serii, ea şopteşte în urechile oamenilor cântece fermecate, inspirându-le gânduri sinistre. Oamenii tremură atunci de spaimă, iar peisajul zâmbitor din preajma lor e văduvit de orice frumuseţe.

Natura e răutăcioasă şi vicleană ca un şarpe adormit. Colo e lacul Lov în toată splendoarea lui. Nu trebuie să aveţi încredere în el, căci stă la pândă să-i cadă prada plocon, primindu-şi în fiecare an tributul de înecaţi. Dincolo e pădurea liniştită şi ispititoare, dar nici în ea să nu vă încredeţi. căci e plină de fiare setoase de sânge şi de vrăjitoare răutăcioase. Feriţi-vă şi de cucul care cântă primăvara cu-atâta veselie. Spre toamnă se preface în uliu cu ochi fioroşi şi gheare hrăpăreţe. Nu vă încredeţi în muşchi, în iarba-neagră şi în stânci! Natura e rea, stăpânită de puteri nevăzute care-l urăsc pe om. Nu există loc pe care să poţi călca în deplină siguranţă. Omul e slab şi greu poate scăpa de prigoana atâtor primejdii.

Groaza e în adevăr o mare vrăjitoare. O mai fi existând ea în pădurile întunecoase din Vârmland, să ademenească oamenii cu cântecele ei fermecate? O mai fi umbrind ea frumuseţea câmpiilor zâmbitoare? O mai fi nimicind ea bucuria de a trăi?

Mare a fost puterea ei înainte vreme! Eu să nu ştiu acest lucru? Eu, care am avut oţel în leagăn şi jăratic stins în apa de scăldătoare? Eu, care mi-am simţit inima cuprinsă de mâna ei ferecată?

Să nu credeţi însă că am de gând să vă povestesc aici lucruri sinistre şi fioroase. Cele ce urmează sunt vechea poveste a ursului celui mare de pe piscul Gurlita, aşa că fiecare dintre voi e liber s-o creadă ori să n-o creadă, aşa cum se întâmplă cu orice poveste de vânătoare.

Ursul cu pricina îşi are bârlogul pe frumoasa culme de munte care se cheamă piscul Gurlita. Prăpăstios şi greu de urcat, acesta se înalţă pe ţărmul lacului Lov, în partea lui de sus. Pereţii şi coperişul bârlogului sunt alcătuiţi din rădăcinile acoperite cu muşchi ale unui pin trântit la

pământ, aceste rădăcini fiind tencuite cu zăpadă şi apărate în afară de crengile copacului. Ursul poate dormi acolo liniştit de la o vară la alta.

Acest rege păros al pădurilor, acest pirat cu ochii migdalaţi o fi oare un poet, un visător moleşit? Doarme el oare în nopţile friguroase şi în zilele mohorâte de iarnă, ca să fie trezit de freamătul pâraielor şi de cântecul păsărelelor? Zace el oare acolo ca să viseze dealuri înroşite de afine, muşuroaie de furnici gustoase şi mioriţe albe care pasc pe costişele înverzite? O fi dorind preafericitul să scape de iarna vieţii?

Pe munte urlă viforul printre pini, iar lupii şi vulpile îi dau târcoale mereu, căci foamea nu le dă astâmpăr. De ce numai ursul doarme? De ce nu se scoală să-l pişte gerul şi să vadă ce greu e de mers prin troienele de zăpadă? De ce nu se trezeşte?

Ce culcuş moale şi-a aşternut! Parcă ar fi frumoasa adormită din poveste. Vrea poate să-l trezească primă vara cum a trezit-o pe ea dragostea? Vrea oare să fie deşteptat de razele de soare care se strecoară printre ramuri şi-i încălzesc botul, de stropii de zăpadă topită care-i umezesc blana? Oricum, vai de cel care-i tulbură liniştea fără de vreme!

Dar dacă s-ar interesa cineva de felul cum îşi rânduieşte viaţa regele pădurilor? Ce-ar face el dacă s-ar pomeni fără veste cu o ploaie de gloanţe care să-i ciupească pielea ca un roi de ţânţari?

Deodată aude strigăte, larmă şi împuşcături. Scuturându-şi toropeala, dă crengile la o parte să vadă ce s-a întâmplat. Grea trudă îl aşteaptă pe bătrânul luptător! Nu-i vorba de-un zvon al primăverii, nici de vântul care răstoarnă brazii şi spulberă zăpada, ci de cavalerii de la Ekeby în carne şi oase.

Sunt vechi cunoştinţe ale regelui pădurilor. El îşi aduce bine aminte de noaptea aceea în care Fuchs şi Beerencreutz stăteau la pândă în hambarul unui ţăran din Nygord, care-i aştepta vizita. După ce goliseră o sticlă cu rachiu, cei doi vânători aţipiseră. Ursul intrase prin

acoperişul de brazde de iarbă şi cavalerii se treziseră în clipa când el voia să scoată afară vaca ucisă, tăbărând asupra lui cu puştile şi cuţitele. Vaca n-a mai putut-o lua, ba încă s-a ales cu un ochi scos, dar a avut noroc şi-a scăpat cu viaţă.

Cavalerii erau în adevăr cunoştinţe vechi. Regele pădurilor îşi aduse aminte că mai veniseră o dată la el, când îşi dormea somnul de iarnă în cetatea de pe piscul Gurlita, în tovărăşia jupânesei ursoaice şi a puilor ei. Tăbărâseră asupra lui fără veste. Scăpase şi atunci, aruncând unde nimerea tot ce-i ieşea în cale. A rămas însă şchiop dintr-o împuşcătură în coapsă; iar seara, când se întorsese la bârlog, zăpada era înroşită de sângele consoartei, în timp ce odraslele fuseseră duse devale, la şes, ca să fie crescute de oameni, spre a deveni prietenii şi slujitorii lor.

Pământul se cutremură acum. Troianul care acoperă bârlogul se scutură şi iată-l ieşind afară pe ursul cel mare, vechiul duşman al cavalerilor! Ia seama, Fuchs, bătrâne vânător de urşi! Ia seama, colonele Beerencreutz, pătimaş jucător de cărţi! Ia seama. Costa Berling, erou al atâtor aventuri!

Vai de toţi poeţii, visătorii şi eroii de aventuri!

Ursul înaintează drept spre Gösta Berling, care stă cu degetul pe trăgaci. De ce nu descarcă puşca? La ce se gândeşte în clipa asta? De ce nu vrea să sloboadă un glonte în pieptul lat al fiarei? Nu vede că ceilalţi n-o pot ţinti? Ce crede el, că-i la paradă în faţa suveranului pădurii?

Gösta se gândea, vezi bine, la frumoasa Marianne, care zăcea atunci greu bolnavă la Ekeby, răcită după noaptea în care stătuse trântită în nămeţi. Se gândea că şi ea era o jertfă a urii, mustrându-l cugetul că venise acolo să prigonească şi să ucidă.

Ursul cel mare mergea drept spre el, cu un ochi scos de cuţitul unui cavaler şi cu un picior ologit de glontele tras cu puşca altuia. Înainta ursuz, zbârlit şi stingher pe lume, după ce soţia îi fusese ucisă, iar puii îi fuseseră

răpiţi. Gösta vedea în el un animal amărât şi prigonit, căruia nu voia să-i răpească viaţa, singurul bun ce-i mai rămăsese după ce oamenii îl lipsiseră de toate celelalte.

— N-are decât să mă ucidă, îşi zicea Gösta. Eu nu-l împuşc.

Ursul venea spre Gösta, dar acesta stătea liniştit ca la paradă. Când regele pădurilor ajunse în faţa lui, îşi puse arma pe umăr şi se dădu la o parte.

Ştiind bine că nu avea timp de pierdut, ursul îşi văzu de drum, intră în pădure, îşi croi cale prin troienele uriaşe şi porni apoi la vale pe coastele prăpăstioase, într-o goană nebună. Cavalerii care stătuseră cu armele încărcate, aşteptând descărcătura lui Gösta, începură să tragă după el.

Trudă zadarnică! Ursul se făcuse nevăzut.

Fuchs e pus pe gâlceavă, Beerencreutz trage mereu la înjurături, însă Gösta Berling râde şi face haz.

Cum puteau ei pretinde unui om fericit să facă rău unei făpturi a lui Dumnezeu?

Ursul cel mare de pe piscul Gurlita scăpase cu viaţă şi de astă dată, iar ţăranii prinseră de veste că se trezise din somnul lui de iarnă. Niciun urs nu era mai iscusit ca el să spargă acoperişul unei stâne ori să scape dintr-o cursă.

Populaţia din partea de sus a lacului l. ov începu să se neliniştească, asaltându-i pe cavaleri să vină să ucidă ursul. În tot cursul lunii februarie cavalerii veniră la Gurlita zi de zi şi noapte de noapte să-l caute pe urs, însă acesta le scăpa de fiecare dată. Deprinsese el oare viclenia de la vulpe şi iuţeala de la lup? Dacă vânătorii stăteau la pândă la o gospodărie, ursul îşi făcea de lucru la cea vecină. Când îl căutau în pădure, el fugărea un ţăran care mergea pe gheaţă. Ajunsese piratul cel mai îndrăzneţ. Se furişa în podurile caselor, unde golea vasele cu miere, sau sfâşia calul înhămat la sania unui ţăran.

Cu timpul, lumea a început să-şi dea seama cu ce fel de urs avea a face şi de ce nu-l putea împuşca Costa Berling. Oricât ar părea de ciudat, trebuie să spunem că era vorba de un urs ca toţi urşii. Nimeni nu se gândea că l-

ar fi putut răpune cu puşca, dacă nu trăgea cu un glonte de argint. Un glonte de argint şi de bronz, turnat seara într-o joi, în turla unei biserici, fără ştiinţa pastorului, a dascălului şi a nimănui, iată singurul mijloc care l-ar fi ucis cu siguranţă pe acel urs.

Nu era însă un lucru chiar atât de uşor să facă cineva rost de un astfel de glonte.

E cineva la Ekeby pe care afacerea asta îl mâhneşte mai mult ca pe oricare altul. Omul acela e, firește, Anders Fuchs, vânătorul de urşi. Nu are poftă de mâncare şi nici somnul nu-l prinde de necaz că nu-l poate răpune pe ursul cel mare de pe piscul Gurlita. În cele din urmă, îşi dă seama şi el că numai un glonte de argint i-ar putea veni de hac.

Straşnicul maior nu era un bărbat frumos. Greoi la trup, rotund şi roşu la faţă, avea guşă sub bărbie, iar sub fălci îi atârnau nişte pungi. Mustăcioara neagră deasupra buzelor groase era ţepoasă ca părul de porc, iar părul negru de pe cap îi stătea zbârlit drept în sus. Afară de asta era scump la vorbă şi mâncăcios. Nu era unul dintre aceia pe care femeile îl întâmpină cu zâmbete dulci şi braţe deschise, las că nici el nu se uita cu drag la ele. Nimeni nu credea că omul acesta întâlnise în viaţa lui vreo femeie cu care s-ar fi putut însura. Departe de el orice gând de dragoste şi aventură.

Şi într-o joi seara, cu crai nou de două degete care zăboveşte pe cer câteva ceasuri după asfinţitul soarelui, maiorul Fuchs numai ce-o şterge de la Ekeby fără să spună nimănui ce ţintă are la drum. Cu puşca pe umăr, cu scăpărătoare şi tipar de glonte în tolba de vânătoare, porneşte la deal spre biserica din Bro să vadă ce poate face norocul pentru un om de treabă.

Biserica se află pe malul răsăritean al strâmtorii care leagă partea de sus cu cea de jos a lacului L6 v, astfel că maiorul e nevoit să treacă pe podul care uneşte ambele ţărmuri ale acestei strâmtori ca să ajungă la destinaţie. Coboară deci îngândurat spre pod, fără să se uite în sus spre dealurile de la Broby, ţie care casele le profilează

desluşit în lumina amurgului, nici spre piscul Gurlita, care îşi înalţă creştetul rotund în văzduh. Cu ochii în pământ, e stăpânit numai de gândul cum să pună mâna pe cheia bisericii fără ştirea nimănui.

Ajungând pe pod, aude nişte ţipete desperate şi e nevoit să-şi ridice ochii.

Pe vremea aceea era organist la biserica din Bro un neamţ mărunţel şi plăpând pe care-l chema Faber. Dascăl era Jan Larsson, un ţăran de ispravă, dar sărac, căci pastorul de la Broby îl trăsese pe sfoară, luându-i toată moştenirea părintească în valoare de cinci sute de taleri.

Dascălul voia să se însoare cu sora organistului, o fetişcană frumuşică. Organistul se împotrivea însă, din care pricină prietenia lor se stricase. În acea seară, dascălul se întâlnise pe podul strâmtorii cu organistul şi tăbărâse asupra lui. Luându-l de piept, îl ridicase pe balustrada podului, ameninţându-l că-l va arunca în apă dacă nu va consimţi să se însoare cu sora lui. Nemţişorul nu cedează însă. Se zvârcoleşte, ţipă şi se împotriveşte mereu, deşi vede jos prăpastia neagră a valurilor.

— Nu, nu! strigă el. Nu şi nu!

Şi de bună seamă că dascălul, în mânia lui, l-ar fi aruncat în apă, dacă nu l-ar fi văzut pe maior venind pe pod. De teamă, l-a trântit jos pe neamţ şi a luat-o

la sănătoasa.

Micul Faber sare în braţele maiorului spre a-i mulţumi că-i salvase viaţa, dar maiorul îl respinge şi-i spune că nu are de ce să-i mulţumească. Maiorului nu-i erau de loc dragi nemţii, de când stătuse în cantonament la Putbus pe insula Rügen, în vremea războiului cu Pomerania. Niciodată nu fusese mai ameninţat ca atunci să moară de foame.

Faber se hotărî atunci să se ducă la pretorul Scharling şi să-l denunţe pe dascăl că încercase să-l ucidă. Maiorul îl previne însă că pâra lui va fi zadarnică, întrucât uciderea unui neamţ nu era considerată atunci în ţară o vină prea mare.

Aşa că micul Faber se linişteşte şi-l pofteşte pe maior

acasă la el, să mănânce cârnaţi şi să bea bere nemţească.

Maiorul acceptă invitaţia, gândindu-se că organistul nu se putea să nu aibă în casa lui o cheie de la biserică. Urcară deci amândoi dealul până la biserica din Bro, lângă care se află casa parohială, gospodăria dascălului şi locuinţa organistului.

— Vă rog să ne scuzaţi, zice Faber, intrând însoţit de maior în casa lui. Casa e cam răvăşită azi. Am avut treabă destul de multă cu soră-mea, căci am tăiat un cocoş.

— Ce vorbeşti?! exclamă maiorul.

Nu trece mult pe urmă şi apare drăgălaşa domnişoară Faber cu bere nemţească în nişte căni mari de lut. După cum se ştie, maiorul nu făcea ochi dulci femeilor. El se uită însă cu drag la fată, când o văzu în faţa lui atât de graţioasă, cu scufie pe cap. Părul bălai îi era pieptănat lins pe frunte. Rochia de stofă de casă pe care o purta era cochetă şi de o curăţenie exemplară. Mânuţele ei erau harnice şi sprintene, iar chipul ei era atât de îmbujorat şi de rotund, încât maiorul se gândi fără voia lui că, dacă ar fi văzut o astfel de femeie cu douăzeci şi cinci de ani în urmă, nu l-ar fi lăsat inima să n-o peţească.

Frumoasă, trandafirie cum era însă, şi cu toată hărnicia ei, avea ochii plânşi, lucru care-l înduioşă pe maior.

În timp ce fratele ei şi musafirul mâncau şi beau, fata intra şi ieşea mereu din cameră. Într-un rând, veni lângă fratele ei, se aplecă şi-l întrebă:

— Cum vrei, frăţioare, să aşez vacile în şopron?

— Pune pe douăsprezece la stânga şi pe unsprezece la dreapta, ca să nu se împungă una pe alta, îi răspunse Faber cel mic de stat.

— Ce naiba, Faber! Ai aşa de multe vaci? izbucni maiorul.

De fapt însă, organistul avea numai două vaci, dar pe una o botezase „douăsprezece”, iar pe cealaltă „unsprezece”, ca să dea impresia că are mai multe, când vorbea de ele.

Maiorul află pe urmă că grajdul lui Faber era în

reparaţie, astfel că vacile stăteau ziua afară, iar noaptea erau băgate în şopronul de lemne.

Fata intra şi ieşea mereu. O dată se apropie de fratele ei, se aplecă şi-i spuse că tâmplarul întrebase cât de înalt să fie grajdul.

— Pe măsura vacilor, îi răspunse organistul.

Acest răspuns îi plăcu maiorului.

Din una în alta, acesta începu să-l întrebe pe organist de ce erau roşii ochii surorii sale şi află că fata plângea din cauză că nu-i dădea voie să se mărite cu dascălul cel sărac, plin de datorii şi rămas fără moştenire.

Maiorul căzu atunci tot mai mult pe gânduri. Fără să-şi dea seama ce face, golea cană după cană şi mânca un cârnat după altul. Micul Faber se îngrozi de atâta poftă de mâncare şi de atâta sete. Maiorul însă, pe măsură ce înfuleca şi bea, vedea situaţia mai limpede şi părea mai hotărât. Voia neapărat să facă ceva s-o ajute pe fată.

Deodată, numai ce dădu cu ochii de cheia cea mare cu floarea crestată, atârnată de un cui lângă uşă, şi se brodi că în chiar acea clipă micul Faber, care-i ţinuse hangul la băutură, puse capul pe masă şi începu să tragă la aghioase. Maiorul Fuchs se şi repezi atunci la cheie, îşi puse şapca în cap şi tulea! pe uşă afară.

După câteva clipe se urca dibuind pe treptele turlei, cu felinarul aprins în mână, şi ajunse la clopote, care stăteau cu gurile deschise deasupra lui. După ce scoase dintr-unul puţin bronz cu ajutorul unei pile, se pregăti să scoată din tolbă tiparul de glonte şi lighenaşul cu mangal, dar băgă de seamă că-i lipsea lucrul cel mai însemnat. Nu adusese niciun pic de argint cu el. Ca să aibă putere, glontele trebuia să fie turnat în turlă, încolo, totul era în regulă: era joi seara, cu lună nouă pe cer, şi nimeni n-avea habar că el se afla acolo. Totuşi, nu putea să facă nimic. Trase atunci o înjurătură cu atâta putere, încât făcu să răsune clopotele.

În clipa următoare auzi jos în biserică un zvon uşor şi i se păru că se urcă cineva pe scară. Maiorul Fuchs, care înjura acolo sus şi făcea să dârdâie clopotele, fu cuprins

atunci de oarecare nelinişte. Se întreba cu uimire cine putea să fie cel care venea să-l ajute să toarne glontele în tipar. Cel care venea părea hotărât să ajungă la clopote.

Strecurându-se printre bârne, maiorul stinse felinarul. Teamă nu prea îi era, însă toată afacerea ar fi dat greş dacă l-ar fi văzut cineva acolo sus. N-apucă să se pitească bine, când se şi îţi capul noului venit. Maiorul îl cunoştea destul de bine: era pastorul cel zgârcit de la Broby. În lăcomia lui deşănţată, acesta avea obiceiul să-şi ascundă banii în locurile cele mai ciudate. Venise acum cu un maldăr de bancnote să le dosească în clopotniţă, fără să-şi dea seama că-l vede cineva. După ce ridică o scândură a podelei şi puse banii dedesubt, porni înapoi pe unde venise.

Maiorul nu pierdu însă vremea. Ridică scândură. O! Ce de bănet! Teancuri-teancuri de bancnote, iar între ele nişte pungi negre de piele, pline cu bani de argint. Maiorul luă însă numai taman atâta argint de cât avea nevoie pentru un glonte, iar restul îl lăsă neatins unde fusese pus la păstrare.

Când se coborî iarăşi, avea glontele de argint în tolbă. Plecă mai departe şi se întrebă ce-i mai pregătea norocul în acea noapte. După cum ştie oricine, serile de joi sunt făcătoare de minuni. O luă mai întâi spre locuinţa organistului. Nu cumva dihania de urs prinsese de veste că vacile lui Faber se aflau într-un şopron ca vai de lume, mai rău decât afară sub cerul liber?

Văzu într-adevăr o mogâldeaţă neagră venind pe câmp în direcţia şopronului. De bună seamă că era ursul!

Luă atunci puşca şi ochi, gata să tragă, dar pregetă. Pe întuneric i se păru că vede ochii plânşi ai domnişoarei Faber şi se gândi că ar putea să-i fie de oarecare ajutor, ajutându-l şi pe dascăl, deşi l-ar fi durut destul de mult să nu-l ucidă singur pe ursul cel mare de pe piscul Gurlita. Totdeauna pe urmă spunea că nimic în lumea asta nu-l duruse mai mult, dar că fusese nevoit să facă ceva pentru acea fată drăgălaşă şi fermecătoare.

Intrând în casa dascălului, îl trezi din somn, îl scoase

afară mai mult gol decât îmbrăcat şi-i ceru să împuşte ursul care dădea târcoale şopronului lui Faber.

— Dacă împuşti ursul, ţi-o dă pe sora lui, îi spuse el, căci atunci vei fi în faţa lui un om de mare ispravă. Nu-i vorba de un urs obişnuit, şi cel mai iscusit vânător s-ar simţi foarte onorat să-l poată răpune.

Îi puse apoi în mână puşca lui, încărcată cu un glonte de argint şi de bronz, turnat într-o clopotniţă, într-o joi seara, pe lună nouă, tremurând de invidie că altul iar nu el însuşi, avea să-l împuşte pe regele cel mare al pădurilor, pe bătrânul urs de pe piscul Gurlita.

Şi, măreţ, dascălul ochi! Ochi parcă ar fi vrut să-l doboare pe ursul cel de sus, zis şi carul-mare, care se învârteşte pe cer în jurul stelei polare, iar nu un urs care umblă pe pământ. împuşcătura răsună în văzduh până sus, pe piscul Gurlita.

Cum a ochit, cum n-a ochit, ursul a căzut. Aşa se întâmplă când tragi cu un glonte de argint. Nimereşti ursul în inimă, chiar dacă ocheşti carul-mare.

Şi numai ce dădu năvală lume peste lume de la toate gospodăriile învecinate să vadă ce se întâmplase! Căci niciodată o împuşcătură nu răsunase mai puternic şi nu stârnise atâtea ecouri; iar dascălul primi multe laude, întrucât acel urs fusese o adevărată pacoste pentru tot ţinutul.

Micul Faber veni şi el la faţa locului, dar maiorul Fuclis rămase crunt dezamăgit. Dascălul se acoperise de glorie, ba încă şi salvase de la moarte vacile lui Faber, dar micul organist nu era nici mişcat, nici recunoscător. Nu-şi deschise braţele în faţa lui şi nici nu-l întâmpină ca pe un cumnat şi erou.

Maiorul se încruntă şi tremură de mânie, vuzând atâta nerecunoştinţa. Voia să vorbească şi să-i arate acelui omuleţ lacom şi nesimţitor ce mare ispravă făcuse dascălul, dar începu să se bâlbâie şi nu fu în stare să scoată un cuvânt din gură. Gândul că renunţase fără niciun folos la cinstea de a răpune el însuşi pe ursul cel mare îl întărâtă tot mai mult.

Îi fu cu neputinţă să înţeleagă că omul care săvârşise o astfel de ispravă nu era socotit vrednic să cucerească mireasa cea mai frumoasă.

Dascălul şi câţiva flăcăi care urmau să jupoaie ursul se duseră la tocilă să-şi ascută cuţitoaiele, iar ceilalţi la culcare, fiecare la casa lui. Singur maiorul Fuchs rămase lângă ursul ucis.

El se duse din nou la biserică, băgă cheia în broască, urcă treptele înguste ale scării, trezind din somn porumbeii adormiţi, şi ajunse iarăşi în clopotniţă.

Pe urmă, în timp ce ursul fu jupuit sub supravegherea lui, oamenii găsiră între fălcile animalului mai multe bancnote, în valoare de cinci sute de taleri. Nimeni nu-şi dădea seama cum ajunseseră banii acolo şi se vedea bine că ursul acela nu fusese un urs ca toţi urşii. De vreme însă ce-l doborâse dascălul, era firesc ca banii să-i rămână lui.

Aflându-se acest lucru, înţelese şi micul Faber ce mare ispravă făcuse dascălul şi declară că era mândru să-i fie cumnat.

Vineri seara maiorul Fuchs se întoarse la Ekeby, după ce luă parte la ospăţul de vânătoare din casa dascălului şi la cel de logodnă din casa organistului. A plecat la drum cu inima întristată. Nu se bucura nici de moartea duşmanului său, nici de minunata blană de urs pe care i-o dăruise dascălul.

Mulţi or fi crezând poate că era amărât la gândul că acea fată frumoasă avea să fie a altuia. O, nu! Nu de asta era amărât. îl durea inima că regele cel bătrân şi fără un ochi al pădurilor fusese răpus şi nu-l împuşcase el însuşi cu un glonte de argint.

Ajungând sus, în aripa cavalerilor, unde aceştia stăteau în jurul focului, aruncă jos blana de urs, în mijlocul lor. Să nu credeţi că le-a povestit ceva despre expediţia lui! De-abia într-un târziu unul dintre ei izbuti să-l facă să povestească toată tărăşenia. Ascunzătoarea pastorului din Broby, maiorul nu o trădă însă; iar pastorul nu şi-a dat poate niciodată seama de furtul a cărui victimă fusese.

Cavalerii cercetară cazul.

— Frumoasă blană! îşi dădu părerea Beerencreutz. Mult mă mir cum s-a îndurat ursul să iasă din culcuşul lui de iarnă! Ori poate l-ai împuşcat chiar în bârlog?

— A fost împuşcat la Bro.

— Mare ca ursul de la Gurlita n-a fost, zise Gösta. În orice caz, un animal de toată frumuseţea.

— Dacă i-ar lipsi un ochi, interveni Kevenhuller, aş crede că l-ai împuşcat chiar pe ursul cel bătrân, aşa mare cum e, dar ăsta n-are nici rană, nici puroi la ochi, aşa că e altul.

Maiorul Fuchs îşi dădu seama de prostia pe care o făcuse şi începu să înjure. Deodată se lumină însă la faţă, ale cărei trăsături i se făcură chiar frumoase. Aşadar, ursul împuşcat de mâna altuia nu fusese ursul cel mare!

— O, Doamne! Mare e bunătatea Ta! exclamă el, împreunându-şi mâinile.

Capitolul IX e Licitaţia de la Björne

De multe ori, când eram tinere, ne miram grozav de cele ce ne povesteau bătrânele.

— E adevărat că în tinereţea voastră se dădeau baluri în fiecare zi? le întrebam noi. Aşa-i că pe atunci viaţa nu era decât o aventură fără sfârşit? Aşa-i că pe vremea voastră nu erau decât fete frumoase şi orice petrecere avea ca epilog răpirea uneia dintre ele de către Gösta Berling?

Bătrânele venerabile dădeau atunci din cap şi schimbau vorba. Ne făceau atunci să auzim cum huruia vârtelniţa odinioară şi ţăcănea războiul de ţesut, să vedem hărnicia femeilor la treburile casnice, să ascultăm îmblăciul care treiera pe arie şi securile care tăiau copacii în pădure. Dar asta nu ţinea prea mult, căci bătrânele se întorceau repede la temele lor favorite. Vedeam atunci sănii trase la scară şi cai sprinteni care plimbau tineretul vesel pe potecile pădurilor întunecoase. Vedeam vârtej de dansuri şi auzeam cântecul viorilor. De jur-împrejurul lacului Lov aventurile se ţineau lanţ într-o goană ameţitoare, iar ecoul lor ajungea până la mari depărtări.

Pădurile se legănau şi se aşterneau pământului. Toate puterile distrugătoare se dezlănţuiau. Vâlvătăi se înălţau până la cer. Puhoaiele se revărsau. Fiarele sălbatice dădeau iama flămânde încotro nimereau. Sub copitele armăsarilor cu opt picioare orice fericire tihnită se spulbera. Iureşul trecea nebun înainte, înflăcărând inimile bărbaţilor şi alungind femeile îngrozite din căminele lor.

Tăceam şi ascultam uimite… Ce oameni!” ne ziceam. „Nu semănau de loc cu cei din ziua de azi”.

— Lumea de atunci nu se gândea însă la faptele ei? întrebam noi.

— Fireşte că se gândea! răspundeau bătrânele.

— Dar nu ca noi, ne grăbeam să le spunem.

Bătrânele habar n-aveau de rostul vorbelor noastre.

Noi însă ne gândeam la spiritul acela ciudat de observaţie şi autoanaliză care se oploşise în colţul cel mai tainic al sufletului nostru, privindu-ne cu ochi de gheaţă şi destrămându-ne fiinţa cu nişte degete lungi şi încârligate, aşa cum destramă bătrânele peticele de lână ori de mătase. Degetele aspre, lungi şi încârligate ale acestui musafir bizar ne sfârtecă acolo înăuntru bucăţică cu bucăţică până ce nu mai rămâne din eul nostru decât un vraf de zdrenţe. După ce cercetează şi disecă sentimentele noastre cele mai bune, gândurile noastre cele mai curate, ochii de gheaţă se uită la noi, iar gura ştirbă a ciudatului oaspete rânjeşte şi ne spune în şoapte:

— Aţi văzut? Toate sunt numai zdrenţe.

A fost totuşi şi pe vremurile acelea o fiinţă care şi-a deschis sufletul spiritului cu ochi de gheaţă. Instalat în adâncul eului ei, îşi bătea joc de bine, ca şi de rău, înţelegea tot şi nu osândea nimic, cerceta, iscodea şi diseca, paralizând mişcările inimii şi puterea gândirii cu rânjetul său necontenit.

Frumoasa Marianne Sinclaire avea în ea spiritul observaţiei şi al autoanalizei. Ochii lui de gheaţă şi rânjetul lui ironic îi urmăreau toţi paşii şi toate vorbele pe care le spunea. Viaţa ei ajunsese un teatru al cărui singur spectator era acest spirit. Nu mai era o fiinţă omenească.

Nu suferea, nu se bucura, nu iubea, ci juca pur şi simplu în faţa acelui privitor rece şi iscoditor rolul frumoasei Marianne Sinclaire. În ea trăiau două fiinţe distincte. Una, palidă, nepăsătoare şi ironică, asista la faptele celeilalte, fără ca spiritul care-i destrăma fiinţa să-i arate vreodată un semn de bunăvoinţă ori de simpatie.

Unde fusese, totuşi, acel paznic al gândurilor ei în seara în care-şi simţise inima copleşită de plinătatea vieţii? Unde fusese el când Marianne cea prudentă şi cuminte îl îmbrăţişase pe Gösta Berling în faţa atâtor sute de oameni şi când, în toiul mâniei, se aruncase să-şi afle moartea în nămeţii de zăpadă? Ochii de gheaţă orbiseră atunci, iar rânjetul ironic contenise, căci pasiunea o târâse pe Marianne în hora delirantă a aventurii. Nu mai era împărţită în două fiinţe atunci, în noaptea aceea, în care izbutise anevoie să-şi ridice braţele amorţite ca să-l cuprindă de gât pe Gösta Berling, spiritul cu rânjet ironic îşi abătuse de bună seamă privirea de la ea, ca să se uite la stele, cum se uitase şi Beerencreutz.

Spiritul cu ochi de gheaţă nu mai avea nicio putere în noaptea aceea. Murise în clipa în care Marianne închina imnuri dragostei, după cum murise şi atunci când a plecat în grabă la şi-o ca să-l cheme pe maior sau când a văzut flăcările rumenind cerul deasupra pădurii.

Murise, căci se năpustiseră asupra lui păsările furtunii şi zgriptorii sfâşietori ai pasiunilor. Se năpustiseră cu aripi de foc şi gheare de oţel, înfigându-i-le în ceafă şi aruncându-l în necunoscut. Îl strivise şi-l ucisese.

Acele păsări mândre şi puternice, al căror drum nu are o ţintă hotărâtă şi care nu sunt controlate de nimeni, au zburat însă mai departe, iar ciudatul spirit de observaţie şi de autoanaliză s-a ridicat din adâncurile necunoscutului, reluându-şi locul în sufletul frumoasei Marianne.

Toată luna lui februarie ea a zăcut bolnavă la Ekeby. La şi-o unde se dusese după maior, se molipsise de variolă. Îngrozitor de răcită şi sleită de puteri cum era, boala oribilă o atacase cu toată puterea. Moartea fusese aproape

de ea. Totuşi, spre sfârşitul lunii, se restabilise. Era însă tot slabă şi foarte desfigurată. N-avea să mai fie niciodată frumoasa Marianne.

Despre acest lucru nu ştia însă decât ea şi îngrijitoarea ei. Nici măcar cavalerii nu fuseseră informaţi. În camera bolnavei de variolă nu putea să intre oricine.

Puterea autoanalizei nu e însă niciodată atât de mare ca în lungile ceasuri de convalescenţă. Ea te priveşte atunci mereu cu ochii ei de gheaţă şi te destramă necontenit cu degetele ei aspre şi noduroase. Şi dacă te uiţi bine, în dosul ei vezi încă o fiinţă şi mai palidă, care te priveşte, te paralizează şi rânjeşte ironic la tine, iar mai încolo încă una şi încă una, toate rânjind ironic una la alta şi la toată lumea.

În timp ce Marianne zăcea şi se uita la ea însăşi cu toţi acei ochi de gheaţă, amorţiră toate sentimentele din sufletul ei. Zăcea şi juca rolul unei bolnave, al unei nefericite, al unei îndrăgostite, al unei femei setoase de răzbunare. Era şi una şi alta, dar numai în imaginaţie. Totul era joc şi închipuire în faţa ochilor de gheaţă care o supravegheau, supravegheaţi la rândul lor de alţii din urma lor şi aşa mai departe, într-o perspectivă nesfârşită.

Toate puterile vieţii adormiseră în ea. Doar o singură noapte fusese capabilă să urască pe cineva cu toată înverşunarea şi să iubească pe altul cu tot devotamentul. O noapte şi atâta tot!

Nici măcar nu-şi dădea seama dacă-l iubea pe Gösta Berling. Îi era dor de el, ca să vadă dacă putea s-o scoată din ea însăşi.

Cât fusese bolnavă, o stăpânise un singur gând: să nu afle nimeni despre boala ei. Nu voia să-şi vadă părinţii şi nici nu voia să se împace cu tatăl ei, deşi ştia că el s-ar fi căit dacă ar fi aflat cât de bolnavă fusese. Ea lăsă deci vorbă ca părinţii şi toată lumea să afle numai că boala de ochi de care suferise şi înainte o obliga să stea în casă cu perdelele lăsate. Îi interzisese îngrijitoarei să spună cuiva cât era de bolnavă, iar cavalerilor nu le îngăduia să cheme un medic de la Karlstad. De altfel, variola de care suferea

se prezenta într-o formă uşoară, iar în casă la Ekeby se găseau destule medicamente care să-i poată salva viaţa.

La moarte nu se gândea niciodată, ci aştepta numai să se vadă într-o bună zi sănătoasă, ca să se poată duce cu Gösta la pastor să se cunune cu el.

Boala şi febra trecuseră acum. Marianne era iarăşi rece şi chibzuită. I se părea că era singura fiinţă chibzuită într-o lume de nebuni. Nici nu ura, nici nu iubea, îl înţelegea foarte bine pe tatăl ei şi-i înţelegea pe toţi. Cine înţelege, nu urăşte.

Aflase că Melchior Sinclaire avea de gând să scoată la licitaţie domeniul de la Björne şi să-şi distrugă tot avutul, ca să nu-i mai rămână nicio moştenire pe urma lui. I se spusese că era hotărât să distrugă absolut tot. Urma să vândă mai întâi mobilierul şi sculele casnice, apoi vitele, uneltele şi în cele din urmă domeniul însuşi. Banii scoşi urma să-i lege într-un sac şi să-i arunce în apa lacului Löv. Toate astea însemnau risipirea şi distrugerea moştenirii Mariannei. Auzindu-le, fata zâmbi îngăduitoare. Asta era firea tatălui ei. Aşa trebuia să procedeze.

Ciudat i se părea faptul că fusese în stare să compună un imn închinat dragostei. Visase, ca şi alte fete, o colibă de cărbunar. Acum însă, i se părea ciudat că avusese un vis.

Suspina de dorul naturii. Era obosită de acest joc. Niciodată nu avusese un sentiment puternic. Nu prea îşi plângea frumuseţea pierdută, dar avea groază de compătimirea străinilor.

Într-o zi, după ce camera în care zăcuse de variolă fusese dezinfectată, pe când şedea îmbrăcată pe un divan, îl chemă pe Gösta Berling. I se răspunse că acesta plecase la licitaţia de la Björne.

La Björne se ţinea în adevăr o licitaţie mare. Conacul era vechi şi bogat. Venise norod de la mari depărtări, să asiste la vânzare. Melchior Sinclaire îngrămădise în salonul cel mare tot mobilierul casei. Se aflau acolo mii de obiecte, trântite în vrafuri din podea până la tavan. Umblase singur prin tot conacul ca un geniu al distrugerii

să strângă tot ce avea de gând să pună în vânzare. Cât despre lucrurile de la bucătărie, oale negre, scaune de lemn, căniţe de cositor, sânii de aramă, de ele nu se atinsese, întrucât nu-i aduceau aminte de Marianne. Erau de altfel singurele obiecte care scăpaseră de mânia lui.

În camera Mariannei, în care intrase întâi, devastase tot ce găsise: dulapul cu păpuşi, etajera cu cărţi, scăunaşul lucrat anume pentru ea, bijuteriile, rochiile, divanul şi patul. Trecuse apoi dintr-o cameră în alta, luând tot ce nu-i făcea plăcere. Cărase astfel poveri grele în salonul în care urma să aibă loc licitaţia. Gâfâia sub greutatea divanelor şi a plăcilor de marmură, dar rezista, trântind toate lucrurile claie peste grămadă. Spărsese dulapurile şi scosese din ele argintăria familiei. Tot ce atinsese Marianne cu mâinile ei trebuia să dispară. Îşi umpluse braţele cu rufăria albă ca zăpada şi cu pânze brodate, roade ale atâtor ani de trudă şi de migală casnică, aruncându-le de-a valma unde nimerea. Afară cu ele! Marianne nu era vrednică să le stăpânească! Dădea buzna prin încăperi cu braţele pline de vase de porţelan, fără să-i pese că spărgea sumedenie de farfurii. Luase şi plăcile de aramă pe care era gravată stema familiei. Putea să se folosească oricine de ele! Din podul casei coborâse munţi întregi de aşternut de pat, cu saltele şi perne moi în care se putea cufunda cineva ca în apă. Afară cu acele boarfe pe care dormise Marianne!

Se uita încruntat la tot mobilierul vechi al casei, atât de bine cunoscut. Era oare acolo un scaun pe care să nu fi stat Marianne, un divan pe care să nu se fi odihnit, un tablou pe care să nu-l fi admirat, un policandru care să n-o fi luminat sau o oglindă care să nu-i fi reflectat chipul? îşi încleşta pumnii spre acea lume de amintiri şi-i venea să pună mina pe un ciomag să o facă praf.

I se părea chiar prea blândă răzbunarea pe toate acele lucruri, vânzarea lor la licitaţie. Ar fi trebuit să le dea la străini. Ar fi trebuit să ajungă de dârvală prin colibe de plugari, pe mâna unor oameni nepăsători. Nu cunoştea el destul de bine mobila tocită din casele ţărăneşti, cumpărată la mezat şi dezonorată la fel cu fiica lui? Afară

deci cu acel mobilier 1 N-avea decât să-i iasă afară umplutura, să i se şteargă poleiala, să i se rupă picioarele, să-i crape plăcile de marmură şi să ducă dorul vechiului cămin I Afară cu el şi ducă-se în lumea largă, unde niciun ochi să nu-l mai vadă şi nicio mână să nu-l mai atingă!

Când a început licitaţia, jumătate din salon era ticsit cu vrafuri de lucruri casnice. De-a curmezişul încăperii fusese aşezat un pupitru lung, în dosul căruia stătea comisarul licitaţiei, grefierii şi Melchior Sinclaire cu un butoiaş de rachiu lângă el. În cealaltă jumătate a salonului, în vestibul şi în curte se îmbulzeau cumpărătorii. Lume multă, gălăgioasă şi veselă. Se cumpăra pe capete şi licitaţia era animată. Lângă butoiaşul cu rachiu, cu tot avutul îngrămădit alandala în spatele lui, se afla Melchior Sinclaire, ameţit de băutură şi aproape nebun. Părul din cap i se zbârlise, iar ochii bulbucaţi îi erau injectaţi de sânge. Striga şi râdea ca un om care nu mai putea de bine, iar pe cumpărătorii care ofereau un preţ avantajos îi poftea la el să-i cinstească cu un pahar de rachiu.

Acolo se afla şi Gösta Berling, care se strecurase prin gloata de cumpărători, dar se ferea să dea ochii cu stăpânul casei. Priveliştea îl puse pe gânduri. îl durea inima, ca şi cum ar fi presimţit o nenorocire. Se întreba uimit unde putea să fie mama Mariannei. Cu o voinţă îndărătnică, dar mânat de soartă, se duse să o caute pe doamna Gustava Sinclaire.

A fost nevoit să deschidă multe uşi, ca să o poată găsi. Melchior era un om iute din fire şi nu-i plăcea să audă tânguiri de femei. Se săturase de lacrimile pe care le vărsase soţia lui, când văzuse ce soartă era rezervată comorilor din căminul ei. Turbase văzând-o că bocea nişte boarfe, în loc s-o plângă pe copila pe care o pierduse, mult mai scumpă decât ele, şi de aceea o gonise cu pumnii prin casă, ajungând cu ea prin bucătărie în cămară. Se mulţumise să o vadă acolo, ghemuită după treptele scării, în aşteptarea unor lovituri grele şi poate a morţii. Lăsând-o singură în cămară, încuie uşa cu cheia pe care şi-o puse în buzunar. N-avea decât să aştepte acolo până la sfârşitul

licitaţiei! De murit n-avea să moară de foame, iar el avea să fie scutit de văicărelile ei.

Femeia stătea astfel prizonieră în propria-i cămară, când veni Gösta Berling prin coridorul care despărţea bucătăria de sufragerie. El îi văzu chipul pe o ferestruie de sus, din perete. Stătea pe treptele scării şi se uita din temniţa ei.

— Ce faci acolo sus, tanti Gustava? întrebă Gösta.

— M-a închis aici, şopti ea.

— Cine? Domnul Melchior?

— Da. Era să mă omoare în bătăi. Ascultă, Gösta, ia cheia de la sufragerie, du-te în bucătărie şi deschide cu ea uşa de la cămară, ca să pot ieşi. Cheia se potriveşte.

Gösta făcu întocmai şi după câteva clipe femeia se afla în bucătărie, în care nu era nici ţipenie de om.

— De ce n-ai spus unei servitoare să-ţi deschidă uşa cu cheia de la sufragerie? zise Gösta.

— Ca să nu ştie rostul. Altfel n-ar mai rămâne nimic în cămară. De altfel, eu singură a trebuit să pun mina şi să fac rânduială pe rafturile de sus. Era şi nevoie. Mă mir cum de-am lăsat să stea atâtea vechituri pe ele.

— Ai multă treabă, mătuşă, cum văd eu.

— Te cred. Dacă n-aş pune eu mâna pe toate, n-ar mai fi niciun lucru la locul lui. Şi dacă…

Bătrâna se opri, ca să-şi şteargă o lacrimă.

— O, Doamne! zise ea. Nu ştiu, zău, dacă o să mai am ce îngriji. Soţul meu vinde tot ce-avem.

— Da, ai dreptate. Mare nenorocire!

— Tu ştii, Gösta, oglinda cea mare din salonaş. Ce frumoasă era! N-avea nicio spărtură şi poleiala nu i se ştersese de loc. Îmi rămăsese de la mama, dar acuma, uite, vrea s-o vândă.

— E nebun, zău!

— Chiar că e, n-avea grijă! Ca mâine o să ajungem cerşetori pe drumuri, ca majoreasa.

— N-o să se întâmple, zise Gösta.

— Ba da, Gösta. Când a plecat de la Ekeby, majoreasa ne-a prezis o mare nenorocire şi uite-o că a venit. Ea n-ar fi

îngăduit să se vândă domeniul Björne. Soţul meu vinde până şi vesela de porţelan. Vinde şi plăcile de aramă cu blazonul familiei. Majoreasa n-ar fi îngăduit o blestemăţie ca asta.

— Dar ce l-a pălit? întrebă Gösta.

— L-a pălit, vezi tu, că nu s-a întors Marianne acasă. Mereu a aşteptat-o. Zile întregi s-a plimbat pe alee, doar o vedea-o că vine 1 A înnebunit de dorul ei. Eu însă n-am voie să suflu o vorbă. O, nu!

— Marianne crede că e supărat pe ea.

— Asta n-o crede. Îl cunoaşte doar bine. Fata e mândră, însă, şi nu vrea să facă primul pas. Amândoi sunt fiinţe îndărătnice şi nimic nu-i poate îndupleca. Iar eu stau la mijloc fără nicio putere.

— Mătuşica ştie că Marianne se mărită cu mine?

— O, dragă Gösta! Asta nu se va întâmpla niciodată. Ea spune aşa numai ca să te provoace. E o copilă prea răsfăţată să se mărite cu un băiat sărac şi, afară de asta, e şi prea mândră. Du-te acasă şi spune-i că toată moştenirea ei se duce pe gârlă dacă nu vine repede înapoi. Tatăl ei vinde întreaga avere pe nimica toată.

Gösta era revoltat pur şi simplu. Mama Mariannei stătea acolo pe masa bucătăriei şi n-o durea inima decât de oglinzi şi de vasele ei de porţelan.

— Mă mir că nu ţi-e ruşine, mătuşă. Îţi laşi copila să moară de frig în zăpadă şi mai ai curajul să spui că nu se întoarce acasă din pricina răutăţii ei? Ba încă socoţi că Marianne e în stare să-l părăsească pe cel pe care-l iubeşte, ca să nu rămână fără moştenire!

— Nu te supăra şi tu, dragă Gösta. Nu mai ştiu pesemne ce vorbesc. Eu am vrut să-i dau drumul fetei în casă, dar el m-a oprit. Toată lumea spune aici că nu mă pricep la nimic. N-o să mă împotrivesc, dragul meu, dacă o poţi face fericită pe Marianne. Nu-i uşor lucru, Gösta, să faci fericită o femeie.

Gösta se uită la Gustava Sinclaire. Cum îşi putuse ridica şi el glasul împotriva unei fiinţe ca ea? Era terorizată şi prigonită, dar avea o inimă bună.

— Nu m-ai întrebat, mătuşică, ce face Marianne, zise el cu blândeţe.

Bătrâna începu să plângă.

— Nu te supăra că nu te-am întrebat. De când tot aştept să te întreb! Eu atâta ştiu despre fată, că trăieşte. N-am primit nicio veste de la ea, nici măcar atunci când i-am trimis primeneli, aşa că am crezut că voi amândoi nu vreţi să aflu nimic despre ea.

Gösta nu mai fu în stare să reziste. Îi clocotea sângele în vine. În trecut, Dumnezeu îl pusese la încercare scoţându-i lupii înainte. De astă dată lacrimile bătrânei şi văicărelile ei avură mai multă influenţă asupra lui decât urletele lupilor. Îi spuse tot adevărul.

— Marianne a fost bolnavă tot timpul, zise el. A suferit de variolă. Urma să se scoale din pat în aceeaşi zi şi să se odihnească pe divan. Nici el n-o văzuse din noaptea aceea de pomină.

Gustava Sinclaire sări deodată jos pe duşumea. Lăsându-l singur pe Gösta, fără să rostească măcar un cuvânt, dădu buzna la soţul ei. Lumea adunată în sala de licitaţie o văzu apropiindu-se de Melchior Sinclaire spre a-i spune ceva la ureche. Îl văzu şi pe el aprinzându-se mai mult la faţă, iar pe urmă răsucind canaua de la butoiaşul cu rachiu. Acesta începu să ţâşnească, împrăştiindu-se pe toată podeaua.

Tuturor li se părea că doamna Gustava venise cu ştiri foarte importante, care trebuiau să pună capăt pe loc licitaţiei. Ciocanul comisarului încetă să mai bată, condeiele grefierilor înţepeniră şi nu se mai auzi nicio ofertă.

Melchior Sinclaire tresări deodată.

— Ei? strigă el. De ce v-aţi oprit?

Şi licitaţia îşi urmă cursul mai departe.

Gösta rămăsese în bucătărie. Bătrâna se întoarse la el cu lacrimi în ochi.

— N-am putut să fac nimic, zise ea. Credeam că va închide licitaţia când va afla că Marianne a fost bolnavă, dar văd că o ţine mai departe. Ar vrea el s-o oprească, dar

îi este ruşine.

Gösta dădu din umeri şi-şi luă rămas-bun.

În vestibul se întâlni cu Sintram.

— Halal să-ţi fie, Gösta 1 Bine-ai pus treaba la cale! izbucni acesta, frecându-şi mâinile. Mare meşter eşti, în adevăr 1

— Aşteaptă o clipă şi-o să vezi ceva şi mai de haz, şopti Gösta. Pastorul din Broby a venit aici cu sania plină de bani. Se zice că vrea să cumpere tot domeniul Björne, cu bani gheaţă. Să-l vezi atunci pe domnul Melchior, unchiule Sintram!

Sintram îşi strânse capul între umeri, râzând câteva clipe în sinea lui. Intră apoi în sala de licitaţie şi se duse drept la stăpânul casei.

— Dacă vrei să fac cinste, drac împieliţat ce eşti, cumpără şi tu ceva.

Sintram veni mai aproape de Melchior.

— Ai noroc ca-ntotdeauna, nenişorule! zise el. A sosit aici un barosan cu sania plină de bani. Vrea să cumpere domeniul Björne cu tot inventarul dinăuntru şi dinafară. Deocamdată însă nu vrea să se arate.

— Spune-mi şi mie cine e şi iată, te cinstesc.

Sintram goli paharul şi, înainte de a răspunde, se dădu câţiva paşi înapoi.

— Pe cât ştiu eu, e pastorul din Broby, frate Melchior.

Melchior Sinclaire avea mulţi prieteni mai buni decât pastorul din Broby. O duşmănie veche îi despărţise ani de zile de-a rândul. Lumea spunea că bogatul proprietar stătuse de multe ori la pândă pe drumuri, în puterea nopţii, să-i aţină calea pastorului şi că-i trăsese multe chelfăneli zdravene acelei mâţe blânde şi lipitori a ţăranilor.

Bine făcuse Sintram că se dăduse câţiva paşi înapoi. Nu scăpă, totuşi, de mânia vajnicului Melchior. Se pomeni cu un pahar de rachiu în frunte şi cu tot butoiaşul pe picioare. A urmat apoi o scenă care l-a bucurat multă vreme pe stăpânul casei.

— Va să zică, pastorul din Broby vrea să pună mâna

pe averea mea? strigă el. V-aţi adunat aici să-mi cumpăraţi lucrurile pentru pastorul din Broby? Ruşine să vă fie!

Puse apoi mâna pe un sfeşnic şi pe o călimară şi dădu cu ele de-a azvârlita în mulţime. Atât i-a trebuit, ca să-şi verse tot focul mâniei. Urlând ca o fiară şi încleştându-şi pumnii, începu să azvârle în cei din jur cu tot ce găsea la îndemână. Paharele şi sticlele zburau prin toată încăperea. Furia lui Melchior nu mai putea fi stăpânită.

— Închid licitaţia! strigă el. Afară cu voi! Pastorul din Broby nu va ajunge niciodată stăpân pe averea mea. Afară cu voi! Vă-nvăţ eu minte să mai licitaţi pentru netrebnicul ăla!

Se năpusti apoi asupra comisarului şi a grefierilor, care o luară la fugă, răsturnând pupitrul. Proprietarul tăbărî atunci cu toată înverşunarea asupra mulţimii de oameni paşnici.

A urmat o îmbulzeală de nedescris. Câteva sute de oameni se înghesuiau spre ieşire, de frica unui singur nebun. Acesta continua să zbiere: „afară cu voi!”, blestemându-i pe toţi cu un scaun în mână, pe care îl învârtea ca pe o măciucă. Îi urmări pe toţi până în vestibul, dar nu mai departe. După ce ultimul străin ieşi pe scară, se întoarse în salon şi zăvorî bine uşa. Scoase apoi din mormanul de lucruri o saltea şi câteva perne, se culcă pe ele în valvârtejul acelei devastări şi nu se trezi decât a doua zi.

Ajungând acasă, Gösta Berling află că Marianne dorea să-i spună ceva. S-a întâmplat numai bine. Taman se gândea cum să facă să poată sta de vorbă cu ea.

Când veni în camera întunecoasă în care se afla fata, se opri o clipă în pragul uşii. N-o vedea nicăieri.

— Stai pe loc, Gösta, îi zise Marianne. Ar fi primejdios pentru tine să te apropii prea mult. w

Gösta urcase însă scara, câte două trepte odată, de mult ce dorea s-o vadă. Ce-i păsa lui de molimă?! Voia să guste fericirea revederii.

Căci iubita lui era o fiinţă frumoasă. Care alta avea un păr. atât de moale, o frunte atât de senină şi de

radioasă? Tot chipul ei era un joc de linii superbe.

Se gândea la sprâncenele ei frumos arcuite, la năsucul ei de o curbură semeaţă, la buzele ei fragede, la obrajii ei prelungij la bărbia ei fin rotunjită.

Se gândea la tenul ei trandafiriu, la sprâncenele ei negre ca pana corbului, care aveau un efect atât de magic sub părul bălai, la ochii albaştri şi strălucitori încadraţi de un alb imaculat.

Cât de frumoasă era iubita lui! se gândea ce inimă caldă se ascundea sub înfăţişarea ei mândră. Câtă putere de dragoste şi de jertfă era tăinuită sub pielea ei fină şi în cuvintele ei! Era pentru el, în adevăr, o mare fericire s-o poată vedea.

Gösta urcase scara pe nerăsuflate şi Marianne credea că se va opri la uşă. El însă dădu buzna în cameră şi căzu în genunchi la căpătâiul ei.

Intenţia lui era s-o vadă, s-o sărute şi să-şi ia rămas-bun de la ea.

O iubea. De bună seamă că n-ar fi încetat niciodată s-o iubească. Inima lui era însă deprinsă să fie zdrobită.

O! Unde să găsească el trandafirul acela fără tulpină şi rădăcină, pe care să-l culeagă, putând spune că e al său? Nici măcar fiinţa pe care o culesese, izgonită şi aproape moartă pe marginea drumului, nu putea să fie a lui.

Când ar fi fost dragostea lui în stare să intoneze un cântec atât de dulce şi de curat încât nicio disonanţă să nu-l poată tulbura? Când ar fi fost el în stare să-şi dureze castelul fericirii pe un teren la care să nu râvnească nostalgic nicio altă inimă din lume?

Se gândea fel şi chip cum avea să-şi ia rămas-bun de la ea.

„E jale mare acasă la tine, ar fi vrut să spună. Mi se sfâşie inima de durere când mă gândesc. Trebuie să te întorci acasă şi să redai minţile părintelui tău. Mama

Fără a-i spune vreun cuvânt raţional, plângea şi o săruta mereu, până ce bătrâna îngrijitoare găsi de cuviinţă să-l prevină că era vremea să se retragă.

După ce plecă, Marianne se gândi la el şi la emoţia

lui. „Ce bine e să fii iubită de cineva!” îşi zise.

Da, era bine să fii iubită, dar cum rămânea cu ea însăşi? Ce simţea ea? Nimic, mai puţin decât nimic.

Murise oare dragostea ei sau unde dispăruse? Unde se ascundea copilul inimii ei?

Mai trăia? Se furişase oare în colţul cel mai tainic al inimii? îngheţase sub privirile ochilor? îl îngrozea râjetul ironic? îl înăbuşiseră degetele cele aspre şi noduroase?

— O, dragostea mea, copilul inimii mele! suspină ea. Mai trăieşti oare sau ai murit ca şi frumuseţea mea?

A doua zi, Melchior Sinclaire se sculă devreme şi se urcă la etaj, la soţia lui.

— Vezi de fă rânduială în casă, Gustava, îi zise el. Mă duc s-o aduc pe Marianne.

— Bine, dragă Melchior. Vei găsi casa aşa cum a fost, îi răspunse ea.

Cu vorbele astea, soţii erau ca şi împăcaţi.

După o oră, proprietarul de la Björne era în drum spre Ekeby.

Rar se putea vedea un bătrân mai elegant şi mai vesel ca Melchior Sinclaire, instalat cum era în sania lui cu cea mai frumoasă şubă şi cu cel mai bun pled. Părul îi era pieptănat cu îngrijire, dar faţa lui era palidă, iar ochii i se duseseră în fundul capului.

Cerul era senin, şi soarele de februarie îşi revărsa razele din plin deasupra pământului. Zăpada lucea ca ochii fetelor după primul vals. Mestecenii îşi înălţau dantela de rămurele roşietice, unele împodobite cu ţurţuri sclipitori.

Era o zi strălucitoare şi festivă. Caii îşi jucau picioarele din faţă, iar vizitiul plesnea din bici de bucurie.

După o scurtă călătorie, sania proprietarului de la Björne trase la scara cea mare a conacului de la Ekeby.

Îi ieşi în întâmpinare o slugă.

— Unde-ţi sunt stăpânii? întrebă Melchior.

ta e cu viaţa mereu în primejdie. Trebuit să pleci acasă, scumpa mea”.

Avea pe buze aceste cuvinte de renunţare, pe care totuşi nu le-a putut rosti.

Îngenuncheat la căpătâiul Mariannei, îi cuprinse gâtul cu amândouă mâinile şi o sărută, dar nu mai fu în stare să rostească vreun cuvânt. Inima începu să-i bată cu putere, parcă voia să-i spargă pieptul.

Variola desfigurase chipul frumos al iubitei sale. Tenul i se făcuse aspru şi se pistruiase. Sângele roşu n-avea să-i mai îmbujoreze niciodată obrajii, iar vinişoarele albastre n-aveau să se mai ivească pe tâmplele ei. Ochii îi erau şterşi sub pleoapele umflate. Sprâncenele îi căzuseră, iar luciul de emaliu din albul ochilor i se îngălbenise.

Totul era pustiu. Liniile fine deveniseră aspre şi grosolane.

Nu puţini au fost cei care au jelit pe urmă frumuseţea apusă a Mariannei Sinclaire. În toată provincia Vărmland lumea a plâns pierderea tenului ei superb, a ochilor ei strălucitori şi a părului ei bălai. Acolo frumuseţea e preţuită ca nicăieri în lume. Lumea veselă plângea ca şi cum ţara ar fi pierdut o nestemată din coroana onoarei ei, ca şi cum viaţa ar fi căpătat o pată pe soarele ei strălucitor.

Cel dintâi însă care a văzut-o după ce-şi pierduse frumuseţea, nu s-a gândit nicio clipă să plângă.

Inima lui era plină de sentimente negrăite. Cu cât se uita mai mult la ea, ou atât mai vajnic se înflăcăra. Dragostea lui sporea ca şuvoiul de primăvară. Clocotindu-i în inimă ca nişte valuri de foc, îi încingea întreaga fiinţă, făcându-l să verse lacrimi, să suspine, să tremure din tot trupul.

Voia s-o iubească, s-o apere, s-o vadă teafără. Voia să fie sclavul şi îngerul ei păzitor.

Cât de puternică e dragostea după ce a primit botezul de foc al durerii! Gösta nu putea vorbi cu Marianne despre despărţire şi renunţare. Nici nu o putea părăsi. Era dator să-şi jertfească viaţa pentru ea. De dragul ei era în stare să săvârşească orice păcat.

— Sunt la vânătoare pe piscul Gurlita, să prindă ursul cel mare.

— Toţi?

— Toţi, domnule. Cine nu se duce pentru urs, se duce

după merinde.

Melchior Sinclaire râse cu poftă, făcând să răsune curtea cufundată în tăcere. Drept răspuns, răsplăti sluga cu un taler.

— Spune-i, te rog, fiicei mele că am venit s-o iau acasă. N-o să îngheţe de frig. Am sania cu mine şi o blană de lup s-o înfăşur bine.

— Nu poftiţi înăuntru?

— Mulţumesc, dragă. Stau destul de bine aici.

Sluga dispăru, iar tatăl Mariannei începu să aştepte.

În ziua aceea era atât de bine dispus, încât nimic nu-l putea necăji. Se şi gândise că va fi nevoie s-o aştepte puţin pe Marianne. Poate că nici nu se sculase încă. Până una, alta, se va distra uitându-se la tot ce se afla în apropiere.

De streaşină atârna un sloi de gheaţă cu care razele soarelui se răfuiau de zor. îl luau la rost de sus, topeau câte o picătură şi voiau s-o facă să cadă la pământ de-a lungul sloiului. Picătura ajungea însă până la jumătatea drumului şi îngheţa iarăşi. Razele făceau noi încercări, dar toate dădeau greş mereu. În cele din urmă însă, o pârdalnică de rază, mititică dar luminoasă şi sclipitoare în zelul ei, se înfipse în vârful sloiului şi nimeri ţinta, căci o picătură se desprinse repede din el şi căzu la pământ.

Melchior Sinclaire, care urmărise priveliştea, începu să râdă.

— Ai izbutit, ştrengăriţo, îi spuse el razei.

Curtea era tăcută şi pustie. Cât era casa de mare, nu se auzea niciun zgomot înăuntru. Melchior nu-şi pierdu însă răbdarea. Ştia doar bine că femeilor le trebuie multă vreme să se dichisească.

Se uită pe urmă la coteţul porumbeilor. La portiţă erau zăbrele. În timpul iernii păsările erau închise, ca să nu le răpească uliul. Când şi când îşi iţea capul o porumbiţă prin ochiurile reţelei.

— Aşteaptă primăvara, îşi zicea Melchior. Îi mai trebuie însă multă răbdare.

Porumbiţa apărea cu atâta regularitate, încât

spectatorul o puse sub observaţie cu ceasul în mână. Pasărea îşi iţea capul exact din trei în trei minute.

— Păi ce crezi tu, mititico? îi zise el. Crezi că primăvara vine în trei minute? învaţă să aştepţi.

De aşteptat, aştepta şi el. Ba încă mult şi bine!

Pierzându-şi răbdarea, caii începură să scurme zăpada cu copitele. Pe urmă însă, tot clipind din ochi la soare, îi fură somnul şi adormiră cu capetele lipite unul de altul.

Vizitiul şedea drept pe capră cu biciul şi hăţurile în mână. Stând însă cu faţa la soare, aţipi şi el în cele din urmă şi începu să tragă la aghioase.

Numai Melchior Sinclaire era încă treaz. Niciodată în viaţa lui nu-i arsese mai puţin de somn ca atunci şi rareori avusese parte de ceasuri mai plăcute ca în timpul acelei vesele aşteptări. Îşi zicea că Marianne, ca una care fusese bolnavă, nu putea să vină atât de repede. Până la urmă însă, tot avea să vină. Era imposibil să nu vină. Iar pe urmă toate aveau să meargă bine. Fie-sa, îşi zicea el mai departe, îşi va da seama acum că tata nu era supărat pe ea. de vreme ce venise chiar el, cu sania şi cu doi cai, s-o aducă înapoi, acasă.

Văzu ceva mai încolo un stup de albine. La urdiniş, un ghiduş de piţigoi tocmai se pregătea să-şi pună în aplicare un vicleşug diabolic. Era vremea amiezii şi chitea să-şi facă rost de ceva merinde, ca să-şi astâmpere foamea. Începu deci să ciocănească la urdiniş cu pliscuşorul lui ascuţit. Albinele din stup stăteau atârnate într-o pungă mare şi neagră. Domnea acolo o ordine desăvârşită: împărţitoarele de merinde distribuiau raţiile de mâncare, iar paharnicul alerga de la o gură la alta cu nectar şi ambrozie. Albinele care erau la fund îşi schimbau locul cu cele aflate deasupra într-o forfoteală necurmată, având grijă ca fiecare să se bucure în măsură egală de căldură şi de confort.

Auzind ciocănitul de afară, toată populaţia stupului începu să bâzâie intrigată. Ciocănea un prieten sau un vrăjmaş? Era oare comunitatea în primejdie? Matca avea

presimţiri negre. Îşi pierdu răbdarea. Poate că venise stafia trântorului omorât de albinele lucrătoare după roit.

— Du-te de vezi ce-i acolo, afară! porunci ea albinei portărese.

Bâzâind „trăiască regina!”, aceasta ieşi repede din stup. Piţigoiul se şi năpusti ţac-pac! asupră-i. Lungindu-şi gâtul şi dând din aripi, înşfăcă albina, o strivi şi o înghiţi. Cine mai putea să aducă la cunoştinţa suveranei păţania ei?

Pasărea ciocăni apoi din nou, iar matca trimise altă portăreasă în iscoadă. Şi apoi iarăşi şi iarăşi aceeaşi poveste. Toate albinele care ieşeau din stup dispăreau pe rând, fără ca vreuna să se poată înapoia ca să raporteze ce se întâmplase. De la o bucată de vreme, albinele dinăuntru fură cuprinse de panică. Erau convinse că venise la cuibul lor un duşman cu gând de răzbunare. Nu era mai bine să nu fi auzit nimic? De ce fuseseră curioase? De ce nu aşteptaseră liniştite?

Bătrânul Melchior râdea cu lacrimi de prostia lor, ca şi de şiretenia păsărelei poznaşe cu pene galbene şi verzui.

Trecu ce mai trecu şi se ivi dulăul conacului. Acesta umbla tiptil cu capul în pământ şi bâţâia din coadă ca şi cum s-ar fi dus undeva cu o trebuşoară oarecare. Deodată numai ce începu să scurme zăpada cu labele. Şmecherul ascunsese pesemne acolo ceva de furat.

— Hoţomane! îi ziseră atunci două coţofene, care păreau a fi glasurile conştiinţei. Noi suntem în slujba poliţiei. Dă-ne repede ce-ai şterpelit şi ascuns în zăpadă.

— Tacă-vă pliscul, pungăşoaicelor! Eu sunt intendentul casei.

— Halal intendent! îl luară păsările în bătaie de joc.

Dulăul se repezi asupra coţofenelor, care o luară la fugă dând din aripi. Sări apoi după ele, lătrând. În timp ce fugărea însă una din păsări, cealaltă se întoarse la gaura scurmată de câine şi începu să ciugulească o bucată de carne pe care o găsi acolo. Nu izbuti, totuşi, s-o ridice. Dulăul verii atunci înapoi, luă bucata de carne cu labele şi începu să muşte din ea. Coţofenele veniră amândouă în

faţa lui şi-l împroşcară cu ocări. Câinele înfuleca însă de zor şi mârâia la ele. Văzându-le că nu-l slăbeau de loc, tăbărî din nou asupra lor şi le alungă.

Soarele cobora acum spre munţii de la apus. Melchior Sinclaire scoase ceasornicul din buzunar şi se uită la el. Era ora trei. Se gândea că soţia lui îi aştepta cu masa gata încă de la amiază.

În acea clipă ieşi sluga din casă, spunându-i că-l poftea sus domnişoara Marianne. Bătrânul luă blana de lup şi urcă scara foarte radios.

Auzindu-i paşii greoi pe trepte, Marianne nu ştia încă dacă va pleca ori nu acasă cu tatăl ei. Îşi dădea totuşi seama că trebuia să pună capăt acelei lungi aşteptări.

Sperase mereu că se vor întoarce cavalerii, dar aceştia nu mai veneau. Se hotărî deci să rezolve singură problema. Nu mai era chip să reziste.

Crezuse că tatăl ei, după ce va aştepta câteva minute în zadar, se va supăra şi va pleca înapoi la Björne sau că va sparge uşile şi va da foc casei. El însă aşteptase îndelung, calm şi zâmbitor.

Marianne nu nutrea pentru el nici dragoste, nici ură. Un glas lăuntric o îndemna totuşi oarecum să-i dea ascultare. Nu renunţase încă la gândul de a-şi ţine cuvântul faţă de Gösta.

Bătrânul nici nu adormise, nici nu scosese vreun cuvânt din gură, nici nu dăduse semne de nelinişte sau de şovăire, nici nu spusese vizitiului să tragă sania undeva, la umbră. Aşteptase cu multă răbdare şi plin de încredere.

Avea toată nădejdea că fiica sa va veni, de vreme ce el o aştepta.

Marianne simţea că o durea capul. Abia îşi mai stăpânea nervii. Nu putea să aibă linişte câtă vreme ştia că tatăl ei aştepta acolo, jos. I se părea că voinţa lui o trăgea în jos, pe scară.

Acum, cel puţin va putea să stea de vorbă cu el.

Până să ajungă el sus, spuse îngrijitoarei să dea perdelele la o parte şi se aşeză în aşa fel ca chipul să-i fie în bătaia luminii. Scopul era să-l pună oarecum la

încercare, însă Melchior Sinclaire era în ziua aceea un om ca niciodată.

Când o văzu, nu făcu niciun gest şi se abţinu de la orice exclamare, ca şi cum n-ar fi observat nicio schimbare la ea. Marianne ştia cât de mult preţuise bătrânul înfăţişarea ei frumoasă. El însă nu-şi trădă câtuşi de puţin mâhnirea, stăpânindu-şi-o, ca să nu-i facă inimă rea. Acest lucru o mişcă. Începu să-şi dea seama de ce mamă-sa ţinea încă la el.

Melchior Sinclaire venea la dânsa fără reproşuri şi fără scuze.

— Am să te învelesc, Marianne, cu blana asta de lup. Nu e rece. Am ţinut-o tot timpul pe genunchi.

Cu toate astea, se duse la gura sobei şi o încălzi.

Pe urmă o ajută să se dea jos de pe divan şi-i puse pe umeri blana, iar pe cap un şal pe care i-l petrecu pe sub braţe şi-l legă la spate.

Marianne se supuse. Nu mai avea nicio voinţă. Era plăcut să-i poarte cineva de grijă şi să fie lipsită de voinţă. Era plăcut mai ales pentru ea, care era atât de sfâşiată şi care nu mai ştia ce este un gând sau un sentiment.

Bătrânul o ridică, o duse jos, în sanie, şi porni cu ea spre Björne.

Marianne închise ochii şi suspină, cât de părere de bine, cât de părere de rău. Îşi lua rămas-bun de la viaţă, de la adevărata viaţă. Îi era însă totuna, de vreme ce viaţa nu mai era pentru ea decât un joc ca la teatru.

După câteva zile, mama ei îi înlesni o întâlnire cu Gösta. Trimise pe cineva după el, în timp ce Melchior era plecat să supravegheze cărăuşii de lemne, şi-l duse la Marianne.

Gösta intră în camera ei să-i dea bună ziua şi, fără să-i adreseze vreun cuvânt, se opri în prag, cu ochii în pământ, ca un copil recalcitrant.

— Ei, Gösta! exclamă ea, privindu-l oarecum distrată din fotoliul în care şedea.

— Da, aşa mă cheamă.

— Vino încoace, vino la mine. Costa!

Acesta înainta spre ea fără să-şi ridice ochii.

— Vino mai aproape! Aşază-te ici, în genunchi 1

— O, Doamne! La ce mi-ar mai folosi asta? izbucni ei, supunându-se totuşi.

— Vreau să-ţi spun, Costa, că am făcut bine întorcându-mă acasă.

— Să sperăm că nu vei mai fi izgonită şi aruncată în nămeţi.

— O, Gösta! Nu-ţi mai sunt dragă. M-am sluţit, nu-i aşa?

Costa o apucă de cap şi o sărută, dar cu aceeaşi răceală.

Marianne era de fapt uimită. Cum adică? Era gelos pe părinţii ei? Asta era desigur ceva trecător. Trebuia să încerce acum să-l recâştige. Nu-şi dădea seama aproape de loc de ce voia să-l reţină, dar voia acest lucru. Îşi aduse aminte că Gösta fusese singura fiinţă care izbutise o dată să o mântuiască de ea însăşi. Tot el trebuia să facă acest lucru încă o dată.

Marianne începu deci să vorbească, dornică să-l recâştige. Îi spuse că nu avea de gând să renunţe la el definitiv, dar că trebuiau să se despartă câtva timp de ochii lumii. Costa văzuse doar că tatăl ei era în pragul nebuniei şi că viaţa mamei era în orice clipă în primejdie. Trebuia să înţeleagă deci că fusese nevoită să se întoarcă acasă.

Mânia lui Costa izbucni atunci în cuvinte. Marianne nu avea nevoie să se prefacă, iar el nu mai voia să fie jucăria ei. îl părăsise din clipa în care se hotărâse să vină acasă. Nu putea s-o mai iubească. Când se înapoiase cu două zile în urmă de la vânătoare şi văzuse că ea plecase fără să-şi fi luat rămas-bun şi fără să-i fi lăsat o vorbă, îi îngheţase sângele în vine şi era să moară de inimă rea. Cum putea să mai iubească o fiinţă care-i adusese o durere atât de mare? De altfel, ea nu-l iubise niciodată. Era o cochetă dornică de cineva care s-o sărute, s-o dezmierde şi atâta tot.

Credea el în adevăr că Mariannei îi plăcea să fie înconjurată de tineri care s-o dezmierde? Da, credea.

Femeile nu sunt sfinte, cum par. Sunt egoiste şi cochete de sus până jos. O! Dacă ar şti Marianne cum s-a simţit el când s-a întors de la vânătoare 1 Niciodată nu va putea să uite durerea acelor clipe. Ea îl va urmări toată viaţa. Nu va mai fi niciodată un om ca lumea.

Fata începu să-i explice cum se petrecuseră lucrurile. Ţinu să-i aducă aminte că totdeauna îi fusese credincioasă.

Zadarnic însă, căci el n-o mai iubea. Îi pătrunsese sufletul. Era egoistă. Nu-l iubea. Plecase de la el fără o vorbă.

Repeta mereu acest refren până la banalizare.

Marianne nu putea să se supere. Îi înţelegea mânia. Nici nu se temea de o ruptură în toată puterea cuvântului. În cele din urmă începu însă a fi neliniştită. Se petrecuse oare o schimbare atât de adâncă în inima lui Gösta încât să n-o mai poată iubi?

— Gösta 1 zise ea. Fost-am eu oare egoistă când m-am dus la şi-o să-l chem pe maior? Ştiam doar că acolo bântuie variola. Las că nici nu-i bine să umble cineva cu pantofi subţiri pe frig şi pe zăpadă 1

— Dragostea trăieşte din dragoste, iar nu din servicii şi binefaceri, răspunse Gösta.

— Aşadar, vrei ca de azi înainte să fim străini unul faţă de altul? Spune, Gösta.

— Da, asta vreau.

— Nestatornic om eşti în cazul ăsta.

— Aşa zice lumea de obicei despre mine.

Gösta Berling era rece, cu neputinţă de încălzit. De fapt, Marianne Sinclaire era şi mai rece. Spiritul de autoobservaţie îşi bătea joc de ea, văzând-o că făcea pe îndrăgostita.

— Gösta 1 zise ea, făcând încă un efort. Niciodată nu ţi-am făcut vreun rău cu voia mea, în ciuda oricărei aparenţe. Te rog, iartă-mă.

— Nu te pot ierta.

Marianne ştia că l-ar fi putut recâştiga pe Gösta, dacă el ar fi avut un sentiment întreg. Încerca totuşi să-şi mărturisească pasiunea. Ochii de gheaţă îşi băteau joc de

ea, dar tot mai încerca. Nu voia să-l piardă.

— Nu te lăsa stăpânit de mânie, Gösta. Gândeşte-te cât de urâtă m-am făcut. Nimeni nu mă mai poate iubi.

— Nici eu, zise el. Resemnează-te ca şi alţii să-ţi vezi inima zdrobită.

— Niciodată n-am iubit, Gösta, pe altcineva afară de tine. Iartă-mă! Nu mă părăsi! Eşti singura fiinţă din lume care mă poate mântui de mine însămi.

Gösta o respinse.

— Minţi, răspunse el eu un calm uluitor. Nu ştiu ce gând ai cu mine, însă văd bine că minţi. De ce vrei să mă reţii? Eşti atât de bogată că niciodată nu vei duce lipsă de peţitori.

Spunând aceste cuvinte, plecă.

Nici nu apucase să închidă bine uşa şi o durere nesfârşită puse stăpânire pe inima Mariannei.

Era dragostea care izbucnea din ascunzişul intim în care o izgoniseră ochii de gheaţă. Ea, cea mult dorită, venea acum, când era prea târziu. Venea serioasă şi atotputernică, mantia ei regală fiind susţinută de alean şi de durere.

Când Marianne îşi putu spune cu toată siguranţa că Gösta Berling o părăsise, încercă o durere fizică atât de grozavă încât era cât pe ce să leşine. Apăsându-şi inima cu amândouă mâinile, rămase ceasuri întregi pe locul unde se afla, luptând cu suferinţa ei fără de lacrimi.

Ea însăşi suferea de astă dată, nu o străină şi nicio actriţă. Ea însăşi!

De ce venise tatăl ei să-i despartă? Dragostea ei nu murise. Nu-i simţise totuşi puterea decât în starea de slăbiciune în care se aflase în urma bolii.

O, Doamne! De ce-l pierduse? De ce se trezise atât de târziu?

Gösta era singurul stăpân al inimii ei. De la el putea să rabde orice. Asprimea şi cuvintele grele nu puteau decât s-o încovoaie până la dragostea cea mai umilă. Dacă ar fi lovit-o, s-ar fi târât ca un câine în faţa lui şi i-ar fi sărutat mâna.

Puse mâna pe condei şi pe hârtie şi începu să scrie de zor. Scrise mai întâi despre dragostea şi durerea ei. Pe urmă îi imploră nu dragostea, ci numai mila. Cele ce scria erau un fel de versuri.

Nu ştia ce să mai facă spre a-şi alina acea durere surdă.

După ce isprăvi de scris, se gândi că, primindu-i acele rânduri, Gösta va rămâne încredinţat de dragostea ei. De ce să nu i le trimită? Se hotărî să i le trimită a doua zi, cu nădejdea că-l vor aduce înapoi la ea.

A doua zi se luptă îndurerată cu ea însăşi. I se părea că aşternuse pe hârtie nişte prostii jalnice. Fără rime, fără metrică. Proză pur şi simplu. Desigur că Gösta avea să râdă de asemenea versuri.

Se trezi atunci şi mândria ei. De vreme ce n-o mai iubea, ar fi fost o înjosire grozavă să-i cerşească dragostea.

Uneori înţelepciunea îi spunea că trebuia să se bucure că scăpase de legătura cu Gösta şi de toate urmările triste pe care această legătură le-ar fi atras.

Chinul care o zbuciuma era însă atât de îngrozitor, încât sentimentele ei ieşiră biruitoare. După trei zile, conştientă de dragostea ei, băgă versurile într-un plic şi scrise pe el adresa lui Gösta Berling. Nu i le-a trimis totuşi niciodată. Înainte de a fi găsit un curier de încredere, aflase despre Gösta unele lucruri care o făcură să-şi dea seama că era prea târziu ca să-l poată recâştiga.

A durut-o însă sufletul toată viaţa că nu trimisese acele versuri la timp, ca să-l poată readuce lângă ea.

Toată durerea se concentra în următoarele cuvinte: „De ce am zăbovit atât de mult? De ce am zăbovit atâtea zile?”

Acele cuvinte i-ar fi câştigat fericirea vieţii sau cel puţin realitatea ei. Era sigură că i l-ar fi adus înapoi pe iubitul ei.

Durerea îi făcu totuşi acelaşi serviciu ca şi dragostea. Făcu din ea o fiinţă întreagă, destul de puternică pentru a suporta şi binele, şi răul. Sufletul ei putea să fie frământat de sentimente clocotitoare, fără a fi împiedicate de frigul

glacial al autoobservaţiei. Astfel că s-a bucurat de multă dragoste, cu toată urâţenia ei.

Se zice însă că niciodată nu l-a uitat pe Gösta Berling. L-a plâns cum se plânge o viaţă dezamăgită.

Iar versurile ei, foarte mult citite odinioară, au fost date uitării de multă vreme. Ele sunt însă nespus de mişcătoare, aşa cum le văd scrise pe o foaie îngălbenită de hârtie, cu cerneala ştearsă, cu slove mărunte şi elegante. În cuvintele lor sărace e cuprinsă durerea unei vieţi întregi, iar eu le citesc cu un fel de fiori mistici, ca şi cum ar fi în ele o putere tainică.

Copilă, ai iubit, dar niciodată nu vei mai gusta bucuria iubirii.

Furtuna simţirii ţi-a sfărmat sufletul.

Bine acum că te odihneşti!

Pe dealurile fericirii nu vei mai alerga.

Bine acum că te odihneşti!

Nu vei mai trece înot prin undele durerii, o, niciodată!

Copilă, ai iubit, dar niciodată sufletul tău nu va mai arde în flăcări.

Ai fost ca un câmp de iarbă uscată, flăcările te-au cuprins într-o clipă.

Păsările văzduhului, ţipând înspăimântate, au fugit de norii de fum învălmăşiţi şi de funigeii cenuşii.

Acum pot să se-ntoarcă. Tu nu mai arzi, nici nu vei mai arde vreodată.

Copilă, ai iubit, dar niciodată nu vei mai asculta glasul iubirii, avânturilor inimii tale copile, ţintuite pe banca de şcoală, de libertate li-i dor, şi de joc, dar nimeni nu te mai cheamă.

Stau ca străjile date uitării, nimeni nu te mai cheamă.

Copilă, singurul care a fost s-a dus ducând cu el iubirea şi bucuria toată a iubirii.

El, cel pe care l-ai iubit şi te-a-nvăţat să zbori vâslind din aripi prin văzduh.

El, cel pe care l-ai iubit, cel care ţi-a dăruit uniaţi loc

uscat pe câmpu-acoperU de ape, s-a dus, el, singurul care ştie poarta inimii laic s-o deschidă.

Un singur lucru te mai rog, iubitul meu:

Să nu-mi pui pe grumaz povara urii!

Nu-i inima omului oare cel mai plăpând lucru din lume? *Cum ar putea să mai trăiască sfâşiată de gândul că ea-i chinul altei fiinţe?*

O, dragul meu, de vrei să mă ucizi, nu-ţi trebuie pumnal, ştreang sau otravă.

Spune-mi numai că tu vrei să dispar de pe pământul înverzit, din împărăţia vieţii, şi-ndată mă voi scufunda-n mormânt.

Mi-ai dăruit sufletul vieţii. Mi-ai dăruit iubirea.

Acum tu îţi iei darul înapoi. O, ştiu că-l iei.

Numai să nu-l preschimbi în ură!

Eu totuşi mai iubesc, vreau să trăiesc. O, să nu uiţi I

Ştiu însă, ştiu, că sub povara urii voi muri.

Capitolul X – Tânăra contesă

Tânăra contesă doarme dimineaţa până la ora zece şi cere totdeauna pâine caldă la dejun. Brodează la gherghef şi citeşte poezii. E o fiinţă răsfăţată. În schimb, e veselă şi împrăştie bucuria peste tot în jurul ei.

Nimeni nu-i reproşează că se scoală târziu şi cere pâine caldă, de vreme ce este atât de milostivă cu oamenii nevoiaşi şi de prietenoasă cu oricine.

Tatăl ei e un nobil suedez care a trăit tot timpul în Italia, reţinut acolo de frumuseţea acelei ţări şi de una dintre graţioasele ei fiice. Călătorind prin Italia, Henrik Dohna fusese primit în casa acelui nobil, făcuse cunoştinţă cu fiicele sale, se căsătorise cu una din ele şi o adusese în Suedia.

Ea, care vorbise totdeauna limba suedeză şi fusese educată să iubească tot ce e suedez, se simţea nespus de bine în ţara urşilor. Se prinsese cu atâta însufleţire în hora cea mare de petreceri din jurul lacului Lov, de parcă trăise dintotdeauna acolo. Habar n-avea de rangul ei de contesă. Această fiinţă tânără şi veselă dispreţuia luxul şi mândria nobilimii.

Bătrânilor le era nespus de dragă. Tânăra contesă se bucura de un mare succes în faţa lor. Era de ajuns să fie văzută la un bal, pentru ca toţi, judecătorul din Munkerud, prim-pastorul din Bro, Melchior Sinclaire, căpitanul de la Berga şi aşa mai departe, să spună cu toată convingerea soţiilor lor că, dacă ar fi întâlnit-o pe tânăra contesă cu treizeci sau patruzeci de ani în urmă…

— Păi nici nu se născuse pe vremea aceea I le răspundeau venerabilele consoarte.

Acestea se foloseau de primul prilej când se întâlneau cu tânăra contesă, ca s-o tachineze că fura inima soţilor lor.

Bătrânele o priveau cu oarecare teamă. Îşi aduceau aminte de contesa Mărta. Tot aşa de veselă, de bună şi de iubită fusese şi ea, când venise prima oară la Berga. În cele din urmă ajunsese însă o cochetă vanitoasă, care nu se mai gândea decât la distracţii şi la plăceri.

„Măcar de-ar avea un soţ care s-o îndemne la lucru!” îşi ziceau ele. „Măcar de s-ar pricepe la războiul de ţesut 1”.

Căci un război de ţesut te scapă de orice griji, te scuteşte de orice alte preocupări şi a fost salvarea multor femei.

Tânăra contesă e bucuroasă să ajungă o gospodină bună. Cât de mult i-ar plăcea să fie o soţie fericită într-un cămin liniştit! Adeseori vine la seratele mari şi se aşază lângă bătrâne.

— Henrik, le spune ea, doreşte foarte mult să fiu o gospodină vrednică, la fel cu maică-sa. Învăţaţi-mă, vă rog, cum se montează un război de ţesut!

Bătrânele oftează de două ori. Întâi, de mirare că tânărul conte Henrik poate să creadă că maică-sa era o gospodină vrednică. Al doilea, pentru că nu-şi închipuie cât e de greu s-o iniţieze pe această tânără profană în lucruri atât de complicate. E de ajuns să-i vorbeşti de urzeală şi de bătătură, de spată şi de vatale, ca să-i faci capul calendar, darămite să-i pomeneşti de alte piese şi accesorii ale războiului de ţesut 1

Oricine o vede pe tânăra contesă se miră cum s-a putut mărita cu un nătărău de teapa contelui Henrik.

Vai de cel sărac cu duhul 1 Păcat de el, oricine ar fi! mai mare păcat e însă de cel care-i prost şi trăieşte în provincia Vărmland.

Se vorbesc multe despre nerozia contelui Henrik, deşi nu are decât vreo douăzeci de ani şi ceva. Se povesteşte ce i-a declarat cu câţiva ani în urmă Annei Stjămhok la o cursă de sănii.

— Eşti frumoasă, Anna, îi spusese el.

— Altă vorbă nu ai, Henrik?

— Eşti cea mai frumoasă fată din Vărmland.

— Ba nu-s de loc!

— În orice caz, eşti cea mai frumoasă dintre toate fetele care iau parte la această cursă de sănii.

— Ba nu-s, Henrik 1

— Atunci eşti cea mai frumoasă din sania asta. Zi că nu I

Anna nu putea, fireşte, tăgădui.

Cât despre contele Henrik, nu e frumos. Pe cât e de nerod, pe atât e de urât. Lumea spune despre el că poartă pe gâtul subţire un cap moştenit din moşi-strămoşi. Aşa se explică desigur că ultimul moştenitor are o minte atât de slabă. „Capul nici măcar nu este-al lui”, zice lumea. „L-a împrumutat pe-al lui taică-său. Nici nu-l poate apleca, de frică să nu-l piardă. Are tenul galben şi cute pe frunte. E capul pe care l-au purtat tatăl şi bunicul său. Altfel cum ar putea să aibă părul atât de rar, buzele atât de palide şi bărbia atât de ascuţită?”

În jurul contelui Henrik roiesc mereu mucaliţi care-l îndeamnă să spună prostii, pentru ca pe urmă să le răspândească şi să le susţină.

Din fericire, el nu observă nimic. E solemn şi demn în toată atitudinea lui. Poate el să creadă că nu-s şi alţii la fel? Demnitatea s-a cuibărit în trupul său. Se mişcă totdeauna cu măsură, merge drept şi, dacă întoarce capul, i se întoarce şi corpul în acelaşi timp.

Cu câţiva ani în urmă, venise în vizită la judecătorul

din Munkerud. Sosise călare, cu joben în cap, cu pantaloni galbeni şi cizme lustruite, stând mândru şi ţanţoş pe şa. La venire, lucrurile merseseră bine. La plecare însă s-a întâmplat ca o ramură de mesteacăn de pe alee să-i dea jos jobenul din cap. A descălecat, şi l-a pus în cap şi a trecut din nou pe sub aceeaşi ramură, care i-a dat iar jobenul jos. Scena s-a repetat de patru ori.

În cele din urmă, judecătorul s-a apropiat de el şi i-a zis:

— Acuma ai grijă să ocoleşti ramura.

A cincea oară contele a trecut teafăr înainte.

Cu toată prostia lui, tânăra contesă ţinea la ei. Când îl văzuse la Roma, nu ştia că în ţara lui se bucura de gloria unui mare nătărău. În Italia era înconjurat de o oarecare strălucire a tinereţii şi se căsătoriseră în împrejurări foarte romantice. Contesa povestea cu drag cum fusese răpită de către contele Henrik. Călugării şi cardinalii se făcuseră foc că ea voia să se lepede de credinţa mamei ei, trecând la cea protestantă. Tot poporul se răzvrătise. Palatul tatălui ei fusese luat cu asalt. Bandiţii îl urmăriseră pe Henrik. Mama şi surorile contesei o imploraseră să renunţe la căsătorie. Tatăl ei se înfuriase totuşi văzând că gloata de italieni voia să-l împiedice să-şi mărite fata cu cine voia el. De aceea îl sfătuise pe Henrik să o răpească. Văzând că nu era chip să se cunune acasă fără să fie descoperiţi, s-au strecurat pe uliţa dosnică şi pe tot felul de drumuri tainice până la consulatul suedez. Abjurându-şi acolo religia catolică şi devenind protestantă, tânăra contesă s-a cununat imediat, iar cei doi însurăţei au fost expediaţi apoi spre miazănoapte cu o diligenţă rapidă. „Altfel nu ne-am fi putut lua”, zicea contesa. „A fost destul de trist că ne-am cununat la un consulat, în loc să ne fi cununat la una din multele biserici frumoase, dar contele ar fi rămas fără mine dacă nu făceam asta. Acolo, în Italia, lumea e violentă. Părinţii mei, cardinalii, călugării, toţi erau porniţi. Din cauza asta, am fost nevoiţi să procedăm în taină. Dacă norodul ne-ar fi văzut când am fugit de-acasă, ne-ar fi ucis pe amândoi numai aşa, pentru mântuirea sufletului meu.

Henrik era, firește, osândit dinainte”.

Tânăra contesă şi-a iubit însă soţul şi după venirea lor la Borg, unde au dus o viaţă mai liniştită. Îi erau dragi strălucirea numelui pe care-l purta Henrik şi gloria strămoşilor săi. Îi plăcea să vadă cum prezenţa ei îi potolea dârzenia şi să audă cum i se muia glasul când vorbea cu el. Afară de asta, contele ţinea la dânsa şi o răsfăţa. Tânăra contesă nu-şi putea închipui o femeie măritată care să nu-şi iubească soţul.

Contele Henrik corespundea oarecum şi idealului ei în ce priveşte bărbăţia. Era un om căruia îi plăceau dreptatea şi adevărul. Nu-şi călcase niciodată cuvântul. Era pentru tânăra contesă un nobil autentic.

În ziua de opt a lunii martie, pretorul Scharling îşi serbează ziua naşterii şi multă lume umblă atunci pe dealurile de la Broby. Vin la preţură oameni de la apus şi de la răsărit, cunoscuţi şi necunoscuţi, poftiţi şi nepoftiţi. Toţi sunt bine primiţi. Toţi sunt ospătaţi cu mâncare şi băutură din belşug, iar în sala de dans e loc destul pentru amatorii din şapte comune.

Vine şi tânăra contesă, aşa cum vine oriunde e prilej de dans şi de veselie. Nu e bucuroasă, totuşi, când vine acum, presimţind pesemne că i-a venit rândul şi ei să fie atrasă în cursa nebună a aventurii.

Pe drum a contemplat amurgul. Soarele apunea pe un cer senin şi lăsa nişte chenare aurii pe câţiva nouraşi. Văzduhul cenuşiu din împrejurimi era străbătut de o boare răcoroasă.

Tânăra contesă vedea cum se îngâna ziua cu noaptea şi simţea neliniştea de care e cuprinsă orice vietate în timpul luptei dintre aceste două puteri. Caii se zoreau să ajungă cât mai degrabă la adăpost cu poverile pe care le duceau. Tăietorii de lemne din pădure şi slujnicele de la târle se grăbeau să plece spre casele lor. Fiarele sălbatice urlau la marginea pădurii. Ziua, favorita oamenilor, fusese biruită.

Lumina se stingea, iar culorile păleau. Contesa simţea numai răcoarea şi vedea numai urâţenia. Tot ce

sperase, iubise şi făptuise i se părea învăluit în lumina sură a amurgului. Pentru ea, ca şi pentru toată firea, era ceasul oboselii, înfrângerii şi neputinţei.

Se gândea că inima ei, care acum, în revărsarea bucuriei, îi învăluia existenţa în purpură şi aur, va pierde cândva puterea de a-i lumina lumea.

„O, neputinţă a inimii mele!” îşi zicea în sinea ei. „Zeiţă sură şi înăbuşitoare a amurgului! Vei fi cândva stăpâna sufletului meu. Voi vedea atunci viaţa urâtă şi cenuşie, după cum şi e, poate. Părul îmi va albi atunci, spinarea mi se va încovoia, creierii mi se vor toci”.

În aceeaşi clipă sania intră în curtea reşedinţei pretorului. Privind în sus, ochii tinerei contese văzură la una din aripile clădirii o fereastră cu zăbrele, iar printre acestea un chip mohorât.

Chipul acela era al majoresei de la Ekeby şi tânăra contesă simţi că toată plăcerea pe care spera s-o aibă în acea seară era de acum distrusă.

E bine să fii vesel, când nu vezi durerile altora şi doar auzi vorbindu-se despre ele ca despre nişte ospeţe într-o ţară străină. E foarte greu însă să-ţi fie inima veselă, când vezi în faţa ta priveliştea întunecoasă a unei fiinţe în restrişte.

Contesa ştie bine că pretorul Scharling a arestat-o pe majoreasă şi că ea urmează să fie cercetată pentru samavolniciile pe carele. săvârşise în noaptea când avusese loc balul cel mare la Ekeby. Nu-şi închipuise, totuşi, că va fi închisă chiar în localul preturii, atât de aproape de sala de dans încât cei adunaţi acolo să se poată uita în camera ei, iar ea să poată auzi muzica şi tot tămbălăul. Gândul la majoreasă îi răpeşte tinerei contese toată bucuria.

De dansat, a dansat şi vals şi cadril şi menuet şi englezească, dar între dansuri a trebuit să se strecoare la fereastră, ca să se uite la aripa în care era întemniţată majoreasa. Fereastra ei era luminată. O vedea plimbându-se de colo până colo prin încăperea ei. Parcă nu voia să aibă odihnă. Se mişca necontenit.

Contesa nu mai are niciun chef de dansat. Se gândeşte la zbuciumul prizonierei, care se frământă ca o fiară închisă în cuşcă. Se miră cum de mai sunt în stare ceilalţi să danseze. Ştie bine că multă lume e la fel de mişcată ca şi ea, ştiind-o pe majoreasă atât de aproape. Totuşi nimeni nu se sinchiseşte. Cât de nepăsători sunt oamenii din Vărmland!

De câte ori se uită pe fereastră, picioarele tinerei contese se mişcă mai greu la dans, iar râsul i se opreşte în gâtlej.

Soţia pretorului o vede ştergând aburii de pe geam ca să privească afară şi se apropie de ea.

— Mare mizerie! îi şopteşte ea contesei.

— Nici nu-mi vine să mai dansez, îi răspunde aceasta tot în şoapte.

— Eu, una, n-am vrut să fie bal la noi, câtă vreme ea stă închisă unde-o vezi, o lămureşte doamna Scharling. După arestarea ei, a stat tot timpul la Karlstad, dar curând urmează să aibă loc ancheta şi de aceea a fost adusă astăzi aici. N-am vrut să fie ţinută într-o carceră păcătoasă şi de aceea am instalat-o în camera de ţesut din aripă. Aş fi ţinut-o în salonaşul meu, dragă contesă, dacă n-ar fi venit toată lumea asta chiar azi. O cunoşti desigur prea puţin, dar pot să-ţi spun că a fost pentru noi toţi ca o mamă, ca o regină. Ce-o fi crezând despre noi, care dansăm aici când ea se află în halul în care e? Bine că cei mai mulţi habar n-au că se găseşte aici!

— N-ar fi trebuit să fie arestată, zice contesa cu severitate.

— E foarte adevărat ce spui, dar nu se putea altfel, pentru a se evita nenorociri şi mai mari. Nimeni n-a învinuit-o că a dat foc stogurilor ei de paie şi că i-a alungat pe cavaleri, însă maiorul a pornit în toate părţile în urmărirea ei. Dumnezeu ştie ce-ar fi fost în stare să facă dacă biata femeie n-ar fi fost arestată. Scharling a tras multe necazuri din cauza arestării majoresei. Chiar şi cei din Karlstad au fost nemulţumiţi de el că n-a închis ochii şi n-a muşamalizat toată întâmplarea de la Ekeby. El a făcut

însă cum a socotit că era mai bine.

— Şi-acuma va fi condamnată, nu-i aşa? întreabă contesa.

— Condamnată nu va fi. Sunt sigură de achitarea ei. Îi ajunge însă cât a pătimit zilele astea. Mare minune să nu-şi piardă minţile! Nu-i puţin lucru pentru o femeie mândră ca ea, dragă contesă, să fie tratată ca o criminală de rând. Cred că ar fi fost mai bine să fie lăsată liberă. Ar fi scăpat poate singură.

Daţi-i drumul! zice contesa.

— Asta poate s-o facă oricine altul afară de pretor şi de soţia lui, şopteşte doamna Scharling. Datoria noastră e s-o păzim. Mai ales în seara asta, când se află aici atâţia prieteni ai majoresei, la uşa ei bine închisă şi zăvorâtă sunt postaţi doi paznici şi nimeni nu poate intra la ea. Dacă însă ar scoate-o cineva afară, n-ai idee cât de bine ne-ar părea, atât mie cât şi lui Scharling.

— Eu nu m-aş putea duce s-o văd?

Doamna Scharling o ia repede de mână şi o duce afară cu ea. În vestibul se învelesc cu nişte şaluri şi ies grăbite în curte.

— De vorbit cu noi va fi cu neputinţă să vorbească, zice soţia pretorului. Va putea să vadă însă că n-am dat-o uitării.

Ajungând în prima cameră a aripii, unde stau de pază doi oameni în faţa uşii zăvorâte, cele două femei intră la majoreasă fără să fie oprite de nimeni. Prizoniera se află într-o încăpere mare, plină de războaie de ţesut şi de alte scule. De fapt, odaia e întrebuinţată ca atelier de ţesut, însă are zăbrele la fereastră şi încuietoare solidă la uşă, ca să poată servi la nevoie şi ca arest.

Majoreasa continuă să umble de colo până colo, fără să le prea ia în seamă. Îşi închipuie că face un drum lung şi că are de străbătut douăzeci de mile până la mama ei, care o aşteaptă acolo sus, în pădurile din valea râului Elv. Nu are răgaz de odihnă. Trebuie să meargă mereu înainte. E zorită nevoie mare. Mama ei are peste nouăzeci de ani. Ar putea să închidă ochii în curând.

A măsurat podeaua în coţi, iar acum face socoteala distanţei transformând coţii în stânjeni, apoi stânjenii în jumătăţi de mile şi în mile.

Greu şi lung i se pare drumul, dar popas nu se îndură să facă. Străbate troiene înalte. În mersul ei aude freamătul codrilor. Se odihneşte o clipă în coliba filandezului, apoi în cea din crengi a cărbunarului. Uneori, neîntâlnind nicio fiinţă omenească pe o distanţă de mai multe mile, îşi face un culcuş de ramuri şi se odihneşte lângă rădăcina unui brad culcat la pământ.

În cele din urmă ajunge la ţintă. A parcurs cele douăzeci de mile. Pădurile se deschid şi ea vede nişte case cu ziduri roşii într-o curte înzăpezită. Râul EIV spumegă într-un şir de cascade mici şi majoreasa îşi dă seama, după zvonul bine cunoscut pe care îl aude, că se află la casa părintească.

Mama ei, care o vede venind ca o cerşetoare, precum îi fusese voia, îi iese în întâmpinare.

Ajungând aici, majoreasa se uită mereu în sus şi în jurul ei, vede uşa încuiată şi îşi dă seama unde se află. Simte că-şi va ieşi din minţi. Se aşază pe un scaun să se gândească şi să se odihnească. După o clipă însă porneşte iarăşi la drum, socoteşte din nou calea în coţi, în stânjeni, în jumătăţi de mile şi în mile, face câteva popasuri scurte în colibele finlandeze şi nu mai doarme nici noaptea, nici ziua până ce nu străbate iar cele douăzeci de mile.

De când a fost arestată, n-a închis ochii aproape de loc.

Cele două femei care au venit s-o vadă se uită la ea cu nelinişte.

Tânăra contesă îşi va aduce totdeauna aminte de priveliştea pe care a avut-o atunci în faţa ei. O va visa de multe ori şi se va trezi cu lacrimi în ochi şi cu plânsul pe buze.

Bătrâna majoreasă a decăzut îngrozitor. Părul i s-a rărit, iar din cozile subţiri ies smocuri desprinse. Obrajii i s-au scofâlcit, iar îmbrăcămintea îi atârnă în zdrenţe. Cu toate acestea, i-a rămas încă destul de mult din fala şi

maiestatea ei impunătoare, ca să nu inspire compătimire, ci mai degrabă, respect.

Contesa îşi aducea însă aminte mai ales de ochii ei duşi în fundul capului, care nu-şi pierduseră încă toată lumina inteligenţei, dar erau aproape gata să se stingă şi să scapere în chip sălbatic, îngrozindu-i pe cei care o priveau cu teama că bătrâna se va năpusti asupra lor dintr-o clipă în alta să-i muşte cu dinţii şi să-i sfâşie cu degetele.

După ce vizitatoarele au stat câtva timp acolo, majoreasa vine deodată în faţa tinerei contese şi o fulgeră cu o privire severă. Contesa se dă un pas înapoi şi o apucă de mână pe doamna Scharling.

Trăsăturile majoresei prind într-o clipă viaţă şi expresie, iar ochii văd lumea cu deplină înţelegere.

— O, nu! zice ea zâmbind. Situaţia mea, scumpă şi tânără doamnă, nu e încă atât de rea.

Le pofteşte apoi pe amândouă să ia loc, aşezându-se şi ea. Îşi ia un aer de măreţie ca în vremurile de altă dată, când trona la ospeţele fastuoase de la Ekeby sau la balurile strălucite de la reşedinţa guvernatorului din Karlstad. Uitând de zdrenţele din faţa lor şi de carcera în care se aflau, cele două femei n-o mai văd decât pe cea mai mândră şi mai bogată doamnă din Vărmland.

— Dragă contesă, zice majoreasa. Ce te-a îndemnat să părăseşti dansul, ca să vii la o bătrână nenorocită ca mine? Desigur că ai un suflet foarte bun.

Contesa Elizabet nu-i în stare să răspundă. Glasul ei e înăbuşit de emoţie. Răspunde în locul ei doamna Scharling, lămurind-o că tânăra contesă n-a putut dansa gândindu-se la ea.

— Dragă doamnă Scharling, răspunde majoreasa, am ajuns eu oare să stric bucuria celor tineri? Nu trebuie să mă plângi, contesă dragă, zise ea mai departe. Nu-s decât o bătrână răutăcioasă, care-mi merit soarta. Am făcut oare bine când am lovit-o pe mama mea?

— Nu, dar…

Majoreasa o întrerupe şi-i dezmiardă buclele aurii de pe frunte.

— O, copilă dragă! zice ea. Cum te-ai putut mărita cu nătărăul acela de Henrik Dohna?

— Îl iubesc totuşi.

— Văd cum stau lucrurile. Văd prea bine, răspunde majoreasa. Eşti o fată drăguţă, care plânge cu cei oropsiţi şi râde cu cei veseli, fiind obligată să spună „da” primului venit care-i zice: „te iubesc”. Da, da. Aşa-i. Du-te acum şi dansează, dragă contesă. Dansează şi veseleşte-te. Inima ta nu ştie ce-i răutatea.

— Vreau totuşi să fac ceva să-ţi vin în ajutor.

— Ascultă, copilă, răspunde majoreasa solemn. A fost odată la Ekeby o bătrână care ţinea în loc vânturile cerului. Ea acum e închisă, iar vânturile sunt slobode. E de mirare că ţara e bântuită de vijelii? Eu, care sunt bătrână, contesă, am prevăzut-o şi-o simt. Ştiu că vine asupra noastră furtuna lui Dumnezeu. O să vuiască deasupra ţărilor mari, ca şi deasupra celor mici şi uitate de El. Furtuna lui Dumnezeu nu uită pe nimeni. Ea vine asupra celor mari, ca şi asupra celor mici. E frumos să vezi cum vine furtuna lui Dumnezeu.

Bântuie pământul, furtună binecuvântată a Domnului 1 Glasuri din văzduh şi glasuri din ape, zvonuri de pretutindeni, faceţi să tune furtuna lui Dumnezeu, faceţi-o să împrăştie groaza în toate părţile! Să se abată asupra ţării vijelii cumplite, care să sfărâme zidurile vechi, să rupă lacătele ruginite, să surpe casele şubrede!

Ţara va fi cuprinsă de o mare nelinişte. Cuiburile mici vor cădea de pe ramuri. Cel de vultur se va prăbuşi de pe coama pinului cu o detunătură puternică. Până şi în cel de bufniţă din văgăuna muntelui va şuiera vântul cu limba lui de balaur.

Credeam că toate merg bine la noi, dar ne-am înşelat. E nevoie de furtuna lui Dumnezeu. Îmi dau seama şi de aceea nu mă plâng. Un singur lucru doresc: să mă pot duce la mama mea.

Majoreasa se opreşte deodată.

— Du-te acum, tânără dragă. Nu mai am vreme Trebuie să plec. Du-te şi fereşte-te de cel care călăreşte pe

norul vijeliei.

Bătrână porneşte apoi iarăşi la drum. Faţa i se crispează, ochii i se afundă. Contesa şi doamna Scharling sunt nevoite să se retragă.

Cum ajung în sala de dans, tânăra contesă se duce de-a dreptul la Gösta Berling.

— Îţi aduc salutări din partea majoresei, îi zice ea. Te aşteaptă s-o scoţi din închisoare.

— N-are decât să aştepte, contesă.

— Ajut-o, pentru Dumnezeu, domnule Berling I

Gösta priveşte încruntat.

— Nu! răspunde el. De ce s-o ajut? N-am de ce să-i fiu recunoscător. Tot ce-a făcut pentru mine a fost spre distrugerea mea.

— Totuşi, domnule Berling…

— Dacă n-ar fi existat ea, zice el apoi cu pornire, aş dormi azi în pădurile fără sfârşit. Sunt oare dator să-mi risc viaţa pentru că m-a făcut cavaler la Ekeby? Crezi poate, contesă, că favoarea asta mi-a adus cine ştie ce glorie?

Tânăra contesă, se îndepărtează de Costa fără să-i răspundă. E supărată.

Se duce la locul ei cu cele mai rele impresii despre cavaleri. Au venit acolo cu cornuri şi cu viori, să cânte din ele până ce părul din arcuşuri se va rupe pe strune, dar nu se gândesc că acordurile lor răsună în gherla mizerabilă a unei prizoniere. Au venit acolo să danseze până ce li se vor toci tălpile încălţămintei, dar nu se gândesc că bătrâna lor binefăcătoare le vede umbrele învârtindu-se prin geamurile aburite. Ce rea şi haină e lumea! Cât de îndurerat e sufletul tinerei contese, la gândul restriştii şi obidei!

După câteva clipe, Gdsta vine s-o invite la dans.

Ea refuză cu hotărâre.

— Nu vrei să dansezi cu mine, contesă? întreabă el, înroşindu-se la faţă.

— Nici cu dumneata, nici cu vreun alt cavaler de la Ekeby, răspunde ea.

— Nu suntem, va să zică, demni de această onoare?

— Nu de onoare e vorba, domnule Berling. Nu-mi face însă nicio plăcere să dansez cu cei care n-au sentimentul recunoştinţei.

Cu o piruetă, Gösta s-a şi întors în altă parte.

Scena a fost auzită şi văzută de multă lume. Toţi îi dau dreptate contesei. Ingratitudinea şi nesimţirea cavalerilor a stârnit o indignare generală.

În zilele acelea însă, Gösta Berling era mai primejdios decât o fiară sălbatică în pădure. După ce se întorsese acasă de la vânătoare şi n-o mai găsise pe Marianne, inima îi fusese rănită. Era capabil de orice afront, în stare să facă oricui cel mai mare rău.

Dacă îi este voia aşa, îşi zise Gösta în sinea lui, i se va împlini dorinţa, dar pe propria ei piele. Tinerei contese îi plac răpirile. Va simţi plăcerea răpirii cu vârf şi îndesat. Tot e dornic el de o aventură. De o săptămână se frământă din pricina unei femei. Asta ar putea să mai dureze încă multă vreme. Chemându-l pe colonelul Beerencreutz pe robustul căpitan Kristian Bergh şi pe tembelul văr Kristofer, care nu pregetă niciodată când e vorba de o aventură zvăpăiată, se sfătuieşte cu ei cum să răzbune onoarea jignită a cavalerilor.

Petrecerea a luat sfârşit. În curte e un şir lung de sănii. Bărbaţii îşi pun blănurile pe ei, iar femeile îşi caută hainele în vălmăşagul din vestiar.

Tânăra contesă e grăbită să plece de la acel bal detestabil. Gata îmbrăcată printre cele dintâi, stă zâmbitoare în mijlocul sălii, uitându-se la confuzia din jurul ei. Deodată se deschide uşa şi în prag se iveşte Gösta Berling.

Niciun bărbat nu avea dreptul să pătrundă în vestiar. Bătrânele erau cu capetele descoperite, după ce îşi scoseseră scufiile cu care erau împodobite, iar femeile tinere îşi suflecaseră rochiile sub blănuri, ca să nu li se strice volanele pe drum.

Fără a lua totuşi în seamă strigătele de protest. Gösta Berling se repede la contesă, o ia în braţe, ieşi cu ea în

vestibul şi apoi afară pe scară. Ţipetele de uimire ale femeilor nu-l opresc nicio clipă. Când ele vin în grabă pe urma lui, îl văd urcându-se la repezeală într-o sanie, cu tânăra contesă în braţe. Aud apoi vizitiul plesnind din bici şi văd calul luând-o din loc. îl recunosc pe vizitiu. E Beerencreutz. Recunosc şi calul. E Don Juan. Îngrijorate adânc de soarta contesei, îi cheamă pe bărbaţi. Aceştia nu pierd multă vreme cu întrebările şi dau năvală la sănii. Cu contele în frunte, pornesc toţi în urmărirea răpitorului de femei.

În sania lui, Gösta o ţine strâns în braţe pe tânăra contesă. A uitat de toate necazurile şi, zăpăcit de vraja aventurii, cântă cu toată puterea un cântec despre dragoste şi trandafiri.

11 – Povestea lui Gösta Berling

O ţine strâns în braţe pe contesă, dar aceasta nu încearcă de loc să scape. Chipul ei alb şi nemişcat stă lipit de pieptul lui Costa Berling.

Ce poate să facă un bărbat când are lângă el, atât de aproape, un chip palid şi deznădăjduit de femeie, când îi vede părul bălai, care de altfel îi umbreşte fruntea albă şi strălucitoare, şi când pleoapele i-au acoperit lumina ochilor ştrengăreşti? Ce poate să facă un bărbat când buzele rumene pălesc sub privirile lui?

Nu poate să facă, fireşte, decât să sărute buzele cele palide, ochii cei închişi şi fruntea cea albă.

Tânăra femeie se trezeşte însă şi se smuceşte. Parcă-i un resort întins. Gösta e nevoit să lupte din răsputeri ca s-o oprească să nu sară din sanie, până ce contesa, învinsă şi tremurătoare, e pironită într-un colţ.

— Ascultă 1 îi zice Gösta foarte liniştit lui Beerencreutz. Contesa e a treia femeie pe care eu şi Don Juan am răpit-o în iarna asta. Celelalte s-au prins însă de gâtul meu şi m-au copleşit cu sărutări, pe când asta nu vrea nici să fie sărutată, nici să danseze cu mine. Ai putea să fii om cuminte, dragă Beerencreutz, cu o astfel de femeie?

Când însă Gösta ieşea din curte, când femeile strigau şi bărbaţii înjurau, când zurgălăii sunau şi bicele plesneau, în toiul acelor ţipete şi al acelei învălmăşeli, paznicii majoresei îşi pierduseră cumpătul.

— Ce s-o fi întâmplat? îşi ziceau. Ce-o fi cu strigătele astea?

— A plecat. A luat-o cu el.

Cei doi paznici o luară la fugă bezmetici, fără să se încredinţeze mai întâi dacă plecase majoreasa ori altcineva. Norocul lor a fost că s-au urcat într-o sanie care a şi pornit cu toată iuţeala. Au mers aşa mult şi bine până ce şi-au dat seama pe cine urmăreau.

Berg şi vărul Kristofer s-au dus însă liniştiţi la uşă, au spart lacătul şi i-au dat drumul majoresei.

— Sunteţi liberă, doamnă majoreasa, îi ziseră ei.

Prizoniera a ieşit afară, s-a urcat într-o sanie şi a plecat neurmărită. Nimeni nu ştia încotro se ducea.

Don Juan cobora cu repeziciune dealul de la Broby spre apa îngheţată a lacului Lov. Mândrul armăsar zbura ca o pasăre. Vântul rece biciuia obrajii călătorilor. Zurgălăii sunau, iar luna şi stelele străluceau pe cer. Zăpada albă-sinilie sclipea în reflexele ei.

Gösta Berling simte redeşteptându-se în el gânduri poetice.

— Asta-i viaţa, Beerencreutz, zise el. După cum Don Juan alergă cu această femeie, tot aşa goneşte şi vremea cu omul. Tu eşti necoia care mână la drum. Eu sunt dorinţa care captivează voinţa. Lipsită de orice putere, aceasta coboară la vale mereu.

— Lasă vorba! strigă Beerencreutz. Nu vezi că suntem urmăriţi?

Plesnind din bici, vizitiul mână calul într-o goană nebună.

— Colo-s lupii, aici e prada! exclamă Gösta. Don Juane, băiatul meu drag, închipuie-ţi că eşti un pui de elan. Avântă-te prin tufişuri, treci prin mlaştini, sari de pe stâncă în apa limpede a lacului, înoată prin ea curajos şi cu frimţea sus, şi dispari, dispari în bezna mântuitoare a

codrului de brazi. Aleargă, Don Juane, bătrâne răpitor de femei! Aleargă ca un pui de elan!

Inima lui sălbatică se umple de bucurie în această goană desperată. Strigătele celor care îl urmăresc sunt pentru el cântece de veselie. Inima lui sălbatică se umple de bucurie, când simte trupul contesei tremurând de spaimă şi-i aude dinţii clănţănind.

Deodată Gösta slăbeşte cercul de fier cu care a strâns-o până acum. Se ridică în picioare în sanie şi-şi agită căciula.

— Sunt Gösta Berling, strigă el, stăpânul a zece mii de sărutări „a treisprezece mii de scrisori de dragoste. Trăiască Gösta Berling! Cine e-n stare să-l prindă?

În clipa următoare îi şopteşte contesei la ureche:

— Nu-i drumul bun? Nu-i plăcută călătoria? Dincolo de Lov e lacul Văner. După Văner e marea. Pretutindeni, întinderi nesfârşite de gheaţă, iar mai departe o lume strălucitoare. Pe gheaţă se aud tunete, în urma noastră strigăte asurzitoare. Pe cer lucesc stelele, înaintea noastră sună zurgălăii. Înainte! Tot înainte! Îţi place călătoria noastră, tânără şi frumoasă doamnă?

Gösta n-o mai ţine strâns. Contesa îl respinge cu violenţă.

După o clipă. Gösta cade în genunchi la picioarele ei.

— Sunt un mare ticălos, contesă. Nu trebuia să mă scoţi din fire. Stăteai mândră şi credeai că niciodată n-o să te poată atinge o mină de cavaler. Cerul şi pământul te iubesc. Nu trebuia să măreşti povara celor pe care cerul şi pământul îi dispreţuiesc.

Gösta îi ia mâinile şi le apropie de faţa lui.

— O! Dacă ţi-ai da seama, zise el, ce înseamnă să fii un om osândit! Nimeni nu te întreabă ce faci. Nimeni!

În aceeaşi clipă, observă că tânăra contesă e cu mâinile goale. Scoate din buzunar nişte mănuşi blănite şi i le pune pe degete. Apoi deodată se linişteşte. Stă la locul lui în sanie, cât mai departe de tovarăşa de drum.

— Nu-ţi fie teamă, contesă, zice el. Vezi doar încotro mergem şi-ţi dai seama acum că nu avem de gând să-ţi

facem niciun rău.

Contesa, care aproape înnebunise de groază, vede acum că trecuseră lacul şi că Don Juan urca dealurile de la Borg.

Cei doi cavaleri opresc calul la scara conacului contelui şi o ajută pe contesă să coboare din sanie la uşa căminului ei.

Când se vede însă înconjurată de slugile care i-au ieşit repede în întâmpinare, contesa îşi recapătă curajul şi prezenţa de spirit.

— Ai grijă de cal, Andersson, îi spuse ea vizitiului. Adresându-se apoi cavalerilor: După ce m-aţi adus acasă, poftiţi, vă rog, puţin înăuntru. Vine şi contele îndată.

— Dacă doriţi, contesă, răspunde Gösta, coborând din sanie.

Beerencreutz lasă hăţurile din mână fără să pregete nici măcar o clipă. Tânăra contesă trece însă înaintea lor şi-i conduce în salon cu o răutate anevoie ascunsă.

Contesa crezuse că cei doi cavaleri vor şovăi când le va propune să-l aştepte pe soţul ei. Nu ştiau de bună seamă ce om straşnic şi drept era el. Nu se temeau de răzbunarea pe care avea să şi-o ia împotriva celor care o luaseră pe sus şi o siliseră să plece cu sania în tovărăşia lor. Voia să-l audă interzicându-le să-i mai calce cândva pragul casei. Voia să-l vadă chemând slugile să le arate uşa ca unor oameni care n-aveau să mai intre în conacul de la Borg. Voia să-l audă exprimându-şi dispreţul, nu numai pentru fapta de care se făcuseră vinovaţi faţă de ea, dar şi pentru felul în care o trataseră pe bătrâna majoreasă, binefăcătoarea lor.

Contele, care era pentru dânsa numai tandreţe şi atenţie, avea să se ridice împotriva prigonitorilor ei cu toată străşnicia pe care o meritau. Dragostea trebuia să-i aprindă vorbele. El, care o ocrotea şi o stima ca pe o fiinţă mai gingaşă decât oricare alta, nu avea să rabde ca nişte oameni brutali să se năpustească asupra ei ca păsările de pradă asupra unei vrăbii. Ardea de setea de răzbunare.

Beerencreutz, colonelul cu mustaţa albă şi deasă,

intră semeţ în sufragerie şi se duse întins spre cămin, în care ardea totdeauna focul când se întorcea contesa de la o petrecere.

Gösta rămase pe întuneric la uşă şi se uita la contesă în timp ce slugile o ajutau să-şi scoată blana. Privind-o pe tânăra femeie, se simţea fericit cum nu mai fusese de mulţi ani. Era convins ca de o revelaţie, deşi nu-şi dădea seama cum descoperise acest lucru, că fiinţa pe care o contempla avea sufletul cel mai frumos. Fusese legat şi adormit vreme îndelungată, dar acum avea să iasă la lumină. Era nespus de bucuros că descoperise puritatea, bunătatea şi nevinovăţia din fundul inimii contesei. Fu cât pe ce să râdă de ea văzând-o că părea supărată, cu obrajii aprinşi şi cu sprâncenele încruntate.

„Habar n-ai cât eşti de blândă şi de bună”, îşi zise el.

Latura fiinţei ei care era întoarsă spre lumea, simţurilor, gândea Gösta, nu trebuia să dea niciodată deplină dreptate eului ei. Din acea clipă însă, Gösta Berling trebuia să fie servitorul ei, aşa cum e dator cineva să slujească tot ce e frumos şi divin. Da, nu trebuia să se căiască de loc că fusese atât de violent puţin mai înainte. Dacă ea nu s-ar fi temut atât de mult, dacă nu l-ar fi respins cu atâta asprime, dacă el n-ar fi băgat de seamă cât de frământată era toată fiinţa ei din cauza purtării lui grosolane, n-ar fi ştiut niciodată ce suflet nobil şi ales avea contesa.

Niciodată înainte nu crezuse acest lucru. Gösta nu-i cunoscuse decât plăcerea dansului şi veselia. Cum se putuse ea oare mărita cu prostănacul de conte Henrik?

Da, de acum înainte va fi sclavul ei până la moarte, va fi câinele şi robul ei, cum obişnuia să spună căpitanul Kristian, şi nimic mai mult.

Gösta Berling stătea acolo la uşă şi, cu mâinile împreunate, oficia un fel de slujbă religioasă. Din ziua în care simţise prima oară deasupra lui flacăra inspiraţiei, nu mai încercase în suflet o astfel de evlavie. Rămase netulburat, deşi contele Dohna intrase în casă cu o mulţime de oameni care înjurau şi blamau purtarea

cavalerilor.

Îl lăsă pe Beerencreutz să înfrunte singur vijelia. Acesta, ca omul încercat în multe aventuri, stătea lângă cămin foarte liniştit. Cu piciorul aşezat pe grătar, cu cotul rezemat pe genunchi şi cu bărbia rezemată pe mână, se uita senin la cei care dădeau buzna în casă.

— Ce-nseamnă asta? se răsti contele la el.

— Înseamnă, răspunse Beerencreutz, că, atâta vreme cât se găsesc femei pe pământ, se găsesc şi idioţi care joacă precum le cântă ele.

Tânărul conte se roşi la faţă.

— Te-am întrebat ce-nseamnă asta, repetă el.

— Asta mă-ntreb şi eu, răspunse bătrânul cavaler în bătaie de joc. Mă-ntreb de ce nu vrea soţia contelui Henrik Dohna să danseze cu Gösta Berling.

Contele se întoarse întrebător spre soţia lui.

— N-am putut, Henrik, izbucni ea. N-am putut dansa nici cu el, nici cu vreunul dintre ei. M-am gândit la majoreasa, pe care o lăsase să se ofilească în temniţă.

Micul conte îşi îndreptă trupul ţeapăn, ridicându-şi capul de om bătrân.

— Noi, cavalerii, zise Beerencreutz, nu îngăduim nimănui să ne insulte. Cine nu vrea să danseze cu noi, trebuie să se plimbe în sanie cu noi. Contesa n-a păţit nimic, încât chestiunea s-a rezolvat.

— Nu! zise contele. Nu s-a rezolvat. De faptele soţiei mele, eu răspund. Întreb prin urmare de ce Gdsta Berling nu mi-a cerut mie satisfacţie, dacă l-a jignit soţia mea.

Beerencreutz zâmbi.

— Asta întreb! repetă contele.

— Vulpea oare cere voie să fie jupuită de piele? zise Beerencreutz.

Contele îşi puse mâna pe pieptul său îngust.

— Lumea zice că-s om drept, izbucni ei. Îmi pot judeca slugile. De ce n-aş putea s-o judec şi pe soţia mea? Cavalerii n-au dreptul să judece. Anulez pedeapsa pe care i-au dat-o ei. Această pedeapsă n-a existat. Mă înţelegeţi, domnii mei? N-a existat.

Contele rosti aceste cuvinte în falset. Beerencreutz aruncă o privire asupra celor de faţă. Nu era unul din câţi intraseră în casă odată cu contele, fie că îl chema Sintram, Daniel Bendix sau Dahlberg, fie că îl chema altfel, să nu se uite zâmbind cum îl măsura pe prostănacul de conte Henrik Dolina.

Tânăra contesă nu se dumeri imediat. Ce urma să fie anulat? Zbuciumul ei, felul în care cavalerii îi maltrataseră trupul gingaş, cântecul sălbatic, cuvintele sălbatice, sărutările pătimaşe? Toate astea nu avuseseră oare loc? Zeiţa amurgului nu avea nicio putere de stăpânire în acea seară?

— Dar, Henrik…

— Taci! îi zise el, luând o poziţie dârză ca să rostească sentinţa de condamnare. Tu, care eşti femeie, cum ai îndrăznit să te faci judecătoarea unor bărbaţi?

Tu, care eşti soţia mea, cum ai putut jigni pe un om căruia eu îi strâng mâna? Ce te priveşte pe tinş că majoreasa a fost arestată de către cavaleri? N-au avut ei dreptate? Tu habar n-ai cită indignare clocoteşte în sufletul unui bărbat când aude vorbindu-se despre necredinţa femeilor. Ori poate ai de gând să apuci şi tu pe drumuri greşite, de vreme ce iei apărarea unei astfel de femei?

— Dar, Henrik…

Contesa se tânguia ca un copil şi-şi întindea braţele ca să conjure cuvintele aspre ale soţului. Nu auzise poate niciodată vorbe atât de grele împotriva ei. Se simţea atât de părăsită între acei oameni nemiloşi, iar acum îi era împotrivă şi singurul apărător pe care-l avea. Inima ei nu va mai fi niciodată în stare să îndrepte lumea.

— Dar, Henrik. tu ar trebui să mă aperi!

Gösta Berling era atent acum, însă prea târziu. Nu ştia de fapt ce să facă. Ţinea la contesă, dar nu cuteza să se amestece între bărbat şi soţie.

— Unde-i Gösta Berling? întrebă contele.

— Sunt aici, răspunse Gdsta, făcând o încercare jalnică să împace lucrurile. Voiai să spui ceva. dar adormisem. Cred că ar fi bine să ne ducem acasă şi să vă

lăsăm să vă odihniţi.

— Ascultă, Costa Berling. Deoarece contesa a refuzat să danseze cu tine, eu îi poruncesc să-ţi sărute mâna şi să-ţi ceară iertare.

— Dragă conte Henrik, zise Gösta zâmbind, nu există o mână de bărbat vrednică de sărutarea unei femei tinere. Ieri mâna mea era roşie de sângele unui elan pe care l-am împuşcat. Astă-noapte era neagră de funingine în urma unei încăierări cu un cărbunar. Ai rostit o sentinţă nobilă şi mărinimoasă. Satisfacţia pe care mi-ai dat-o îmi ajunge. Să mergem, Beerencreutz!

Contele i se puse în cale.

— Nu pleca! zise el. Soţia mea trebuie să-mi dea ascultare, ca să ştie pe viitor ce înseamnă a te lăsa condus de o voinţă arbitrară.

Costa încremeni. Contesa se îngălbenise la faţă, dar nu se urnea.

— Fă ce ţi-am spus, zise contele.

— Nu pot, Henrik.

— Ba poţi! se răsti contele. Poţi. Ştiu însă ce vrei tu. Vrei să mă sileşti să mă bat cu el, pentru că eşti capricioasă şi nu ţi-s dragi ochii lui. Bine! Dacă tu nu vrei să-i dai satisfacţie, atunci i-o voi da eu. Vouă, femeilor, vă place totdeauna să vedeţi bărbaţi ucişi de dragul vostru. Greşeala e a ta, dar nu vrei s-o ispăşeşti. Atunci voi ispăşi-o eu. Mă voi bate în duel, contesă. Peste câteva ceasuri voi fi un cadavru într-un lac de sânge.

Contesa se uită lung la el. îl văzu aşa cum era: prost, laş, lipsit de mândrie şi de orgoliu, omul cel mai jalnic.

— Linişteşte-te! îi zise ea, rece ca gheaţa. Voi face cum spui tu.

Atunci Gösta Berling îşi pierdu cumpătul.

— Nu-ţi dau voie, contesă. Nu! Eşti o copilă slabă şi nevinovată şi nu se cuvine să-mi săruţi mina. Ai un suflet atât de curat şi de frumos. N-o să mai apar niciodată în apropierea ta. O, niciodată. Eu nu aduc decât moartea şi pierzania celor buni şi nevinovaţi. Nu te vei apropia de mine. Mi-e teamă de tine ca focul de apă. Nu-ţi dau voie

să-mi săruţi mina.

Îşi duse apoi mâinile la spate.

— Pentru mine e totuna, domnule Berling. E totuna acum. Iartă-mă, te rog, şi dă-mi voie să-ţi sărut mâna!

Gösta stătea tot cu mâinile la spate. Se uită împrejur şi se apropie de uşă.

— Dacă nu primeşti satisfacţia pe care ţi-o oferă soţia mea, trebuie să te baţi cu mine în duel, Gösta Berling. Afară de asta, voi fi nevoit să-i dau altă pedeapsă şi mai grea.

Contesa dădu din umeri.

— E nebun din cauza laşităţii, şopti ea. Intră-i în voie. Umilirea mea nu înseamnă nimic. Doar ai dorit-o tot timpul.

— Am dorit-o eu? Crezi că am dorit-o? Dacă nu voi mai avea mâini de sărutat, o să te convingi că n-am dorit aşa ceva, izbucni el.

Gösta se repezi la cămin şi-şi băgă mâinile în jar. Flacăra le învălui, zbârcindu-i e pielea şi făcând să le trosnească unghiile. În aceeaşi clipă, însă, Beerencreutz îl luă de ceafă şi-l trânti pe duşumea. Gösta se poticni de un scaun şi se aşeză pe el. Aproape că se ruşina de prostia lui. Nu va crede contesa că el voise numai să facă pe grozavul? Gestul lui faţă de atâta lume nu putea să fie interpretat decât ca o fanfaronadă stupidă. Nu era nici urmă de primejdie.

În clipa în care voi să se ridice, contesa era în genunchi lângă el. Ea îl apucă de mâinile înroşite şi pline de funingine, uitându-se la ele.

— Vreau să le sărut, izbucni ea, până ce nu vor începe să te doară.

Văzând băşicile care se ridicau sub pielea arsă, ochii contesei se umplură de lacrimi.

Gösta Berling rămase astfel pentru ea revelaţia unei măreţii nebănuite. Cum se puteau întâmpla astfel de lucruri în lumea asta? Cum era cu putinţă să facă cineva un astfel de gest de dragul ei? Ce fel de om era acesta, în stare să facă orice, fie bine, fie rău, omul faptelor mari, al

cuvintelor răsunătoare, al isprăvilor strălucite? Un erou, croit din altă stofă decât aceea din care erau croiţi alţii! Rob al unui capriciu, al plăcerii de o clipă, sălbatic şi îngrozitor, dar cu o putere uriaşă care nu se sfia şi nu se temea de nimic.

Fusese atât de amărâtă toată seara! Nu văzuse decât cruzime şi laşitate. Acum uitase tot. Tânăra contesă era iarăşi veselă şi dornică de viaţă. Zeiţa amurgului fusese biruită. Tânăra contesă vedea razele de soare şi ¡culorile luminând lumea.

Iată-ne în aceeaşi noapte, în aripa cavalerilor. Toţi îl blestemau pe Gösta Berling. Bătrânii voiau să doarmă, dar nu era chip. Gösta nu-i lăsa în pace. Zadarnic trăseseră poloagele şi stinseseră lumina. Gösta trăncănea: mereu.

El le spuse ce înger era tânăra contesă şi cât de mult o adora. Voia să fie sclavul ei. Era mulţumit acum că-l părăsiseră toţi. Putea să-i dedice contesei toată viaţa. Ea îl dispreţuia, firește. Era însă bucuros să poată sta la picioarele ei ca un câine credincios.

Văzuseră ei insula Lag de pe lacul Lov? O văzuseră dinspre miazăzi, unde stânca aspră se înalţă prăpăstios din apă? O văzuseră dinspre miazănoapte, unde coboară spre lac în pantă lină şi unde bancurile de nisip, acoperite cu brazi mari şi falnici, şerpuiesc la suprafaţa apei, alcătuind cele mai minunate lăculeţe? Colo sus, în vârful prăpăstios al stâncii, unde se mai văd rămăşiţele unei vechi cetăţi de piraţi, va clădi Gösta un castel pentru contesă, un castel de marmură. Trepte largi, la care să poată acosta corăbii în flamură, vor fi săpate în stâncă până la lac. Castelul va avea săli strălucitoare şi turnuri înalte cu vârfuri aurite. Va fi o locuinţă potrivită pentru tânăra contesă. Vechea cocioabă de lemn de pe promontoriul Borg nu era vrednică de ea.

După ce sporovăi astfel o bucată de vreme, câte unul din cavaleri începu să tragă la aghioase după poloagele cu pătrăţele galbene. Cei mai mulţi însă bombăneau şi se plângeau de Gösta şi de nebunia lui.

— Fraţilor, le zise el atunci cu glas solemn, văd

pământul verde acoperit cu clădiri omeneşti sau cu ruinele lor. Piramidele apasă pământul, turnul lui Babei a străpuns norii, templele frumoase şi cetăţile sure s-au ridicat din temelii de piatră. Din tot ce au clădit însă mâinile omului, ce n-a căzut sau nu va cădea? Fraţilor, aruncaţi mistriile, pietrele şi cărămizile. Lepădaţi-vă şorţurile de zidari şi începeţi a clădi castelele luminoase ale viselor! Ce nevoie are spiritul de temple de piatră şi de lut? Învăţaţi-vă să zidiţi castelele nepieritoare ale viselor şi ale închipuirii 1

Gösta se duse apoi râzând la culcare.

Nu mult după aceste întâmplări, contesa află că majoreasa îşi recăpătase libertatea şi-i pofti pe cavaleri la un ospăţ.

De atunci se legă între ea şi Gösta Berling o lungă prietenie.

Capitolul XI – Poveşti fantastice

Dragi copii! Lucruri noi n-am de povestit pentru voi, ci numai vechi, aproape uitate. Sunt poveşti auzite de mine în copilărie din gura bunicii cu părul alb, în jurul căreia cei mici ne strângeam roată în camera noastră, şezând pe scăunele s-o ascultăm. Altele le-am auzit la bucătărie, unde slugile şi ţăranii stăteau la taifas la gura sobei, în timp ce le ieşeau aburi din hainele ude şi întindeau unt pe felii groase de pâine cu nişte cuţite scoase din tocul de piele pe care-l purtau atârnat la gât. Iar altele mi-aduc aminte că le spuneau domnii mai în vârstă din salon, tolăniţi în fotolii comode, care vorbeau despre vremurile de altă dată, înviorați de grogul fierbinte.

Dacă vreunul dintre copiii care ascultaseră cele spuse de bătrâna povestitoare, de muncitori sau de domnii mai în vârstă se ducea la fereastră într-o seară de iarnă, el nu vedea în zare nori, ci numai cavaleri care alergau pe tăriile cerului în sănii trase de câte un cal. Pentru el, lumânările de ceară care ardeau în vechiul conac de la Borg, la capătul limbii de pământ de pe lacul Lov, erau stelele aprinse pe cer, iar vârtelniţa care zbârnâia în odaia de alături era pusă în mişcare de către bătrâna Ulrika Dillner. Căci mintea copilului era plină de chipuri de

oameni din vremea de demult… Viaţa şi închipuirea lui erau pline de acele imagini.

Dacă un copil ca ăsta cu mintea încărcată de basme era trimis în cămara întunecoasă din podul casei să aducă fuior de in sau niscaiva pesmeţi, picioruşele lui dădeau zor să coboare mai repede scara şi să ajungă la bucătărie prin vestibul. Căci acolo, sus, pe întuneric, se gândise numai la poveştile pe care le auzise despre răutăciosul proprietar de forjă de la Fors, despre cel care-şi vânduse sufletul necuratului.

Ţărâna răutăciosului Sintram se odihneşte de multă vreme în cimitirul din Svartsjo, dar nimeni nu crede că sufletul lui a fost primit de Dumnezeu, cum stă scris pe lespedea mormântului său.

De când era în viaţă, în după-amiezile lungi şi ploioase de duminică, se oprea în faţa casei lui un cupeu tras de nişte cai negri. Din el cobora un domn elegant, îmbrăcat în haine negre, şi intra să-l ajute pe stăpânul casei cu jocuri de cărţi şi de zaruri să-şi petreacă vremea care se scurgea pentru el în cea mai dezolantă monotonie. Jocurile ţineau până hăt-târziu după miezul nopţii; iar când străinul se ridica de la masă în zorii zilei, nu pleca fără să lase în urma lui o amintire funestă.

Sosirea lui Sintram era anunţată oriunde de către duhurile rele. Acestea intrau în curţile oamenilor, plesneau din bice, făceau gălăgie pe scară, deschideau şi închideau uşile, trezind din somn câinii şi oamenii. Ei însă nu vedeau pe nimeni. Totul era închipuire.

Groaznici sunt oamenii stăpâniţi de duhuri rele!

Ce rost avea oare dulăul acela negru care se arăta la Fors pe vremea lui Sintram? Avea nişte ochi fioroşi şi scăpărători şi gâfâia scoţându-şi limba plină de sânge. Într-o zi, pe când slugile mâncau la bucătărie, a venit la uşă, începând s-o zgreapţăne cu labele. Femeile ţipau îngrozite, dar un servitor mai voinic a luat un lemn aprins de pe vatră, a deschis uşa şi l-a trântit în botul dulăului.

Câinele a luat-o atunci la fugă urlând. Din gură îi ieşea foc şi fum, iar împrejurid lui scăpărau scântei.

Urmele pe care le lăsa erau luminoase ca nişte flăcări.

Nu era, afară de asta, ciudat şi fioros că, de câte ori stăpânul de la Fors se întorcea acasă de la drum, avea înhămate la trăsură alte animale? La plecare mâna cai, iar noaptea când venea înapoi avea tauri negri. Oamenii care locuiau aproape de marginea drumului le vedeau coamele mari şi negre când trecea Sintram pe acolo, îi auzea mugind şi se speriau de scânteile pe care copitele şi rotile trăsurii le scăpărau izbindu-se de pietrişul de pe şosea.

Da, picioruşele copilului alergau grăbite când se coborau din podul întunecos. Ce-ar fi fost pentru el dacă cel al cărui nume nu se poate spune s-ar fi ivit dintr-un colţ întunecos? Cine putea să fie sigur? El nu se arăta numai celor răi. Nu-l văzuse oare şi Ulrika Dillner? Nu povestea ea şi Anna Stjämhok că-l văzuseră cu ochii lor?

Tineri dragi, care dansaţi şi care petreceţi! Vă rog din suflet să dansaţi cu multă băgare de seamă şi să râdeţi cât mai puţin zgomotos. Voi nu ştiţi ce nenorocire poate aduce faptul că pantofii voştri de mătase cu talpă subţire au călcat pe o inimă simţitoare, în loc să calce pe lemnul tare al parchetului. Voi habar n-aveţi că râsul vostru vesel şi argintiu poate aduce un suflet la desperare.

S-a întâmplat ca picioarele tineretului să calce prea tare pe inima bătrânei Ulrika Dillner şi ca râsetele lui să-i pară prea insolente, căci deodată ea s-a simţit cuprinsă de dorinţa nestăpânită de a se bucura de privilegiile şi de demnitatea unei femei măritate. După multe stăruinţe depuse de către răutăciosul Sintram, ea primi să-l urmeze ca soţie la Fors, despărţindu-se de vechii prieteni de la Berga, de îndeletnicirile ei dragi, de munca ei harnică pentru a-şi câştiga pâinea de toate zilele.

Căsătoria se făcuse la repezeală. Sintram ceruse mâna bătrânei pe vremea Crăciunului, iar în luna februarie a şi avut loc nunta. În anul acela Anna Stjämhok locuia la căpitanul Uggla. Putând-o înlocui foarte bine pe bătrâna Ulrika, aceasta a plecat fără mustrări de cuget să-şi cucerească titlul de doamnă.

Fără mustrări de cuget, dar nu şi fără regrete. Locul

unde se ducea nu-i rezerva nicio bucurie. Acolo erau încăperi spaţioase, bântuite de duhuri rele. Cum se întuneca, o treceau fiori şi o cuprindea spaima. Biata femeie se topea mereu de nostalgie.

Lungile după-amiezi de duminică erau pentru ea un chin nespus. Nu mai luau sfârşit nici ele, nici gândurile negre care o frământau.

Într-o zi din luna martie, văzând că Sintram nu se întorsese de la biserică până la amiază, s-a urcat sus în salon şi s-a aşezat la clavecin. Acesta era unica ei mângâiere. Moştenire de la părinţi, avea zugrăvit pe capacul alb de lemn un flăcău care cânta din fluier şi o păstoriţă. Oricând avea un alean pe suflet, se tânguia în faţa acelui clavecin care-i înţelegea durerea.

Oricât ar părea de nostim faţă de amărăciunea ei, bătrâna Ulrika a început să cânte o polcă. Altceva nici nu ştia. O învăţase cu mult înainte de a pune mina pe făcăleţ şi pe satâr şi-i rămăsese în vârful degetelor. Altceva decât acea polcă nu era în stare să cânte: nici vreun marş funebru, nici vreo sonată plină de pasiune, nici vreun cântec popular de jale.

De câte ori se destăinuia clavecinului, nu cânta decât acea polcă, fie că plângea, fie că râdea. O cântase la nuntă, o cântase când venise prima oară la Fors în casa ei, o cânta şi acum.

Strunele clavecinului îi înţelegeau durerea şi nefericirea.

Drumeţii care ar fi trecut pe acolo şi ar fi auzit polca ar fi putut să creadă că răutăciosul proprietar de forjă dădea un bal pentru vecini şi rubedenii. Atât de veselă era muzica ei. Peste măsură de veselă şi de plină de avânt. Cu aceeaşi polcă adusese Ulrika pe vremuri bucuria în casa de la Berga şi alungase foamea din ea. Cine o auzea se şi ridica să se prindă la dans. Polca dezmorţea mădularele încleştate de reumatism şi-i ademenea pe cavalerii octogenari să-şi caute partenere. O lume întreagă ar fi fost în stare să danseze auzind acordurile vesele ale acelei polci.

Bătrâna Ulrika plângea însă acum.

Ştia că era înconjurată de slugi ursuze şi de animale turbate. Îi era dor de chipuri prietenoase şi de guri zâmbitoare. Cu tonurile ei voioase, vechea polcă avea menirea să-i tălmăcească dorul acela nebun.

Lumea nu se putuse deprinde cu ideea că ea era doamna Sintram. Toţi îi ziceau domnişoara Dillner. Poate că melodia polcii tălmăcea acum regretul ei că se lăsase ispitită de dorinţa vanitoasă de a-şi cuceri titlul de doamnă.

Bătrâna Ulrika şedea la clavecin şi cânta cu toată pasiunea. Cu acordurile polcii voia parcă să înăbuşe glasurile de jale ale ţăranilor săraci, blestemele plugarilor obijduiţi, rânjetele slugilor arogante, dar mai presus de toate ruşinea de a fi soţia unui om rău.

Gösta Berling dansase cu tânăra contesă Dohna în acordurile aceleiaşi polci, ca şi Marianne Sinclaire cu numeroşii ei admiratori, ca şi majoreasa de la Ekeby pe vremea când trăia încă frumosul Altringer. Bătrâna Ulrika vedea acum în jurul ei vârtejul tuturor acelor perechi unite prin frumuseţe şi tinereţe. Un torent de veselie curgea parcă de la ele spre ea şi de la ea spre ele. Polca ei le făcea doar obrajii să se îmbujoreze şi ochii să strălucească. Era despărţită însă acum de toate acele imagini. De aceea cânta cu şi mai multă însufleţire. Cânta să înăbuşe răsunetul atâtor amintiri frumoase, dar şi ca să-şi alunge teama.

Tremura de groază când vedea dulăul cel negru sau auzea slugile şoptind despre taurii negri. Ca să-şi alunge teama, cânta polca mereu.

Observă atunci că soţul ei a venit acasă. I! aude intrând în salon şi aşezându-se în scaunul legănător. Simte atât de bine legănatul scaunului, după scârţâit, încât nici nu se întoarce să se uite la soţul ei.

Scaunul se leagănă tot timpul cât ea cântă. Apoi ea nu mai aude tonurile polcii, ci numai legănatul.

Sărmana Ulrika! Ce fiinţă chinuită! Singură, părăsită, rătăcită printre duşmani, fără niciun prieten căruia să i se

poată plânge, fără altă mângâiere decât aceea a clavecinului care o apără cu melodia unei polci. Ca şi cum s-ar râde cu hohote la înmormântarea cuiva. Ca şi cum s-ar auzi cântece de beţie într-o biserică.

Tot timpul cât scaunul se leagănă, Ulrika aude cin – vecinul râzând de tânguirea ei. Deodată se opreşte, se ridică şi se uită spre scaun.

În clipa următoare însă, cade leşinată pe duşumea. Pe scaun nu şedea soţul ei, ci altcineva, acela al cărui nume copiii n-au curajul să-l pomenească, acela care i-ar speria de moarte dacă l-ar întâlni în podul singuratic al casei.

Sufletul unei fiinţe care a auzit atâtea poveşti în viaţa ei, greu se poate mântui de obsesia lor. Afară urlă vântul. Frunzele aspre de ficus şi de leandru plesnesc stâlpii balconului. Bolta cerului întunecos se înalţă deasupra şirului lung de munţi, iar eu, care stau singură şi scriu la măsuţa mea de lucru, cu lampa aprinsă şi cu perdelele lăsate, eu, care sunt acum bătrână şi s-ar cuveni să fiu înţeleaptă, simt că mă trec aceiaşi fiori care m-au scuturat în clipa când am auzit pentru prima oară această poveste, fiind nevoită să mă uit mereu în toate părţile, ca să văd dacă n-a intrat cumva cine ştie cine şi s-a ascuns colo într-un ungher. Sunt nevoită să mă uit afară la balcon, ca să văd dacă nu cumva se iveşte un cap negru de după balustrada lui. Niciodată nu scap de groaza vechilor poveşti, când noaptea e întunecoasă şi singurătatea adâncă. Până la urmă, ea pune atâta stăpânire pe mine încât trebuie să arunc condeiul, să fug repede în pat şi să-mi acopăr faţa cu plapuma.

Mult m-am minunat în copilăria mea cum a scăpat cu viaţă Ulrika Dillner în după-amiaza acelei zile. Eu, una, n-aş fi scăpat.

Norocul ei a fost că puţin mai pe urmă Anna Stjămhok a venit cu sania la Fors. A găsit-o întinsă pe duşumea şi a reuşit s-o readucă la viaţă. Dacă aş fi fost eu în locul ei, m-ar fi găsit desigur moartă.

Vă urez, dragi prieteni, să nu vedeţi niciodată

lacrimile unei fiinţe bătrâne. Să nu fiţi niciodată nepăsători când un cap cărunt se sprijină pe pieptul vostru să vă ceară ocrotire sau când mâinile unui bătrân se împreunează în faţa voastră într-o rugăciune mută.

Să vă ferească Dumnezeu să vedeţi jalea unor bătrâni pe care nu-i puteţi consola!

De ce se pot plânge cei tineri? Ei doar au putere şi nădejde! Ce jalnic e însă să-i vedeţi plângând pe cei bătrâni care au fost cândva sprijinul tinereţii voastre şi care acum se zbat deznădăjduiţi în neputinţa lor 1

Anna Stjămhok o asculta pe bătrâna Ulrika şi nu vedea niciun mijloc de scăpare pentru ea.

Bătrâna plângea şi tremura. Privirile ei erau sălbatice. Vorbea mereu, aiurind uneori, parcă nici nu ştia unde se afla. Numeroasele zbârcituri care-i brăzdau faţa erau mai adânci ca de obicei. Buclele de păr care-i atârnau peste ochi erau ude de lacrimi, iar chipul ei lung şi slab era zgâlţâit de suspine.

În cele din urmă, Anna se hotărî să pună capăt acelei situaţii jalnice, ducând-o pe bătrâna Ulrika înapoi la Berga. Era de bună seamă soţia lui Sintram, dar la Fors nu era chip să mai rămână. Dacă ar mai fi stat acolo, proprietarul forjei ar fi scos-o din minţi. Anna Stjămhok se hotărî deci să plece de acolo cu ea.

Sărmana femeie se bucura, dar se şi îngrozea în faţa acelei hotărâri. Nu avea curajul să-şi părăsească soţul şi căminul. Se temea să nu tjimită Sintram după ea dulăul cel negru.

Anna Stjămhok îi birui totuşi rezistenţa, mai cu glume, mai cu ameninţări, şi după o jumătate de oră se şi afla cu bătrâna în sanie. În ham era bătrâna iapă Disa, pe care o mâna chiar Anna. Drumul de sanie era destul de rău, ca la sfârşit de martie, dar Ulrika era bucuroasă că mergea cu sania în care mersese de atâtea ori şi mai ales cu un cal care era o cunoştinţă veche pentru ea şi slujise cu credinţă la Berga cel puţin tot atâta vreme cât şi ea. Cu firea ei bună şi neînfricată de veche gospodină, ea încetă să plângă când sania trecu pe la Arvitistorp. La Hogberg

râdea chiar, iar când trecură pe la Munkeby, începu să-i povestească Annei din tinereţea ei, când slujise la contesa Svaneholm.

Mergeau acum prin părţile pustii, cu populaţie rară, din sus de Munkeby, pe un drum deluros şi pietros.

Drumul urca şi cobora mereu pe pante prăpăstioase. Pe când coborau dealul de la Văstratorp, bătrâna Ulrika încetă să mai vorbească, apucând-o de braţ cu putere pe Anna. Văzuse pe marginea drumului un câine mare şi negru.

— Uite! Vezi? zise ea.

Câinele dispăru în pădure. Anna nici nu-l văzuse.

— Mână! zise Ulrika. Mână repede! Sintram o fi aflat că am plecat de-acasă.

Anna voi să râdă de teama bătrânei, dar se abţinu.

— Parcă-i aud acuşi zurgălăii! Ţine minte vorba mea: nici n-ajungem în vârful dealului următor şi ne pomenim cu el.

În adevăr, când Disa se opri o clipă să răsufle pe culmea dealului Elof, se şi auziră devale sunete de zurgălăi.

Ulrika, să-şi piardă minţile şi mai multe nu! Tremura, ofta şi se jeluia ca şi în salon la Fors puţin mai înainte. Anna voi s-o îndemne pe Disa, dar aceasta îşi întoarse doar capul, aruncându-i o privire de nespusă uimire. Credea oare stăpâna ei că Disa uitase când trebuia să alerge şi când să meargă încet? Voia s-o înveţe cum să tragă sania, pe ea care cunoştea de mai bine de douăzeci de ani fiece piatră, fiece pod, fiece barieră şi fiece deal?

Sunetul de zurgălăi se apropia însă tot mai mult

— El e! El e! îi cunosc zurgălăii, se tângui bătrâna Ulrika.

Sunetul se apropia mereu. Uneori era atât de puternic încât Anna se întorcea să vadă dacă nu cumva calul lui Sintram era chiar lângă sania ei. Alteori înceta cu desăvârşire. Cele două femei îl auzeau când la dreapta, când la stânga. De sanie şi drumeţ, totuşi, nici pomeneală! Păreau urmărite pur şi simplu de sunetul acela de clopoţei.

Era ca şi noaptea când pleacă cineva la drum după o petrecere. Zurgălăii cântau melodii, vorbeau, răspundeau. Pădurea răsuna de zvonul lor.

Anna Stjămhok mai că dorea să vină în sfârşit cât mai aproape de ele cel care le urmărea, să-l vadă pe Sintram în carne şi oase. cu calul lui roşcat. Sunetul acela îngrozitor începu s-o înfioare.

— Zurgălăii aceia încep să fie un chin pentru mine, zise ea.

Cuvintele ei fură prinse pe dată de clopoţei. Aceştia începură să cânte pe tot felul de note: „Un chin pentru mine, un chin, un chin, un chin”.

Nu mult înainte umblase cu sania pe acelaşi drum, urmărită de lupi. Le văzuse pe întuneric colţii albi şi lucioşi şi gurile larg deschise. Era sigură că fiarele îi vor sfâşia trupul şi totuşi nu se temuse. O noapte mai frumoasă nu trăise niciodată în viaţa ei. Sania era trasă de un cal voinic şi frumos, dar la fel de voinic şi de frumos era şi bărbatul care împărtăşea cu dânsa bucuria acelei aventuri.

Se gândea la bătrânul ei cal, tovarăş de drum, care tremura cu deznădejde. Simţi părăsind-o puterile şi-i veni să plângă. Cum să facă să scape de groaza acelor sunete de zurgălăi?

Opri calul şi se dădu jos din sanie. Povestea asta trebuia să aibă un sfârşit. De ce să fugă, ca şi cum i-ar fi teamă de un ticălos plin de răutate şi demn de tot dispreţul?

Începuse să amurgească şi ea zări în sfârşit un cap de cal, apoi un cal întreg şi o sanie în care se afla chiar Sintram.

I se părea totuşi că acel cal, sania şi călătorul din ea nu veniseră pe drum, ci că erau nişte simple arătări ivite în faţa ei pe neaşteptate din umbrele amurgului.

Dând hăţurile însoţitoarei ei, Anna se duse în întâmpinarea lui Sintram.

Acesta îşi opri calul.

— Ce mare noroc pentru un om sărman! zise el. Dragă domnişoară Stjămhok, dă-mi voie să-l aşez în sania

dumitale pe tovarăşul meu de drum. Trebuie să se ducă în seara asta la Berga, iar eu sunt grăbit să ajung acasă.

— Care tovarăş? Unde-i? întrebă Anna.

Sintram dădu pătura la o parte şi-i arătă Annei un om care dormea în fundul saniei.

— E cam beat, dar n-are a face, zise el. Acuma doarme dus. De altfel, e un om cunoscut, domnişoară Stjămhok. E Gösta Berling.

Arma simţi trecând-o fiori.

— Trebuie să ştiu un lucru, zise Sintram mai departe. Dacă cineva părăseşte fiinţa pe care a iubit-o, o vinde necuratului. Aşa se face că am căzut şi eu în ghearele Satanei. Lumea socoate, fireşte, că-i bine aşa. Renunţarea e binele, iar dragostea e răul.

— Ce vrei să spui, domnule Sintram? Despre ce e vorba? întrebă Anna, consternată.

— Vreau să spun, domnişoară Anna, că nu trebuia să-l laşi pe Gösta Berling să plece de lângă dumneata.

— Aşa a fost să fie, domnule Sintram.

— Da, da, bine am zis eu: renunţarea e binele, iar dragostea e răul. Lui Dumnezeu nu-i place să vadă oameni fericiţi. A trimis lupii pe urma lor. Dar dacă nu i-a trimis El? Poate chiar eu i-am chemat pe mieluşeii cei suri de pe muntele Dovre şi am pus să-i urmărească pe cei doi îndrăgostiţi. Poate că i-am trimis eu, ca să nu-l pierd pe unul de-ai mei. N-o fi fost la mijloc voinţa lui Dumnezeu.

— Asta, domnule Sintram, îmi vine greu s-o pun la îndoială.

— Priveşte ici, zise Sintram, aplecându-se spre Gösta Berling care dormea. Rana pe care vezi că o are la degetul cel mic nu se mai poate vindeca niciodată. De-acolo i-am luat eu sânge la semnarea contractului. Acuma e-al meu. Mare-i puterea sângelui! Gösta Berling e-al meu. Numai dragostea îl poate salva. Dacă însă voi şti să-l păstrez, va putea să ajungă cineva.

Anna Stjămhok se lupta din răsputeri să scape de vraja care o ţinea înlănţuită. Toată acea întâmplare nu era decât nebunie şi iar nebunie. Nimeni doar nu poate să-şi

vândă sufletul necuratului. Anna, totuşi, nu era stăpână pe gândurile ei. Amurgul era apăsător, iar pădurea întunecoasă, cufundată într-o tăcere adâncă. Spaima sinistră a acelor clipe o domina.

— Crezi poate, domnişoară, urmă Sintram, că în omul ăsta n-a mai rămas nicio sămânţă a răului? Te înşeli. N-a torturat el atâţia ţărani? N-a amăgit destui prieteni săraci? N-a măsluit la jocuri de noroc? Şi alte femei măritate nu i-au fost amante?

— Ştii care-i părerea mea, domnule Sintram? Că duhul cel rău eşti chiar dumneata.

— Hai să facem schimb, domnişoară Anna. Eu ţi-l dau pe Gösta Berling. Ia-l şi cunună-te cu el. Păstrează-ţi-l – iar banii pe care-i ai dă-i celor de la Berga. Ţi-l cedez, căci ştii bine că e-al meu. Presupune că nu Dumnezeu i-a pus deunăzi pe lupi să te urmărească şi hai să facem schimbul.

— Iar eu ce să-ţi dau?

Sintram rânji.

— Ce să-mi dai? O! Mă mulţumesc cu prea puţin lucru, domnişoară Anna. Mi-o dai pur şi simplu pe bătrânica din sania dumitale.

— Piei, Satano, din faţa mea! Vrei să înşel o veche prietenă care şi-a pus toată nădejdea în mine? Să ţi-o dau ţie, ca s-o torturezi şi s-o scoţi din minţi?

— Ia-o mai încet, domnişoară Anna. Fă-ţi socoteala următoare: eu îţi dau un tânăr minunat, iar în schimb îţi pretind o bătrână hodorogită. Ori cu el, ori cu ea. Cu cine vrei să rămân?

Anna Stjämhok râdea în deznădejdea ei.

— Dumneata crezi că noi ne-am întâlnit aici să facem schimb de suflete, ca geambaşii care fac schimb de cai în oborul de la Broby?

— Da, asta cred. Dacă vrei însă, putem privi lucrurile şi altfel. Ne vom gândi la onoarea numelui Stjämhok.

Zicând acestea, începu s-o cheme cu glas tare pe soţia lui, care se afla în sania Annei. Spre groaza nespusă a tinerei, bătrâna ascultă imediat de chemarea lui Sintram, se dădu jos din sanie şi, tremurând toată, veni lângă soţul

ei.

— Vezi ce ascultătoare soţie am, domnişoară Anna? zise Sintram. Nu-i vina dumitale că ea răspunde la chemarea mea. Acum îl ridic pe Gösta din sania mea şi-l las aici. îl las pentru *totdeauna,* domnişoară Anna. N-are decât să-l ia cine vrea.

Sintram se aplecă apoi să-l ridice pe Gösta. Anna veni însă aproape de el, îl fulgeră cu privirea şi începu să urle ca o fiară întărâtată:

— În numele lui Dumnezeu, pleacă repede acasă. Nu ştii cine te-aşteaptă în salon, legănându-se în scaun? Cât vrei să te mai aştepte?

Pentru Anna a fost culmea groazei din acea zi, văzând efectul produs de vorbele ei asupra necuratului. Punând mâna pe hăţuri şi întorcând sania, Sintram a pornit spre casă, mânând caii în goana mare cu plesnituri de bici şi strigăte sălbatice. Sania cobora dealul cu o iuţeală ameţitoare, lăsând pe stratul subţire de zăpadă o dâră lungă de scântei care ieşeau de sub tălpile ei şi de sub copitele cailor.

Anna Stjămhok şi Ulrika Dillner rămaseră singure pe drum, dar nu scoteau o vorbă din gură. Ulrika se înfiora de privirile sălbatice ale Annei, iar aceasta nu avea nimic de spus sărmanei bătrâne de dragul căreia îl jertfise pe iubitul ei.

Ar fi voit să plângă, să strige, să cadă jos, să-şi presare capul cu zăpadă şi nisip. Simţise înainte plăcerea renunţării, iar acum simţea amărăciunea ei. Se putea compara jertfa dragostei ei cu cea a sufletului iubitului?

Cele două femei îşi urmară calea până la Berga, cufundate în aceeaşi tăcere. Odată ajunse totuşi acolo, când s-a deschis uşa de la intrare, Anna a leşinat pentru prima şi singura oară în viaţa ei. În casă se aflau Sintram şi Gösta Berling, care stăteau de vorbă foarte liniştiţi. Sosiseră cu un ceas şi ceva în urmă. Pe masa de lângă ei era tava cu serviciul de grog.

Anna Stjămhok leşinase, dar bătrâna Ulrika îşi păstrase cumpătul, dându-şi bine seama că urmărirea lor

pe drum fusese o nălucire şi nimic mai mult.

Căpitanul Uggla şi soţia se înţeleseră apoi cu proprietarul de la Fors ca Ulrika Dillner să rămână la Berga. Sintram s-a învoit bucuros, spunând că nu voia s-o vadă pierzându-şi minţile.

Dragi copii de azi! Nu cer nimănui să dea crezare unor poveşti ca astea din vremea de demult. Or fi nişte simple minciuni şi născociri. Dar căinţa din inima oare se tânguia, ca şi-l scândurile podelei din salonul lui Sintram, când se legăna scaunul pe ele? Dar îndoiala care suna în urechi, cum îi sunau şi Annei Stjămhok zurgălăii din pădurea pustie? Oare tot minciuni şi născociri or fi fost?

Bine-ar fi să fie aşa I

Capitolul XII – Povestea Ebbei Dohna

Pe ţărmul de răsărit al lacului Lov e o limbă de pământ în jurul căreia undele apei se leagănă domol. La capătul ei înalt se vede conacul de la Borg. Privit de acolo, de sus, lacul e nespus de frumos. Nimeni nu poate să cunoască farmecul lacului viselor mele, dacă n-a văzut de la acel conac cum alunecă negura dimineţii pe luciul apei, dacă n-a contemplat de la fereastra micului salonaş albastra, plin de atâtea amintiri, soarele care se oglindeşte într-un amurg în apa lacului de jos.

Eu totuşi te previn, dragă cititorule, să nu te abaţi pe acele meleaguri. Te-ar putea ispiti dorinţa să pătrunzi în sălile melancolice ale vechiului conac şi să ajungi stăpânul acelui domeniu frumos; iar dacă eşti tânăr, bogat şi fericit, să-ţi durezi poate acolo un cămin, ca atâţia alţii, alături de tovarăşa ta de viaţă, tânără ca şi tine.

O! E mai bine să nu-ţi vadă ochii acele locuri pitoreşti, căci la Borg nu poate exista fericire. Află că, oricât de bogat şi de fericit ai fi, când te-ai muta acolo, podelele înecate în lacrimi ale vechiului conac ţi le-ar sorbi în curând şi pe ale tale, iar pereţii lui care îngână atâtea accente de jale ar înghiţi şi suspinele tale.

O soartă vitregă prigoneşte acest domeniu frumos, îţi vine să crezi că în el a fost îngropată nefericirea şi că aceasta, negăsindu-şi tihna în mormânt, iese mereu afară

să-i sperie pe cei vii. Dacă aş fi eu stăpână la Borg, aş răscoli pământul, parcul de brazi, pivniţele caselor şi ţărâna mănoasă a câmpului, până ce aş da peste stârvul ros de viermi al vrăjitoarei, ca s-o îngrop iarăşi după datină în cimitirul de la Svartsjo. Iar la înmormântare n-aş face economie la plata clopotarului, ci aş lăsa clopotele să dăngănească mult şi bine, iar pastorului şi dascălului le-aş trimite plocoane bogate ca s-o prohodească pe răposată cu şi mai multă tragere de inimă, asigurându-i odihna cea veşnică.

Sau dacă asta n-ar folosi la nimic, aş lăsa focul să se apropie într-o noapte vijelioasă de pereţii aplecaţi, ca să mistuie tot şi nimeni să nu mai fie ispitit a locui în casa nefericirii. Pe urmă nimeni n-ar mai pune piciorul pe locul acela blestemat. Numai stăncuţele negre din turla bisericii şi-ar clădi un cuib nou pe zidul cel mare cu coş, care înnegrit şi fantastic, ar mai rămâne pe terenul pustiu.

De bună seamă că m-aş speria totuşi când aş vedea flăcările încingând acoperişul, când fumul gros, înroşit de lumina focului şi plin de scântei, ar răbufni din vechiul conac. În trosniturile şi în vuietul focului mi s-ar părea că aud tânguirea amintirilor rămase fără cămin, iar pe vârfurile albastre ale limbilor de foc mi s-ar părea că văd zbătându-se stafiile, tulburate în liniştea lor.

M-aş gândi cum înfrumuseţează durerea şi cum împodobeşte nefericirea, şi aş plânge ca şi cum un templu cu zei de odinioară ar fi osândit la pieire.

Taci însă şi nu mai croncăni despre nenorociri! Borg e încă în fiinţă şi străluceşte sus la capătul limbii de pământ, ocrotit de paâcul său de brazi falnici, iar câmpurile înzăpezite din vale lucesc în lumina soarelui de martie, dincolo de pereţii conacului auzindu-se încă râsul voios al contesei Elizabet.

Duminica ea se duce la biserica din Svartsjo, nu departe de Borg, şi se întoarce acasă cu o mică societate de musafiri, poftiţi la masa de prânz. Vine de obicei familia judecătorului din Munkerud, a căpitanului de la Berga, a diaconului, cum şi răutăciosul Sintram. Dacă întâmplător

vine la Svartsjo şi Gösta Berling, trecând lacul pe gheaţă, e poftit şi el. De ce nu l-ar invita contesa şi pe Gösta Berling?

Ştie doar bine că gurile rele au şi început să şoptească despre Gösta că trece lacul, ca s-o poată vedea pe ea. Poate că şi el se ducea să bea şi să joace cărţi în casa lui Sintram, dar nimeni nu se sinchisea de astfel de lucruri. Toată lumea ştia că avea un trup de fier, dar că inima lui avea în schimb un cântec. Nimeni nu credea că Gösta Berling putea să vadă doi ochi strălucitori şi un păr bălai, buclat deasupra unei frunţi albe, fără a se îndrăgosti de ei.

Tânăra contesă e bună cu el. Asta nu-i ceva neobişnuit. E bună cu toată lumea. Îi aşeza în poală pe copiii cerşetori şi zdrenţăroşi, iar când trecea pe drum pe lângă un bătrân sărman, spunea vizitiului să oprească şi-l lua pe bietul drumeţ în sania ei.

Gösta şedea de obicei în salonaşul albastru, de unde se deschidea o privelişte. minunată spre lac şi-i citea poezii. Nu era ceva de luat în nume de rău. Gösta nu uita că ea era contesă, iar el un aventurier fără cămin. Lui îi prindea bine să fie în contact cu o fiinţă pe care o respecta cu sfinţenie. Putea s-o îndrăgească doar şi pe regina din Saba, care împodobea iconostasul bisericii din Svartsjo, tot aşa de bine ca şi pe contesă.

El nu dorea decât s-o servească, aşa cum îşi serveşte un paj suverana, legându-i patinele, ţinându-i sculurile de lână sau mânându-i săniuţa. Nu putea fi vorba de dragoste între ei, însă Gösta era omul potrivit să-şi găsească fericirea într-o reverie romantică şi inofensivă.

Tânărul conte era tăcut şi serios, spre deosebire de Gösta care era de o veselie scăpărătoare. Tânăra contesă nu-şi putea dori o societate mai nimerită ca a lui. Cine o vedea nu-şi închipuia că umbla după aventuri de dragoste. Ea se gândea numai la dans şi la veselie. Voia ca pământul să fie neted, fără pietre, fără munţi şi fără lacuri, ca să poată dansa în voie în toate părţile. Din leagăn până la mormânt voia să danseze cu pantofi strâmţi de mătase, cu talpa subţire.

Gura lumii nu prea cruţă însă pe femeile tinere.

După ce musafirii contesei se ridică de la masă, bărbaţii se retrag în camera contelui, unde se culcă ori fumează, iar doamnele mai în vârstă se tolănesc de obicei în fotoliile din salon, rezemându-şi capetele venerabile de spătarele lor înalte. Contesa şi Anna Stjămhok se duc însă în salonaşul albastru, unde-şi fac tot felul de confidenţe.

În duminica următoare celei în care Anna Stjămhok o adusese pe Ulrika Dillner înapoi la Berga, ele erau iarăşi împreună acolo. Nicio fiinţă pe lume nu se simţea mai nefericită ca tânăra fată. Veselia îi pierise cu totul. Nu mai era capabilă de rezistenţa pe care o opunea oricui voia să se apropie prea mult de ea.

În cugetul ei, toate întâmplările la care asistase în drum spre casă se cufundaseră în amurgul plin de vrajă care le dăduse naştere. Nu-i mai rămăsese nicio impresie desluşită, afară doar de una care îi otrăvea sufletul.

— Dacă lupii n-au fost trimişi de Dumnezeu, îşi zicea ea mereu, atunci cine i-a trimis?

Voia să vadă semne şi minuni. Scruta cerul şi pământul. Niciun deget nu se ivea însă să-i arate drumul. Nu zărea nicio statuie de ceaţă sau de lumină înaintea ei.

Stând acum în faţa contesei în salonaşul albastru, privirile ei căzură pe un bucheţel de flori de popâlnic-iepuresc, pe care contesa îl ţinea în mâna ei albă. O străfulgeră în aceeaşi clipă un gând. Ştia unde creşte acea plantă şi cine-i culesese florile.

Nu avea nevoie să întrebe. Popâlnicul-iepuresc nu creştea, încă de la începutul lunii aprilie, decât în păduricea de mesteceni de pe taluzul ţărmului în apropiere de Ekeby.

Anna se uita mereu la steluţele albastre care stăpânesc inimile tuturor, la acele mici ghicitoarese care, ele însele frumoase, primesc strălucire de la tot ce-i frumos şi prevestit de ele, de la tot ce-i frumos şi va veni. Cu cât se uită mai mult la ele, cu-atât mai mult simte că în suflet îi clocoteşte mânia, vuitoare ca un tunet, asurzitoare ca un trăsnet. „Cu ce drept, se întreabă ea, poartă contesa

acest banchet de flori cules în apropiere de Ekeby?”

Toţi erau nişte ispititori. Sintram, contesa, toată lumea voia să-l ispitească pe Costa Berling la rău. Datoria ei însă era să-l apere de toţi, chiar şi cu preţul vieţii.

Se gândea să smulgă florile din mâna contesei, să le arunce jos, să le calce în picioare şi să le strivească înainte de a ieşi din salonaşul albastru. Cu acest gând, începe să se lupte cu steluţele albastre. Dincolo, în salon, doamnele bătrâne, instalate comod în fotolii, habar n-au ce se petrece în apropierea lor, iar în camera contelui domnii pufăie tacticos din pipe. Pretutindeni e linişte. Numai în salonaşul albastru mocneşte furia unei lupte.

Ce bine fac cei care nu pun mâna pe sabie, care aşteaptă liniştiţi, îşi înfrânează inima şi lasă totul în voia Domnului! O inimă zbuciumată dă greş totdeauna. Răul face răul totdeauna şi mai rău.

Anna Stjămhok are însă credinţa că, în sfârşit, i s-a arătat un semn din cer.

— Spune-mi o poveste, Anna, zise contesa.

— Ce să-ţi povestesc?

— O! îi răspunse contesa, dezmierdând bucheţelul cu mâna ei albă. Ceva despre dragoste. Ceva care te îndeamnă să iubeşti.

— Despre dragoste nu ştiu nimic.

— Asta să nu spui. Că doar nu departe de noi este un loc care se cheamă Ekeby şi unde sunt mulţi cavaleri.

— Da, zise Anna, este un loc care se cheamă Ekeby. Acolo sunt însă oameni care sug măduva ţării, care ne împiedică să muncim serios, care ne distrug tinereţea şi ne duc în ispită. Despre ei vrei să-ţi spun o poveste de dragoste? Chiar despre ei?

— Da, despre ei. Mi-s dragi cavalerii.

Anna începu atunci să povestească în strofe scurte, ca dintr-o carte veche cu imnuri, cât pe ce să fie înăbuşită de sentimentele care o copleşeau. Fiecare cuvânt vibra de o patimă ascunsă, iar contesa fu nevoită s-o asculte cu groază şi interes.

— Ce este dragostea unui cavaler şi credinţa lui? Azi

are o iubită, mâine alta. Una la răsărit, alta la apus. Nimic nu-i pentru el prea sus ori prea jos. Azi iubeşte pe fiica unui conte, iar a doua zi pe fata unui cerşetor. Nimic pe lume nu-i mai încăpător ca inima lui. Vai însă de sărmana care iubeşte pe un cavaler! Trebuie să-l caute şi să-l găsească beat pe marginea drumului. Trebuie să-l privească liniştită la masa de joc, unde pierde căminul copiilor ei. Trebuie să-i tolereze aventuri cu femei străine. O, dragă Elizabet! Dacă un cavaler invită la dans o femeie cinstită, datoria ei e să-l refuze. Dacă-i oferă un buchet de flori, trebuie să-l arunce jos şi să-l calce în picioare; iar dacă femeia îl iubeşte, mai bine să moară cu zile decât să se mărite cu el. Printre cavaleri se afla şi un pastor caterisit. Îşi pierduse slujba din cauza beţiei. Venea beat la biserică. Bea până şi vinul de împărtăşanie. N-ai auzit de el?

— Nu.

— După ce-a fost demis, a pribegit prin ţară ca cerşetor. Bea ca un desperat. Era în stare să şi fure ca să poată face rost de rachiu.

— Cum îl cheamă?

— Nu mai este la Ekeby. Majoreasa îl luase sub scutul ei, îl îmbrăcase şi o convinsese pe contesa Dolina, soacra ta, să-l accepte ca guvernator al tânărului conte Henrik, soţul tău.

— Un pastor caterisit!

— O! Era tânăr, voinic, cu multă ştiinţă de carte. Câtă vreme nu bea, nu era de loc primejdios. Contesa Mărta nu era o femeie pretenţioasă. O distrau chiar tachinările prim-pastorului şi-ale diaconului. Interzicea totuşi oricui să vorbească în faţa copiilor ei despre antecedentele guvernorului. Fiul ei nu l-ar mai fi respectat atunci, iar fiica ei, care era o sfântă, nu l-ar fi putut tolera.

Şi astfel, el a venit la Borg. La început şedea modest pe marginea scaunului, iar la masă tăcea. Când venea lume străină, fugea afară în parc.

Acolo însă, pe cărările singuratice, o întâlnea de obicei pe tânăra Ebba Dolina. Acesteia nu-i plăcea să vadă

petreceri zgomotoase în conacul de la Borg, după ce contesa rămăsese văduvă. Nici nu-i plăcea să facă furori în lume. Era o fiinţă blândă şi sfioasă. Când împlinise şaptesprezece ani, era încă o copilă fragedă dar foarte frumoasă cu ochii ei negri şi cu roşeaţa gingaşă din obraji. Trupul ei delicat şi zvelt era puţin aplecat. Strângea mâna cuiva cu multă sfială. Guriţa ei era tăcută şi serioasă. Glasul ei dulce rostea cuvintele încet şi bine, fără vioiciunea şi elanul tinereţii, parcă ar fi fost acordurile finale ale unui muzicant obosit.

Nu era ca alte fete la vârsta ei. Călca pe pământ uşor de tot, ca o fugară speriată. Ţinea pleoapele în jos ca să nu fie tulburate de splendoarea vederilor lăuntrice. Sufletul ei se depărtase de pământ încă de când era copilă.

Când era mică, bunica ei îi spunea de obicei poveşti. Într-o seară şedeau amândouă la gura sobei, însă poveştile luaseră sfârşit. Carsus, Moderus, Lunkentus şi frumoasa Melusina învinseră şi trăiseră. Ca şi flăcările din cămin, avuseseră cândva strălucirea lor. Acum însă eroii erau învinşi, iar frumoasele prinţese erau carbonizate, până ce alt jăratic le trezea din nou la viaţă. Mâna fetiţei stătea mereu pe fusta bătrânei şi-i mângâia mătasea. Acea mângâiere era rugăciunea fetei, ea fiind una dintre acele copile care nu-şi exprimă niciodată rugămintea prin cuvinte.

Bunica începea atunci să-i povestească foarte liniştită despre un copil din ţara iudeilor, care se născuse să ajungă un împărat mare. La naşterea lui, îngerii umpluseră pământul cu cântece de slavă. Crai de la răsărit, călăuziţi de stelele de pe cer, au venit la el cu daruri de aur şi de tămâie, iar bătrânii şi bătrânele îi preziceau măreţia. Acel copil a crescut apoi mare, ajungând mai frumos şi mai înţelept decât toţi ceilalţi. La vârsta de doisprezece ani, înţelepciunea lui o întrecea pe a marilor preoţi şi pe a cărturarilor.

Bătrâna îi povesti copilei despre minunile pe care le-a văzut pământul, despre viaţa acelui copil cât a trăit printre oameni şi despre oamenii răi care n-au voit să-l recunoască

împărat al lor.

Îi povesti apoi cum ajunsese acel copil om mare, înconjurat mereu de strălucirea minunilor.

Tot ce era pe pământ îl slujea şi-l iubea, afară de oameni. Peştii se lăsau prinşi în năvoadele lui, pâinea îi umplea coşurile şi apa se prefăcea în vin când dorea el.

Oamenii nu i-au dat însă marelui împărat o coroană de aur şi un tron strălucitor. El nu avea în jurul său curteni slugarnici. În schimb, oamenii l-au lăsat să umble printre ei ca un cerşetor.

Marele împărat era însă bun cu ei. Îi vindeca pe cei bolnavi, reda orbilor vederea şi învia pe morţi.

„Cu toate astea, zise bătrâna, oamenii n-au vrut să-l recunoască pe bunul împărat ca stăpân al lor.

Au trimis ostaşi să-l prindă şi să-l închidă, l-au îmbrăcat cu o hlamidă largă, i-au dat în bătaie de joc o coroană şi un sceptru şi I-au dus la locul de caznă, silindu-l să poarte pe umeri o cruce grea. O, draga mea copilă! Bunului împărat îi plăceau munţii înalţi. Noaptea se urca de obicei acolo, ca să stea de vorbă cu locuitorii cerului, iar ziua şedea pe povârnişurile lor, ca să stea de vorbă cu norodul care-l urma. Acum însă era urcat pe un munte spre a fi răstignit. Oamenii au ţintuit în cuie mâinile şi picioarele bunului împărat, atârnându-l pe o cruce, ca şi cum ar fi fost un tâlhar şi un făcător de rele.

Toţi îl batjocoreau. Numai mama şi prietenii lui plângeau că avea să moară fără să fi fost proclamat împărat.

Ce jale mare a fost la moartea lui! Soarele se întunecase, munţii se cutremurau, catapeteasma templului crăpase, iar mormintele se deschideau ca să iasă morţii din ele şi să-şi mărturisească durerea”.

Fetiţa îşi puse atunci căpşorul în poala bunicii şi începu să plângă de mai mare jalea.

„Nu plânge, copilă. Bunul împărat s-a sculat din mormânt şi s-a înălţat la cer, la tatăl său”.

„Şi a rămas, va să zică, bunicuţo, fără împărăţie?” se tângui sărmana copilă.

„E acum în cer la dreapta lui Dumnezeu”.

Această lămurire nu o consolă însă. Ea plânse mai departe cu deznădejde, aşa cum numai un copil poate să plângă.

„De ce a fost lumea aşa de rea cu el? De ce?”

Bătrânei începu să-i fie teamă de zbuciumul copleşitor al copilei.

„Spune, te rog, bunicuţo, că ai povestit greşit! Spune că sfârşitul a fost altfel! Spune că oamenii nu au fost atât de răi cu el! Spune că a căpătat o împărăţie pe pământ!”

Cuprinzându-i gâtul cu braţele, fetiţa o implora pe bătrână cu ochii înecaţi în lacrimi.

„Copila mea dragă, îi zise atunci bunica spre a o mângâia, unii cred că el se va întoarce. Atunci va pune stăpânire pe pământ şi-l va cârmui. Lumea va fi atunci o împărăţie măreaţă, care va dura o mie de ani. Atunci fiarele se vor îmblânzi, copiii se vor putea juca lângă cuibul viperei, iar vacile şi urşii vor paşte împreună. Oamenii nu-şi vor mai face rău unii altora. Din suliţe se vor face coase; iar din săbii, pluguri. În lume va fi numai voie bună, căci oamenii buni vor stăpâni pământul”.

Chipul fetiţei se lumină atunci.

„Şi bunul împărat va căpăta atunci un tron, bunicuţo?” întrebă ea.

„Da, unul de aur”.

„Şi slujitori şi curteni şi o coroană de aur?”

„Da, copila mea”.

„Şi o să vină în curând, bunicuţo?”

„Nimeni nu ştie când o să vină”.

„Şi o să pot sta pe un scăunaş la picioarele lui?”

„Da, o să poţi”.

„Vai, ce bine-mi pare, bunicuţo 1” exclamă copila.

Seară de seară, multe ierni de-a rândul, aceste două fiinţe şedeau la gura sobei, vorbind despre bunul împărat şi despre împărăţia lui. Fetiţa visa zi şi noapte împărăţia de o mie de ani, neostenind nicio clipă s-o împodobească în închipuirea ei cu tot ce era frumos.

Sunt mulţi copii tăcuţi mângâiaţi cu astfel de vise

tainice, dar nu au curajul să vorbească de ele. Mintea lor e plină de gânduri ciudate. Ochii lor blânzi văd lucruri minunate sub pleoapele închise. Gâte fecioare frumoase nu-s aşteptate în cer de mirii lor! Câte fete cu obrajii trandafirii nu doresc să ungă cu ulei picioarele bunului împărat, ca să le usuce apoi cu pletele lor!

Ebba Dohna nu-şi destăinuia nimănui visul ei, însă din seara aceea nu mai trăia decât pentru împărăţia de o mie de ani a Domnului, aşteptându-i sosirea.

Când se aşternea amurgul în zare, se uita să vadă dacă nu cumva bunul împărat avea să vină pe acolo în toată strălucirea lui blândă, urmat de cete de milioane de îngeri, ca să treacă pe lângă ea şi să-i îngăduie să-i atingă pulpana mantiei domneşti.

Se gândea cu drag şi la femeile cuvioase care-şi acoperiseră capul cu văluri şi care nu ridicaseră niciodată ochii din pământ, ci se închiseră în liniştea mănăstirilor, în bezna chiliilor mici, ca să poată vedea încontinuu imaginile strălucitoare oare purced din noaptea sufletului.

Aşa crescuse şi aşa era când se întâlnea pe aleile singuratice ale parcului cu noul guvernor al fratelui ei.

Despre acesta nu am de spus prea multe lucruri rele. Eu cred că-i era dragă acea copilă care-l alesese ca tovarăş în plimbările ei. Cred că sufletul lui a prins iarăşi aripi, mergând alături de acea fată tăcută, care nu se destăinuise nimănui altuia până atunci. Ba cred că el însuşi se simţea ca un copil, bun, pios şi cast.

Dacă ţinea însă la ea, de ce nu s-a gândit oare că dragostea era cel mai rău dar pe care putea să i-l

ofere? El, care fusese izgonit din lumea asta, ce voia şi la ce se gândea când mergea alături de fata contelui? Ce-a zis pastorul cel caterisit, când fata i-a destăinuit visele ei pioase? El, care fusese un beţiv şi un bătăuş, şi care avea să mai fie îndată ce s-ar fi ivit prilejul, ce anume voia când se plimba alături de fecioara care-şi visa un mire în cer? De ce nu fugea cât mai departe de ea? N-ar fi fost mai bine pentru el să pribegească cerşind şi furând, decât să se plimbe pe aleile tăcute de brazi, ca să fie iarăşi bun,

pios şi cast, odată ce viaţa pe care o trăise nu mai putea fi schimbată şi de vreme ce era inevitabil ca Ebba Dohna să-l iubească?

13 – Povestea lui Gösta Berling

Să nu credeţi cumva că el arăta ca un beţii, cu obrajii palizi şi cu ochii injectaţi. Era dimpotrivă un bărbat chipeş, întreg la suflet şi la trup. Avea o ţinută de rege şi un trup de fier pe care cea mai stricată viaţă nu putea să-l distingă.

— Mai trăieşte? întrebă contesa.

— O, nu, e mort. E mort de mult.

E ceva în Anna Stjămhok care începe să se teamă de tot ce face. Ea îşi pune în gând să nu-i spună niciodată contesei cine-i omul despre care-i vorbeşte şi s-o facă să creadă că-i mort.

— Pe vremea aceea era încă tânăr, îşi urmează ea povestirea. Bucuria de a trăi s-a aprins din nou în el. Avea darul vorbirii frumoase şi o inimă înfocată care se entuziasma repede.

Într-o seară, vorbi cu Ebba Dolina despre dragoste. Ea nu-i răspunse; îi spuse numai ce-i povestise bunica într-o seară de iarnă, descriindu-i ţara viselor ei. Apoi îi luă un jurământ. Îl puse să jure că va deveni un predicator al cuvântului lui Dumnezeu, unul dintre cei care vor pregăti calea Domnului, ca să-i grăbească sosirea.

Ce putea el să facă? Era un pastor caterisit şi niciun drum nu era mai închis pentru el decât cel pe care trebuia să meargă. Nu cuteză totuşi să-i spună adevărul. Nu-l lăsa inima s-o facă să sufere pe acea copilă graţioasă pe care o iubea. Îi făgădui tot ce voia ea.

Pe urmă n-a mai fost nevoie de multe vorbe între ei. Era un lucru desluşit că ea avea să fie soţia lui Gösta. Nu era o dragoste cu sărutări şi dezmierdări. Gösta abia îndrăznea să se apropie de ea. Contesa era gingaşă ca o floare plăpândă. Ochii ei negri se uitau însă uneori în sus să-i caute pe ai lui. În serile cu lună, când şedeau pe verandă, contesa se lipea de el şi atunci Gösta îi săruta părul fără ca ea să-şi dea seama.

Păcatul lui era însă că uita şi trecutul şi viitorul. Că era sărac şi neînsemnat, asta putea s-o uite lesne, dar trebuia să ştie totdeauna că avea să vină o zi în care dragostea din inima ei se va răzvrăti împotriva dragostei şi pământul împotriva cerului şi în care ea va fi nevoită să aleagă între el şi Domnul strălucitor al împărăţiei cereşti. Iar ea nu era fiinţa care să se poată căli într-o astfel de luptă.

A trecut aşa o vară, o toamnă, o iarnă. Când veni primăvara cu topirea gheţii, Ebba Dohna căzu bolnavă la pat. În văi începuse dezgheţul, pe dealuri curgeau şuvoaie de apă, lacurile erau nesigure, iar drumurile greu de străbătut cu sania ori cu căruţa.

Contesa Dohna voi să cheme un medic de la Karlstad. Prin apropiere nu exista niciunul. Încercările ei fură însă zadarnice. Nici rugăminţile, nici ameninţările nu putură îndupleca pe vreunul dintre servitori să plece la drum. Căzu în genunchi înaintea vizitiului, dar şi acesta o refuză. Îndurerată de starea fiicei sale, căpătă crampe şi convulsiuni. Contesa Mărta era straşnică în clipe de amărăciune, ca şi în cele de bucurie.

Ebba Dohna era bolnavă de pneumonie şi cu viaţa în primejdie, dar niciun doctor nu putea să fie adus.

Atunci a plecat la Karistând guvernatorul. A face o călătorie în starea în care erau drumurile atunci însemna a-şi risca viaţa, dar el şi-o puse în joc. Mergea pe gheţuri plutitoare şi prin şuvoaie primejdioase. Uneori trebuia să taie gheaţa, ca să-i deschidă drum calului. Alteori era nevoit să-l scoată din nămolul adânc de pe drum. Se spunea că doctorul refuzase să-l urmeze, dar că-l silise cu pistolul în mână să-l însoţească la drum.

Când se întoarse, contesa să-i cadă la picioare şi mai multe nu: „Ia tot ce vrei, îi zise ea. Spune ce doreşti şi ce-mi ceri: pe fiica mea, averea mea, banii

— I

mei I

„Pe fiica dumneavoastră”, a răspuns guvernorul.

Anna Stjămhok, ajungând aici cu povestirea, tăcu

deodată.

— Ei, şi pe urmă? întrebă contesa Elizabet.

— Ajunge cât am spus, răspunse Anna.

Aceasta era o biată fiinţă care trăia tot timpul cu frică îndoielii. A rămas aşa o săptămână întreagă. Ea singură nu ştia ce voia. Ceea ce o clipă i se părea drept, în cea următoare i se părea nedrept. Îşi zicea că ar fi fost mai bine să nu fi început acea poveste.

— Îmi vine să cred că-ţi baţi joc de mine, Anna. Nu înţelegi că trebuie să aflu cu orice preţ sfârşitul poveştii tale?

— Mult de povestit nu mai am.

Clipa de luptă sosise pentru tânăra Ebba Dolina. Dragostea se răzvrătea împotriva dragostei, şi pământul împotriva cerului.

Contesa Mărta o puse la curent cu drumul plin de peripeţii pe care îl făcuse omul de dragul ei şi o informă că, drept răsplată, îi dăruise mâna ei.

Domnişoara Ebba se întremase binişor după boală şi şedea îmbrăcată, pe o canapea. Era palidă şi mult mai tăcută ca de obicei.

Auzind acele cuvinte, îşi ridică ochii negri în chip de reproş spre mama ei şi-i zise:

— Mamă, tu m-ai dat unui pastor caterisit, unui om care nu mai are drept să-l slujească pe Dumnezeu, unui om care a fost un hoţ şi un cerşetor?

— Cine ţi-a spus acestea, copilă? Eram încredinţată că nu ştii nimic.

— Le-am aflat. I-am auzit pe musafirii tăi vorbind chiar în ziua în care m-am îmbolnăvit.

— Gândeşte-te însă, fetiţa mea, că omul ăsta ţi-a salvat viaţa.

— Ba mă gândesc că m-a înşelat. Trebuia să-mi spună cine e.

— El zice că-l iubeşti.

— Da, l-am iubit, însă nu mai pot ţine la un om care m-a înşelat.

— Cum te-a înşelat?

— Tu nu înţelegi, mamă.

Fata nu voi să stea de vorbă cu mama ei despre împărăţia viselor pe care iubitul ei ar fi ajutat-o s-o realizeze.

— Ascultă, Ebba, zise contesa. Dacă-l iubeşti, nu mai întreba cine e şi mărită-te cu el. Soţul unei contese Dolma poate fi un om destul de bogat şi de puternic, ca să-i fie iertate păcatele din tinereţe.

— Puţin îmi pasă de păcatele lui din tinereţe. Nu mă pot însă mărita cu el din cauză că niciodată nu va putea fi ce-an vrut eu să fie.

— Nu uita, Loba, că i-am dat cuvântul meu.

Fata se făcu galbenă ca ceara.

— Eu un lucru îţi spun, mamă. Dacă mă măriţi cu el, mă desparţi de Dumnezeu.

— Am hotărât să te fac fericită, zise contesa. Sunt sigură că vei fi fericită cu acest om. Ai şi izbutit să faci din el un sfânt. M-am hotărât să las la o parte orice deosebire de rang, să uit că el e sărac şi dispreţuit, ca să-ţi dau prilejul să-l îndrepţi. Simt că ceea ce fac e drept. Ştii bine că urăsc prejudecăţile.

Toate astea le spunea numai pentru că nu tolera nimănui să treacă peste voinţa ei. Aceasta îi şi era intenţia acum. Contesa Mărta nu era o fiinţă cu care să te poţi înţelege uşor.

După ce plecă, tânăra fată mai rămase o bucată bună de vreme pe canapea. În sufletul ei se dădea o luptă. Pământul se răzvrătea împotriva cerului şi dragostea împotriva dragostei. Victoria fu însă a iubitului ei din copilărie. Stând pe canapea, văzu cerul din apus aprinzându-se de un superb asfinţit de soare. Credea că acel asfinţit era un semn din partea împăratului ceresc şi, deoarece nu i-ar fi rămas credincioasă dacă ar mai fi trăit, hotărî să moară. Nu putea să facă altfel de vreme ce mama ei voia ca ea să aparţină celui care nu putea să fie slujitorul bunului împărat ceresc.

Se duse la fereastră, o deschise şi lăsă aerul rece şi umed de seară să pătrundă în sărmanu-i trup plăpând.

Era lucru uşor pentru ea să-şi atragă moartea. Întoarcerea bolii însemna o moarte sigură şi moartea n-a întârziat să o răpună.

— Nimeni altul, afară de mine, nu ştie, dragă Elizabet, că ea şi-a căutat moartea, zise Anna. Am găsit-o la fereastră. I-am simţit aiurările febrei. În ultimele ei zile ţinea mult să fiu lângă ea. Am văzut-o dându-şi sufletul. Într-o seară am văzut-o întinzându-şi braţele spre apusul purpuriu şi murind cu zâmbetul pe buze, ca şi cum ar fi văzut pe cineva apărând din strălucirea apusului de soare şi venind în întâmpinarea ei. Tot eu am au ut misiunea să transmit ultimul ei salut celui pe care-l iubise, cu rugămintea s-o ierte că nu putuse deveni soţia lui. împăratul ceresc se împotrivea căsătoriei lor. N-am avut totuşi curajul să-i spun acelui om că fusese ucigaşul ei. N-am cutezat să-i aşez pe umeri povara unui astfel de chin. Şi totuşi el, care a minţit-o spre a-i câştiga dragostea, ce altceva i-a fost decât ucigaş? Poţi zice că nu, Elizabet?

Contesa Dolina încetase de mult să dezmierde florile albastre. Se ridică în picioare şi buchetul îi căzu jos, pe duşumea.

— Anna, zău că tu îţi baţi joc de mine! Spui că povestea e veche şi că omul a murit de mult. Eu ştiu însă că Ebba Dohna n-a murit decât acum cinci ani şi tu singură ai spus că ai fost lângă ea în ultimele ei clipe. Doar nu eşti bătrână. Spune-mi cine-a fost omul acela!

Anna Stjămhok începu să râdă.

— Mi-ai cerut să-ţi spun o poveste de dragoste. Ai ascultat una care te-a costat lacrimi şi nelinişte.

— Vrei să spui că ai minţit?

— Tot ce ţi-am spus e închipuire şi minciună.

— Eşti rea, Anna.

— Se prea poate. Pot să spun că nici eu nu sunt prea fericită. Doamnele s-au trezit şi domnii vin în salon. Haidem şi noi acolo.

În pragul uşii fu împiedicată de Costa Berling, care venea să le caute pe cele două tinere.

— Vă rog să-mi acordaţi un pic de răbdare, zise el

râzând. Vă voi chinui numai zece minute, dar vreau să ascultaţi nişte versuri.

Le povesti apoi că noaptea avusese un vis ca nealtădată, un vis în care se făcea că scrisese versuri. El. căruia lumea îi zicea poet deşi nu meritase până acum un astfel de epitet, se trezise în puterea nopţii, pe jumătate buimac şi pe jumătate treaz, şi începuse să scrie. A doua zi dimineaţa a găsit pe masa lui de lucru un poem întreg. Niciodată nu ar fi crezut că era în stare să scrie aşa ceva. Cele două tinere fură de aceea rugate să asculte, iar Costa Berling le citi poemul său:

„Acum răsare luna, şi soseşte cu ea clipa celei mai dulci visări.

De pe înalta boltă clară îşi revarsă seninul peste cerdacul împodobit cu lujeri de viţă de vie, la picioarele căruia tremură crinul împrăştiindu-şi petalele în pulberea argintie.

Pe treptele de piatră ale bătrânei scări, bătrâni şi tineri ne aşezăm perechi-perechi, să ascultăm tăcuţi cântecul vechi al inimilor noastre înfiorate de clipa celei mai dulci visări.

Zmeuriţele îşi revarsă mireasma amară, iar din boschetele întunecate curg umbre pe covoarele sclipind de rouă.

Sufletele noastre caută limanuri unde nu pot ajunge, într-o lumină nouă, pe bolta cerului, înaltă şi clară, în adâncul căreia abia licăreşte o stea.

De flacăra simţirii, o, cine s-ar putea apăra în *jocul de umbre al nopţii, în mireasma zmeuriţelor amară?*

Un trandafir îşi scutură cele din urmă frunze veştede, fără ca vântul să-i fi cerut această jertfă – n noapte.

Aşa ne-am vrea şi noi viaţa scuturată în apus, plutind spre spaţiile legănate de şoapte, ca frunza veştedă a toamnei care nu plânge că s-a dus.

O, prin anii care trec atât de repede, tulburăm liniştea firii, cu bucuria vieţii care ne atrage.

Moartea este răsplata vieţii. Deci s-o primim în pace, ca trandafirul care îşi scutură cele din urmă frunze

veştede.

Un liliac trece pe lângă noi în zbor, trece, şi iar în dreptul lunii iată-i-l ajuns.

Din inimă porneşte atunci întrebarea la care nimeni n-a dat răspuns, întrebarea mai veche ca durerea, întrebarea grea ca tristeţile lungi:

«O, unde mergem noi, pe ce cărări vom pribegi în viitor.

După ce vom pleca de pe pământul verde al acestei lumi minunate?»

Ştie cineva drumul sufletului să ni-l arate?

Poate liliacul care a trecut pe lângă noi în zbor.

Punându-şi pe umărul meu capul cu pletele-i moi, rar, către mine, dragostea mea bilnd îmi grăi:

«Să nu crezi că sufletul zboară prin spaţii, departe, pribeag!

Să nu crezi că mă pierzi după ce voi muri!

Sufletul meu va veni lângă sufletul drag, şi iarăşi vom fi amândoi.»

O, ce furtună! Inima nu mai poate chinul să-l rabde. Ea deci va muri, în curând va muri. E ultima noapte? *Sărut oare acum ultima oară pletele-i moi P*

Anii lungi au trecut. Rămân adeseori pe malul lacului, în nopţile tăcute şi sumbre.

Mă înfioară luna în cerdacul cu lujeri de viţă de vie.

De câte ori, învăluit de umbre, mi-am sărutat iubita – bătrânul lac mai ştie:

şi-n părul iubitei cum lacrimile cădeau, şi-n tremurul lui sclipitor.

Ce grea e durerea amintirii! O, biata-mi inimă îi e cămin acestei mari dureri! mai e vreun chin pentru cel ce-i legat de un suflet atât de pur şi-atât de plin de dor?"

— Gösta, zise Anna pe un ton glumeţ, simţindu-se sugrumată de teamă, se zice că ai trăit mai multe poeme decât au scris alţii, care toată viaţa lor n-au făcut altceva. Versurile pe care le-ai citit au fost scrise noaptea.

— Nu eşti de loc indulgentă, Anna.

— Nu ţi-e ruşine să ne reciţi versuri despre moarte şi

mizerie?

Gösta n-o mai asculta. Se uita la tânăra contesă, care încremenise ca o stană. El crezu că era cât pe ce să leşine.

Cu mare greutate putu să rostească un cuvânt.

— Pleacă! zise ea.

— Cine să plece? Eu?

— Să plece pastorul, bâlbâi ea.

— Linişteşte-te, Elizabet!

— Să plece din casa mea pastorul beţiv!

— Anna, Anna! zise Gösta. Ce vrea să spună?

— E mai bine să pleci, Costa.

— De ce să plec? Ce-nseamnă asta?

— Anna, zise Elizabet, spune-i, te rog, spune-i să…

— Spune-i singură, contesă.

Contesa scrâşni din dinţi, stăpânindu-şi emoţia.

— Domnule Berling, zise ea înaintând spre Costa, ai un dar deosebit să faci lumea să uite cine eşti. Până astăzi n-am ştiut nimic. Am auzit de curând cum şi de ce a murit Ebba Dolina şi-am fost informată că ea a iubit pe un nevrednic care a ucis-o. Versurile pe care le-ai citit m-au făcut să-mi dau seama că acel om eşti dumneata. Nu pot pricepe cum un om cu antecedentele dumitale poate sta în societatea unei femei onorabile. Nu pot pricepe acest lucru, domnule Berling. Cred că am vorbit foarte desluşit.

— Da, contesă, ai vorbit lămurit. Voi spune doar un cuvânt în apărarea mea. Am fost convins întotdeauna că ştiai tot despre mine. Niciodată nu m-am gândit să ascund ceva. Nu e însă lucru plăcut să-ţi auzi cele mai mari nenorociri ale vieţii trâmbiţate pe drumuri şi cu-atât mai puţin să le povesteşti tu singur.

Plecă apoi.

În aceeaşi clipă contesa Dolina călcă în picioare bucheţelul cu flori albastre.

— Ai făcut aşa cum am dorit eu, zise Anna Stjämhok cu asprime contesei, dar s-a isprăvit acum şi cu prietenia noastră. Să nu crezi cumva că te pot ierta că ai fost crudă cu el. L-ai alungat, L-ai batjocorit şi l-ai jignit. Eu sunt însă gata să-l urmez în închisoare sau la stâlpul infamiei, dacă

va fi nevoie. Eu sunt fiinţa care-l va păzi şi apăra. Ai făcut aşa cum am dorit eu, dar niciodată nu te voi ierta.

— Dar, Anna! Anna!

— Dacă ţi-am povestit tot ce ţi-am povestit, crezi că am făcut acest lucru cu inima uşoară? Tot timpul n-am făcut decât să-mi sfâşii inima din piept.

— De ce-ai făcut asta?

— De ce? Pentru că n-am vrut… n-am vrut ca Gdsta să fie amantul unei femei măritate…

Capitolul XIII – Domnişoara Marie

Sst! Tăcere, vă rog! Aud un zumzet deasupra mea. O fi un bărzăun. Şi ce mireasmă delicioasă! Nu e de scoruş-de-munte, de levănţică, de mălin sau de liliac, nici de narcisă. E o mare desfătare să te îmbete o mireasmă ca asta la oraş pe vremea amurgului. De câte ori mă duc cu gândul la acel colţişor binecuvântat de pământ, aud parcă acelaşi zumzet şi simt aceeaşi mireasmă. Pe nebăgate de seamă mă pomenesc atunci strămutată într-un careu de trandafiri împrejmuit de un gard viu de lemn-câinesc. În colţ e umbrarul de liliac cu laviţe de lemn, iar împrejur zâmbesc strătuleţe de flori în formă de inimi şi de stele, despărţite prin cărărui presărate cu nisip de mare. Careul e împresurat pe trei laturi de pădure. Copacii cei mai apropiaţi sunt mălinul şi scoruşul, cu flori frumoase al căror parfum se contopeşte cu al tufelor de liliac. După ei urmează câteva şiruri de mesteceni, iar pe urmă începe pădurea, adevărata pădure, molcomă, întunecoasă, umbroasă şi năbuşitoare.

Pe a patra latură a careului se află o căsuţă, a cărei stăpână era prin anul 1820 bătrâna doamnă Moreus din Svartsjo, care îşi câştiga existenţa tighelind plăpumi pentru ţărani şi gătindu-le bucate pentru ospeţe.

Prieteni dragi! între alte lucruri bune pe care vi le doresc, e să aveţi un gherghef şi o grădină de trandafiri. Un gherghef mare, de modă veche, cu şuruburi tocite şi cu rotiţe roase pe margini, la care să poată lucra cinci ori şase persoane în acelaşi timp, cosind care mai de care şi luându-se la întrecere să scoată tigheluri frumoase,

mâncând mere coapte, stând la taifas, povestind snoave şi râzând cu poftă, speriind veveriţele din pădure şi făcându-le să cadă din copaci de-a berbeleacul. Un gherghef iarna, dragii mei, iar vara o grădină de trandafiri. Nu o livadă care cere cheltuieli prea mari, ci o grădină de trandafiri ca în vremurile de altă dată. O grădiniţă pe care s-o puteţi îngriji cu mâinile voastre. O grădiniţă cu tufe de trandafiri înconjurate cu ronduri de nu-mă-uita. O grădiniţă în care macul să crească în voie, atât pe răzoare cât şi pe cărările cu nisip. O grădiniţă cu un divan mare de iarbă, împodobit deasupra lui şi pe spătar cu căldăruşe şi ciritel.

Bătrâna doamnă Moreus avea multe lucruri în vremea ei. Între altele, avea trei fete vesele şi harnice, cum şi o căsuţă la marginea drumului, şaluri de mătase, jilţuri cu spătare drepte şi cunoştinţe despre tot felul de lucruri pe care e bine să le ştie oricine e nevoit să-şi câştige singur pâinea cea de toate zilele.

Scula ei cea mai de preţ era însă gherghеful, care-i dădea de lucru tot anul; iar podoaba ei cea mai frumoasă era grădina de trandafiri, care-i aducea bucurie în tot timpul verii.

Trebuie să mai arătăm că în căsuţa doamnei Moreus locuia şi o chiriaşă, o domnişoară micuţă şi uscăţivă de vreo cincizeci de ani, care ocupa o odăiţă la mansardă. Domnişoara Marie, căci aşa o chema, avea părerile ei proprii despre multe lucruri, ca orice fiinţă care trăieşte mereu în singurătate şi se gândeşte la tot ce a văzut cu ochii în viaţa ei.

Domnişoara Marie avea credinţa că dragostea e ceva neplăcut şi pricina tuturor relelor din lume.

În fiecare seară înainte de culcare îşi împreună mâinile şi-şi făcea rugăciunile. După Tatăl-nostru şi Doamne-miluieşte, termina de obicei rugându-l pe Dumnezeu s-o ferească de ispita dragostei.

— Dragostea aduce omului numai nenorociri, zicea domnişoara Marie. Bătrână, urâtă şi săracă, aşa cum sunt, numai de ea să n-am parte în zilele mele!

Stătea mereu în odăiţa ei de la mansardă, unde broda

perdele şi feţe de masă pe care le vindea ţăranilor şi boierilor. Voia să câştige bani ca să-şi dureze şi ea o căsuţă.

Visul ei era s-o clădească pe dealul care dădea spre biserica din Svartsjo, sus pe culme, de unde să poată privi în voie până hăt-departe.

De dragoste însă nici nu voia să audă.

Când auzea cântec de vioară la răspântie, unde lăutarul şedea în serile de vară pe pârleazul gardului, iar tinerele perechi jucau de zor polca, stârnind volburi de praf, se înfunda în pădure ca să nu-i mai poată ajunge la urechi.

A doua zi de Crăciun, când veneau câte cinci, şase mirese la doamna Moreus ca să le gătească împreună cu fetele ei, fiind împodobite cu cununi de mirt, cu mărgele, cu eşarfe de mătase, cu buchete de trandafiri artificiali şi cu ghirlande de flori de tafta, domnişoara Marie se însingura în odăiţa ei ca să nu vadă cum se dichisiseră acele fecioare în cinstea dragostei.

Când fetele doamnei Moreus lucrau la gherghef în serile de iarnă, iar sala cea mare din partea stângă a coridorului radia de intimitate, când merele umplute sfârâiau zemoase pe vatră, atârnate deasupra jarului încins, când frumosul Costa Berling sau fercheşul Ferdinand, veniţi în vizită, scoteau aţa din ac pentru fete ori le făceau să împungă acul greşit, de răsuna toată casa de voioşie, de glume şi de flirt, ori când mâinile strânse se întâlneau pe sub gherghef, domnişoara Marie se înciuda, îşi făcea lucrul ghemotoc şi pleca unde nimerea, căci ura dragostea şi toate rosturile ei.

Relele iscate din dragoste le cunoştea foarte bine şi avea totdeauna ce povesti despre ele. Se mira că dragostea cuteza să se arate pe faţa pământului şi că n-o înspăimântau plângerile celor părăsiţi, blestemele celor pe care-i împinsese la crimă şi strigătele de durere ale celor pe care-i încătuşase în lanţuri odioase. Se mira cum de mai putea să zboare pe aripi libere şi sprintene în loc să se cufunde chinuită şi plină de ruşine în adâncul prăpastiei.

Fusese şi ea tânără, ca orice altă femeie. Însă dragostea n-o putuse nicicând suferi. Dansul şi dezmierdarea n-o ispitiseră niciodată. Chitara mamei ei atârna prăfuită şi fără strune în pod. Niciodată n-o făcuse să scoată acordurile celui mai palid cântec de dragoste.

Trandafirul mamei ei era în ghiveci, la fereastră. Îl uda şi atâta tot. Nu-i erau dragi florile, aceste copile ale dragostei. Petalele lor atârnau prăfuite. Păianjenii se jucau printre ramuri, iar mugurii nu răsăreau niciodată.

Iar în grădina de trandafiri a doamnei Moreus, în care se zbenguiau fluturii şi cântau păsărelele, în care florile pline de mireasmă trimiteau solii de dragoste albinelor colindătoare, în care totul vorbea despre ceea ce domnişoara Marie ura, acolo piciorul ei nu călca niciodată.

Dar iată că veni vremea când enoriaşii din Svartsjo se hotărâră să instaleze o orgă în biserica lor. Asta s-a întâmplat vara, înainte de anul în care cavalerii au ajuns stăpâni la Ekeby. S-a prezentat cu acel prilej un tânăr meşter de făcut orge. Acesta deveni şi el chiriaşul doamnei Moreus, care-i puse la dispoziţie o odăiţă tot la mansardă.

Meşterul instală o orgă cu topuri ciudate şi groaznice care uneori tulburau psalmii paşnici, nu se ştie cum şi din ce cauză, făcându-i pe copii să plângă în biserică la slujba de Crăciun.

E îndoielnic că acel constructor de orge era un meşter în meseria lui. Era însă un om vesel, în ochii căruia strălucea parcă soarele. Vorbea prietenos cu oricine, fie bogat ori sărac, fie tânăr sau bătrân. Se împrieteni repede cu ceilalţi chiriaşi. Şi încă ce prietenie legă cu ei!

Când venea seara acasă de la muncă, o ajuta pe doamna Moreus să depene sculul şi lucra cu fetele în grădină. Declama atunci poemul „Axei” şi cânta legenda lui Fritjof. Ridica ghemul de aţă al domnişoarei Marie ori de câte ori aceasta îl scăpa jos şi chiar îi remonta pendula, când se oprea.

Niciun bal nu se termina până ce nu dansa cu toate femeile, de la cele mai în vârstă până la fetişcanele cele mai tinere; iar dacă avea un necaz, se aşeza lângă prima

femeie pe care o nimerea şi o făcea confidenta lui. Era în adevăr omul pe care-l visează femeile. Asta nu înseamnă că vorbea despre dragoste cu vreuna din ele. După ce a locuit însă câteva săptămâni în mansarda doamnei Moreus, toate fetele s-au îndrăgostit de el, iar biata domnişoară Marie se convinse şi ea că făcuse rugăciunile în zadar.

Era o vreme de jale, ca şi de bucurie. Lacrimile curgeau pe gherghef şi ştergeau însemnările cu cretă făcute de el. Serile şedea adeseori câte o visătoare sub umbrarul de liliac, iar sus, în cămăruţa domnişoarei Marie chitara cu strune noi intona câte un cântec lin de dragoste pe care-l învăţase de la mama ei.

Tânărul constructor de orge continua totuşi să fie vesel şi nepăsător, împrăştiind zâmbete în mijlocul acelor femei care tânjeau după el, disputându-şi-l când era plecat la lucru şi făcându-le tot felul de servicii. Veni însă în cele din urmă ziua în care trebui să plece.

Poştalionul era la poartă. Geamantanul îi fu legat pe acoperişul trăsurii şi tânărul îşi luă rămas-bun. Sărută mâna doamnei Moreus şi le îmbrăţişă pe fete, care plângeau cu lacrimi, sărutându-le pe obraji. Plângea şi el că era nevoit să plece la drum, căci petrecuse o vară plăcută în căsuţa de care se despărţea. În cele din urmă, se uită s-o vadă pe domnişoara Marie.

Aceasta coborî pe scara veche care ducea la mansardă, îmbrăcată în mare ţinută. Chitara îi atârna la gât de o panglică lată şi verde de mătase, iar în mină avea un buchet de trandafiri, căci în anul acela se brodise să înflorească trandafirul pe care-l primise de la mama ei. Oprindu-se în faţa tânărului, struni chitara şi începu să cânte:

„Pleci dintre noi. Să te întorci cu bine!

Iubirea îţi vorbeşte, ascultă-i glasul pur!

Fii fericit, dar să nu uiţi de mine. nici de Vărmlandul cu văi şi păduri!”

Puse apoi florile la butoniera tânărului şi-l sărută pe gură. Dispăru apoi, suindu-se pe scară la mansarda ei.

Dragostea se răzbunase pe ea şi o dăduse în

spectacol. Ea nu se plânse totuşi niciodată împotriva ei. Nu mai puse chitara la o parte şi nu mai uită niciodată să poarte de grijă trandafirului pe care-l avea ea amintire de la mama ei.

Învăţase să iubească dragostea cu toate chinurile, lacrimile şi dorurile ei.

— Mai bine tristă cu ea, decât veselă fără ea, zise domnişoara Marie.

Vremea trecu. Majoreasa de la Ekeby fu izgonită şi cavalerii ajunseră la putere. Aşa s-a întâmplat „după cum s-a văzut în altă parte, că Costa Berling a citit un poem contesei de la Borg într-o duminică seara, interzicându-i-se să mai calce pragul casei ei.

Se zice că Gösta Berling, după ce a închis uşa de la vestibul în urma lui, a văzut nişte sănii urcându-se spre Borg. A aruncat atunci o privire asupra unei doamne mărunţele care şedea în prima sanie. Întunecat la faţă cum era în acele clipe, se întunecă şi mai mult la vederea ei. Se grăbi să plece, ca să nu fie recunoscut. Avu însă presimţirea unei nenorociri. Nu cumva acea femeie fusese adusă acolo de cele ce st vorbiseră în casă puţin mai înainte? O nenorocire nu vine niciodată singură.

Slugile se grăbiră însă să-i întâmpine pe musafiri şi să-i ajute să coboare din sănii. Cine venise? Cine era doamna aceea mărunţică de se ridicase în picioare în sanie? Nu era alta decât însăşi Marta Dohna, vestită contesă!

Era femeia cea mai veselă şi mai extravagantă. Veselia lumii o înălţase pe tronul ei de regină. Jocurile şi zâmbetele erau supusele ei. La împărţeala moştenirii vieţii, îi revenise jocul, dansul şi aventura.

Mergea acum pe cincizeci de ani. Însă era una dintre acele femei înţelepte care nu ţin socoteala anilor.

— Cine nu-şi poate mişca picioarele să danseze şi cine nu poate zâmbi, acela e bătrân. Simte povara îngrozitoare a anilor. Eu însă n-o simt.

Bucuria nu avusese un tron statornic în tinereţea ei, dar schimbările şi nesiguranţa nu făcuseră decât să

sporească plăcerea vieţii ei vesele. Maiestatea cu aripi de fluture dădea azi o recepţie în apartamentul doamnelor de onoare ale palatului din Stockholm, iar mâine dansa la Paris îmbrăcată în frac şi cu sceptrul în mână. Vizita taberele lui Napoleon, călătorea pe vasele flotei lui Nelson din Marea Mediterană, asista la un congres la Viena şi nu refuza să se ducă la bal la Bruxelles în ajunul unei mari bătălii.

Unde era veselia se afla şi Mărta Dohna, regina aleasă a Majestăţii-Sale. Contesa Mărta cutreiera toată lumea dansând, jucând, glumind sau vânând. Ce nu văzuse ea, ce nu trăise! Dansase răsturnând tronuri, jucase écarté pe principate, îşi bătuse joc de războaie pustiitoare. Viaţa ei fusese o veselie şi o nebunie neîncetată şi aşa avea să rămână mereu. Trupul ei nu era prea bătrân pentru dans, nici inima nu-i era prea bătrână pentru dragoste. Când obosea ea la baluri mascate sau la comedii, povestind lucruri vesele sau cântând romanţe melancolice?

Când nu mai exista veselie în lumea transformată în câmp de luptă, se retrăgea de obicei pentru un timp mai îndelungat sau mai scurt la moşia ei de lângă lacul Lov. Tot acolo se ducea când principii şi curţile lor i se păreau ceva prea trist, pe vremea Sfintei Alianţe. În timpul unei astfel de vizite găsise ea de cuviinţă să-l numească pe Costa Berling guvernator al fiului ei. Contesa se simţea bine la Borg. Veselia nu avea pentru ea un cadru mai minunat ca acolo. La Borg nu lipsea muzica şi jocul, nu lipseau bărbaţi dornici de aventuri, nici femei vesele şi frumoase. Nu lipseau banchetele şi balurile, plimbărilh cu barca pe lac la lumina lunii, nici cele cu sania prin păduri întunecoase, după cum nu lipseau evenimentele senzaţionale şi toate grijile şi durerile aventurilor de dragoste.

După moartea fiicei ei, nu mai venise totuşi la Borg. Asta a durat cinci ani în şir. Venise acum să vadă cum se împacă nora ei cu pădurea de brazi, cu urşii şi cu viforul. Se simţise obligată să plece la drum, ca să-şi poată da seama dacă netotul de Henrik n-o scosese din fire cu pisălogeala lui. Avea să fie acum îngerul păzitor al

căminului. Lumina soarelui şi fericirea erau împachetate în cele patruzeci de geamantane de piele ale ei. Veselia îi era cameristă; gluma, vizitiu: iar jocul, însoţitor.

După ce urcă treptele scării, fu întâmpinată cu braţele deschise. Vechea ei cameră de la parter o aştepta. Servitoarea, doamna de companie şi camerista ei, cele patruzeci de geamantane şi treizeci de cutii de pălării, trusele, şalurile şi blănurile ei, toate fură transportate treptat în casă. În toate părţile se auzea zgomot şi gălăgie. Bătăi la uşi, sărituri pe scară. Se vedea bine că sosise la Borg contesa Mărta.

Era într-o seară frumoasă de primăvară, prin luna aprilie. Gheaţa nu se topise încă bine.

Domnişoara Marie deschisese fereastra camerei ei de la mansardă şi cânta. Cânta din chitară şi din gură.

Preocupată de chitară şi adâncită în amintirile ei, nu băgase de seamă că la poartă se oprise o trăsură. În ea se afla contesa Mărta, foarte bucuroasă că o vedea pe domnişoara Marie la fereastră, cu chitara atârnată de gât şi cu ochii ridicaţi spre cer, cântând nişte cântece de dragoste, vechi şi răsuflate.

În cele din urmă, contesa se coborî din trăsură şi intră în casă, unde fetele cele drăgălaşe şedeau în jurul gherghefului. Nu era o femeie trufaşă. Vântul revoluţiei bătuse deasupra ei şi-i suflase aer proaspăt în plămâni.

Nu se uita că era contesă, obişnuia ea să spună, dar în orice caz voia să-şi trăiască viaţa aşa cum îi plăcea. Se distra tot atât de bine la o nuntă de la ţară ca şi la balurile de la curte. Juca tot felul de comedii pentru slujnicele ei, fără alţi spectatori, şi amuza orice societate în care apărea cu chipul ei mic şi frumos şi curajul ei exuberant.

Comandă nişte plăpumi doamnei Moreus şi-i lăudă fetele. Se duse să vadă grădina de trandafiri şi povesti aventuri din călătoria ei. Mereu avea aventuri. În cele din urmă se sui pe scară, care era îngrozitor de îngustă şi de puţin aplecată, ca să o viziteze pe domnişoara Marie în odăiţa ei de la mansardă. O privi lung pe acea femeie mărunţică şi singuratică, dezmierdând-o cu glasul ei

melodios. Cumpără de la ea nişte perdele. Nu putea să trăiască la Borg fără perdele brodate la toate ferestrele ei şi pe toate mesele voia să aibă feţe lucrate de domnişoara Marie.

Îi luă apoi chitara şi-i cântă nişte arii de veselie şi de dragoste. Îi povesti pe urmă tot felul de lucruri, transportând-o într-o lume veselă şi zgomotoasă. Râsul contesei era el însuşi o muzicuţă şi păsărelele zgribulite din grădină începură să cânte auzindu-l. Chipul ei – care numai frumos nu mai era, cu tenul pustiit de suliman şi cu trăsături senzuale în jurul gurii – i se păru domnişoarei Marie atât de fermecător încât se mira cum de-l făcuse oglinjoara să dispară după ce-l reflectase pe luciul ei.

La plecare contesa o sărută pe domnişoara Marie şi o pofti să vină la Borg.

Inima domnişoarei Marie era goală ca şi cuiburile de rândunele pe vremea Crăciunului. Era liberă, dar suspina după lanţuri ca un rob eliberat la bătrâneţe.

Începu apoi iarăşi o perioadă de tristeţe şi de veselie pentru domnişoara Marie. Nu lungă însă, căci n-a durat decât o săptămână.

Contesa o aducea mereu la Borg. Juca o comedie pentru ea şi-i povestea despre pretendenţii ei. făcând-o pe domnişoara Marie să râdă cum nu mai râsese niciodată în viaţa ei. Deveniră astfel cele mai bune prietene. Contesa află repede despre tânărul constructor de orge şi de felul cum îşi luase rămas-bun. La vremea amurgului o aşeza pe domnişoara Marie pe scăunelul de la fereastră. În micul ei cabinet albastru. Acolo îi atârna chitara la gât şi o punea să cânte cântece de dragoste. Contesa se uita pe urmă la chipul ei uscăţiv de fată bătrână şi la căpşorul ei urât care se profilau în roşeaţa amurgului, spunând că sărmana domnişoară făcea impresia unei burgheze care lâncezeşte. În toate cântecele era vorba însă de păstori duioşi şi de păstoriţe nemiloase, iar glasul domnişoarei Marie era nespus de subţire. astfel că-şi poate închipui oricine cât haz făcea contesa de ea.

După cum era şi firesc, cu prilejul venirii mamei

contelui la Borg a avut loc o petrecere la care lumea, de altfel nu prea multă, s-a distrat bine ca de obicei. Nu au fost invitate decât persoane din comună.

Sufrageria era la parter, iar după cină musafirii nu se mai urcară la etaj, ci se instalară în camera contesei Nlărta, care se afla tot jos. Contesa puse mâna pe chitara domnişoarei Marie şi începu să cânte pentru musafiri. Fiind o femeie mucalită, putea să imite pe oricine. O bătu acum gândul s-o imite pe domnişoara Marie. Îşi ridică ochii spre cer şi începu să cânte cu un glas subţire şi piţigăiat de copil.

— Vă rog, vă rog, contesă! se împotrivi domnişoara Marie.

Contesa avea însă chef şi cei mai mulţi nu-şi putură stăpâni râsul, deşi le era parcă milă de domnişoara Marie.

Contesa luă dintr-un ghiveci o mână de petale uscate de trandafir. Apoi se duse în faţa domnişoarei Marie cu gesturi tragice şi începu să cânte, adânc mişcată:

„Pleci dintre noi. Să te întorci cu bine! Iubirea îţi vorbeşte, ascultă-i glasul pur!

Fii fericit, dar să nu uiţi de mine, nici de Vărmlandul cu văi şi păduri!”

Îi presără apoi pe cap petalele de trandafir. Lumea începu să râdă, însă domnişoara se făcu foc şi pară. Parcă voia să-i scoată ochii contesei.

— Eşti o femeie rea, Mărta Dohna, îi zise ea. Nicio femeie cumsecade n-ar trebui să aibă a face cu tine.

Contesa Mărta se supără atunci şi ea.

— Te poftesc să ieşi afară, domnişoară! îi porunci ea. M-am săturat de nebuniile tale.

— Bine, plec, răspunse domnişoara Marie, însă plăteşte-mi mai întâi feţele de masă şi perdelele pe care le-ai aşezat la ferestre.

— Nişte zdrenţe de vechituri! strigă contesa. Auzi vorbă! Să-i plătesc nişte zdrenţe de vechituri! N-ai decât să ţi le iei. Să nu le mai văd în faţa mea! Ia-le imediat!

Mărta – Dolina îi repezi apoi feţele de masă şi dădu jos perdelele, turbând de mânie.

A doua zi, tânăra contesă o rugă pe soacra ei să se împace cu domnişoara Marie. Însă bătrâna nici nu voi să-i dea ascultare. Se plictisise de acea femeie.

Contesa Elizabet se duse atunci la domnişoara Marie şi-i cumpără toate perdelele, pe care le aşeză la ferestre în apartamentul ei de la etaj. Domnişoara Marie era acum mulţumită întrucâtva.

Contesa Mărta a făcut mult haz de pasiunea nurorii ei pentru broderii. Putea să-şi ascundă mânia. dar putea s-o şi păstreze ani întregi. Era o fiinţă bogat înzestrată.

Capitolul XIV – Vărul Kristofer în aripa cavalerilor se afla şi o bătrână pasăre răpitoare. Stătea mereu la gura sobei şi avea grijă să nu se stingă focul. Era zbârlită şi căruiită. Căpşorul cu plisc mare şi cu ochi şterşi se sprijinea amărât pe un gât lung şi subţire, învelit cu un guler de blană miţoasă. Pasărea răpitoare purta doar blană iama şi vara.

Pe vremuri făcuse parte din stolul care colinda Europa în suita marelui împărat. Nimeni nu ştia însă cum o chema şi ce titlu avea. În provincia Vărmland se ştia numai că luase parte la războiul cel mare, că ajunsese până hăt-departe în lupte cu răsunet şi că nu mai zburase cu începere din anul 1815 din pricina patriei ingrate. Se oploşise la prinţul moştenitor al Suediei, care o sfătuise să dispară în îndepărtata provincie Vărmland. Vremurile erau de aşa natură încât cel al cărui nume temut făcuse odinioară lumea să tremure de spaimă, era bucuros acum să fie dat uitării.

Făgăduise prinţului moştenitor, pe cuvânt de onoare, că nu va pleca din Vărmland şi că nu va destăinui nimănui, dacă nu va fi nevoie, cine era. Pasărea răpitoare a sosit deci la Ekeby cu o scrisoare prin care prinţul moştenitor o recomanda maiorului în termeni foarte călduroşi. În astfel de împrejurări fusese primită şi instalată în aripa cavalerilor.

La început se întrebau toţi cine era musafirul acela vestit care-şi tăinuia identitatea sub un nume de împrumut. Cu vremea însă, ajunse cavaler şi cetăţean al

provinciei Vărmland. Toată lumea îi spunea „vărul Kristofer”, fără să ştie de unde i se trăgea acest nume.

O pasăre răpitoare nu poate să trăiască, fireşte, închisă în colivie. E uşor de înţeles că nu era deprinsă a sări de pe un beţişor pe altul şi să-şi primească hrana din mâna celor care-i purtau de grijă.

Luptele şi primejdia morţii îi încinseseră sângele din vine. Îi era silă de liniştea apatică.

E drept că nici cavalerii ceilalţi nu erau nişte simple păsări domestice. Niciunul nu avea totuşi sângele atât de fierbinte şi de clocotitor ca vărul Kristofer. O vânătoare de urşi era singurul lucru care putea să-l învioreze. O vânătoare de urşi sau o femeie. Una singură însă.

Se trezise la o viaţă nouă cu zece ani în urmă, când o cunoscuse întâiaşi dată pe contesa Mărta, văduvă atunci. O femeie schimbăcioasă ca războiul, stimulentă ca primejdia, o fiinţă neastâmpărată şi cutezătoare. O iubea.

Iar acum îmbătrânea şi încărunţea, fără s-o mai dorească de soţie. N-o mai văzuse de cinci ani. Se ofilea şi lâncezea ca un vultur închis în colivie. Pe an ce trecea, era mai uscăţiv şi mai îngheţat. Înfofolit mereu cu blana, stătea numai la gura sobei.

Era dimineaţa, în acea zi din săptămâna mare în care au loc seara, după datină, salve de împuşcături şi se dă foc vrăjitoarei. Vărul Kristofer era tot la gura sobei, tremurând de frig, zbârlit şi încărunţit. Ceilalţi cavaleri erau plecaţi.

Habar n-avea că sosise primăvara cea zâmbitoare şi plină de ispite, că natura se trezea din toropeala ei, că ¡pirite înaripate se hârjoneau zburdalnice pe cerul aldastru, chipurile lor strălucind de frumuseţe ca nişte trandafiri.

Pământul se deştepta la o viaţă nouă, ieşind zglobiu ea un copil din baia pe care o făcuse în şuvoaiele şi ploile de primăvară. Pietrele şi ţarina radiau de voioşie.

Spiritele vesele ale primăverii pluteau cu aer şi apă în trupuri, tresăreau şi puneau inima în mişcare. Pretutindeni se auzea acelaşi zvon. Spiritele înaripate se agăţau de inimi şi de flori, de tot ce vibrează şi freamătă.

Ele zvoneau cu mii de clopote: „Veseliţi-vă şi bucuraţi-vă, căci primăvara cea zâmbitoare a sosit!”

Vărul Kristofer stă însă liniştit şi nu înţelege nimic. Cu fruntea sprijinită pe degetele-i ţepene, visează ploaia de gloanţe şi onoarea câmpului de luptă. Vedenia sa lăuntrică îi arată lauri şi trandafiri care n-au nevoie de frumuseţea dulce a primăverii ca să poată înflori.

E păcat de bătrânul cuceritor singuratic care stă acolo sus, în aripa cavalerilor, departe de neamul şi de ţara lui, fără să audă pe nimeni vorbind în graiul patriei sale, menit să aibă un mormânt obscur în cimitirul din Bro.

O, vere Kristofer, destulă vreme ai stat visător în aripa cavalerilor! Scoală-te şi bea vinul clocotitor în castelele înalte! Află, vere Kristofer, că astăzi a sosit pe adresa maiorului un răvaş regal, sigilat cu pecetea Suediei. E adresat maiorului, dar cuprinsul lui te priveşte pe tine. Ce mutră vei face, bătrână pasăre răpitoare, când vei citi acest răvaş? Ochii ţi se vor umple de strălucire şi-ţi vei înălţacapul. Vei vedea deschisă uşa coliviei şi văzduhul liber pentru aripile-ţi dornice de zbor.

Vărul Kristofer scotoceşte adânc lada lui cu haine. Scoate din fundul ei uniforma cu fireturi, păstrată cu atâta teamă, şi se îmbracă apoi cu ea. Îşi pune în cap tricornul împodobit cu pene şi pleacă în grabă de la Ekeby, călare pe splendidul său armăsar alb.

Asta e cu totul altceva decât să şezi amorţit la gura sobei. Acum vede şi el că a so9 it primăvara.

Încalecă pe şa şi porneşte în galop. Dolmanul îmblănit flutură pe el. Penele de la tricorn fâlfâie. Omul e întinerit ca şi natura. S-a trezit dintr-o iarnă lungă.

Aurul vechi străluceşte încă. Chipul semeţ de războinic e o privelişte mândră sub tricornul din cap.

Ce frumos călăreşte! Din pământ ţâşnesc pâraie şi pe unde merge el răsar ghiocei. Păsările călătoare strigă şi se bucură în jurul prizonierului eliberat. Toată firea ia parte la bucuria lui.

Înaintează mândru, ca un cuceritor. Însăşi primăvara zboară înaintea lui pe un nor plutitor. E sprinten şi uşor, un

spirit luminos. Are o trâmbiţă în gură şi zburdă de fericire. De jur-împrejurul vărului Kristofer călăreşte un alai de vechi tovarăşi de arme. Pe şa e fericirea. Pe armăsarul său e onoarea, iar pe calul năvalnic e dragostea. Superb e mersul, superb şi călăreţul. Sturzul-viilor, cunoscător de multe graiuri, strigă la el:

— Încotro mergi călare, vere Kristofer? încotro?

— Merg la Borg în peţit, merg la Borg în peţit, răspunde el.

— Nu te duce la Borg! Nu te duce la Borg! Omul neînsurat n-are nicio grijă, îi spune pasărea.

El însă nu ia seama la vorbele astea. Călăreşte înainte, la deal şi la vale, până ce ajunge unde a avut de gând. Descăleca repede şi e condus la contesă.

Totul merge bine. Contesa Mărta e amabilă cu el. Vărul Kristofer vede lămurit că ea nu va refuza să-i poarte numele plin de strălucire ori să domnească în castelul lui. El pândeşte clipa încântătoare în care-i va arăta răvaşul regal. O aşteaptă cu nerăbdare.

Contesa zâmbeşte şi-l întreţine cu tot felul de istorisiri. El râde şi se minunează de toate. Aflându-se totuşi într-o cameră în care contesa Elizabet a atârnat perdelele domnişoarei Marie, contesa începe să spună şi povestea lor. Şi o spune cu mult haz.

— Vezi cât sunt de răutăcioasă? zice ea în cele din urmă. Perdelele astea stau atârnate aici ca să mă gândesc în fiecare zi şi în fiecare clipă la păcatul de care m-am făcut vinovată. E o pocăinţă fără pereche, îngrozitoare broderie!

Marele războinic, vărul Kristofer, o priveşte cu ochi arzători.

— Iar eu sunt bătrân şi sărac, zice el. Zece ani am stat la gura sobei, dorind-o pe iubita mea. Şi de asta râzi, contesă?

— Asta-i altceva! exclamă contesa.

— Dumnezeu mi-a luat fericirea şi patria, silindu-mă să mănânc pâinea altora, zice vărul Kristofer cu toată seriozitatea. De aceea m-am învăţat să respect sărăcia.

— Şi dumneata! exclamă contesa, ridicând mâinile în sus. Ce virtuoasă e lumea! Ce virtuoasă, zău!

— Eu un lucru îţi spun, contesă, zice vărul Kristofer. Dacă Dumnezeu mi-ar reda cândva bogăţia şi puterea, m-aş folosi mai bine de ele decât împărţindu-le cu o femeie de lume, cu o maimuţă ca ea, sulemenită şi fără inimă, care-şi bate joc de sărăcie.

— Foarte bine-ai face, vere Kristofer.

Auzind aceste vorbe, vărul Kristofer ieşi din cameră şi plecă înapoi călare la Ekeby. Geniile nu-l urmează însă, sturzul-viilor nu-i mai spune nimic şi bietul om nu mai poate să vadă primăvara zâmbitoare.

Ajunse la Ekeby, unde urmau să înceapă împuşcăturile de Paşti şi să fie arsă vrăjitoarea. Vrăjitoarea e o momâie mare de paie cu chipul făcut dintr-o cârpă pe care ochii, nasul şi gura sunt desenate cu un tăciune. E îmbrăcată cu nişte straie peticite. Vătraiul cu mâner lung şi mătura sunt aşezate lângă ea, iar goarna o are atârnată la gât. E gata de plecare la sabat.

Maiorul Fuchs îşi încarcă puşca şi trage în vânt de mai multe ori. Se aprinde apoi un rug de vreascuri. Vrăjitoarea e aruncată în foc şi începe să ardă. Cavalerii fac tot ce pot după vechea datină, ca să nimicească puterea răului.

Vărul Kristofer asistă la privelişte cu faţa întunecată. Deodată scoate din îndoitura minerii răvaşul regal şi-l aruncă în foc. Numai Dumnezeu ştie la ce s-a gândit în acea clipă. Şi-o fi închipuit poate că cea care ardea pe rug era însăşi contesa Mărta. S-o fi gândit poate că, de vreme ce acea femeie nu era alcătuită decât din zdrenţe şi paie, nu mai exista nimic de preţ pe pământ.

Se urcă apoi în aripa cavalerilor, aprinse focul şi puse bine uniforma. S-a aşezat pe urmă iarăşi la gura sobei, spre a deveni zi de zi tot mai zbârlit şi mai cărunt. Acolo voia să moară cu încetul, ca vulturii bătrâni în captivitate.

Nu mai este un prizonier, dar nu vrea să se mai folosească de libertatea lui. Văzduhul e deschis în faţa lui. Câmpul de luptă, onoarea, viaţa îl aşteaptă. Nu mai are

însă putere să-şi desfacă aripile ca să zboare.

Capitolul XV – Cărările vieţii

Cât de anevoioase sunt drumurile pe care trebuie să umble omul! Prin pustiuri, prin mocirle, prin munţi.

De ce-or fi netulburate atâtea dureri până ce se rătăcesc în pustiu, se cufundă în mocirlă ori se prăvălesc pe munte? Unde sunt micile culegătoare de flori şi zânele din poveşti pe urmele cărora răsar trandafiri? Unde sunt fiinţele care presară flori pe drumuri spinoase?

Gösta Berling, poetul, a luat în sfârşit hotărârea să se însoare. Îşi caută însă o mireasă destul de săracă, de umilă şi de oropsită, aşa cum o merită un preot zvăpăiat.

L-au iubit femei frumoase şi de neam mare, însă ele nu pot aspira la mâna lui. Cine e osândit îşi alege tovarăş de viaţă în lumea celor osândiţi.

Pe cine să aleagă el? Pe cine să caute?

La Ekeby vine uneori o fată săracă dintr-un cătun pustiu de sus de la munte şi vinde mături. În cătunul acela, în care bântuie o mizerie cumplită, trăiesc multe făpturi care nu-s în toate minţile, iar fata cu pricina e una dintre ele.

E totuşi frumoasă. Părul ei lung şi negru e împletit în cosiţe groase. Obrajii ei sunt rotunjiţi cu gingăşie. Nasul ei e drept şi de mărime potrivită. Are ochi albaştri. E un tip de madonă melancolică, cum sunt şi astăzi atâtea fete sărace de pe ţărmurile lacului Lov.

Gösta şi-a găsit astfel mireasa. O fată care vinde mături şi nu-i în toate minţile poate fi o bună soţie pentru un preot zvăpăiat. Nicio altă fiinţă n-ar fi mai nimerită pentru el. Lui Gösta Berling nu-i rămânea altceva de făcut decât să plece la Karlstad şi să cumpere de acolo inelele de logodnă. Pe urmă ar fi fost iarăşi o zi de veselie pe malul lacului Ldv. Lumea n-avea decât să facă haz de Gösta, când îl va vedea logodindu-se cu fata vânzătoare de mături şi cununându-se cu ea. Ei, şi ce-i dacă va face haz? Gösta nici nu putea să facă o farsă mai nostimă ca asta.

Cine-i oropsit nu trebuie oare să ia calea oropsirii, a mâniei, a durerii şi a nefericirii? Ce-i dacă se poticneşte şi

se distruge? Există cineva care să-l poată opri? îi întinde cineva o mână de ajutor? îi oferă o băutură răcoritoare? Unde sunt micile culegătoare de flori şi zânele din poveşti care presară flori pe drumuri spinoase?

O, nu! Tânăra şi blinda contesă de la Borg nu-l va împiedica pe Gösta Berling să-şi aducă planul la îndeplinire. Se va gândi la reputaţia ei, la mânia soţului şi la ura soacrei. Nu se va pune în calea lui Gösta.

În timpul lungii slujbe religioase la biserica din Svartsjo, ea va sta cu capul aplecat, îşi va împreună mâinile şi se va ruga pentru el. În nopţile de insomnie ea poate să plângă, neliniştită de soarta lui, însă nu are flori de presărat în calea celui oropsit şi nici nu are o picătură de apă să potolească setea celui însetat. Ea nu întinde mina să-l îndepărteze de marginea prăpastiei.

Gösta Berling nu se îngrijeşte să-şi gătească iubita cu mătăsuri şi podoabe. O lasă să meargă ca de obicei din casă în casă cu măturile ei de vânzare şi se gândeşte să anunţe logodna cu ea în ziua în care va aduna toată lumea de seamă din partea locului la un ospăţ mare la Ekeby. Va chema-o atunci de la bucătărie, aşa cum se va afla după drumurile ei lungi, cu hainele pline de praf şi de noroi, poate zdrenţăroasă, poate nepieptănată, cu ochii rătăciţi, cu un şuvoi de vorbe încurcate pe buze. Îi va întreba apoi pe musafiri dacă şi-a ales o mireasă potrivită, dacă preotul cel zvăpăiat se poate mândri cu o logodnică atât de frumoasă, cu chipul ei blând de madonă, cu ochii ei albaştri şi visători.

Ţinea ca nimeni să nu afle ceva despre cele ce punea la cale. N-a izbutit totuşi să păstreze secretul, iar una din fiinţele care i-l descoperiră a fost tânăra contesă Dolina.

Ce putea ea să facă însă ca să-l oprească? Era ziua hotărâtă pentru logodnă şi ultima ei clipă de amurg. Contesa stătea la fereastră în cabinetul albastru şi privea spre miazănoapte.

I se părea că ar fi putut să vadă casa de la Ekeby, deşi o împiedicau lacrimile şi ceaţa. Vedea încă bine clădirea cea mare cu trei etaje şi cu trei şiruri de ferestre

luminate. Îşi închipuia că şampania era turnată în pahare, că se închinau toasturi, că-l auzea pe Gösta Berling anunţând logodna cu vânzătoarea de mături.

Dacă ar fi! 1 clipa asta lângă el, dacă i-ar atinge braţul uşor cu mâna sau dacă i-ar face semn cu o privire binevoitoare, nu l-ar putea oare abate din calea primejdioasă pe care voia să meargă? Dacă un cuvânt al ei îl determinase să facă acel pas desperat, un alt cuvânt nu l-ar putea opri?

Se înfiora gândindu-se la păcatul pe care Gösta Berling avea să-l comită cu acea sărmană fată oropsită. Se înfiora gândindu-se la păcatul pe care avea să-l comită cu acea fiinţă sărmană, care avea să ispitită să-l iubească poate chiar pentru gluma unei singure zile. Se înfiora poate şi mai mult gândindu-se la păcatul pe care îl săvârşea faţă de el însuşi, încărcându-şi viaţa cu o povară care l-ar fi împiedicat pentru totdeauna să se înalţe sufleteşte.

Mai mare însă decât toate era vina ei. Cu un singur cuvânt de osândă îl aruncase pe drumul răului. Ea, care venise să binecuvânteze şi să aline, de ce mai înfipsese încă un ghimpe în cu luna de spini a păcătosului?

Da, acum ştia ce avea de făcut. Va porunci să fie înhămaţi caii cei negri la sanie, va trece în grabă peste lacul Lov, va intra ca o vijelie în conacul de la Ekeby, se va duce în faţa lui Gösta Berling şi-i va spune că nu-l dispreţuieşte, că nu şi-a dat seama de vorbele pe care le-a spus când l-a dat afară din casa ei. Nu putea să facă însă asta. S-ar fi ruşinat şi n-ar fi cutezat să rostească niciun cuvânt. Ca femeie măritată, era datoare să fie prudentă. Făcând aşa ceva, ar fi intrat în gura lumii. Dacă n-ar fi făcut însă ce avea de gând, cum ar fi rămas cu el?

Trebuia să plece la drum. Se gânt. i însă pe urmă că asta nu era cu putinţă. În anul acela niciun cal nu putea să traverseze lacul Lov, căci gheaţa se topise şi se desprinsese de ţărm. Era plină de crăpături înfricoşătoare. Apa ţâşnea prin ele. Prin unele părţi se strângea în ochiuri negre; prin altele era de o albeaţă orbitoare. În cea mai

mare parte era însă cenuşie, murdară de zăpada care se topea, iar drumurile pe ea păreau nişte dungi negre şi întinse.

Cum se mai putea gândi contesa să plece? Bătrâna contesă Mărta, soacra ei, nu i-ar fi îngăduit cu niciun preţ. Toată seara fu nevoită să stea lângă ea în salon şi să asculte vechi poveşti de la curte, care-i făceau bătrânei atâta plăcere.

Veni însă noaptea. Soţul ei era plecat de acasă. Se simţi liberă.

Cu sania nu se putea duce, slugile nu putea să le cheme, dar zbuciumul o scoase din casă. Altceva nu avea chip să facă.

Cât de anevoioase sunt drumurile pe care trebuie să umble omul! Prin pustiuri, prin mocirle, prin munţi.

Cu ce-aş putea să compar însă drumul acela în puterea nopţii, pe gheaţa care se topea? Nu era oare drumul pe care trebuiau să meargă culegătoarele de flori, un drum nesigur, legănător şi alunecos, drumul celor ce vor să vindece rănile celor loviţi, drumul celor ce vor să îndrepte, drumul piciorului sprinten şi al ochiului ager, drumul inimii îndrăgostite?

Trecuse de miezul nopţii când contesa ajunse la ţărmul de la Ekeby. Căzuse pe gheaţă, sărise peste crăpături largi, se grăbise prin locurile în care urmele paşilor ei se umpleau de apa care ţâşnea din adânc, alunecase, se târâse.

Drumul ei fusese foarte anevoios. Mergea şi plângea. Era udă leoarcă şi obosită, iar pe gheaţă întunericul, pustietatea şi golul o făcuseră să se cufunde în gânduri negre.

La Ekeby fu nevoită să treacă prin apă până la genunchi ca să ajungă la ţărm, unde n-avu curajul să facă altceva decât să se aşeze pe o piatră şi să plângă de oboseală şi desperare.

Grele sunt drumurile pe care umblă bieţii oameni, iar culegătoarele de flori se prăbuşesc uneori lângă coşul lor chiar în clipa când ajung pe drumul pe care vor să-l

presare cu flori.

Această femeie tânără şi distinsă era totuşi o mică eroină drăgălaşă. În patria ei scăldată în lumină nu umblase doar pe astfel de drumuri. Şezând acum pe malul acestui lac sinistru şi îngrozitor, udă, obosită, nefericită cum era, se gândea la drumurile vesele şi înflorite din patria ei de la miazăzi.

Pentru ea nu mai era vorba despre nord ori despre sud. Era la mijlocul vieţii. Nu plângea de nostalgie. Micuţa culegătoare de flori şi eroină plângea numai că era obosită şi nu putea să ajungă la drumul pe care voia să-l presare cu flori. Plângea cu credinţa că sosise prea târziu.

Veniră atunci în grabă nişte oameni pe ţărm. Trecură zoriţi pe lângă ea, fără s-o vadă. Contesa auzi însă vorbele lor.

— Dacă zăgazul se surpă, se duce forja, zise unul.

— Se duce şi moara. Se duc şi atelierele şi locuinţele de lângă forjă, completă un altul.

Contesa prinse atunci iarăşi curaj. Se ridică şi-i urmă pe oameni.

Moara şi forja de la Ekeby sunt aşezate pe o limbă îngustă de pământ. În jurul căreia vuiesc apele râului Bjork. Ele coboară zgomotoase şi formează o cascadă mare, iar pentru apărarea de apă a terenului clădit era pe atunci, în faţa acelei limbi de pământ, un zăgaz puternic. Acesta se învechise însă, iar la putere erau cavalerii. Pe vremea lor. dansul făcea furori la Ekeby. Nimănui însă nu-i păsa că apa râului, gerul şi vremea distrugeau treptat vechiul zăgaz de piatră.

Şuvoaiele de primăvară îl făcură să se clatine. Cascada de la Ekeby e o scară mare de granit, pe care se prăvălesc cu vuiet valurile râului Bjork. Acestea se reped ameţitor, se revarsă şi se izbesc unele de altele. Clocotind de furie, spumegă, încalecă pe bolovani şi pe buşteni şi trec înainte în căderea lor, spumegoase, şuierătoare, mugitoare.

Iar acum, aceste valuri sălbatice şi furioase, îmbătate de aerul de primăvară, ameţite de libertatea pe care şi-au

recâştigat-o, pornesc la asalt împotriva vechiului zăgaz de piatră. Se năpustesc cu zgomot asurzitor asupra lui şi apoi se retrag, ca şi cum li s-ar i zdrobit capetele cu bucle albe. E un iureş în toată puterea cuvântului în care sloiurile de gheaţă le slujesc ca scuturi, iar buştenii de lemn ca berbeci de spart ziduri. Rup şi sfărâmă mugind zidurile sărmanului zăgaz, până ce acesta se năruie deodată, ca la un semn.

Se aruncă pe urmă înapoi, iar după ele vine un bolovan care se desprinde din zăgaz şi cade cu zgomot puternic în viitoare.

O clipă stau liniştite, parcă s-ar bucura şi s-ar sfătui între ele, apoi pornesc din nou la atac. Din nou târăsc după ele pietroaie şi buşteni, viclene, nemiloase, sălbatice, nebune de plăcerea distrugerii.

— De s-ar urni o dată din loc! zic valurile. De s-ar urni o dată din loc! Pe urmă vine rândul morii şi al forjei. Pentru noi e acum ziua libertăţii. În lături oamenii şi munca lor! Ne-au înnegrit cu cărbuni, ne-au prăfuit cu făină, ne-au înjugat ca pe boi, au umblat pe noi, ne-au închis, ne-au pus piedici cu stăvilare, ne-au silit să urnim roţile cele grele şi să ducem în spinare povara buştenilor. Acum însă ne vom cuceri iar libertatea. Ziua libertăţii a sosit 1 Ascultaţi ce vă spunem, voi, valuri din lacul Bjork, fraţi şi surori din bălţi, din pâraiele de munte, din râurile care străbat pădurile! Veniţi, veniţi 1 Aruncaţi-vă în apele râului Bjork, veniţi cu puteri noi, tunând, şuierând, gata să puneţi capăt asupririi seculare I Veniţi! Reduta tiraniei se va prăbuşi. Moarte celor de la Ekeby!

Şi vin cei chemaţi. Val după val se prăvăleşte pentru a se izbi de zidurile zăgazului, pentru a da ajutor la opera cea mare. Năvalnică e libertatea recucerită a primăverii! înţelese între ele, valurile smulg piatră după piatră şi bulgăre după bulgăre din zăgazul care se clatină.

De ce însă oamenii lasă valurile sălbatice să distrugă opera lor, fără să le opună nicio rezistenţă?

A murit oare lumea de la Ekeby?

Nu. Oameni există. Destul de mulţi, dar sunt zăpăciţi, dezorientaţi, desperaţi. În bezna nopţii nu se văd unii pe

alţii, nu văd nimic înaintea lor. Cascada vuieşte, iar zgomotul sloiurilor de gheaţă şi al buştenilor nu le îngăduie să se audă unul pe altul. Ameţeala sălbatică ce însufleţeşte valurile mugitoare cuprinde şi mintea oamenilor, care stau înlemniţi, incapabili să gândească, să conceapă ceva.

Clopotul forjei începe să bată.

„Cine are urechi de auzit, să audă! Pe noi, cei de la forja din Ekeby, ne aşteaptă pieirea. Râul se năpusteşte asupră-ne. Zăgazul se clatină. Forja şi moara sunt în primejdie, ca şi căsuţele noastre umile care ne sunt atât de dragi”.

Valurile cred că clopotul îi cheamă pe prietenii lor, căci niciun om nu se iveşte. În păduri şi în bălţi e însă zor mare.

„Trimiteţi ajutoare! Trimiteţi ajutoare!” sună clopotul. „După o robie de veacuri, suntem în sfârşit libere. Veniţi, veniţi!” mugesc valurile. Vuietul apei şi clopotul forjei cântă prohodul gloriei şi strălucirii domeniului Ekeby.

În vremea asta un sol după altul pleacă la conac să-i cheme pe cavaleri.

Le mai arde lor de forjă şi de moară? în saloanele încăpătoare de la conac s-au adunat o sută de oaspeţi, Vânzătoarea de mături aşteaptă în bucătărie. Clipa surprizei a sosit. Şampania spumegă în cupe. Julius se ridică să ţină cuvântarea festivă. Toţi aventurierii bătrâni de la Ekeby se bucură de uimirea care-i va cuprinde pe musafiri.

Colo, pe gheaţa lacului Lov tânăra contesă Dohna străbate un drum primejdios, ca să-i poată şopti lui Gösta Berling un cuvânt de avertizare. Dincoace, la cascadă, valurile dau asalt gloriei şi puterii domeniului Ekeby. În saloanele cele mari domneşte însă bucuria şi toată lumea e în aşteptare. Lumânările de ceară strălucesc iar vinul curge gârlă. La conac, nimeni nu se gândeşte la cele ce se petrec în noaptea întunecoasă şi vijelioasă de primăvară.

E clipa supremă. Gösta se ridică şi pleacă să-şi aducă

logodnica. Trebuie să treacă prin vestibul, ale cărui uşi sunt larg deschise. Se opreşte şi priveşte afară în bezna nopţii. Ascultă, ascultă…

Aude clopotul bătând. Aude vuietul cascadei. Aude zgomotul sloiurilor de gheaţă şi al buştenilor care se izbesc. Aude cântecul revoluţionar de libertate al valurilor, furtunos, batjocoritor, triumfător.

Uită tot şi iese glonţ afară, în puterea nopţii. Cei dinăuntru n-au decât să stea cu paharele ridicate şi să aştepte până la sfârşitul lumii. Puţin îi pasă acum de ei. Logodnica n-are decât să aştepte, iar cuvântarea lui Julius n-are decât să-i îngheţe pe buze. Inelele de logodnă nu vor fi schimbate în noaptea asta. Oaspeţii adunaţi la conac nu vor afla vestea care avea să-i înmărmurească.

Vai de voi acum, valuri răzvrătite! Va începe îndată lupta împotriva libertăţii voastre. Gösta Berling a sosit la cascadă. Oamenii au acum un conducător. Inimile îngrozite prind curaj. Pe ziduri se urcă apărători. Începe o luptă vajnică.

Ascultaţi-l cum strigă la oameni! comandă şi-i pune pe toţi în mişcare.

— În primul rând aveţi nevoie de lumină. Felinarul de la moară nu ajunge. Colo, sus, sunt nişte grămezi de vreascuri. Daţi-le foc! Puneţi la treabă femeile şi copiii. Plecaţi repede şi aprindeţi un foc mare. Veţi avea astfel lumină la lucru. Lumina va ajunge până departe şi va chema ajutoare. Nu lăsaţi focul să se stingă. Aduceţi paie, vreascuri, să se înalţe vâlvătaia până la cer!

Voi, bărbaţii în vârstă, la lucru! Lemn şi scânduri aveţi. Înjghebaţi un zăgaz de salvare pe care să-l cufundăm în apă înaintea zidului care se surpă. Repede la treabă! Munciţi vârtos! Strângeţi bolovani şi saci de nisip ca să-i aruncaţi în apă şi pe ei. Puneţi mina pe topoare, pe ciocane, pe burghie şi pe ferăstraie!

Dar băieţii unde sunt? Daţi năvală, tembelilor! Faceţi rost de prăjini şi de cângi şi aruncaţi-vă în viitoarea luptei! Pe zăgaz, băieţi, în valurile care spumegă şi ne împroaşcă! Respingeţi atacul lor care sparge zidurile 1

Daţi la o parte buştenii şi sloiurile! Aruncaţi-vă în apă, dacă nu există alt mijloc de scăpare, şi ţineţi cu mâinile voastre pietrele care se desprind! Prindeţi-le cu scoabe de fier! Luptaţi, băieţi netrebnici şi zănateci! Suiţi-vă pe zid! Să luptăm pentru fiecare palmă de pământ 1

Însuşi Gösta e în fruntea celorlalţi pe zăgaz, împroşcat de spumă. Pământul se cutremură sub el, valurile vuiesc furioase, însă inima lui sălbatică se bucură de primejdie, de zbucium, de luptă. Râde şi-i încurajează cu glume pe băieţii din jurul său. Niciodată n-a fost mai vesel ca în noaptea asta.

Opera de salvare face repede progrese. Focurile ard cu vâlvătaie, topoarele dulgherilor duduie, iar zăgazul rezistă.

Au venit la cascadă şi ceilalţi cavaleri împreună cu cei o sută de oaspeţi. Lumea aleargă de aproape şi de departe. Toţi muncesc, la focuri, la zăgazul de salvare, la sacii cu nisip, sus pe zidul de piatră care se clatină.

Zăgazul de salvare făcut de dulgheri e gata acum şi urmează a fi cufundat în viitoare. Pregătiţi pietrele, sacii cu nisip, cângile şi funiile, ca să ţinem zidul în loc, ca să ieşim noi, oamenii, biruitori şi să încătuşăm iarăşi valurile învinse!

Vezi însă că în clipa hotărâtoare Gösta zăreşte o femeie care stă aşezată pe o piatră pe malul râului. Flăcările de la rugul de vreascuri o luminează. Femeia se uită la valuri. Gösta nu poate să o vadă desluşit prin ceaţă şi spumă, însă privirea lui e atrasă mereu spre ea. Mereu se uită s-o vadă. Simte că acea femeie are a-i spune ceva chiar lui.

Dintre toate acele sute de fiinţe care muncesc şi se ostenesc pe malul râului, ea e singura care stă liniştită. Spre ea mereu îşi îndreaptă Gösta privirile. Nu o vede decât pe ea.

Valurile îi lovesc picioarele, împroşcându-le cu spumă. E udă leoarcă. îmbrăcată în negru, poartă pe cap un şal. Stă pitulată, cu bărbia sprijinită pe mâini şi se uită neîncetat la cel de sus, de pe zăgaz. Gösta simte că-i atras

şi ademenit de ochii acelei femei, deşi nu-i poate desluşi chipul. Nu se mai gândeşte decât la ea.

„E ştima lacului L6\\ care a venit pe râu să mă ducă în ispită”, îşi zice el… Stă acolo să mă ademenească. Mă duc s-o gonesc!”

Toate valurile spumegoase i se par că sunt ostile femeii îmbrăcate în negru. Ea le aţâţă, ea le îndeamnă la atac.

— Trebuie s-o gonesc, zice el.

Pune mâna pe o cange, fuge pe uscat şi se îndreaptă în grabă spre femeie.

Îşi părăseşte locul de comandă din vârful zăgazului, ca s-o gonească pe ştima lacului. În acele clipe de excitare, i se pare că puterile rele din adâncuri luptă împotriva lui. Nu ştie ce-i în mintea lui şi ce crede, dar trebuie s-o alunge pe fiinţa cea neagră care stă colo, pe piatra de pe malul râului.

O, Gösta! De ce-ţi laşi locui gol în clipa hotărâtoare? Zăgazul de lemn e acum gata. Oamenii îl aduc şi se aşază pe cel de piatră. Au funii, pietre şi saci c. u nisip ca să-l poată ţine în loc. Sunt gata, aşteaptă şi ascultă. Unde-i comandantul? De ce nu se aude glasul care dă poruncă şi rânduieşte?

Gösta Berling a plecat însă după ştima lacului. Glasul lui nu se aude. Comenzile lui nu îndeamnă pe nimeni.

Zăgazul de salvare trebuie să fie cufundat în apă fără el. Valurile se desfac. Zăgazul le lemn se cufundă, urmat de bolovani şi de sacii cu nisip. Treaba a fost însă făcută fără conducător. Fără prevedere, fără rânduială. Valurile se năpustesc iarăşi, cu şi mai multă furie, asupra piedicilor puse în calea lor. Ele încep a rostogoli sacii cu nisip, a rupe funiile, a desprinde pietrele. Şi izbutesc! Batjocoritoare şi victorioase, ridică tot zidul pe umerii lor puternici, îl zgâlţâie, îl fărâmă şi-l stăpânesc. Zădărnicesc astfel toată munca de apărare, dând noi asalturi împotriva zăgazului de piatră care se clatină neputincios.

Gösta Berling aleargă însă spre ştima lacului. Aceasta îl vede înaintând spre ea, cu cangea în mână. O

cuprinde teama. Ar vrea parcă să se arunce în apă. dar se răzgândeşte şi fuge spre uscat.

— Ştimă a lacului! strigă Gösta, agitând cangea spre ea.

Ea se refugiază în tufişurile de arini de pe ţărm, se încurcă între ramurile dese şi se opreşte. Costa aruncă atunci cangea, înaintează şi pune mâna pe umărul ei.

— Te-a prins noaptea aici, contesă Elizabet, zice el.

— Lasă-mă, domnule Berling. Lasă-mă să mă duc acasă!

Gösta se supune şi dă să plece.

Deoarece însă contesa nu-i numai o femeie distinsă ci, de fapt, o mică fiinţă drăgălaşă care nu poate suporta gândul că l-a adus pe cineva la desperare, deoarece ea este o micuţă culegătoare de flori în coşul căreia se găsesc totdeauna destui trandafiri ca să împodobească şi drumul cel mai pustiu, se căieşte repede, se duce după el şi-l ia de mână.

— Am venit, zice ea, încurcându-se la vorbă, am venit să… O, domnule Berling! Cred că n-ai făcut ce-aveai de gând. Spune că n-ai ajuns până acolo!… Mi-era teamă grozav, când te-am văzut fugind spre mine, dar tocmai pe dumneata voiam să te întâlnesc. Voiam să te rog să uiţi vorbele pe care ţi le-am spus ultima oară şi să vii în casa mea ca de obicei.

— Cum ai ajuns aici, contesă?

Contesa râde nervoasă.

— Ştiam că voi ajunge prea târziu, însă n-am vrut să spun nimănui că plec. De altfel, îţi dai seama că nu se mai poate merge pe lac.

— Ai trecut poate lacul pe jos?

— Fireşte. Spune-mi însă, te rog, domnule Berling. Te-ai logodit? înţelegi, desigur. Aş fi foarte bucuroasă să nu se fi întâmplat acest lucru. Ar fi ceva nedrept şi am credinţa că toată vina ar fi numai a mea. Nu trebuia să te potriveşti vorbelor mele. Sunt o străină şi nu cunosc obiceiurile ţării. E aşa de pustiu la Borg, de când nu mai vii dumneata acolo, domnule Berling!

Stând acolo, în tufişul ud de arini, pe pământul mlăştinos, lui Gösta Berling i se pare că cineva a împrăştiat deasupra lui grămezi de trandafiri. Merge prin trandafiri până la genunchi. Ei strălucesc înaintea lui pe întuneric şi-l îmbată cu mireasma lor.

— Te-ai logodit? repetă contesa întrebarea.

Gösta se hotărăşte să-i dea un răspuns spre a-i risipi teama, deşi e cuprins de o bucurie nespusă.

Simte o căldură atât de plăcută în inima lui când se gândeşte pe ce drum a mers contesa, cât e de udă şi de îngheţată, câtă teamă e în sufletul ei şi cât de plângător îi este glasul!

— Nu, răspunde el. Nu m-am logodit.

Contesa îl ia iarăşi de mână şi i-o mângâie.

— Ce bine-mi pare! exclamă ea, iar inima ei, strânsă de teamă, e zguduită de suspine.

Sunt flori acum pe drumul poetului. Tot întunericul, toată răutatea şi toată ura din inima lui dispar cu desăvârşire.

— Cât eşti de bună, contesă! zice el.

Deasupra lor, valurile iau cu asalt gloria şi strălucirea domeniului Ekeby. Oamenii nu mai au conducător. Nimeni nu le mai poate insufla curaj şi nădejde. Zăgazul de piatra se surpă. Valurile se năpustesc asupra lui şi înaintează victorioase spre limba de pământ pe care se află moara şi forja. Nimeni nu mai încearcă să le stea împotrivă. Nimeni nu se mai gândeşte decât cum să-şi salveze viaţa şi avutul.

E un lucru foarte firesc pentru cele două fiinţe tinere ca Gösta s-o conducă acasă pe contesă. N-o poate lăsa singură în puterea nopţii. N-o poate lăsa să plece iarăşi pe gheaţa care se topeşte. Nici prin gând nu le trece celor doi tineri că-i nevoie de Gösta sus, la forjă. Sunt atât de fericiţi amândoi că au devenit iarăşi buni prieteni!

Cine-ar putea să creadă că cele două fiinţe tinere nu se iubesc? Şi totuşi, nimeni nu poate să fie sigur de asta. Aventura luminoasă a vieţii lor a ajuns la mine în frânturi împrăştiate. Nu ştiu nimic, aproape nimic din tot ce s-a petrecut în sufletul lor. Ce-aş putea eu să spun despre

motivele care i-au mânat? Atâta ştiu că, în noaptea aceea, o femeie tânără şi frumoasă şi-a riscat viaţa, onoarea, reputaţia şi sănătatea ca să readucă pe un biet păcătos pe calea cea dreaptă. Ştiu numai că în noaptea aceea Gösta Berling a jertfit puterea şi strălucirea unui domeniu nespus de drag, ca s-o urmeze pe fiinţa care, de dragul lui, biruise teama de moarte, de ruşine şi de pedeapsă.

Adeseori i-am urmărit cu gândul răzbătând prin gheţuri în acea noapte îngrozitoare, care totuşi a avut pentru ei un sfârşit atât de bun. Nu cred că în sufletele lor se afla ceva ascuns şi oprit, care trebuia să fie învins şi reprimat chiar atunci când pribegeau pe gheţuri, veseli, vorbind despre tot ce se întâmplase în vremea cât fuseseră despărţiţi.

Gösta e iarăşi sclavul şi pajul ei, care-i stă la picioare, iar ea e dulcineea lui.

Sunt veseli şi fericiţi. Niciunul nu spune un cuvânt care înseamnă dragoste.

Ei răzbat râzând prin apa de pe ţărm. Râd când găsesc drumul, când îl pierd, când alunecă, când cad, când se ridică iar. Râd mereu.

Viaţa aceasta binecuvântată este iarăşi un joc vesel, iar ei sunt nişte copii care-au fost răi şi s-au certat. Ce bine-i să te împaci şi să iei jocul de la capăt!

Zvonul are aripi şi zboară, astfel că povestea despre acea călătorie a contesei a ajuns o dată şi la urechile Annei Stjämhok.

— Îmi dau seama acum, a zis ea, că arcul lui Dumnezeu are mai multe coarde. Mă voi astâmpăra şi voi rămâne acolo unde-i nevoie de mine. Dumnezeu poate şi fără mine să facă din Gösta Berling un om bun.

Capitolul XVI – Pocăinţa

Dragi prieteni, dacă vi s-ar întâmpla vreodată să întâlniţi în calea voastră o fiinţă sărmană, cu capul descoperit şi desculţă, care nu se fereşte nici de arşiţa soarelui, nici de pietrele din cale, hotărâtă să înfrunte orice nenorocire, vedeţi-vă de drum în tăcere şi cu respect. Daţi-vă seama că-i o fiinţă pocăită, în drum spre locurile

sfinte.

Pocăiţii, chiar dacă sunt capete încoronate, poartă zeghe de dimie, beau apă goală şi se hrănesc cu pâine uscată. Merg numai pe jos. Cerşesc şi n-au nimic al lor. Dorm pe aşternut de spini. Rod lespezile de pe morminte şezând pe ele în genunchi. Îşi canonesc trupul cu biciul cel noduros. Nu simt plăcere şi dulceaţă decât în suferinţă şi în tristeţe.

Tânăra contesă Elizabet a fost odată una dintre fiinţele care poartă zeghe şi dimie şi umblă pe drumuri spinoase. Inima ei o învinuia de păcat. Râvnea durerea cum râvneşte drumeţul trudit o baie călduţă. Nenorociri cumplite îşi atrăsese când umblase voioasă prin bezna suferinţei.

Soţul ei, tânărul conte îmbătrânit de timpuriu, sosise la Borg dimineaţa, după noaptea în care moara şi forja de la Ekeby fuseseră distruse de potopul primăverii. Cum ajunsese acasă, contesa Mărta îl şi chemase la ea să-i povestească anumite lucruri ciudate.

— Soţia ta, Henrik, a fost plecată astă-noapte. A lipsit de-acasă câteva ceasuri. S-a înapoiat în tovărăşia unui bărbat. L-am auzit când s-a despărţit de ea. Ştiu şi cine este. L-am auzit fără să vreau când a venit şi când a plecat. Soţia ta te înşală, băiete. Te înşală mironosiţa care şi-a pus perdele cu filet la ferestre numai ca să-mi facă mie în necaz. Niciodată nu te-a iubit, dragul meu. Tatăl ei n-a avut alt gând decât s-o mărite cu un om bogat, iar fata a mers după tine ca să scape de orice griji.

Bătrâna îl descântă atât de bine pe fiul ei, încât acesta îşi pierdu minţile. Contele Henrik se gândea acum la divorţ. Voia să-şi trimită soţia înapoi, la tatăl ei.

— Nu, dragul meu, îi zise contesa Mărta. Procedând astfel, ar însemna s-o laşi cu totul în voia pierzării. E o copilă răsfăţată şi rău crescută. Las-o în seama mea! Lasă-mă s-o aduc eu înapoi, pe calea cea bună!

Contele o chemă apoi pe soţia lui să-i spună că pe viitor va sta sub autoritatea mamei soacre.

O! Ce scenă grozavă a urmat! O scenă mai jalnică nu

avusese loc niciodată în acea casă sortită nenorocirii.

Tânăra contesă auzi multe vorbe grele din gura soţului ei. Acesta îşi ridica braţele în sus, acuzând cerul că îngăduise unei femei neruşinate să-i terfelească numele. Ameninţând-o cu pumnii încleştaţi, o întreba ce pedeapsă credea că merită pentru crima ei.

Contesei nu-i era teamă de soţ. Credinţa ei era că procedase corect. Îi răspunse că se alesese cu un guturai straşnic, ceea ce era o pedeapsă destul de grea.

— Elizabet, interveni contesa Mărta. astfel de lucruri nu pot fi luate în glumă.

— Noi amândouă, îi răspunse tânăra femeie, n-am fost niciodată de acord în materie de glumă şi de seriozitate.

— Trebuie să înţelegi, totuşi, Elizabet, că o femeie cinstită nu poate pleca din căminul ei la miezul nopţii, ca să hoinărească împreună cu un aventurier cunoscut de toată lumea.

Elizabet Dohna îşi dădu seama atunci că soacra ei era pusă s-o distrugă. Înţelese că trebuia să lupte din răsputeri ca s-o împiedice să-i aducă o nenorocire îngrozitoare.

— Henrik, rugă pe soţul ei, n-o lăsa pe mama ta să se amestece în treburile noastre. Dă-mi voie să-ţi istorisesc cum s-au petrecut lucrurile. Eşti un om drept şi n-o să mă condamni fără să mă asculţi. Dă-mi voie să-ţi spun tot şi-o să vezi că n-am făcut decât ce m-ai învăţat tu singur să fac.

Contele făcu un semn de încuviinţare mută, iar soţia lui îi povesti cum îl făcuse pe Gösta Berling să apuce pe căi greşite. Îi spuse tot ce se petrecuse în salonaşul albastru şi cum se simţise îndemnată de conştiinţa ei să se ducă să-l salveze pe cel pe care-l nedreptăţise.

— N-aveam niciun drept să-l condamn, zise ea, şi tu singur m-ai învăţat că nicio jertfă nu-i prea mare când e vorba să repari o nedreptate. Nu-i aşa, Henrik?

Contele se adresă mamei sale.

— Tu ce ai de zis, mamă? întrebă el. Trupul lui mărunt era acum ţeapăn de demnitate, iar fruntea lui

îngustă era brăzdată de cute maiestuoase.

— Eu zic, răspunse contesa Mărta, că Anna Stjămhok e o tânără chibzuită şi că şi-a dat bine seama ce face când i-a spus Elizabetei ce i-a spus.

— Nu mă înţelege greşit, mamă, zise contele. Te-am întrebat ce crezi despre povestea asta. Adevărat e că ai căutat s-o convingi pe fiica ta, pe sora mea, să se mărite cu un pastor caterisit?

Contesa Mărta tăcu o clipă. Ce nerod era Henrik! Vâna pe o urmă greşită. Copoiul ei îl urmărea chiar pe vânător şi lăsa iepurele să fugă. Tăcerea contesei Mărta ţinu însă numai o clipă.

— Dragul meu, zise ea dând din umeri. Avem tot motivul să lăsăm la o parte toate poveştile astea despre un om nenorocit. Acelaşi motiv mă face să te rog să eviţi un scandal public. De altfel, e foarte probabil că omul a pierit astă-noapte.

Bătrâna vorbea pe un ton blând şi compătimitor, însă nimic nu era adevărat din tot ce spunea.

— Elizabet s-a sculat azi târziu şi habar n-are că au fost trimişi nişte oameni să-l caute pe domnul Berling de jur-împrejurul lacului. La Ekeby nu s-a întors şi lumea crede că s-a înecat. Gheaţa s-a spart azi-dimineaţă şi vijelia a făcut-o praf.

Contesa Elizabet se uită pe fereastră. Lacul era aproape curat. Se plânse atunci de ea însăşi. Voise să scape de justiţia divină. Minţise şi se prefăcuse. Îşi pusese pe umeri mantia albă a nevinovăţiei.

În deznădejdea care o cuprinse căzu în genunchi înaintea soţului ei şi începu să facă mărturisiri complete.

— Osândeşte-mă, izgoneşte-mă! L-am iubit. Nu te îndoi că l-am iubit! îmi smulg părul, îmi sfâşii veşmintele de durere. Odată ce el e mort, nu-mi mai pasă de nimic. Nu vreau să mă apăr. Trebuie să ştii adevărul curat. L-am lipsit pe soţul meu de dragostea inimii mele şi-am dăruit-o unui străin. Sunt o ticăloasă pe care-a ispitit-o dragostea neîngăduită.

Tânără deznădăjduită, aşterne-te la picioarele

judecătorului tău şi spune-i tot! Fii binevenită, mucenicie 1

Fii binevenită, ruşine! O! Cum vei sili trăsnetul din cer să-ţi lovească fruntea tânără 1

Spune-i soţului tău cum te-ai îngrozit când te-a încins patima puternică şi irezistibilă, cum te-ai înfiorat de ticăloşia inimii tale! mai bine te-ai fi întâlnit cu stafiile din cimitir decât cu diavolii din sufletul tău!

Spune lumii cum, izgonită din faţa lui Dumnezeu, te-ai simţit nevrednică să calci pe faţa pământului l Te-ai luptat cu lacrimi şi rugăciuni.

— Mântuieşte-mă, Doamne! Tu. care eşti fiul lui Dumnezeu, izgonitorul necuratului, mântuieşte-mă!

Aşa te-ai rugat.

Spune lumii că ai găsit de cuviinţă să tăinuieşti tot, ca să nu-ţi afle nimeni ticăloşia. Ai socotit că i-a plăcut lui Dumnezeu să faci ce ai făcut. Ai socotit de asemenea că ai mers pe căile Domnului când ai vrut să-l salvezi pe omul pe care-l iubeai. El habar n-avea de dragostea ta. Nu trebuia să fie osândit din pricina ta. Ştiai oare ce era drept? Ştiai ce era nedrept? Numai Dumnezeu ştia şi el te-a osândit. L-a lovit pe idolul inimii tale. Te-a dus pe calea cea mare şi izbăvitoare a pocăinţei.

Spune lumii că ştii că izbăvirea nu se află în tăinuire. Diavolilor le place întunericul. Lasă-l pe judecătorul tău să pună mina pe bici! Pedeapsa va cădea ca un balsam alinător pe rana păcatului. Inima ta e dornică de suferinţă.

Spune lumii toate acestea, când stai în genunchi şi-ţi frângi mâinile de durere, vorbind cu tonul sălbatic al deznădejdii, întâmpinând cu un râs strident gândul la pedeapsă şi la dezonoare, până ce soţul tău va pune mâna pe tine şi te va ridica de jos.

— Poartă-te ca o contesă Dohna, dacă nu vrei să-i cer mamei să te pedepsească aşa cum se pedepseşte un copil 1

— Fă ce vrei cu mine!

Contele îşi rosti atunci sentinţa:

— Mama a intervenit în favoarea ta, aşa că poţi să rămâi în casa mea. De azi înainte însă ea va porunci, iar tu îi vei da ascultare.

Ciudate sunt căile pocăinţei! Tânăra contesă a ajuns cea mai umilă servitoare. Câtă vreme va dura însă această umilinţă? Câtă vreme se va încovoia oare o inimă mândră? Cât vor putea să mai tacă nişte buze nerăbdătoare? Cât va mai putea fi stăpânit un braţ violent?

Dulce e mizeria înjosirii! Te doare spinarea de trudă, însă inima e liniştită. Celui care doarme câteva ceasuri pe un aşternut de paie somnul îi vine nechemat.

Bătrâna contesă s-a transformat într-un duh rău, ca s-o chinuiască vârtos pe nora ei. Aceasta mulţumeşte binefăcătoarei ei. Răul din ea n-a pierit încă. O scoală din somn pe pocăită la ora patru în fiecare dimineaţă. Îi impune nenorocitei o cor vadă absurdă la ghergheful de brodat. Foarte bine! Pocăita n-o fi având poate destulă putere să mânuiască biciul cu toată dibăcia I

Primăvara, când vine vremea spălatului rufelor, contesa Mărta o pune la albie, în spălătorie. Vine şi ea s-o vadă cum lucrează.

— Apa din albia ta e prea rece, zice ea luând apă fierbinte dintr-o oală şi turnându-i-o pe braţele goale.

E friguroasă ziua când spălătoresele se duc la lac să spele rufele. Vântul începe să bată şi să le împroaşte cu măzăriche. Fustele lor sunt ude leoarcă şi grele ca plumbul… Munca bietelor femei cu maiul e grea de tot. Sângele le ţâşneşte de sub unghii.

Contesa Elizabet nu se plânge. Însă. Slăvită fie bunătatea lui Dumnezeu! Pocăita nu poate simţi mângâiere decât în suferinţă. Nodurile tăioase ale biciului îi lovesc spinarea uşor, ca nişte petale de trandafir. Tânăra contesă află în scurtă vreme că Gösta Berling trăieşte. Intenţia bătrânei soacre a fost numai s-o înşele, ca să-i smulgă mărturisiri. Aşa sunt, vezi bine, căile Domnului! Aşa hotărăşte El! Aşa a ispitit-o pe păcătoasă pe drumul ispăşirii.

De un singur lucru se temea. Ce se va întâmpla cu soacra, căreia Dumnezeu îi împietrise inima din cauza ei? O! Dumnezeu va judeca-o cu blândeţe. Trebuia să fie rea, ca s-o ajute pe păcătoasă să recâştige dragostea lui

Dumnezeu.

Ea nu ştia că de multe ori un suflet care s-a desfătat cu toate plăcerile îşi caută mulţumirea în cele din urmă în cruzime. Când sufletul nerăbdător şi întunecat se vede lipsit de linguşire, de dezmierdare, de vârtejul dansului şi de excitarea jocului, se cufundă în bezna adâncă şi scoate cruzimea din fundul ei.

Bătrâna crede că din partea ei nu-i nicio răutate. Ştie numai că pedepseşte o soţie uşuratică. De aceea uneori stă noaptea de veghe şi caută să născocească noi mijloace de tortură.

Într-o seară, umblând prin casă, îi spuse tinerei contese să meargă înaintea ei cu luminarea. Nora ţinea lumânarea în mână fără sfeşnic.

— S-a terminat luminarea, zise tânăra.

— Dacă s-a terminat, o să ardă sfeşnicul, îi răspunse contesa Mărta.

Şi au trecut mai departe până ce fitilul s-a stins în mâna arsă a tinerei contese.

Astea erau însă fleacuri. Pentru fiinţele deprinse cu toate durerile trupeşti se găsesc şi alte chinuri. Contesa Mărta invită oaspeţi şi o pune pe nora ei să-i servească la masă.

Era însă ziua cea mare a pocăitei. Străinii trebuiau s-o vadă în toată umilinţa ei. Trebuiau să vadă că nu mai era demnă să şadă la masa soţului ei. Cu câtă ironie vor privi-o ochii lor reci!

A fost însă mult mai rău. Nimeni nu s-a uitat la ea. Toţi mesenii au stat tăcuţi şi abătuţi, bărbaţii şi femeile la fel de trişti.

Tinerei contese i se pare că ard cărbuni pe creştetul ei. Să fie păcatul ei atât de îngrozitor? E o ruşine să stea cineva în apropierea ei?

Şi astfel veni ispita. Anna Stjămhok, care fusese prietena ei, şi judecătorul din Munkerud, vecinul ei la masă, o apucă de mână când vine să-i servească, îi iau talerul, îi pun un scaun şi n-o mai lasă să plece.

— Şezi, copilă dragă! zise judecătorul. N-ai făcut

doar niciun rău.

Şi toţi mesenii pe urmă, într-un glas, declară că vor pleca, dacă nu ia loc la masă şi ea. Ei nu-s ajutori de călăi. Nu împărtăşesc vederile bătrânei Mărta Dohna. Nu vor să fie amăgiţi ca o nătăfleaţă oarecare de conte.

— Oameni buni şi dragi prieteni! Nu vă fie milă de mine! Mă siliţi să-mi strig singură păcatul. Există o fiinţă care mi-a fost foarte dragă.

— Tu nu ştii, copilă, ce-i păcatul. Habar n-ai cât eşti de nevinovată. Gösta Berling nici măcar nu ştia că-l iubeai. Reia-ţi locul în căminul tău! N-ai făcut niciun rău.

Oaspeţii o încurajează câteva clipe, ei înşişi veseli ca nişte copii. La masă se aud râsete şi glume.

Oamenii aprinşi şi impresionabili sunt buni la suflet, dar sunt trimişi de ispită. Ei vor s-o facă pe tânăra contesă să creadă că e martiră şi-şi bat joc pe faţă de Mărta Dohna, ea şi cum aceasta ar fi o vrăjitoare. Nu-şi dau totuşi seama cum stau lucrurile. Nu ştiu că sufletul râvneşte după puritate, că pocăita e silită de inima ei să se expună pietrelor de pe drum şi arşiţei soarelui. Uneori contesa Mărta o sileşte să stea liniştită la gherghef din zori până-n seară şi-i spune poveşti nesfârşite despre preotul şi aventurierul Gösta Berling. Dacă nu le ţine minte, le născoceşte, numai aşa, ca numele lui să răsune zile întregi în urechile tinerei femei. De nimic nu se teme sărmana mai mult. În acele zile îşi dă seama că pocăinţa ei n-o să mai ajungă niciodată la capăt. Dragostea ei nu vrea să moară. Are credinţa că va muri ea însăşi înaintea ei. Puterile fizice încep s-o părăsească. Adeseori e foarte bolnavă.

— Dar unde ţi-e eroul? întreabă ironic bătrâna contesă. Zi de zi am aşteptat să-l văd ivindu-se în fruntea cavalerilor. De ce nu ia cu asalt conacul Borg să te aşeze pe tron, iar pe mine şi pe soţul tău să ne închidă în turn? Te-a şi dat uitării?

Tânăra femeie mai că i-ar fi luat apărarea, spunând că ea însăşi l-a oprit să-i vină în ajutor. Dar e mai bine să taci. Să taci şi să suferi.

Zi cu zi e tot mai sfâşiată de focul surescitării. Mereu

o scutură frigurile şi e atât de sleită că abia se mai poate ţine pe picioare. Nu doreşte decât să moară. Puterile vieţii au fost înfrânte. Dragostea şi bucuria nu mai cutează să se manifeste. Nu se mai teme de suferinţă.

Soţul ei parcă nici nu mai ştie de existenţa ei. Stă mai toată ziua închis în camera lui, studiază manuscrise greu de citit şi texte cu tipar vechi, murdar.

Citeşte hrisoave de nobleţe scrise pe pergament, de care e atârnat sigiliul mare al Suediei cu ceară roşie, păstrat într-o cutie strunjită de lemn. Cercetează blazoane vechi cu crini pe câmp alb şi zgriptori pe fond albastru. La atât se pricepe, tălmăcind aceste lucruri cu uşurinţă. Citeşte mereu discursuri funebre şi note biografice despre nobilii conţi Dohna, în care isprăvile lor sunt comparate cu ale eroilor lui Israel şi ale zeilor din Elada.

Astfel de lucruri vechi l-au bucurat întotdeauna. La tânăra-i soţie nu se mai gândeşte însă de loc.

Contesa Mărta a rostit o vorbă care i-a distrus orice sentiment de dragoste: „Te-a luat pentru bani”. Niciun bărbat nu rabdă aşa vorbă. E un lucru care stinge dragostea. Puţin îi păsa ce mai făcea tânăra femeie. Dacă mama o va readuce pe calea cea dreaptă, bine de bine! Contele Henrik avea o mare admiraţie pentru mamă-sa.

Toată mizeria asta a ţinut o lună întreagă. Vremea n-a fost însă atât de vijelioasă şi de zbuciumată cum s-ar părea când întâmplările ei sunt comprimate pe câteva pagini scrise. Contesa Elizabet îşi păstrase mereu calmul exterior. O singură dată fusese copleşită de emoţie: când auzise că Gösta Berling ar fi murit. Atât de mare-i era însă teama că nu putuse păstra dragoste soţului ei, încât probabil că ar fi lăsat-o pe contesa Mărta să o chinuiască de moarte dacă bătrâna jupânească a casei n-ar fi stat cu ea de vorbă într-o seară.

— O să vorbeşti cu domnul conte, a zis aceasta. O, Doamne, ce copilă eşti! Nici nu ştii ce te aşteaptă. Eu însă văd cum merge treaba.

Tânăra femeie nu putea să stea de vorbă cu soţul ei câtă vreme avea bănuieli atât de negre împotriva ei.

În aceeaşi noapte, ea se îmbrăcă în taină şi plecă de la conac. Purta un costum obişnuit de ţărancă, iar în mână avea o boccea. Gândul ei era să plece de acasă şi să nu se mai întoarcă niciodată.

Nu pleca pentru a scăpa de chinuri şi de suferinţe. Avea însă acum credinţa că Dumnezeu îi trimisese un semn că putea să plece şi că trebuia să-şi cruţe sănătatea şi puterile trupeşti.

N-a luat-o spre apus, peste lac, căci acolo locuia cel care-i era prea drag. N-a pornit nici spre miazănoape, unde se aflau mulţi prieteni ai ei, nici spre miazăzi, căci acolo, departe spre miazăzi, se afla casa ei părintească de care nu voia să se apropie câtuşi de puţin. A luat-o în schimb spre răsărit, unde nu avea nici cămin, nici prieteni dragi, nici oameni cunoscuţi, unde nu putea găsi nici ajutor, nici mângâiere.

N-a plecat cu inima uşoară, căci nu se credea împăcată cu Dumnezeu. Totuşi era bucuroasă că de acum înainte îşi va duce povara păcatului printre străini. Privirile lor nepăsătoare ar fi alinat-o cum alină oţelul pus pe un mădular umflat.

Avea de gând să meargă până ce ar fi dat de un cătun sărac la marginea pădurii, unde nimeni n-ar fi cunoscut-o. „Am ajuns în halul în care mă vedeţi, căci am fost izgonită din casa părintească”, ar fi spus cui ar fi întrebat-o ce hram purta. „Daţi-mi hrană şi adăpost, până ce voi fi în stare să-mi câştig singură pâinea. Bani am la mine”.

Mergea astfel într-o noapte luminoasă din luna iunie, căci luna mai trecuse cu grelele ei suferinţe. Ah, luna mai, ce vreme frumoasă, când verdele luminos al mestecenilor se îngemănează cu întunecimea pădurilor de brazi şi când vântul bate de departe dinspre miazăzi, sătur at de căldură!

Poate-s mai ingrată ca alţii care s-au bucurat de darurile tale, tu, lună frumoasă. Nu ţi-am slăvit nici măcar cu un singur cuvânt frumuseţea.

O, dragă şi luminoasă lună mai! Luat-ai tu cândva seama la un copil care stă în poala mamei şi ascultă

poveşti? Câtă vreme aude despre căpcăuni nemiloşi şi despre suferinţele amare ale unor prinţese frumoase, copilul îşi ţine capul drept şi ochii deschişi. Dacă mama începe însă a vorbi despre fericire şi despre lumina soarelui, închide ochii şi adoarme liniştit, cu capul pe sânul ei.

Un astfel de copil sunt şi eu, frumoasă lună! Alţii n-au decât să asculte poveşti despre flori şi despre lumina soarelui. Mie însă îmi plac nopţile întunecoase pline de vedenii şi de aventuri, destinele vitrege, pasiunile năvalnice ale inimii îndurerate.

Capitolul XVII – Fierul de la Ekeby

Venise primăvara, şi fierul de la toate uzinele din Vărmland urma să fie expediat la Göteborg.

Cei de la Ekeby nu aveau însă fier de loc. În toamnă apele scăzuseră. iar în primăvară ajunseseră stăpâni acolo cavalerii. Pe vremea lor spumega berea pe scara largă de granit a cascadei râului Björk, iar lacul Löv era umplut cu rachiu în loc de apă. Uzinele de la Ekeby nu produceau atunci fontă, iar. muncitorii, numai în cămaşă şi cu galenţi în picioare, învârteau pe forje frigări lungi cu fripturi uriaşe, în timp ce ajutoarele lor rumeneau cu cleştii deasupra flăcării claponi împănaţi cu slănină. Pe dealurile pe care erau instalate uzinele dansul nu mai lua sfârşit. Oamenii dormeau pe mesele de lucra şi jucau cărţi pe nicovale. Fierul nu se lucra de loc.

Venise însă primăvara, iar marii negustori de la Göteborg aşteptau să le vină fierul de la Ekeby. Se bizuiau pe contracte care fuseseră. Încheiate cu maiorul şi cu majoreasa, contracte pentru livrări de sute de tone.

Cavalerilor puţin le păsa însă de contractele majoresei. Nu ştiau decât de veselie, de cântece de vioară şi de petreceri. Aveau grijă ca dansul să nu înceteze o singură clipă.

Fier venea de la Stömme şi de la Sölje. Venea prin ţinuturi pustii şi de la Kymsberg până la lacul Văner. Venea de asemenea de la Uddeholm şi de la Munkfors, cum şi de la toate uzinele. Unde era însă cel de la Ekeby?

Uzina de la Ekeby nu era oare cea mai de seamă din toată provincia Vărmland? Nu mai avea nimeni grijă de prestigiul acelui vechi domeniu? Ca cenuşa în vânt fusese lăsat în seama neglijenţilor cavaleri. Aceştia se ţineau numai de dansuri. Mintea lor zvăpăiată nu era în stare să pună la cale altceva.

Căderile de apă şi râurile, ceamurile şi şlepurile, porturile şi stăvilarele se întrebau însă cu uimire:

— De la Ekeby nu vine fier?

Întrebările zburau de la păduri la lacuri, de la munţi la văi.

— Nu vine fier de la Ekeby? N-o să mai vină niciodată fier de la Ekeby?

În fundul pădurii cărbunăria începe să râdă, iar ciocanele mari din forjele întunecoase par a zâmbi ironic. Minele îşi deschid larg gurile şi rid cu hohote. Birourile marilor negustori, în care sunt păstrate contractele cu majoreasa, se prăpădesc şi ele de râs.

— Ciudat lucru! Nu există fier la Ekeby! Cea mai mare uzină din provincia Vărmland nu are fier de loc!

Treziţi-vă din somn, oameni nepăsători şi fără căpătâi! Cum vă rabdă inima să vedeţi că Ekeby rămâne de ruşine? Dacă vă este drag cel mai frumos colţ din grădina lui Dumnezeu, dacă vă place să pribegiţi pe meleaguri îndepărtate, dacă nu puteţi auzi numele gliei voastre rostit de străini fără să fiţi mişcaţi până la lacrimi, treziţi-vă din letargie, cavalerilor, şi salvaţi onoarea domeniului Ekeby!

Dacă ciocanele de la Ekeby se odihnesc însă, celelalte care ţin de acest domeniu au lucrat de bună seamă. Fier trebuie să fie acolo cu prisosinţă.

Gösta Berling pleacă atunci să stea de vorbă cu administratorii celor şase uzine. E drept că n-a găsit de cuviinţă să se ducă şi la Hogfors, pe malul râului Bjork, ceva mai sus de Ekeby. Această localitate era prea aproape de Ekeby şi tot în seama cavalerilor.

El a plecat însă spre miazănoapte, drum de câteva mile, la Lotafors. O localitate frumoasă, fără îndoială, în faţa ei se lărgeşte partea de sus a lacului Lov şi chiar în

spatele ei se înalţă piscul Gurlita, cu vârfuri prăpăstioase, pline de sălbăticie romantică şi demne de un munte bătrân. Forja nu e însă cum trebuie. Roata motrice e ruptă în bucăţi şi aşa a stat tot anul.

— De ce n-a fost reparată?

— Tâmplarul, prietene dragă, singurul tâmplar din tot districtul care putea s-o repare, s-a angajat în altă parte. N-am putut lucra nici măcar o sută de kilograme de fier.

— De ce nu l-aţi chemat pe tâmplar?

— Iaca vorbă, de ce nu l-am chemat! De chemat, l-am chemat doar în fiecare zi, însă n-a putut veni. A avut de construit popicarii şi localuri de petrecere la Ekeby.

Gösta şi-a dat seama atunci că n-o să facă nicio ispravă în călătoria lui.

A plecat mai departe spre nord la Björnidet[5], localitate de asemenea frumoasă, splendidă, a cărei poziţie era numai bună pentru un castel. Clădirea cea mare domină o vale semicirculară, înconjurată pe trei părţi de dealuri înalţe, iar pe a patra de extremitatea de sus a lacului Lov. Gösta ştie că nicăieri nu există locuri mai frumoase de plimbare pe lună şi de aventuri ca drumurile de-a lungul râului, din apropierea căderii de apă şi din vale spre forjă, care e cuprinsă în bolţi puternice săpate chiar în peretele muntelui.

Fier însă există acolo?

Fireşte că nu. Administraţia n-a avut cărbuni de loc, iar de la Ekeby n-a primit bani să-i plătească pe cărbunari şi pe cărăuşi. Uzina n-a lucrat de loc toată iarna.

Gösta o ia atunci înapoi, spre miazăzi. Ajunge la Hân, pe ţărmul răsăritean al lacului Lov, şi la Lovstafors, în fundul pădurilor, unde însă nu-i merge mai bine. Nicăieri nu se găseşte fier. De vină par a fi, în toate părţile, cavalerii.

Gösta se întoarce apoi acasă la Ekeby, iar cavalerii constată cu amărăciune că în depozit nu se află decât vreo nouă tone de fier. Îi cuprinde groaza auzind cum îşi bate

5 *Bjornidet* înseamnă „Bîrlogul Ursului“.

joc întreaga natură de Ekeby. Pământul se cutremură de suspine, copacii ameninţându-i cu gesturi mânioase iar plantele şi ierburile jeluindu-se că Ekeby şi-a pierdut onoarea.

De ce însă atâta vorbă şi atâta mirare? Uite că vine fier şi de la Ekeby!

E încărcat în şlepuri pe malul râului Klar, gata să pornească la vale, să fie cântărit pe bascula căii ferate din Karlstad şi să fie expediat pe un vas de pe lacul Văner spre Göteborg. Onoarea domeniului Ekeby e astfel salvată.

Cum a fost însă posibil acest lucru? La Ekeby se aflau numai câteva tone de fier, iar la celelalte şase uzine nu era de loc. Cum e deci posibil ca şlepuri încărcate vârf să transporte acum la Karlstad o cantitate atât de mare de fier? În privinţa asta trebuie să-i întrebăm pe cavaleri.

Cavalerii sunt ei înşişi pe bordul vaselor grele şi urâte şi au de gând să însoţească fierul de la Ekeby până la Göteborg. Fiend nu va fi însoţit de un căpitan obişnuit de şlep. nici de un muritor obişnuit. Cavalerii au venit cu sticle şi coşuri de merinde, cu trâmbiţe şi viori, cu puşti, cu undiţe şi cu cărţi de joc. Ei vor face orice pentru fierul lor drag şi nu se vor despărţi de el până ce nu va fi descărcat pe cheiul de la Göteborg. Ei îl vor descărca şi încărca, ei vor manevra velele şi cârma. Sunt oamenii cei mai potriviţi pentru o astfel de misiune. Nu-i banc de nisip în râul Klar, nici stâncă în lacul Văner pe care să n-o cunoască. Oiştea cârmei şi macaraua sunt tot atât de uşoare în mâna lor ca şi arcuşul, ca şi hăţurile.

Dacă le este drag ceva pe lume, apoi e fierul încărcat în şlepuri. Îl păzesc ca pe o nestemată şi-l acoperă cu prelate. Nicio fărâmă să nu rămână descoperită. Drugii lui grei şi cenuşii vor salva onoarea domeniului Ekeby. Niciun străin nu are dreptul să-i arunce priviri indiferente. O, Ekeby! Pământ care ne trezeşte nostalgie! Gloria ta va străluci mereu.

Niciunul dintre cavaleri nu a rămas acasă. Unchiul Eberhard şi-a părăsit pupitru], iar vărul Kristofer a plecat de la gura sobei. Până şi blândul Lowenborg e alături de

ceilalţi. Niciun cavaler nu poate sta acasă, când e vorba de onoarea domeniului Ekeby.

Pentru Lowenborg nu-i însă plăcut să vadă râul Klar. Nu l-a mai văzut de treizeci şi şapte de ani şi tot de atâta vreme nu s-a mai suit pe un vas. El urăşte faţa lucie a lacurilor şi râurile cenuşii. Îşi aduce aminte de lucruri prea triste când se află pe apă, şi caută s-o evite, dar azi n-a putut să rămână acasă. A trebuit să plece şi el pentru a salva onoarea domeniului Ekeby.

Cu treizeci şi şapte de ani în urmă, bietul om o văzuse pe logodnica sa înecându-se în râul Klar şi de atunci mintea i-a fost adeseori tulburată. Când se uită la acest râu, îl apucă toate ameţelile. Cu undele lui sclipitoare i se pare un şarpe mare cu solzi argintii, care stă la pândă să se năpustească asupra prăzii. Pereţii galbeni şi înalţi de nisip prin care râul şi-a croit albia sunt pereţii unei capcane în fundul căreia şarpele stă la pândă, iar şoseaua largă care găureşte zidul şi coboară prin nisip adânc, până la bacul lângă care sunt amarate şlepurile, e chiar gura îngrozitoarei vizuini a morţii.

Bătrânelul priveşte cu ochii săi mici, albaştri. Pletele albe îi flutură în vânt, iar obrajii săi, îmbujoraţi adeseori, sunt acum palizi de nelinişte. E sigur, ca şi cum i-ar fi spus cineva, că în curând va veni o fiinţă care se va arunca în gaura acelui şarpe care stă la pândă.

Cavalerii vor acum să pună mâna pe parii cei lungi ca să împingă şlepurile pe apa râului, dar Lowenborg strigă la ei:

— Staţi! Opriţi-vă, pentru numele lui Dumnezeu!

Cavalerii îşi dau seama că şi-a pierdut cumpătul, simţind şlepul că se leagănă sub el, dar fără voia lor stau pe loc cu parii ridicaţi.

Iar Lowenborg care vede că râul îşi pândeşte prada şi socoate că va veni cu siguranţă cineva să se arunce în el, face semn cu un gest de avertizare spre şosea, ca şi cum ar vedea pe cineva venind.

Oricine ştie că în viaţa omului sunt multe coincidenţe bizare. Să nu se mire deci nimeni că şlepurile au fost

amarate de către cavaleri lângă bacul de pe râul Klar chiar în dimineaţa care a urmat după noaptea când contesa Elizabet a plecat în pribegie spre răsărit. Ar fi fost însă un lucru şi mai de mirare dacă tânăra femeie n-ar fi găsit niciun ajutor în restriştea ei. Aşa s-a întâmplat că, după ce umblase toată noaptea, ea se afla acum pe şoseaua care cobora spre bac chiar în clipa în care cavalerii aveau de gând să pornească mai departe cu şlepurile. Ei o văzură stând de vorbă cu podarul, pe când acesta se pregătea să treacă dincolo cu bacul. Contesa era îmbrăcată ţărăneşte şi cavalerii nici nu bănuiră cine era. Se uitau însă lung la ea, deoarece li se părea că era o fiinţă pe care o cunoşteau. Pe când femeia stătea de vorbă cu omul, pe şosea se ridică un nor de praf din care se ivi apoi o caleaşcă mare şi galbenă. Contesa îşi dădu seama că era de la Borg şi că cei de acolo plecaseră în căutarea ei. Se gândi atunci că nu mai era chip să rămână pe bac şi că cea mai bună ascunzătoare pentru ea erau şlepurile cavalerilor. Se repezi deci spre şlepuri fără să vadă cine erau oamenii de pe ele. Mai bine că nu i-a văzut, căci altfel ar fi preferat să se arunce sub picioarele cailor decât să se refugieze în mijlocul lor.

Ajungând pe unul din şlepuri, s-a mărginit doar să strige: „Ascundeţi-mă 1 Ascundeţi-mă”. Pe urmă s-a poticnit şi a căzut peste încărcătura de fier. Cavalerii i-au spus însă să stea liniştită. S-au depărtat apoi în grabă de ţărm şi au pornit la vale spre Karlstad, în timp ce caleaşca ajunsese la bac.

În trăsură se aflau contele Henrik şi contesa Mărta. Contele se dădu jos repede din caleaşcă să-l întrebe pe podar dacă n-o văzuse cumva pe contesă. Nedându-i însă mâna să se intereseze de o soţie fugită din căminul ei, zise doar atât:

— A trecut cineva dincolo?

— Da, zise podarul.

— A trecut cineva. Spune-mi, te rog, dacă ai văzut cine era.

— Despre cine anume întrebaţi?

— Despre nimeni; dar a trecut cineva. Te întreb dacă ai trecut azi pe cineva cu bacul în partea cealaltă.

În felul acesta contele nu putu să afle nimic. Contesa Mărta fu nevoită, atunci să intre ea însăşi în vorbă cu podarul. Astfel, află într-o clipă că fiinţa pe care o căutau se găsea pe unul dintre şlepurile care alunecau agale pe apa râului.

— Cine sunt oamenii de pe şlepurile alea?

— Cine să fie decât cavalerii!

— Aha! zise contesa. În cazul ăsta, soţia ta e sub pază bună. Cel mai cuminte lucru pentru noi este să ne întoarcem imediat acasă.

Pe şlep nu era însă o bucurie atât de mare cum crezuse contesa Mărta. Câtă vreme se vedea caleaşca galbenă, femeia refugiată stătuse ghemuită pe încărcătura de fier, fără să se mişte şi fără să spună un cuvânt. Se uita doar lung spre ţărm.

Pe cavaleri i-a recunoscut probabil numai după ce s-a îndepărtat caleaşca galbenă. Au trecut-o atunci fiorii. Voia parcă să fugă iar, dar a fost oprită de către cavalerul din imediata ei apropiere şi atunci s-a prăbuşit iar pe încărcătura de fier cu un geamăt uşor.

Cavalerii n-au avut curajul să-i spună ori s-o întrebe ceva. Biata femeie parcă era în pragul nebuniei.

Acei oameni nepăsători începură să-şi dea seama că aveau o mare răspundere. După ce că fierul era o grea povară pe umerii lor, acuma, colac peste pupăză, aveau să stea de gardă lângă o femeie tânără şi nobilă care fugise de la soţul ei.

Când o întâlniseră pe acea tânără la petrecerile din cursul iernii, fiecare dintre ei se gândise la o surioară pe care o iubise cândva. Când se jucase şi se luptase cu ea, fiecare trebuise să fie cu multă băgare de seamă, iar când stătuse de vorbă cu ea, trebuise să aibă grijă să nu-i spună nicio vorbă urâtă. Dacă un băiat străin ar fi fugărit-o prea sălbatic la joacă, s-ar fi repezit la el să-l ia la bătaie, căci acea surioară nu trebuia să audă nimic rău, să aibă vreun necaz ori să fie întâmpinată cu ură şi răutate.

Contesa Elizabet fusese sora veselă a tuturor acelor cavaleri. De câte ori minutele ei erau strânse de pumnii lor tari, parcă le spunea: „Nu vezi cât sunt de plăpândă? Tu însă eşti frăţiorul meu mai mare şi trebuie să mă aperi, nu numai de alţii, dar şi de tine însuţi”. Cavalerii fuseseră totdeauna curtenitori cu ea.

Acum însă o priveau cu groază şi n-o mai recunoşteau. Era prăpădită şi slabă. Gâtul ei nu mai era rotund, iar chipul îi era străveziu. În timpul cât pribegise noaptea, se lovise, căci dintr-o rană mică la tâmplă se prelingea din când în când câte o picătură de sânge, iar părul buclat şi blond care-i atârna pe frunte era năclăit de sânge. îmbrăcămintea ei se murdărise de atâta mers pe drumuri jilave de rouă, iar încălţămintea i se rupsese. Cavalerii aveau impresia că se aflau în faţa unei străine. Contesa Elizabet pe care o cunoscuseră nu avusese ochii aceia sălbatici şi sclipitori. Sărmana lor soră fusese prigonită până ce-şi pierduse minţile. Parcă un suflet coborât de pe alte tărâmuri se lupta cu cel adevărat, ca să-şi poată menţine stăpânirea asupra unui trup chinuit.

Cavalerii nu trebuie să se frământe însă ca să vadă ce au de făcut cu ea. Gândurile vechi se trezesc în mintea nefericitei. Iarăşi o încearcă ispita. Dumnezeu vrea s-o pună din nou la încercare. Ea crede acum că se găseşte între prieteni. Are de gând oare să se abată de pe calea pocăinţei?

Se ridică apoi şi spuse că voia să plece.

Cavalerii căutară s-o liniştească. Îi spuseră să nu se teamă de nimic. O vor apăra de orice prigoană.

Ea ceru numai să i se dea voie să coboare în bărcuţa care mergea în urma şlepului, spre a vâsli la ţărm şi a-şi continua singură drumul.

Cavalerii n-o puteau lăsa totuşi să plece. Cine ştie ce i s-ar fi întâmplat! mai bine să rămână cu ei. Deşi erau nişte bieţi bătrâni, ar fi găsit ei mijlocul să-i fie de ajutor.

Contesa îi rugă însă cu mâinile împreunate s-o lase să plece. Rugăminte pe care ei n-o puteau satisface, căci nenorocita era atât de amărâtă şi de slabă că ar fi murit pe

drum.

Costa Berling stătea la o mică distanţă şi se uita în jos, la apă. Poate că tânăra femeie nu voia să-l vadă. Nu era sigur de acest lucru, dar prin cap îi treceau fel de fel de gânduri. „Nimeni nu ştie acum unde se află această fiinţă”, îşi zise el. „N-ar fi bine s-o ducem imediat la Ekeby? Noi, cavalerii, o vom ţine ascunsă acolo şi ne vom purta bine cu ea. Va fi regina şi suverana noastră. Nimeni nu va şti că-i acolo. Vom păzi-o bine şi poate că se va simţi fericită în mijlocul nostru. Toţi bătrânii vor îngriji-o ca pe-o fiică a lor”.

Nu cutezase să conceapă că o iubea. Nu putea s-o posede fără păcat şi nu voia să se facă vinovat de nicio josnicie sau ticăloşie faţă de ea. Asta o ştia destul de bine. Ce vis fericit era totuşi s-o ţină ascunsă la Ekeby, să fie bun cu ea, după ce alţii o trataseră cu cruzime, şi s-o lase să se bucure de tot ce-i plăcut în viaţă!

Se trezi însă din acest vis, căci tânăra contesă era în culmea deznădejdii iar vorbele ei exprimau o desperare sfâşietoare. Căzuse în genunchi înaintea cavalerilor, implorându-i s-o lase să plece.

— Dumnezeu nu m-a iertat încă. Daţi-mi voie să plec! strigă ea.

Gösta vedea că dintre ceilalţi niciunul nu era în stare să-i dea ascultare şi-şi dădu seama că trebuie să facă el asta. El, care o iubea, era dator să-i împlinească rugămintea.

Simţea o greutate în trup, ca şi cum toate mădularele s-ar fi împotrivit voinţei lui, dar se târî până la contesă şi-i spuse că o va duce la ţărm. Se ridică apoi, o luă în braţe, o coborî în barcă şi vâsli cu ea până la ţărmul răsăritean. Acostă în dreptul unei cărări înguste şi o ajută pe tânără să iasă din barcă.

— Ce vei face acum, contesă? întrebă Gösta.

Ea ridică degetul spre cer cu toată seriozitatea.

— Dacă vei fi cândva în restrişte, contesă…

Nu fu în stare să continue, căci glasul i se opri în gât. Ea însă îl înţelese şi-i zise:

— Când voi avea nevoie de tine, te voi chema.

— Aş fi vrut să te apăr de toate relele, zise el.

Contesa îi întinse mâna în semn de rămas-bun, iar Gösta nu mai fu în stare să zică nimic. Mâna ei sta rece şi moale într-a lui.

Contesa nu era conştientă decât de glasurile lăuntrice care o îndemnau să plece printre străini. Abia îşi dădea seama că omul de care se despărţea era tocmai acela pe care-l iubea.

Gösta o lăsă apoi să plece şi vâsli înapoi la cavaleri. Când ajunse pe şlep, tremura de oboseală, părea vlăguit, şi istovit. Avea impresia că tot ce făcuse fusese munca cea mai grea din viaţa lui.

Îşi mai ţinu curajul câteva zile, până ce onoarea domeniului Ekeby avea să fie salvată…

Cât au fost pe şlepuri, cavalerii n-au observat nicio schimbare la el. Gösta îşi încorda toţi nervii ca să-şi păstreze veselia şi nepăsarea de care avea nevoie pentru a salva onoarea domeniului Ekeby. Ce şansă ar fi avut jocul de hazard al cavalerilor dacă l-ar fi încercat cu feţele mohorâte şi cu inimile descurajate?

Dacă e adevărat, cum umblă zvonul, că de astă dată cavalerii aveau pe şlepuri mai mult nisip decât fier, dacă e adevărat că pe bascula de pe promontoriul Könike puneau mereu aceiaşi drugi de fier pe care-i cântăriseră şi mai înainte, ca să rotunjească socoteala miilor de tone, dacă e adevărat că treaba asta mersese bine datorită faptului că atât cantaragiul cât şi ajutoarele lui fuseseră bine trataţi cu ce se afla în sticlele şi în coşurile de merinde aduse de la Ekeby, vom înţelege de ce cavalerii erau veseli pe şlepurile lor încărcate cu fier.

Cine poate să ştie astăzi cum s-au petrecut lucrurile atunci? Dacă însă a fost aşa cum a mers vorba, e sigur că Gösta nu avea timp să fie dezolat. De bucuria aventurii şi a primejdiei habar n-avea totuşi. Cu primul prilej căzu în braţele deznădejdii.

— O, Ekeby, pământ drag al dorului meu! îşi zicea el. Gloria ta trebuie să strălucească mereu.

După ce cavalerii căpătară recipisa de la cantaragiu, îşi încărcară fierul pe un vas de pe lacul Vâner. În mod obişnuit, de altfel, transportul până la Göteborg era lăsat în seama căpitanilor de vase, oameni de meserie, iar uzinele din Värmland nu se mai ocupau de fier după ce cantaragiul le elibera recipisele. Cavalerii nu voiau totuşi să facă treaba pe jumătate şi hotărâră să însoţească fierul până la Göteborg.

Pe drum fură loviţi însă de un dezastru. Peste noapte se porni o vijelie cumplită, iar vasul se izbi de o stâncă şi pe urmă se duse la fund cu toată încărcătura lui preţioasă. În acelaşi timp se duseră la fundul apei trâmbiţa, cărţile de joc şi toate sticlele negolite. La drept vorbind, ce importanţă mai putea să aibă faptul că fierul fusese pierdut? Onoarea domeniului Ekeby fusese doar salvată. Fierul fusese cântărit pe bascula de pe promontoriul Könike. Nu avea importanţă nici faptul că maiorul trimisese marilor negustori de la Göteborg o scrisoare prin care le făcea cunoscut că nu mai avea nicio pretenţie bănească de vreme ce ei nu căpătaseră fierul comandat. Domeniul Ekeby era bogat şi onoarea lui fusese salvată.

Ce-ar fi fost însă dacă porturile şi stăvilarele, minele şi cărbunăriile, vasele şi şlepurile ar fi început să povestească în şoaptă anumite lucruri ciudate? Ce-ar fi fost dacă un freamăt din păduri ar fi dat în vileag că tot acel transport de fier fusese o înşelătorie, dacă toată lumea din Värmland ar fi susţinut că pe şlepuri nu fuseseră încărcate decât vreo câteva tone de fier şi că naufragiul fusese pus la cale înadins? Cavalerii săvârşiseră însă o mare ispravă care nu putea să aducă niciun prejudiciu vechiului domeniu pe care erau adăpostiţi.

E multă vreme însă de atunci. Se prea poate ca acei cavaleri să fi cumpărat fier din altă parte ori să-l fi găsit prin alte depozite, necunoscute înainte. În această privinţă, adevărul nu va putea fi niciodată descoperit. Cantaragiul cel puţin nici nu voia să audă că fusese la mijloc vreo înşelăciune, căci el ar fi descoperit-o.

Ajungând acasă, cavalerii aflară noutăţi. Căsătoria

contelui Dohna urma să fie anulată. Contele îşi trimisese majordomul în Italia să strângă dovezi că nu fusese legală căsătoria pe care o contractase. Solul se întoarse în cursul verii cu indicaţii satisfăcătoare. Ce anume indicaţii erau, habar n-am. Cu poveştile vechi trebuie să fim prudenţi. Ele sunt ca trandafirii vechi care-şi scutură repede petalele dacă-i ţii prea mult în mână. Lumea spune că în Italia cununia nu fusese oficiată de un preot adevărat. Cum a fost, cum n-a fost, nu ştiu. Fapt e însă că tribunalul din Bro a declarat nelegală căsătoria contelui Dolina cu Elizabet von Thurn.

Tânăra femeie habar n-avea de acestea. Ea trăia printre ţărani, pe meleaguri îndepărtate, dacă mai era în viaţă.

Capitolul XVIII – Casa lui Liljecrona

Printre cavaleri se afla unul pe care l-am descris de multe ori ca pe un muzicant pasionat. Era un bărbat înalt, bine legat, cu capul mare, cu părul negru şi bogat. Pe vremea aceea nu avea mai mult de patruzeci de ani. Era însă urât la faţă, cu trăsături grosolane, şi un temperament apatic. De aceea părea mai bătrân decât în realitate. Era om bun la suflet, dar melancolic.

Într-o după-amiază şi-a luat vioara subsuoară şi a plecat din Ekeby, fără să-şi fi luat rămas-bun de la ceilalţi cavaleri. Intenţia lui era să nu se mai întoarcă niciodată acolo. După nenorocirea care se abătuse asupra contesei Elizabet. se dezgustase de viaţa de la Ekeby.

Toată seara şi toată noaptea a fost pe drum şi n-a poposit nicăieri. Pe la răsăritul soarelui a ajuns în sfârşit la o mică fermă, numită Lendala, care era proprietatea lui.

Era dis-de-dimineaţă şi nimeni nu-l aştepta la acea vreme. Liljecrona s-a aşezat pe laviţa verde din faţa casei, de unde putea să-şi vadă toată proprietatea. O, Doamne! Nu se afla în toată lumea un loc mai frumos. Terenul din faţa casei, puţin aplecat, era acoperit cu iarbă verde şi fragedă, mai frumoasă ca oriunde. Deşi era păscută de oi şi se jucau copiii pe ea, era mereu deasă şi proaspătă. Nu era cosită niciodată, dar stăpâna casei avea grijă în fiecare

săptămână să fie curăţită de vreascuri, de paie şi de frunze uscate.

Uitându-se bine la aleea cu nisip din faţa casei, Liljecrona îşi strânse deodată picioarele sub laviţă. În seara din ajun copiii greblaseră nisipul şi desenaseră pe el nişte figuri, pe care picioarele mari ale nouluivenit le deformaseră peste măsură.

Totul prospera acolo de minune. Cei şase scorii, i care străjuiau curtea erau înalţi ca fagii şi tuioşi ca stejarii. Copaci ca aceia mai rar! Ce falnici erau, cu trunchiurile lor groase, îmbrăcate cu muşchi galben, şi cu ciorchinii lor mari de flori care-şi făceau loc prin verdele închis al frunzişului! Ei îl făcură pe Liljecrona să se ducă cu gândul la cer şi la stelele presărate pe el. Minunat creşteau copacii acolo! Era şi o salcie bătrână de nu puteau s-o cuprindă doi oameni cu braţele. Putredă acum şi găunoasă, cu coama arsă de trăsnet, parcă nu voia să moară. În fiecare primăvară răsăreau din trunchiul ei câţiva lăstari proaspeţi, ca să facă dovada că salcia tot mai trăia. Mălinul din partea de răsărit a casei se făcuse atât de mare încât o acoperea în întregime cu umbra lui. Întregul acoperiş d brazde de iarbă era înălbit de petalele florilor care începuseră să cadă din acel copac.

Mestecenii grupaţi ici şi colo în boschete pe câmpuri se simţeau ca în rai. Creşteau care mai de care, luându-se parcă la întrecere cu ceilalţi copaci. Unul cu coamă albă semăna cu un tei des şi tufos. Altul stătea ca o piramidă, drept şi ţeapăn, asemenea unui plop: iar altul avea crengile plecate la pământ ca salciapletoasă. Niciunul nu era la fel cu celălalt, iar toţi laolaltă alcătuiau o privelişte superbă.

Musafirul se ridică apoi să dea casei ocol. Grădina era atât de frumoasă că nu-şi mai putea lua ochii de la ea. Merii înfloreau. Asta o ştia el. Îi văzuse doar în floare şi pe la alte ferme pe unde trecuse. Nicăieri nu înfloreau însă aşa de frumos ca aici, la casa lui, unde-i văzuse crescând şi înflorind de când se însurase.

Începu să se plimbe pe aleile cu nisip. Mergea cu

mâinile împreunate şi cu paşi uşori. Pământul şi copăcii albi băteau în trandafiriu. Niciodată nu-l bucurase o privelişte atât de încântătoare. Cunoştea fiecare pom cum îşi cunoaşte cineva fraţii, surorile şi tovarăşii de joacă. Merii de Astrahan erau complet albi, ca şi pomii de iarnă. Florile merilor văratici erau însă trandafirii, iar ale merişorilor pitici, roşii de tot. Cel mai frumos era bătrânul măr pădureţ, ale cărui fructe mici şi amare nu se mănâncă. Încărcat şi el acum de flori, părea un troian de zăpadă sclipitoare în bătaia soarelui de dimineaţă.

Era încă devreme. Rouă spălase de praf frunzele şi le făcea să sclipească. Din spatele dealului împădurit la poalele căruia se afla ferma lui Liljecrona, începură să mijească primele raze de soare. Coamele brazilor parcă erau aprinse. Deasupra câmpurilor de trifoi, a ogoarelor de grâu şi de secară, cum şi a celor de ovăz cu firele abia răsărite, se lăsase o ceaţă uşoară ca un văl, iar umbrele se desenau ca noaptea când e lună pe cer.

Liljecrona se opri să admire răzoarele de zarzavat dintre aleile grădinii. Ştia bine că erau opera gospodinei casei şi a slujnicelor ei. Acestea săpaseră pământul, îl greblaseră şi-l gunoiseră, smulgând pirul şi lucrându-l până ce-l făcuseră moale şi uşor. Neteziseră apoi răzoarele şi le aliniaseră pe margini, însemnând cu sfori şi cu beţişoare locurile de sădit şi şirurile de semănat. După ce au bătut cărărui cu picioarele, au sădit şi au pus sămânţa. Le-au venit în ajutor şi copiii, foarte bucuroşi şi cu multă râvnă, deşi a fost pentru ei o muncă destul de grea să stea aplecaţi şi cu braţele întinse. Oricum, fuseseră de mare folos.

Tot ce era semănat începea acum să răsară. Era mai mare dragul să vezi tulpinile de mazăre şi de fasole ridicându-se cu ambele cotiledoane fixate pe ele! Ce frumos răsăreau morcovii şi napii! Cât de nostime erau frunzuliţele creţe de pătrunjel care se iveau de sub ţărână, jucându-se parcă de-a v-aţi-ascunselea cu viaţa!

Mai era un răzor mic, cu chenarele nu prea aliniate, ale cărui pătrăţele păreau a fi nişte cartoane cu mostrele

tuturor plantelor sădite şi semănate. Era grădiniţa copiilor.

Liljecrona îşi luă în grabă vioara sub bărbie şi începu să cânte. Păsărelele nu întârziară să i ţină isonul în tufişul cel mare care apăra grădina de crivăţ. Dimineaţa era atât de splendidă încât nicio vietate înzestrată cu glas nu putea să tacă. Arcuşul parcă se mişca singur.

Muzicantul se plimba pe alei în sus şi în jos şi cânta de zor. „Nu există pe lume un loc mai frumos”, îşi zicea el. „Ekeby nu e nimic în comparaţie cu Lovdala”.

Casa lui era acoperită cu brazde de iarbă şi nu avea etaj. Aşezată la marginea pădurii, cu dealul deasupra ei, avea în faţă o vale lungă. Nu avea încolo nimic deosebit: nici lac, nici cădere de apă, nici luncă, nici parc. Era însă frumoasă, căci era un cămin paşnic, în care viaţa era uşor de trăit.

Tot ce aiurea ar fi căşunat amărăciune şi ură, aici respira numai blândeţe. Aşa trebuie să fie într-un cămin.

Înăuntrul clădirii stăpâna casei dormea într-o odaie care dădea spre grădină. Se trezi deodată şi începu să asculte fără să facă nicio mişcare. Zâmbea numai şi trăgea cu urechea. Muzica se apropia tot mai mult de casă. La un moment dat, i se păru că muzicantul se oprise sub fereastra ei.

Nu era prima oară când auzea vioara cântând în acelaşi loc. Soţul ei se întorcea de obicei acasă ori de câte ori cavalerii făceau o năzdrăvănie mai deocheată la Ekeby.

Liljecrona era acum la fereastra soţiei sale. Se spovedea şi-şi cerea iertare. Descrise bunei femei puterile întunecoase care îl momiseră să stea departe de tot ce-i era mai drag pe lume, de ea şi de copiii săi. El însă îi iubea. O! De bună seamă că-i iubea.

În timp ce cânta, femeia se sculă şi se îmbrăcă fără să-şi dea bine seama ce făcea. Într-atât era de captivată de muzica lui!

„Nu luxul şi traiul bun, zicea Liljecrona din vioară, m-au ademenit să plec de lângă voi, nici dragostea pentru alte femei, nici setea de glorie, ci diversitatea ispititoare a vieţii. Am simţit nevoia să-i gust dulceaţa şi amărăciunea,

să mă bucur de bogăţiile ei. Acum însă m-am săturat de ele. Sunt obosit şi jolictisit. Nu-mi voi mai părăsi căminul. Iartă-mă şi fii îngăduitoare cu mine!”

Gospodina trase atunci perdeaua şi deschise fereastra, aşa că soţul ei putu să-i vadă chipul blând şi frumos.

Era o femeie bună şi înţeleaptă. Privirile ei erau o binecuvântare ca şi a razelor soarelui pentru tot ce întâlnesc în cale. Conducea gospodăria şi avea grijă de toate. Unde era ea, toate creşteau şi prosperau. Era izvorul însuşi al fericirii.

Liljecrona se repezi la fereastră spre soţia lui, fericit ca un tânăr îndrăgostit. O luă apoi în braţe şi o duse sub merii înfloriţi. Îi spuse acolo cât de frumos era tot ce vedea în jurul său. Îi arătă răzoarele de zarzavat şi grădiniţa copiilor. Îi arătă şi frunzuliţele vesele de pătrunjel.

După ce se treziră, începură şi copiii să zburde de bucurie că venise tăticul lor. L-au şi luat cu asalt. Erau dornici să-i arate atâtea lucruri noi şi frumoase: moara cea mică, făcută de ei, care duduia pe malul phâului, cuibul de păsărele din salcie şi cei doi mânzişori fătaţi cu două zile în urmă.

După aceea, tatăl, mama şi copiii au făcut o lungă plimbare spre ogoare. Tata avea să vadă cât de deasă era secara, cât de înaltă crescuse iarba şi cum răsăreau frunzuliţele creţe ale cartofilor. Avea să vadă vacile când se întorceau de la păscut, să salute viţeii din grajd şi mieii de la târlă, să caute găinile de ouă şi să dea nutreţ cailor.

Copiii se ţinură scai după el toată ziua. Uitaseră de lecţii şi de alte treburi. Voiau să fie cu tatăl lor în toate părţile.

Seara, Liljecrona i-a distrat cu nişte cântece vesele, iar în timpul zilei a fost pentru copiii săi un tovarăş de jocuri atât de minunat încât înainte de culcare au făcut o rugăciune fierbinte ca tatăl lor să rămână mereu lângă ei.

şi rămas la Lovdala o săptămână încheiată, vesel tot timpul ca un copil. Drag îi era căminul, dragă îi era soţia, dragi îi erau copilaşii.

Într-o dimineaţă însă, se făcu iarăşi nevăzut. Nu mai putea rezista. Fericirea îl copleşise. Ekeby era de o mie de ori mai rău, dar se afla în vârtejul evenimentelor. Ekeby era patria visului, iar artistul se simţea acolo la largul său. Putea el trăi departe de isprăvile cavalerilor şi de lacul Lov, în jurul căruia se încingea hora zvăpăiată a aventurii?

Viaţa îşi urma cursul liniştit la ferma lui. Toate creşteau şi prosperau sub îngrijirea blândei gospodine. Totul se desfăşura acolo în linişte şi în chip fericit. În alte părţi erau certuri, era amărăciune. Acolo nu se plângea nimeni. Lucrurile mergeau cum trebuiau să meargă. Ce are a face dacă stăpânului casei îi plăcea să-şi ducă viaţa la Ekeby ca un cavaler? Se tânguie oare cineva că soarele apune în fiecare seară şi lasă pământul în întuneric? Cine este de neînvins fără resemnare şi cine e sigur de izbândă fără răbdare?

Capitolul XIX – Vrăjitoarea de la Dovre

Vrăjitoarea de la Dovre colinda acum ţărmul lacului Lov. Cei care o văzuseră spuneau că era o bătrână mărunţică şi adusă de spinare. Purta o fustă de piele şi era încinsă cu un chimir bătut cu plăci de argint. De ce ieşea ea din vizuinele lupilor şi venea la casele oamenilor? Ce o făcea să coboare din munţi în văile înverzite?

Vezi că ea umblă cu cerşitul. Cu toată bogăţia ei, e zgârcită şi hrăpăreaţă. În văgăunile munţilor îşi ţine ascunse lingouri grele de argint alb, iar pe fâneţele din fundul lor pasc iarba zemoasă cirezile ei mari de vaci negre cu coame de aur. Umblă totuşi pribeagă, încălţată cu opinci de scoarţă de mesteacăn şi îmbrăcată cu piei soioase, pe care se mai poate vedea o broderie pestriţă, îmbâcsită de slina grămădită pe ea sute de ani de-a rândul. Luleaua ei e ticsită cu muşchi. Vrăjitoarea cere de pomană de la bogaţi, ca şi de la săraci. Niciodată nu mulţumeşte şi niciodată nu i se pare că i s-a dat destul.

E bătrână de tot acum. Când o fi zâmbit oare strălucirea tinereţii pe chipul ei lătăreţ şi pârlit de soare, lucios de slină, pe nasul ei cârn şi în ochii ei mici care sclipesc sub murdăria lor ca jarul din cenuşă? Cum arăta

ea oare ca fecioară la stâna de pe munte, când răspundea suflând în caval la cântecele de dragoste ale ciobănaşului de pe costişa cealaltă?

Are câteva sute de ani. Bătrânii nici nu-şi aduc aminte de vremea când încă nu cutreiera ţara. Părinţii lor au apucat-o bătrână din tinereţe. De murit însă, tot n-a murit până în ziua de azi. Am văzut-o şi eu, care vă spun povestea asta.

Mare-i puterea acestei vrăjitoare! Se trage dintr-un neam de finezi, meşteri în farmece, şi nu se ploconeşte în faţa nimănui. Tălpile ei late nu lasă urme pe pietrişul drumurilor pe care umblă. Ea poate să cheme grindina şi fulgerele. Face să se rătăcească turmele şi trimite lupii asupra oilor. Bine nu prea face; rău însă, destul. Trebuie să te pui bine cu ea. Dacă-ţi cere singura capră pe care o ai în staul sau o jumătate de oca de lână, dă-i şi nu cârti. Altfel îţi piere calul, îţi arde casa, ţi se vatămă vaca, îţi moare copilul, iar gospodina care se caliceşte îşi pierde minţile.

Nimeni nu-i bucuros de vizita ei, dar cel mai cuminte lucru e s-o întâmpini cu zâmbetul pe buze. Cine poate şti de ce coboară din munţi această fiinţă aducătoare de nenorociri şi cui vrea ea să facă rău? Oricum, nu vine numai cu ghidul să-şi umple traista de cerşetoare. E urmată totdeauna de prevestiri rele: vulpea şi bufniţa urlă fioros la asfinţitul soarelui; nişte omizi misterioase, negre şi roşii, care scuipă otravă, se târăsc din pădure până-n pragul casei în care locuieşti.

E mândră, nevoie mare. Are îngropată în cap marea înţelepciune a strămoşilor şi e conştientă de superioritatea ei. Pe toiagul ei sunt gravate rune de mare preţ. Nu l-ar vinde pentru tot aurul din ţinut. Ştie să descânte de vrajă şi să facă băuturi de dragoste. Cunoaşte buruienile de leac, iar împuşcăturile ei pot ucide la depărtare de câteva poşte. Leagă şi dezleagă vânturile.

Greu pot fi pătrunse gândurile adunate timp de atâtea veacuri în mintea ei. Coborâtă din bezna codrilor şi din creierii munţilor sălbatici, ce-o fi crezând ea oare despre oamenii din văi? Pentru ea, care crede în Thor,

ucigătorul de uriaşi, şi în puternici zei finezi, creştinii sunt ca zăvozii care păzesc casele gospodarilor de lupi. Cumplită ca viforul, ca puterea unei căderi de apă, nu i-a dragi niciodată fiii şesului.

Ea coboară totuşi mereu de la munte să le vadă isprăvile. Lumea se înfioară când dă eu ochii de ea, însă vrăjitoarea pustiului trece liniştită printre oameni, ocrotită de groaza pe care o inspiră. Nimeni n-a uitat de isprăvile neamului ei, nici de ale ei. După cum pisica se bizuie pe ghearele ei, tot astfel crede şi ea în înţelepciunea ei şi în puterea descântecelor ei de inspiraţie divină. Un rege nu e mai sigur de puterea lui decât această vrăjitoare de împărăţia groazei în care domneşte.

După ce a colidant multe sate, iat-o că a venit acum şi la Borg. Nu se sfieşte să se ducă sus, la conac. N-o ia spre bucătărie, ci urcă de-a dreptul spre treptele terasei. Opincile de scoarţă de mesteacăn şi le lasă jos pe aleea cu pietriş, împodobită pe margini cu flori. E liniştită ca şi cum ar umbla pe potecile de sus de la munte.

Întâmplarea a făcut ca tocmai atunci să apară pe terasă şi contesa Mărta, dornică să admire sipendoarea acelei zile de iunie. Jos, pe alee, s-au oprit două slujnienţe care se duceau spre cămara cu merinde. Veneau de la etuvă, unde se afuma carnea de porc. Duceau atârnate de un băţ nişte şunci proaspăt afumate.

— Nu vreţi, doamnă contesă, să mirosiţi şunca, să vedeţi dacă-i afumată de ajuns?

Contesa Mărta, care conducea pe acea vreme gospodăria de la Borg, se aplecă peste balustradă, dar în aceeaşi clipă bătrâna vrăjitoare puse mâna pe una din şunci.

— Văzând şoriciul lucios şi stratul gros de slănină, şi mirosind aroma de ienupăr a şuncilor, străina îşi zise că ei i se cuveneau acele bunătăţi, aşa că puse mina să le înşface.

Fiica munţilor nu era deprinsă să se milogească. Doar prin harul ei înmugureau florile şi trăiau oamenii! Gerul, vijelia pustiitoare şi potopul erau în puterea ei. De

ce avea să se milogească? Era de ajuns să pună mina pe ceva, ca să fie al ei.

Contesa Mărta habar n-avea însă de puterea ei năzdrăvană.

— Hai, cară-te, baborniţă! îi porunci ea.

— Dă-mi şunca! îi răspunse vrăjitoarea de la Dovre, cea care umbla călare pe spinarea lupilor.

— E nebună! strigă atunci contesa şi porunci celor două fete să ducă şuncile la cămară.

Ochii bătrânei vrăjitoare sticleau de mânie şi de poftă.

— Dă-mi şunca! repetă ea. Dă-mi-o! Altfel o să fie vai şi-amar de tine!

— O dau mai degrabă coţofenelor decât ţie, babă smintită!

Bătrâna se făcu atunci foc şi pară. Ridicându-şi toiagul, începu să-l învârtească în vânt cu o pornire sălbatică. Din gura ei ţâşneau nişte cuvinte misterioase. Părul din cap i se făcuse vâlvoi, ochii îi sclipeau, trăsăturile feţei i se strâmbau.

— Pe tine-or să te mănânce coţofenele! urlă ea în cele din urmă.

Plecă apoi, bolborosind blesteme şi învârtindu-şi furioasă toiagul. Se ducea înapoi, la urma ei. Se hotărâse să nu înainteze mai departe spre miazăzi. Fiica pustiului îşi îndeplinise misiunea cu care coborâse din munţi.

Contesa Mărta rămase pe terasă, făcând haz de pornirea nesăbuită a cerşetoarei. Râsul îi încremeni însă pe buze, căci păsările se şi năpustiră asupra ei. I se părea că visa, dar era aievea. Coţofenele veneau s-o mănânce. Dădeau buzna din parc şi din livadă s-o sfâşie cu ghearele şi s-o ciupească cu pliscurile. Erau gălăgioase şi râdeau în batjocură. În faţa contese! luceau aripi albe şi negre. În urma primului stol, zburau cu o iuţeală ameţitoare toate coţofenele din partea locului. Văzduhul era cotropit de aripi albe şi negre. Culorile lor metalice sclipeau în razele soarelui de dimineaţă. Coţofenele îşi lungeau gâturile ca nişte păsări de pradă. Se îmbulzeau în cercuri tot mai

strânse în jurul contesei, ciocănindu-i faţa şi mâinile cu ghearele şi cu pliscurile.

Contesa fugi repede în vestibul, având grijă să încuie uşa în urma ei. Se propti în ea, gâfâind de spaimă. Coţofenele râdeau însă cu hohote şi se înghesuiau mereu afară, pe terasă.

Odată cu uşa, contesa încuiase însă frumuseţea verii şi a verdeţii, ca şi bucuria vieţii. Pentru ea n-a mai existat după aceea decât izolarea între pereţii casei cu perdelele lăsate, deznădejdea, zbuciumul şi zăpăceala vecină cu nebunia.

Ciudată o fi părând această poveste! Totuşi e foarte adevărată. Mulţi o vor recunoaşte şi vor mărturisi că nu-i de loc o născocire.

Coţofenele s-au lăsat din zbor pe balustrada scării din faţa terasei şi pe acoperişul casei. Aşteptau, vezi bine, să apară contesa, ca să tabere asupra ei. S-au instalat pe urmă în parc şi au rămas acolo. Nimeni n-a fost în stare să le gonească. Dacă trăgea cineva cu puşca în ele, era şi mai rău. Cădea una şi-i luau locul alte zece. Uneori îşi luau zborul în stoluri mari ca să-şi facă rost de mâncare. Totdeauna rămâneau însă de strajă destule tovarăşe credincioase.

Dacă se ivea contesa Mărta, dacă se uita pe fereastră, dacă dădea perdeaua o clipă la o parte sau dacă încerca să iasă pe terasă, coţofenele se şi înfiinţau. Se năpusteau fioros cu duiumul asupra conacului, băteau vajnic din aripi şi o sileau pe contesă să se refugieze cât mai departe în fundul casei.

Locuia în dormitorul de lângă salonul roşu. De multe ori mi-a fost descrisă acea încăpere, aşa cum era pe vremea cumplită a asediului coţofenelor. Uşile şi ferestrele erau capitonate cu pături grele, iar pe duşumea erau aşternute covoare groase. Oricine intra la contesă umbla în vârful picioarelor şi vorbea numai în şoapte.

Inima contesei era cuprinsă de groază. Încărunţea pe zi ce trecea şi faţa i se umplea de zbârcituri. îmbătrânise atât de mult într-o singură lună încât era de nerecunoscut.

Nu avea destulă tărie sufletească să pună la îndoială puterea odioasă a farmecelor. Noaptea se trezea din vise urâte şi striga că o sfâşiau coţofenele. Toată ziua îşi plângea soarta care o prigonea. Fugind de lume, şi de teamă să nu vină acele păsări haine după oricine intra în camera ei, stătea tăcută, îşi acoperea faţa cu mâinile, se legăna în jilţul ei, tristă şi amărâtă, înăbuşită de aerul închis pe care-l respira, iar uneori sărea alarmată şi se văicărea.

Vai de viaţa ei! Era de plâns, în adevăr.

Nu prea mai am ce povesti despre nefericita contesă. Am spus despre ea destule lucruri triste şi parcă am mustrări de cuget. În tinereţea ei a fost totuşi o femeie bună la suflet şi veselă. M-au delectat multe întâmplări din trecutul ei, dar nu-i locul să le istorisesc aici.

Numai că sufletul omenesc e veşnic nesătul, lucru pe care sărmana trecătoare prin lumea asta nu-l ştia. El nu poate trăi numai cu plăceri şi deşertăciuni. Dacă nu i se dă şi altă hrană, ajunge o fiară sălbatică: le sfâşie mai întâi pe celelalte, iar la urmă se sfâşie şi pe el însuşi.

La drept vorbind, acesta şi e tâlcul povestirii de faţă.

Capitolul XX – Sânzienele

Era în ziua de sânziene, ca şi acum când scriu aceste rânduri, cea mai frumoasă vreme de peste an.

Sintram, răutăciosul proprietar de forjă de la Fors, turba pe atunci de mânie şi de necaz. Era neliniştit din cauza biruinţei luminii şi a înfrângerii întunericului. Se uita cu ciudă la podoaba de verdeaţă a copacilor şi la covorul bălţat care acoperea pământul.

Întreaga fire se dichisise cu veşminte frumoase. Chiar şi drumurile pline de praf erau împodobite pe de lături cu flori: muşcate galbene şi violete, cervane şi ghizdei.

Furia lui Sintram se dezlănţui şi mai vajnic când strălucirea sânzienelor lumină culmile munţilor, iar dangătul clopotelor bisericii din Bro răzbătu prin văzduhul fremătător până la Fors, în liniştea solemnă a marii zile de sărbătoare. I se părea că Dumnezeu şi lumea uitaseră că

există şi el ţie lumea asta. Se hotărî deci să se ducă şi el la biserică. Cei care se bucurau de frumuseţea verii aveau să dea astfel ochii cu el, cu Sintram, cu cel îndrăgostit de noapte fără zori, de moarte fără înviere, de iarnă fără primăvară.

Se îmbrăcă repede cu şuba de lup şi-şi puse mănuşile cele groase de blană. Dădu apoi ordin să fie înhămat la sania de curse calul cel roib şi să fie atârnaţi zurgălăi la hamurile cu lustru, împodobite cu scoici. Înfofolit, ca şi cum ar fi avut de înfruntat un ger de treizeci de grade, luă drumul spre biserică. I se păru că tălpigele saniei scârţâiau din cauza gerului şi că spuma albă de pe spinarea calului era promoroacă. Nu simţea căldură de loc. Răspândea frigul în jurul lui cum răspândeşte soarele arşiţa.

Străbătu astfel câmpia cea mare din partea de nord a bisericii din Bro. Întâlnind în cale sate mari şi bogate, cum şi ogoare deasupra cărora zburau şi cântau ciocârliile. Nicăieri nu mi-a fost dat să aud ciocârliile cântând mai frumos ca prin acele părţi. De multe ori m-am gândit cum a putut Sintram să rămână surd la trilurile vesele ale acestor cântăreţe minunate.

De altfel, multe lucruri l-ar fi necăjit la drumul acela, dacă s-ar fi uitat bine la ele. La uşa fiecărei gospodării ar fi văzut doi mesteceni aplecaţi, iar prin ferestrele deschise ar fi zărit tavanele şi pereţii gătiţi cu podoabe de flori şi de ramuri verzi. Cea mai umilă fată de oameni săraci mergea pe şosea cu un ciorchine de liliac în mână, iar fiecare ţărancă în drum spre biserică avea legat în maramă un buchеţel de flori.

În ogrăzile caselor erau ridicaţi armindeni cu ghirlande şi coroane atârnate. Iarba dimprejurul lor era călcată de lumea care dansase de zor în cursul nopţii.

Devale, pe lacul Lov, se îmbulzeau plutele. Pânzele mici şi albe erau înălţate în cinstea zilei, deşi nu bătea vântul de loc să le umfle, iar în vârful fiecărui catarg era prinsă o coroană verde.

Pe toate drumurile se vedeau alaiuri de oameni care se duceau la biserică. Femeile erau de toată mândreţea în

straiele lor albe de pânză de casă, lucrate anume pentru acea zi. Toată lumea era îmbrăcată de sărbătoare.

Oamenii erau bucuroşi de odihna de care aveau parte după atâtea zile de muncă. Se bucurau de asemenea de căldura care făgăduia o recoltă îmbelşugată, cum şi de fragile care începuseră a se înroşi pe panta de la marginea drumului. Mulţumiţi de liniştea văzduhului, de cerul senin şi de cântecul ciocârliilor, ziceau:

— Se vede că e ziua Domnului.

Trecu însă atunci Sintram. Înjura şi biciuia vârtos calul frânt de oboseală. Pietrişul scârţâia sub tălpigele saniei, iar sunetul strident al zurgălăilor acoperea dangătul clopotelor de la biserică. Fruntea lui Sintram era încruntată sub căciulă.

Credincioşii în drum spre templu fură cuprinşi de groază. Aveau credinţa că omul din sanie era însuşi necuratul. Nici măcar în acea zi frumoasă de sărbătoare a verii nu era chip să scape de frig şi de răutatea lui. Ce vitregă era soarta cu ei!

Oamenii care se strânseseră la umbra bisericii sau la zidul scund al cimitirului, aşteptând să înceapă slujba religioasă, rămaseră uimiţi când îl văzură pe Sintram înaintând spre uşa templului. Până cu câteva clipe în urmă, măreţia zilei le umpluse inima, fericiţi că se bucurau de viaţă şi de frumuseţea ei. Prezenţa lui Sintram îi făcu însă să aibă presimţiri sinistre.

Acesta intră în biserică şi se aşeză la locul său, aruncându-şi mănuşile cele groase pe bancă cu atâta violenţă, încât zgomotul ghearelor de lup cu care erau împodobite se auzi până în fundul lăcaşului. Nişte femei care şedeau pe băncile din faţă leşinară când văzură acea dihanie păroasă. Au trebuit să fie scoase afară, la aer.

Nimeni nu avea totuşi curajul să-l ia la goană pe Sintram. Deşi tulbura liniştea credincioşilor, toată lumea se temea prea mult de el ca să-şi poată îngădui să-i spună că nu avea ce să caute acolo.

Bătrânul prim-pastor vorbi de-a surda despre însemnătatea acelei zile mari de sărbătoare. Nimeni nu

asculta ce spunea el. Toţi se gândeau numai la diavol şi la piaza-rea a aflării lui în sfântul lăcaş.

După terminarea slujbei, răutăciosul proprietar de forjă se urcă în vârful dealului pe care era aşezată biserica din Bro. De acolo se uita jos la strâmtoarea Broby, urmărind-o cu privirea până la casa parohială şi la cele trei limbi de pământ care pătrundeau în lacul Lov. Îşi încleştă pe urmă pumnul ameninţător spre strâmtoare şi spre ţărmurile ei înverzite. După aceea îşi îndreptă privirea spre partea de miazăzi a Iacului până la limbile albăstrii de pământ de la capătul lui. O lăsă apoi să zboare până hăt-departe, la piscul Gurlita şi la Björnidet, la capătul din partea lui de sus. Văzând şirurile lungi de munţi care încercuiesc valea spre apus şi răsărit, îşi încleştă pumnul din nou.

Era cu ochi şi cu sprâncene că, dacă ar fi avut în mână un mănunchi de fulgere, le-ar fi slobozit cu o bucurie sălbatică peste ţinutul liniştit din preajma lui, ca să împrăştie în voie jalea şi moartea. Era atât de obişnuit să facă rău încât nu-l putea desfăta decât nenorocirea altora. Ajunsese cu vremea să nu-i fie drag decât tot ce era rău şi urât. Era mai nebun decât cel mai fioros dement dintr-un balamuc şi totuşi nimeni nu-şi dădea seama de asta.

Multe zvonuri au circulat pe urmă, după cele întâmplate în ziua de sânziene la biserica din Bro. Se spunea de pildă că, în clipa în care dascălul voia să încuie uşa, floarea cheii s-a rupt din cauza unui mototol de hârtie vârât în broască. Omul l-a scos afară şi s-a dus cu el la primul-pastor. Ce credeţi că era? Un răvaş adresat cuiva de pe lumea cealaltă.

Se spunea în şoapte şi ce fusese scris în el. Primpastorul îl aruncase în foc, dar dascălul se uitase la hârtie când ardea şi văzuse nişte slove roşii pe un fond negru. Ba chiar le citise. Lumea aflase astfel că răutăciosul avea de gând să pustiască tot ţinutul cât se putea cuprinde cu ochii din turla bisericii din Bro. Voia să vadă pădurea în flăcări şi flăcările ei încingând biserica. Voia să vadă urşii şi vulpile cuibărindu-se în casele oamenilor. Voia să vadă

ogoarele pârlogindu-se. Voia să nu se mai audă lătrat de câine şi cântec de cocoş. Voia să-şi servească stăpânul cu pârjol şi ruină. Asta-i făgăduise el.

Oamenii se zbăteau tăcuţi în deznădejdea lor, dându-şi seama cât de mare era puterea acelui nelegiuit care ura orice vietate şi voia să facă din toată valea un pustiu înfiorător. N-ar fi pregetat ticălosul să ia în slujba lui ciuma, foametea şi războiul, ca să nimicească pe toţi cei cărora le era dragă munca cea binecuvântată, aducătoare de bucurii.

Capitolul XXI – Zeiţa Muzica

Văzând că nimic nu-l mai putea bucura pe Gösta Berling după ce înlesnise fuga tinerei contese, cavalerii se hotărâră să recurgă la Muzică, zeiţă care are puterea şi darul să-i mângâie pe mulţi nenorociţi.

Odată luată această hotărâre, într-o seară din luna iulie dădură ordin să fie deschise larg uşile şi ferestrele salonului celui mare de la conacul din Ekeby, ca să pătrundă înăuntru razele soarelui de amurg şi aerul proaspăt de afară.

Husele vărgate de pe mobilă fură date la o parte, pianul fu deschis, iar vălul care acoperea candelabrele veneţiene fu dat jos. Zgriptorii aurii care susţineau plăcile de marmură ale meselor străluceau acum iarăşi. Zânele albe dansau iarăşi pe fondul negru deasupra oglinzii. Florile de damasc sclipeau iarăşi în ruineneala amurgului. Braţe întregi de trandafiri culeşi în grădină fură aduse în salon, umplându-l eu mireasma lor. Erau trandafiri minunaţi, cu nume necunoscute, care fuseseră aduşi la Ekeby din ţări străine. Unii erau galbeni, curgând în vinele lor sânge roşu ca la oameni. Alţii erau albi ca laptele, cu zimţi pe petale. Alţii erau violeţi, cu petale mari, incolore ca apa pe margini, iar alţii erau de culoare roşie-închisă cu umbre negre.

Toţi trandafirii pe care-i adusese Altringer din ţări îndepărtate, ca să desfăteze privirile femeilor frumoase, se aflau acum în salon.

Fură aduse de asemenea note, pupitre, instrumente

de alamă, arcuşuri şi viori de toate dimensiunile, căci de acum înainte avea să troneze la Ekeby zeiţa Muzica pentru consolarea lui Gösta Berling.

Zeiţa Muzica alesese Simfonia Oxford a bunului Haydn şi-i pusese pe cavaleri să exerseze. Patronul Julius ţinea în mână bagheta de dirijor, iar ceilalţi cavaleri aveau grijă fiecare de instrumentul lor. Altfel nu ar fi fost cavaleri.

Când totul fu gata, cavalerii îl chemară şi pe Gösta Berling. Acesta era tot slab şi descurajat El se bucură totuşi când văzu salonul în toată splendoarea şi aştepta cu nerăbdare să audă muzica. Se ştie doar că pentru cel care suferă şi pătimeşte zeiţa Muzica este cea mai bună tovarăşă. E veselă şi zglobie ca un copil. E înfocată şi seducătoare ca o femeie tânără. E bună şi înţeleaptă ca bătrânii care au dus o viaţă plăcută.

Cavalerii încep să cânte dulce şi lin. Micul Ruster ia lucrurile în serios. Citeşte notele cu ochelarii pe nas, scoate din flaut tonuri uşoare, iar degetele îi joacă pe clape. Unchiul Eberhard stă încovoiat deasupra violoncelului, cu peruca lăsată pe-o ureche» în timp ce buzele îi tremură de emoţie. Berg e fudul cu fagotul său lung. Uneori uită să sufle cu toată puterea plămânilor, dar atunci Julius are grijă să-l atingă cu bagheta pe scăfârlie.

Totul merge de minune. Cavalerii vrăjesc notele moarte şi scot cântece din ele. Desfăşoară-ţi mantia fermecată, zeiţă Muzică, şi adu-l pe Gösta Berling în ţara veseliei, în care e deprins a trăi!

Gösta Berling e palid şi trist. Bătrânii săi tovarăşi trebuie să-l distreze, parcă ar fi un copil. Dispăruse bucuria din Vărmland.

Ştiu prea bine de ce ţineau bătrânii la el. Ştiu bine cât de lungi sunt serile iarna şi cită melancolie e într-o casă pustie. Îmi dau seama ce bucurie aveau toţi când apărea el.

Închipuiţi-vă o zi de duminică după-amiază, când oamenii stau la odihnă, dar nu au curaj! Gândiţi-vă la crivăţul nemilos care aduce frigul în casă, fără ca focul din

vatră să-l poată îmblânzi! închipuiţi-vă că aveţi în odaie o singură luminare, pe care trebuie s-o mucăriţi mereu! Gândiţi-vă la psalmul monoton pe care-l auziţi cântat de cineva în bucătărie!

Deodată însă se aud zurgălăi. Afară, la uşă, cineva scutură zăpada de pe picioare. Apoi intră în casă Gösta Berling. Râde şi face glume. E numai viaţă, numai căldură. Deschide pianul şi cântă de minune, făcând să-i vibreze cu putere clapele vechi. Ştie să cânte din gură şi la pian orice melodie. Îi face fericiţi pe toţi ai casei.

Niciodată nu-i era frig. Niciodată nu era obosit. Omul mâhnit uita de necazuri când îl vedea. Ce inimă bună avea! Câtă milă avea de cei slabi şi sărmani! Dar mintea lui! Păcat că nu i-aţi auzit pe bătrâni vorbind despre el!

Acum însă, în toiul muzicii, îl podideşte plânsul. E atât de tristă viaţa pentru el i îşi reazemă capul pe mâini şi plânge. Cavalerii se îngrozesc. Astea nu sunt lacrimile mângâietoare pe care zeiţa Muzica le stoarce de obicei. Gösta Berling suspină cu deznădejde. Toţi cavalerii îşi pun nedumeriţi instrumentele la o parte. Buna zeiţă Muzica, ea care ţine mult la Gösta Berling, mai că era să-şi piardă la fel curajul, dar îşi aduse aminte că avea între cavaleri un campion puternic.

Era blândul Löwenborg, cel care-şi pierduse iubita în valurile tulburi şi care era sclavul lui Gôsta Berling mai mult decât oricare altul. El se duse tiptil la pian, îl ocoli, îl pipăi cu multă băgare de seamă şi-i dezmierdă clapele cu duioşie.

Sus, în aripa cavalerilor, Löwenborg avea o masă mare de lemn pe care desenase o claviatură şi aşezase un pupitru pentru note. Ceasuri întregi şedea acolo, plimbându-şi degetele pe clapele albe şi negre. Acolo exersa game şi studii. Acolo cânta din Beethoven. Nu cânta alte opere decât pe ale lui Beethoven. Zeiţa Muzica îl ajuta cu mult drag, aşa că transcrisese multe dintre cele treizeci şi două de sonate ale acestuia.

Bătrânul mi cuteza totuşi să cânte din alt instrument, afară de masa lui de lemn. De pian avea o groază plină de

demnitate. Îl atrăgea, dar mai mult îl speria. Instrumentul răsunător pe care au fost cântate atâtea melodii, era pentru el un sanctuar. Niciodată n-a îndrăznit să-l atingă. Era un lucru minunat, cu numeroasele lui coarde care puteau să dea viaţă operei unui mare maestru. Era de ajuns să-şi apropie urechea de el, ca să audă pe loc răsunând înăuntru un scherzo şi un andante. Da, pianul era adevăratul altar în faţa căruia zeiţa Muzica putea să fie adorată. El nu cântase totuşi niciodată dintr-un astfel de instrument. Las că niciodată nu i-ar fi dat mâna să-şi cumpere unul. La cel de la Ekeby nu cutezase însă niciodată să cânte. Nici majoreasa nu-l deschidea, de altfel, pentru el.

Auzise cântându-se la pian destule polci, valsuri şi melodii de Bellman. Un instrument atât de minunat avea însă tot dreptul să se tânguie când era înjosit cu astfel de muzică profană. Numai Beethoven merita să fie cântat la el. Atunci să-l fi auzit cineva 1

Löwenborg îşi zise acum că venise clipa lui şi a lui Beethoven. Îşi va lua inima-n dinţi, va atinge sanctuarul şi-l va face pe tânărul său stăpân să se bucure de armonia lui mângâietoare.

Se aşează la pian şi începu să cânte. Nu avea de loc siguranţă şi era foarte emoţionat. Încercă vreo două tacturi, căută să prindă sunetul just, încreţi fruntea, încercă din nou, dar pe urmă îşi acoperi faţa cu mâinile şi începu să plângă.

Da, scumpă zeiţă Muzică. Lowenborg e amărât. Sanctuarul nu e de loc sanctuar. Nu scoate tonuri clare şi curate. Nu răsună cu puterea unui uragan. Nu a rămas în el niciun pic din armonia care face să vibreze paradisul. E o rablă veche şi nimic mai mult.

Zeiţa Muzica îi făcu atunci un semn dibaciului colonel Beerencreutz. Acesta ieşi afară împreună cu Ruster. Ei coborâră la aripa cavalerilor şi aduseră apoi de acolo masa lui Lowenborg, pe care erau desenate clape de pian.

— Uite, Lowenborg, zise Beerencreutz când veni

înapoi, uite că ţi-am adus pianul tău! Cântă-i acum lui Gösta!

Lowenborg nu mai plânse şi începu să cânte din Beetlioven pentru tânărul său prieten îndurerat. Acesta va fi iarăşi vesel acum.

În capul bătrânului sună cele mai splendide tonuri. El e încredinţat că Gösta aude cât de frumos cântă. Gösta vedea de bună seamă ce bine o înta el în acea seară. Nu mai există greutăţi pentru el. Execută rulade şi triluri cu toată uşurinţa. Execută cele mai grele partituri. Păcat că nu era acolo şi marele maestru, să-l audă!

Pe măsură ce cântă. e tot mai entuziasmat. Aude fiecare ton cu o putere suprapământească.

„Durere, durere! cântă el, de ce să nu-mi fii dragă? pentru că buzele ţi-s reci şi obrajii ofiliţi? Pentru că îmbrăţişarea ta înăbuşe şi privirile tale împietresc?

Durere, durere! Tu eşti una din acele femei mândre şi frumoase, a căror dragoste e greu de câştigat, dar care arde mai puternic decât a altora. Repudiată, te-am aşezat în inima mea şi te-am iubit. Ţi-am dezmierdat frigul, scoţându-ţi-l din mădulare, şi dragostea ta m-a umplut de fericire.

Vai, cât am suferit! Cât m-am topit de dor, după ce-am pierdut fiinţa care a fost prima mea dragoste! Noapte a fost în jurul meu şi în sufletul meu. M-am cufundat în rugăciuni, în rugăciuni fierbinţi, de negrăit. Cerul era închis pentru îndelunga-mi aşteptare. Din spaţiul presărat cu stele n-a coborât niciun înger să mă mângâie.

Dorul meu a rupt însă vălul şi tu ai coborât în zbor la mine pe o punte de raze de lună. Ai venit scăldată în lumină, fiinţă dragă, şi cu zâmbetul pe buze. Erai înconjurată de genii voioase, care purtau cununi de trandafiri. Ele cântau din ţiteră şi din flaut. Cât eram de fericit văzându-te lângă mine!

Pe urmă însă ai dispărut. N-am găsit nicio punte de raze de lună să te urmez. Am rămas pe pământ, fără aripi, legat de ţarină. Tânguirea mea era ca urletul unei fiare sălbatice, ca tunetul asurzitor din cer. Am vrut să-ţi trimit

solie printr-un fulger. Am blestemat pământul verde. Focul să ardă plantele şi ciuma să dea în oameni! Am invocat moartea şi iadul. Chinul în focul veşnic mi se părea prea puţin pentru nenorocirea mea.

Durere, durere! Astfel ai ajuns tu prietena mea. De ce nu te-aş iubi cum sunt iubite femeile mândre şi nemiloase, a căror dragoste e greu de câştigat, dar care arde mai puternic decât a altora?”

Aşa cânta sărmanul mistic. Cu însufleţire şi emoţie asculta cele mai minunate tonuri, încredinţat că şi Gösta le auzea, găsind mângâiere în ele.

Costa se uita la el. La început l-a contrariat această farsă, dar pe urmă s-a îmblânzit. Bătrânul era irezistibil când îl savura pe Beethoven, pe marele său maestru.

Costa se gândi apoi că şi acel om. atât de blajin şi de nepăsător, pătimise grozav în viaţa lui, pierzându-şi fiinţa cea mai dragă. Acum şedea radios şi fericit la masa lui de lemn. Omul nu avea deci nevoie de mai mult, ca să fie fericit.

Se simţi umilit.

„Cum, Costa? îşi zise el atunci. Nu mai eşti în stare să rabzi? Tu, care ai fost călit toată viaţa în sărăcie, tu, care ai auzit fiecare copac din pădure şi fiecare bulgăre de ţărână de pe câmp predicând renunţarea şi răbdarea, tu, care-ai fost crescut într-o ţară cu iarnă cumplită şi vară săracă, ai uitat ce înseamnă să rabzi şi să rezişti?

Un om trebuie să suporte, Gösta, tot ce i se întâmplă în viaţă cu inima sus şi cu zâmbetul pe buze. Altfel nu este om. Dacă ţi-ai pierdut ce ţi-a fost mai scump, regretă cât vrei şi n-ai decât să simţi oricâte mustrări de cuget, dar fii bărbat şi vărmlandez! Fii vesel şi amabil cu prietenii tăi!

Viaţa e grea şi natura straşnică. Curajul şi voia bună compensează însă asprimea lor. Altfel, nimeni nu le-ar putea suporta.

Curaj şi voie bună! Şi unul, şi alta sunt cele mai de seamă îndatoriri ale vieţii. Nu le-ai dezminţit până acum şi nu le vei dezminţi nici de azi înainte.

Eşti tu oare mai rău decât Lowenborg, care stă colo

la masa lui de lemn, şi decât toţi ceilalţi cavaleri, plini de curaj, nepăsători şi veşnic tineri? Ştii prea bine că niciunul dintre ei n-a fost scutit de suferinţe în viaţa lui”.

Gösta se uită la cavaleri. Ciudat! Toţi sunt foarte gravi şi ascultă cu smerenie o muzică pe care nimeni n-o aude.

Deodată Lowenborg e trezit din visele lui de nişte hohote vesele de râs. Îşi ridică mâinile de pe clape şi ascultă extaziat. E binecunoscutul râs prietenos şi molipsitor al lui Costa Berling. E muzica cea mai frumoasă pe care bătrânul a auzit-o în viaţa lui.

— N-am ştiut, dragă Gösta, că Beethoven îţi poate fi de ajutor! exclamă el. Acum eşti iarăşi om. Aşa te vreau!

Iată cum a izbutit buna zeiţă Muzica să vindece ipohondria lui Costa Berling.

Capitolul XXII – Pastorul din Broby

O, Eros, zeu atotputernic, care stăpâneşti tot universul! Tu ştii bine că sunt în lumea asta fiinţe care par bucuroase să se sustragă puterii tale. Toate sentimentele de dragoste care unesc oamenii par moarte în inima lor. Nebunia îşi întinde ghearele spre acele fiinţe nenorocite, dar atunci apari tu, ocrotitorul vieţii, cu strălucirea şi puterea ta nemărginită, iar inima uscată înfloreşte din nou ca toiagul lui Aron.

Nu s-a pomenit om mai avar ca pastorul din Broby, nici om mai despărţit de semenii săi prin răutate şi cruzime. Nu aprindea niciodată focul în odaia lui. Şedea pe o laviţă nevopsită, umbla îmbrăcat în zdrenţe, se hrănea cu pâine uscată şi turba de mânie când vedea un cerşetor la uşa lui. Îşi lăsa calul să moară de foame în grajd, iar finul îl vindea. Vaca lui rodea buruienile uscate de pe marginea drumului şi muşchiul de pe zidurile casei. Behăitul oilor flămânde se auzea până la drumul mare. Ţăranii îi trânteau plocon mâncarea la care nici nu se uitau câinii lor şi haine cu care nici cei mai nevoiaşi nu voiau să se îmbrace. Cerea cu mâna întinsă şi mulţumea cu spinarea încovoiată. Cerşea de la chiaburi, ca să-i împrumute pe cei săraci. Dacă vedea un ban la cineva, nu avea astâmpăr până ce

nu-l simţea în buzunarul său. Vai de cel care nu-i achita datoria în ziua de plată!

S-a însurat târziu de tot, dar mai bine nu s-ar fi însurat nici atunci! Soţia lui s-a prăpădit în chinuri grele, istovită de muncă şi de necazuri. Fata lui slugărea prin străini. Bătrân acum, nu se bucura de nicio mângâiere la vârsta lui. Nebunia zgârceniei nu-l slăbea nicio clipă.

Iată însă că într-o bună zi, pe la începutul lunii august, urcă dealul de la Broby o caleaşcă trasă de patru cai! În ea se afla o domnişoară bătrână şi distinsă. Călătorea cu fast, având, pe lângă vizitiu, un fecior şi o cameristă. Venea să-l vadă pe pastorul din Broby, iubitul ei din tinereţe.

Se îndrăgostiseră unul de altul, pe vremea când pastorul fusese pedagog la moşia tatălui ei. Mândria boierească îi despărţise totuşi. Acum, înainte de a-şi da sufletul, bătrâna urca dealul din Broby să-şi vadă adoratul de odinioară. Singura bucurie pe care putea să i-o mai ofere viaţa era revederea iubitului ei din tinereţe.

Mergând în caleaşca, visa. Nu se ducea parcă la căsuţa umilă a unui preot sărac din vârful dealului, ci la umbrarul răcoros din fundul parcului, unde o aştepta iubitul. Îl şi vedea. Era tânăr, drăgăstos, dornic de sărutări. Ştiind bine că avea să-l vadă curând, chipul lui i se arăta cu o claritate bizară. Cât era de frumos I înfocat, plin de însufleţire, îi umplea întreaga fiinţă cu ardoarea extazului.

Ea era palidă, ofilită, bătrână. Cum avea să mai fie recunoscută la cei şaizeci de ani ai ei? Nu venise însă ca să fie văzută, ci ca să-l vadă pe cel pe care-l iubise odată, pe chipul căruia vremea nu lăsase nicio urmă, ca să-l vadă pe cel care era tot tânăr, tot frumos, tot cu inima caldă.

Venea de la o depărtare atât de mare încât nu auzise nimic despre pastorul din Broby. Caleaşca duruia urcând dealul, în vârful căruia se zărea casa lui.

— Faceţi-vă pomană cu un om sărman! gemu un cerşetor pe marginea drumului. Miluiţi-mă cu un gologan!

Nobila doamnă îi dădu un ban de argint şi-i întrebă dacă mai era mult de mers până la casa pastorului.

— Păi e colo, sus, dar pe domnul pastor nu-l găsiţi. Nu-i nimeni acasă.

Distinsa femeie păli parcă şi mai mult la faţă. Dispăruse umbrarul cel răcoros. N-o aştepta în el iubitul ei. Cum îşi putuse închipui că-l va găsi tot acolo, după o aşteptare de patruzeci de ani?

— Ce treabă aveţi, doamnă, cu pastorul nostru? întrebă cerşetorul.

Primi răspuns că voia să-l vadă. 11 cunoscuse pe vremuri. I-au despărţit patruzeci de ani şi patruzeci de mile. În călătoria ei, fiecare milă dăduse la o parte un an cu durerile şi amintirile lui, aşa că acum. aflându-se aproape de casa pastorului, era iarăşi de douăzeci de ani, fără dureri şi fără amintiri.

Cerşetorul se uita lung la străină. O vedea transformându-se în ochii lui dintr-o femeie de douăzeci de ani în una de şaizeci, şi iarăşi din şaizeci în douăzeci.

— Domnul pastor se întoarce acasă după-amiază, zise el. Cel mai bun lucru ar fi să coborâţi devale la han şi să urcaţi iar dealul după prânz, când de bună seamă o să-l găsiţi acasă pe domnul părinte.

În clipa următoare caleaşca în care călătorea mica doamnă ofilită cobora dealul spre han. Cerşetorul rămas pe loc tremura şi se uita după ea. Voia parcă să cadă în genunclu şi să sărute urmele roţilor.

În aceeaşi zi, la amiază, preotul din Broby se afla în faţa doamnei prim-pastor din Bro. Era fercheş, ras proaspăt, în pantofi cu catarame lucioase, cu ciorapi de mătase, cu pieptar şi manşete de dantelă.

— E o doamnă de neam mare, zise el, fiică de conte. Cum aş putea s-o primesc în casa mea sărăcăcioasă? Podelele sunt negre. Salonul e iară mobilier. Tavanul din odaia de musafiri e verde de igrasie şi mucegai. Vă rog să mă ajutaţi, doamnă. Gândiţi-vă că-i o contesă.

— Lasă vorbă că eşti plecat la drum.

— Ţineţi seama, doamnă, că femeia a mers cale de patruzeci de mile ea să mă vadă pe mine, un om sărac. De unde să ştie ea cum o duc eu? N-am nici măcar un pat în

care să se poată odihni. Nici pe feciorul ei n-am unde să-l culc.

— Să plece atunci înapoi!

— Vai, doamnă 1 Poate nu m-aţi înţeles. Mai bine dau tot ce am, tot ce-am agonisit cu truda mea, decât s-o las să plece înapoi fără s-o găzduiesc în căsuţa mea. Când am văzut-o ultima oară era de douăzeci de ani, şi de atunci au trecut, doamnă, patruzeci. Ajutaţi-mă ca s-o pot primi în casa mea. Vă dau şi bani la nevoie. Banii nu-s totuşi de ajuns într-o împrejurare ca asta.

O, Eros! Femeile te-au iubit întotdeauna. Mai degrabă fac o sută de paşi pentru tine decât unul singur pentru toţi zeii ceilalţi.

În casa prim-pastorului din Bro s-a golit tot: odăile, bucătăria, cămara. Tot calabalâcul din ea fu cărat la locuinţa pastorului din Broby. Când s-a întors primpastorul de la biserică, s-a pomenit cu casa goală şi cu bucătăria pustie. Nici tu mâncare, nici tu protopopeasă, nici tu slujnică. Ce putea să mai facă? Se împlinise voia lui Eros cel atotputernic.

După-amiază caleaşca urcă din nou dealul de la Broby. Bătrâna domnişoară se temea că nici de astă dată nu va avea noroc, întrebându-se în sinea ei dacă se ducea în adevăr să se bucure de singura fericire pe care o mai aştepta de la viaţă.

Trăsura cea grea ajunse în sfârşit la casa pastorului, dar se opri în faţa bolţii de la poartă. Era prea largă şi bolta prea îngustă. Vizitiul plesni din bici, caii începură să zvârle din picioare, feciorul înjura în gura mare, dar roţile dinapoi ale caleştii se înţepeniră. Contesa nu avea chip să răzbată în sălaşul iubitului ei.

Apăru însă atunci cineva. Era chiar pastorul. O luă pe străină în braţe, a căror putere nu slăbise de loc, şi o strânse la pieptul său cu aceeaşi căldură ca şi odinioară, cu patruzeci de ani în urmă. Femeia se uita în ochii lui care străluceau ca şi pe vremea când gazda nu avea decât douăzeci şi cinci de ani.

O năpădi atunci un val de sentimente mai calde ca

oricând. Îşi aduse aminte că tot aşa o purtase în braţe cânava, urcând-o sus, pe terasă. Ea, care crezuse că dragostea ei rămăsese vie în curgerea atâtor ani, uitase totuşi ce înseamnă să fii strânsă de nişte braţe vânjoase şi să te uiţi în nişte ochi tineri, radioşi.

Nu-şi dădea seama că el era acum bătrân. Îi vedea numai ochii. Ochii şi atâta tot!

Nu vedea podelele negre şi tavanele verzi de igrasie, ci numai ochii lui sclipitori.

Pastorul din Broby era un bărbat chipeş şi frumos. Era de ajuns să se uite la ea, ca să fie frumos.

Îl auzea vorbind cu glasul său limpede, răsunător şi mângâios. Numai cu dânsa vorbea aşa. Ce-i trebuia ei mobila prim-pastorului, bucatele şi slujnica lui? Toate astea n-o interesau câtuşi de puţin. Era mulţumită că auzea glasul iubitului ei şi că-i vedea chipul.

Niciodată în viaţa ei nu se simţise atât de fericită.

Cu câtă graţie şi eleganţă se apleca pastorul în faţa ei, ca un curtean favorit în faţa unei prinţese. Îi spunea vorbe galante ca pe vremuri. Ea îi asculta glasul şi se uita în ochii lui.

Spre seară, pastorul o luă la braţ şi făcură împreună o plimbare prin grădina lui pustie. Ea nu vedea în grădină nimic urât sau părăginit. Tufele zbârlite erau garduri vii, tunse cu îngrijire. Buruienile erau covoare netede şi strălucitoare. Alei lungi umbreau grădina, iar în firide de verdeaţă luceau statuile albe ale tinereţii, fidelităţii, dragostei şi nădejdii.

Ştia că pastorul fusese căsătorit, dar nu voia să-şi aducă aminte de acest lucru. Cum şi-ar fi putut aduce aminte de aşa ceva? Nu avea decât douăzeci de ani, iar el douăzeci şi cinci. Era tânăr, în toată puterea. Junele acela zâmbitor putea să fie oare pastorul cel avar din Broby? E drept că uneori ajungeau la urechile lui zvonuri de la cei aflaţi în restrişte. Pentru el nu mai existau însă vaietele celor sărmani, blestemele celor înşelaţi, sarcasmele dispreţului, ocările şi batjocura. În inima lui clocotea acum numai sentimentul curat şi inocent al dragostei.

Tânărul acela mândru nu putea să mai ţină atât de mult la aur încât să se târască după el prin noroi, să-l cerşească de la drumeţi, să îndure ocări, să degere de frig şi să rabde de foame ca să-l poată căpăta. Nu putea să-şi mai lase copila flămândă, nici să-şi mai chinuiască soţia de dragul acelui aur. Asta ar fi fost de acum încolo cu neputinţă. Cum putea el să fie un astfel de om? Era un om bun, ca toţi ceilalţi. Nu era un monstru.

Iubita din tinereţe nu se afla acum lângă un ticălos dispreţuit de toată lumea, lângă un om nedemn de misiunea pe care cutezase să şi-o asume. De bună seamă că nu.

O, Eros, zeu atotputernic! În seara asta, nu. În seara asta el nu mai e pastorul din Broby. Şi nu va fi nici mâine, nici poimâine.

A treia zi, musafira îl părăsi. Poarta fusese lărgită, iar caleaşca boierească ieşi din curte, coborând dealul cu iuţeala cu care puteau să o ducă nişte cai bine odihniţi.

Ce vis măreţ şi minunat! În acele trei zile cerul nu fusese întunecat de niciun nor.

Contesa plecă zâmbitoare la castelul şi la amintirile ei. N-a mai auzit pe urmă pe nimeni pomenind numele iubitului ei şi nici n-a mai întrebat de el. Voia să rămână cu acel vis până la sfârşitul zilelor ei.

Pastorul din Rroby a rămas în căsuţa lui pustie, plângând cu deznădejde. Acea femeie îl întinerise doar. Avea să fie oare de acum înainte iarăşi bătrân? Duhul cel rău urma să-l stăpânească din nou? Avea să fie iarăşi un om nevrednic, cum fusese piuă atunci?

Capitolul XXIII – Patronul Julius

Patronul Julius coborî din aripa cavalerilor cufăraşul său dat cu vopsea roşie. Umplu o balercuţă, pe care o luase cu el la multe drumuri, cu lichior de portocale, iar în ladiţa sculptată de merinde puse unt, pâine şi brânză, şuncă şi clătite umplute cu dulceaţă de zmeură.

Porni apoi la drum, luându-şi rămas-bun cu lacrimi în ochi de la raiul din Ekeby. Dezmierdă pentru ultima oară bilele roase de popice şi pe copiii bucălaţi de pe dealul pe

care se afla uzina. Se duse să vadă umbrarele din grădină şi peşterile din parc. Intrând în grajduri, mângâie caii pe crupe, luă taurul de coarne şi-i lăsă pe viţei să-l lingă pe mâini. În cele din urmă, cu ochii înecaţi în lacrimi, intră în casă, unde-l aştepta ospăţul de despărţire.

Ce amară e viaţa! Şi cât e de întunecoasă! În mâncare era otravă. În vin era fiere. Toţi cavalerii erau, ca şi el, zguduiţi de emoţie. Ceaţa lacrimilor le întuneca vederea. Cuvântările de despărţire erau curmate de suspine. Ce amară e viaţa! Existenţa patronului Julius avea să fie de atunci înainte o nostalgie continuă. Buzele lui n-aveau să mai zâmbească niciodată, iar cântecele aveau să moară din amintirea lui cum mor florile toamna. Se va ofili cum se ofileşte trandafirul ciupit de ger şi crinul lipsit de apă. Cavalerii n-aveau să-l mai vadă niciodată pe sărmanul Julius. Acesta era întunecat de presimţiri negre ca şi câmpul peste care se lasă umbrele norilor. Urma să plece acasă la o moarte sigură.

Cavalerii n-aveau să-l mai vadă niciodată vesel şi rumen de sănătate cum era acum în faţa lor. N-aveau să-l mai tachineze, nici n-aveau să mai facă bile de popice din obrajii lui. Boala îi atacase ficatul şi plămânii. Îi rodea şi-i sfâşia. Simţise de mai multă vreme acest lucru. Zilele lui erau numărate.

Măcar de i-ar păstra amintirea cavalerii din Ekeby după ce va muri! Măcar de nu l-ar da uitării 1

Era dator să plece. îl aştepta acasă mama lui. Se împliniseră şaptesprezece ani de când îl tot aştepta să vină înapoi de la Ekeby. îl chemase acum printr-o scrisoare şi nu se mai putea împotrivi. Îşi dădea bine seama că plecarea însemna moartea lui. Voia totuşi să fie un fiu bun şi ascultător.

Adio. ospeţe divine, câmpii frumoase, căderi superbe de apă, aventuri vesele, parchete lucioase de dans şi tu, aripă dragă a cavalerilor 1 Adio, viori şi comun de vânătoare! Adio, trai vesel şi fericit! Despărţirea de toate acestea însemna moartea.

Patronul Julius se duse apoi la bucătărie să-şi ia

rămas-bun de la slugi. Toată lumea, de la jupânească până la bătrâna muncitoare cu ziua din curte, îl îmbrăţişă şi-l sărută cu adâncă emoţie. Fetele plângeau şi-l căinau. De ce să moară un om atât de bun şi de vesel? De ce n-aveau să-l mai vadă?

Julius ceru să-i fie scoasă cabrioleta din şopron şi iapa din grajd. Aproape că-i pieri glasul în clipa când ceru acest lucru. Aşadar, cabrioleta lui n-avea să mai putrezească la Ekeby, iar bătrâna Kajsa avea să se despartă de ieslea cu care se obişnuise de atâta vreme. Nu voia s-o critice pe mama lui. Probabil că ea se gândise mai mult la cabrioletă şi la Kajsa decât la el. Cum aveau să reziste ele la un drum atât de lung?

Cea mai dureroasă a fost însă despărţirea de cavaleri. Micul şi dolofanul patron Julius, al cănii trup era croit să meargă mai degrabă de-a rostogolul decât pe picioare, era într-o stare nespus de tragică. Îşi aduse aminte de marele atenian care golise liniştit potirul cu

otravă, înconjurat de discipolii săi înlăcrimaţi. Îşi aduse aminte şi de bătrânul rege Gustav Vasa care prezisese poporului suedez că-l va regreta atât de mult încât îl va scoate din mormânt.

În cele din urmă îi distră pe cavaleri cu cel mai frumos cântec pe care-l ştia. Se gândea la lebăda care moare cântând. Voia deci ca ei să-şi aducă aminte de el ca de un om superior care nu se tânguieşte, ci pleacă din mijlocul lor purtat de aripile armoniei.

După golirea ultimului pahar, după executarea celui din urmă cântec şi după ultima îmbrăţişare, patronul Julius şi-a pus mantaua pe umeri şi a luat biciul în mină. Toţi ochii din jurul lui erau umezi de plâns. Chiar şi ai lui erau atât de umezi că nu mai puteau desluşi nimic în faţa lor.

Cavalerii îl ridicară pe braţe cu urale puternice şi-l aşezară undeva, fără ca prietenul lor să-şi fi dat seama în ce loc anume. Se auzi o plesnitură de bici şi vehiculul se puse în mişcare, ducându-l pe patronul Julius spre destinaţia lui. Când se dezmetici, era departe, pe şosea.

E drept că tovarăşii săi cavaleri plânseseră şi fuseseră copleşiţi de emoţie. Durerea nu înăbuşise totuşi pornirile vesele din inima lor. Unul din ei – nu se ştie dacă acela fusese Gösta Berling, poetul, bătrânul războinic Beerencreutz sau vărul Kristofer cel plictisit de viaţă – făcuse aşa fel că nici bătrâna Kajsa să nu fie scoasă din grajd, nici cabrioleta cea şubredă să nu fie adusă din şopron. În schimb, fusese înhămat la o căruţă de in un bou mare, bălţat. După ce fuseseră aşezate în ea cufăraşul roşu, balercuţa verde şi lada cu merinde, patronul Julius, cu ochii înecaţi în lacrimi, nu fusese aşezat nici pe ladă, nici pe cufăraş, ci pe spinarea acelui bou bălţat.

Aşa e omul. E prea slab ca să înfrunte durerea în toată amărăciunea ei. Cavalerii îl plângeau în adevăr pe acel prieten care se ducea la moarte, pe acel crin care se ofilea, pe acea lebădă care cânta în clipa ei cea din urmă. Durerea lor fu alinată însă când îl văzură pe sărmanul Julius plecând călare pe spinarea unui bou, în timp ce trupul său gros era zguduit de suspine, inimile sale întinse pentru ultima îmbrăţişare îi căzeau în jos cu deznădejde, iar ochii săi implorau dreptate unui cer neîndurat.

Pe şosea ceaţa din faţa drumeţului începu să se împrăştie şi el băgă atunci de seamă că se afla pe spinarea unui animal cu mersul legănat. Se gândi apoi la toate cele ce se întâmplaseră în vremea îndelungată a celor şaptesprezece ani după plecarea lui de ăcasă. Fără doar şi poate că bătrâna Kajsa se metamorfozase! Schimbarea aceea se datorise oare ovăzului şi trifoiului de la Ekeby? L-or fi auzit sau nu l-or fi auzit pietrele de pe drum şi păsărelele din tufiş, dar el a strigat atunci în adevăr:

— Naiba să mă ia, dragă Kajsa, dar nu-mi vine să cred că ţi-au ieşit coarne!

A mai chibzuit el pe urmă ce-a mai chibzuit şi s-a dat jos încetişor de pe spinarea boului, s-a suit în căruţă, s-a aşezat pe lada cu merinde şi a căzut după aceea iar pe gânduri.

Ajungând în dreptul satului Broby, a auzit nişte glasuri cântând în tact:

„Câte unu, câte doi, câte şase, şapte-apoi, se-ntorc vânătorii din Vărmland la noi”.

Cântecul cu care era întâmpinat nu era însă al unor ostaşi vânători. îl cântau domnişoarele cele vesele de la Berga şi două din fetele frumoase ale judecătorului din Munkerud, care veneau din partea opusă pe acelaşi drum. Îşi aşezaseră legăturile cu merinde pe nişte beţe pe care le purtau pe umeri ca pe nişte arme şi înaintau voioase pe arşiţa verii, cântând în tact:

„Câte unu, câte doi, câte şase, şapte-apoi, se-ntorc vânătorii din Vărmland la noi”.

— Încotro, domnule Julius? strigară ele când îi ieşiră înainte, fără să observe norii de tristeţe care-i învăluiau fruntea.

— Am plecat din casa păcatelor şi a deşertăciunii, răspunse el. N-am vrut să mai stau între trântori şi nemernici. Mă duc acasă la mama.

— O! Nu ne vine să credem, strigară fetele. Cum să plece patronul Julius de la Ekeby?

— Ba am plecat! zise el, trântind cu pumnul în cufăraş. Fug de Ekeby, cum a fugit Lot de Sodoma şi Gomora. Când se va scufunda însă pământul şi din ceruri va cădea ploaie de pucioasă, mă voi bucura de judecata cea dreaptă a lui Dumnezeu. Vă las cu bine, fetelor, şi băgaţi de seamă: feriţi-vă de Ekeby!

Patronul Julius avea de gând să-şi vadă mai departe de drum. Fetele nu erau însă de aceeaşi părere. Ele mergeau spre piscul Dunder şi voiau să se urce pe el. Drumul era însă lung şi le păliră cheful să meargă până la poalele muntelui cu căruţa lui Julius.

În câteva clipe izbutiră să-l înduplece să le împlinească dorinţa. Patronul Julius întoarse căruţa şi porniră împreună spre piscul Dunder. În timp ce fetele se urcau în căruţă, el şedea zâmbitor pe lada cu merinde.

De-a lungul drumului creşteau bănuţi, romaniţă şi ciuboţica-cucului. Boul se oprea din când în când să se odihnească. Atunci fetele se dădeau jos să culeagă flori. Capul lui Julius fu împodobit, ca şi coarnele vitei, cu nişte

cununi de toată frumuseţea. Într-un loc apărură nişte mesteceni tineri şi nişte tufişuri de arini. Fetele rupseră crengi şi pavoazară căruţa cu ele, făcând-o să pară un crâng în toată puterea cuvântului. Toată ziua trecu repede cu glume şi cu jocuri.

Patronul Julius era din ce în ce mai blând şi mai luminat la faţă. Îşi împărţi merindele cu fetele şi le distră cu tot felul de cântece. Când ajunseră pe culmea piscului Dunder, de unde se deschidea perspectiva unui peisaj încântător, admirat de fete cu lacrimi în ochi, inima patronului Julius începu să bată cu putere. Cuvintele îi ieşiră ca un torent din gură şi el îşi slăvi ţara astfel:

„Vărmland. Ţară mândră ca din poveşti 1 De multe ori, privindu-te pe hartă, mă întrebam ce reprezinţi tu oare, dar acum îmi dau seama. Eşti o sihastră bătrână şi pioasă. Stai liniştită şi visezi eu picioarele încrucişate şi cu mumie în poală. Peste ochii închişi pe jumătate e trasă căciula ta ţuguiată. Eşti o gânditoare, o visătoare sfântă şi negrăit de frumoasă. Veşmintele tale sunt păduri întinse cu cingători de ape şi dealuri albastre. Eşti atât de simplă încât ochii unui străin nu-ţi pot vedea frumuseţea. Eşti săracă, aşa cum doresc să fie toţi cei cucernici. Stai liniştită şi te uiţi cum îţi scaldă picioarele valurile lacului Văner. La apus ai zăcăminte de fier şi mine. Acolo bate inima ta. La miazănoapte ai ţinuturile întunecoase şi pline de frumuseţe ale pustiului şi ale tainei. Acolo e capul tău visător.

Când te văd, uriaşă şi gravă, mi se umplu ochii de lacrimi. Eşti austeră în frumuseţea ta. Eşti contemplarea, sărăcia, renunţarea. Nu-ţi lipsesc însă trăsăturile dulci ale blândeţii. Mă uit la tine şi te ador. E de ajuns să-mi adâncesc privirile în pădurile tale şi să fiu atins de pulpana ta, pentru ca sufletul meu să fie vindecat de orice suferinţă. Ceas de ceas şi an de an ţi-am contemplat chipul sfânt. Ce enigme tăinuieşti sub pleoapele tale plecate, tu, zeiţă a renunţării? Ai dezlegat poate marea problemă a vieţii şi a morţii sau încă mai meditezi, tu, sfântă uriaşă? Pentru mine eşti păstrătoarea cugetărilor mari şi grave.

Zăresc însă, târându-se pe tine şi în jurul tău, fiinţe care nu văd parcă niciodată maiestatea frunţii tale. Ele văd numai frumuseţea chipului şi a trupului tău. Aceasta le seduce atât de mult, încât uită să vadă şi restul.

Vai de mine şi de noi, copii ai provinciei Vărmland! Cerem vieţii frumuseţe şi nimic mai mult. Noi, copii ai renunţării, ai gravităţii, ai sărăciei, ne înălţăm mâinile într-o singură şi lungă rugă, ca să cerem acest bun unic, frumuseţea. Vrem ca viaţa să fie ca o tulpină de trandafir, să înflorească din dragoste, din vin şi din plăcere, şi ca rozele ei să fie la îndemâna noastră, a tuturor. Lucrurile astea le dorim noi, iar ţara noastră are trăsăturile asprimei, ale gravităţii şi ale renunţării. Ţara noastră e simbolul veşnic al meditării, iar noi nu medităm de loc.

Vărmland, frumoasă şi minunată glie!”

2, 8.1

Astfel grăit-a patronul Julius pe culmea piscului Dunder cu lacrimi în ochi şi cu glasul tremurător al inspiraţiei. Fetele îl ascultau cu uimire, dar adânc mişcate. Bănuiau prea puţin profunzimea sentimentelor exprimate de el, chiar dacă glumea şi zâmbea.

Într-amurg, când s-au urcat iar în căruţă, fetele habar n-aveau încotro le ducea patronul Julius, dar se pomeniră peste câtva timp în faţa scării conacului din Ekeby.

— Acuma, fetelor, intrăm în casă să învârtim o horă, zise el.

Ce-au zis însă cavalerii când l-au văzut pe Julius cu o coroană veştejită pe pălărie şi când au văzut căruţa plină de fete?

— Ştim bine că numai fetele l-au oprit. Altfel s-ar fi întors în mijlocul nostru cu câteva ceasuri mai devreme.

Cavalerii îşi aduceau doar aminte că aceasta nu fusese prima, ci a şaptesprezecea oară când tovarăşul lor încercase să plece de la Ekeby, o dată în fiecare an. El uitase însă de această ultimă încercare, cum uitase şi de celelalte. Cugetul lui însă îşi dormea acum iarăşi somnul de un an.

Minunată fiinţă, patronul Julius! Sprinten la dans şi

vesel la masa de joc. Mânuia tocul, penelul şi arcuşul deopotrivă de bine. Avea o inimă caldă şi vorbe frumoase pe buze. În orice clipă îi plăcea să cânte. Ce-i foloseau însă toate aceste daruri, de vreme ce conştiinţa lui se revela numai o dată pe an, ca şi libelula care iese din adâncuri şi prinde aripi spre a trăi numai câteva ceasuri la lumina zilei şi în strălucirea soarelui?

Capitolul XXIV – Sfinţii de lut

Biserica din Svartsjo e albă şi pe dinafară şi pe dinăuntru. Pereţii, amvonul, băncile, estrada, tavanul, ferestrele, pânza altarului, toate sunt albe. Podoabe, icoane sau pajuri nu se află în acest templu. Deasupra altarului se vede numai o cruce de lemn cu o pânză albă de in înainte, biserica avea altă înfăţişare. Tavanul era zugrăvit, iar înăuntrul ei se aflau o mulţime de chipuri pestriţe de piatră şi de lut.

Un meşter zugrav din Svartsjo privise cerul cândva, într-o zi de vară, ca să observe mersul norilor. Văzuse cu acel prilej că norii albi şi strălucitori care dimineaţa tiveau zarea se urcau mereu, înălţând pânzele ca nişte corăbii şi ridicând steagurile ca nişte ostaşi pe câmpul de luptă. Voiau parcă să năpădească tot cerul. Monştrii aceia, care creşteau încontinuu, se transformau în faţa soarelui şi luau tot felul de chipuri ciudate. Un leu cu gura căscată se prefăcea într-o femeie pudrată. Un uriaş cu braţele întinse se culca jos ca un sfinx visător. Unii îşi împodobeau goliciunea albă cu nişte mantii care aveau pulpane aurite. Alţii îşi puneau suliman roşu pe obraji de zăpadă.

Pe cer se vedeau câmpii, păduri şi cetăţi cu turnuri înalte. Norii albi stăpâneau cerul şi umpleau toată bolta albastră. Ajungeau până la soare şi-l învăluiau.

„Ce frumos ar fi”, îşi zicea piosul meşter, „dacă sufletele dornice de împărăţia cerească s-ar putea sui pe aceşti munţi, spre a fi duse de ei ca pe o navă, spre ţinta lor!”

Contemplând astfel minunata privelişte, meşterul avu deodată impresia că norii albi de vară erau în adevăr nişte corăbii pe care pluteau sufletele celor care merg în rai.

Vedea chiar acele suflete alunecând în cete mari, împodobite cu crini şi cu cununi de aur. Văzduhul răsuna de cântările lor. Îngeri cu aripi mari şi puternice zburau în întâmpinarea lor. Cât de multe erau! Cu cât se întindeau norii, cu atât sporea numărul lor. Se odihneau pe culcuşurile norilor ca nuferii pe oglinda lacului. împodobeau norii cum împodobesc crinii câmpia. Se înălţau în triumf. Norii se prăvăleau unul peste altul, ticsiţi de cete cereşti cu armuri de argint şi de cântăreţi nemuritori, înveşmântaţi în mantii cu pulpane purpurii.

După o bucată de vreme, meşterul a zugrăvit tavanul bisericii din Svartsjo eu gândul de a reda norii care se înălţau vara şi duceau sufletele fericite spre împărăţia cerească. Mâna care lucrase cu pensula fusese sprintenă dar cam stângace, aşa că norii semănau mai degrabă cu nişte cârlionţi de perucă decât cu nişte munţi de ceaţă plutitoare. Pe sfinţi, pe de altă parte, meşterul nu-i putuse reda cum îi plăsmuise închipuirea lui, ci îi îmbrăcase ca pe oameni cu mantii lungi, roşii, sau cu caftane negre cu gulere tari, aşezându-le pe cap mitre de vlădici. Îi făcuse cu capete mici şi cu trupuri scunde, purăindu-le în mâini marame şi cărţi de rugăciune. Din gură le ieşeau maxime latineşti, iar sfinţilor pe care-i socotise el că erau mai ceva decât ceilalţi le făcuse strane solide pe creştetul norilor, ca să poată călători comod în ele spre veşnicie.

Toată lumea ştia doar că spiritele şi îngerii nu i se arătaseră nicicând bietului meşter, aşa că pe nimeni nu-l prindea mirarea că el nu fusese în stare să-i reprezinte cu chipuri de o frumuseţe în adevăr cerească. Opera pioasă a harnicului meşter li s-a părut însă multor credincioşi foarte izbutită, mişcându-i sufleteşte destul de mult. Ea ar fi fost demnă desigur şi de admiraţia noastră.

Pe timpul când erau cavalerii la putere, contele Dohna a trimis însă nişte oameni să spoiască toată biserica. Zugrăveala tavanului a fost desfiinţată cu acel prilej, şi totodată şi chipurile sfinţilor.

Sărmanii sfinţi de lut 1

Cine erau? Era sfântul Olof, cu o coroană pe coif şi cu

securea în mână. La picioarele lui stătea în genunchi un uriaş. În amvon era o Iudită cu bluză roşie şi cu fustă albastră. Într-o mână avea o spadă, iar în cealaltă, în locul capului generalului asirian, ţinea o clepsidră. Era şi regina din Saba, misterioasă, cu bluză albastră şi fustă roşie, cu un picior în formă de labă de gâscă şi cu mâna plină de cărţi sibilice. Era sfântul Gheo Tghe, care şedea singur pe o bancă, balaurul şi calul de sub el fiind sfărâmaţi. Era sfântul Cristofor cu toiagul înverzit. Era şi sfântul Eric, cu sceptru şi baltag, îmbrăcat cu o hlamidă lungă până la glezne.

Am fost de atâtea ori duminica în biserica din Svartsjo şi totdeauna am regretat lipsa acelor chipuri de sfinţi. Dacă n-ar fi fost luate de acolo, aş fi admirat strălucirea lor legendară, chiar dacă le-ar fi căzut nasurile sau picioarele, dacă li s-ar fi şters poleiala de aur ori s-ar fi decolorat.

Valul vremii i-a lipsit de bună seamă pe acei sfinţi de sceptre, de mâini sau de urechi. Aveau deci nevoie să fie reparaţi şi curăţiţi. Plictisită de atâtea meremeturi, parohia s-o fi gândit poate să renunţe la ei. Ţăranii nu s-ar fi atins însă de ei, dacă n-ar fi fost la mijloc contele Dolina. El a fost acela care i-a pus să-i scoată afară.

De aceea l-am urât aşa cum numai un copil poate un L-am urât cum urăşte cerşetorul lihnit de foame pe gospodina zgârcită care nu se îndură să-l miluiască nici cu un codru de pline. L-am urât cum urăşte pescarul nevoiaş pe băiatul răutăcios care-i rupe plasa şi-i găureşte lotca. Nu eram oare şi eu flămândă şi însetată în timpul acelor lungi slujbe bisericeşti? Nu-mi răpise contele pâinea cu care se hrănea sufletul meu? Nu râvneam şi eu veşnicia şi împărăţia cerească? Contele însă îmi distinsese luntrea şi-mi rupsese plasa cu care puteam să prind chipuri sfinte.

În lumea celor vârstnici nu există ură în adevăratul înţeles al cuvântului. Cum aş putea eu să urăsc acum o fiinţă jalnică de teapa acelui conte Dolina, pe un smintit ca Sintram sau pe o femeie şubredă din lumea mare ca acea contesă Mărta? În copilăria mea însă, i-am urât grozav.

Norocul lor că plecaseră de multă vreme din lumea celor vii!

Pastorul stătea poate în amvon, vorbind credincioşilor despre pace şi armonie. Noi însă nu auzeam ce spunea el. Dacă ar fi fost totuşi acolo sfinţii dispăruţi, ce bine am fi auzit şi înţeles predica lui!

De multe ori stăteam şi mă gândeam să aflu prin ce întâmplare fuseseră răpiţi şi distruşi acei sfinţi.

Când contele Dohna a cerut anularea căsătoriei, în loc s-o caute pe soţia lui şi să legalizeze acea căsătorie, toată lumea a rămas mâlmită, ştiind prea bine că tânăra contesă părăsise domiciliul conjugal ca să scape de torturile pe care le îndura. Spre a recâştiga bunăvoinţa lui Dumnezeu şi stima oamenilor printr-o faptă bună, contele Henrik se vede că s-a gândit să repare biserica din Svartsjo. A pus aşadar oameni s-o spoiască de sus până jos şi să-i scoată zugrăveala din tavan.

El personal, împreună cu slugile sale, i-a transportat pe sfinţi cu o barcă şi i-a scufundat în valurile lacului Lov.

Cum cutezase el să pună mâna pe acele chipuri sfinte? A fost parcă un făcut să fie săvârşită acea nelegiuire. Mâna care tăiase capul lui Holofern nu mai avea oare spadă? Uitase oare regina din Saba de ştiinţa ei ocultă, care rănea mai abitir ca o săgeată otrăvită? Sfinte Olof, bătrâne viking, şi sfinte Gheorghe, care-ai ucis un balaur, faima isprăvilor voastre a apus aşadar, dar şi gloria minunilor pe care le-aţi săvârşit!

Sfinţii n-au ţinut totuşi să-şi arate puterea faţă de distrugătorii lor. De vreme ce ţăranii din Svartsjo n-au vrut să mai cumpere vopsele pentru veşmintele lor şi poleială de aur pentru coroanele care-i împodobeau, l-au lăsat pe contele Dohna să-i scoată din templu şi să-i arunce în fundul lacului. N-au vrut să mai rămână în biserică, urâţind-o cu înfăţişarea lor jalnică. Sărmanii! Şi-or mai fi aducând ei aminte de vremea când oamenii se închinau în faţa lor?

Mă gândeam la barca aceea cu povara ei de sfinţi, care aluneca pe lac într-o seară liniştită de vară. Omul care

o mâna vâslea agale, uitându-se cu sfială la pasagerii cei ciudaţi, aşezaţi în faţă şi la spatele bărcii. Contele Dohna, care-i însoţea, nu se temea câtuşi de puţin de ei. Îi ridica pe rând cu braţele şi-i arunca în apă. Stătea cu fruntea senină şi răsufla adânc. I se părea că era un campion al credinţei protestante celei mai curate. Nu s-a petrecut însă nicio minune care să-i salveze pe acei sfinţi. Tăcuţi şi fără curaj, ei se scufundau în adânc.

Dimineaţa, în duminica următoare, biserica din Svartsjo strălucea de albă. Niciun chip de sfânt nu mai tulbura liniştea evlaviei. Credincioşii Aicernici vedeau numai cu ochii sufletului împărăţia cerească şi chipurile sfinţilor. Rugăciunile oamenilor ajungeau la Cel de Sus pe propriile lor aripi puternice. Ei nu mai aveau nevoie să sărute pulpana sfinţilor.

O! E verde pământul, sălaşul drag al omului, şi albastru cerul, ţinta mult râvnită de el. Lumea străluceşte de culori.

De ce biserica era însă albă? Albă ca zăpada, goală ca sărăcia, palidă ca neliniştea sufletească. Nu sclipea de promoroacă, aşa cum sclipeşte pădurea pe vreme de iarnă. Nu strălucea de mărgăritare şi dantele ca o mireasă. Era albă, căci fusese spoită cu var, fără să mai aibă chipuri de sfinţi cioplite ori zugrăvite.

În duminica aceea, contele Dohna şedea într-o strană împodobită cu flori de lângă altar, ca să poată fi văzut şi lăudat de toţi credincioşii. Trebuia să fie slăvit că reparase băncile vechi, că făcuse de petrecanie sfinţilor cu chipuri urâte, că pusese geamuri noi la ferestre şi că spoise toată biserica. Avusese desigur tot dreptul să facă aceste lucruri. Dacă-şi pusese de gând să-l împace pe Dumnezeu, era firesc să-i împodobească templul după toată priceperea lui. De ce ţinea însă morţiş să fie lăudat pentru atare ispravă?

Având cugetul încărcat de păcate, ar fi fost dator să cadă în genunchi, rugând pe fraţii şi surorile lui din biserică să-i ceară lui Dumnezeu să-i îngăduie prezenţa în mijlocul lor. Mai bine i-ar fi stat înfăţişarea unui răufăcător smerit, decât semeţia în faţa altarului, aşteptând să fie

lăudat că voise să se împace cu Dumnezeu.

O, conte Dohna! Dumnezeu aştepta să te vadă pe scăunaşul pocăinţei, şi nu-ţi putea îngădui să-ţi baţi joc de oamenii care nu avuseseră curajul să cârtească împotriva ta. El este cel atotputernic care dă glas pietrelor, când oamenii tac.

După terminarea slujbei şi după ce s-a cântat ultimul psalm, lumea a rămas în biserică, iar pastorul s-a urcat în amvon, ca să facă elogiul contelui. Lucrurile n-au ajuns însă până acolo.

Căci uşile s-au deschis atunci în lături, lăsându-i să intre în templu pe sfinţii izgoniţi, jilavi de apa lacului Lov, murdari de nămolul verde şi negru. Aflaseră că urma să fie slăvit acolo cel care-i nimicise, îi scosese afară din casa Domnului şi-i aruncase în valurile reci. Bătrâni sfinţi aveau şi ei un cuvânt de spus.

Nu le plăcuse clipocitul monoton al valurilor. Erau deprinşi cu psalmii şi cu rugăciunile. Tăcuseră şi nu se împotriviseră atâta vreme cât crezuseră că numele lui Dumnezeu nu va fi luat în deşert. Lucrurile luaseră totuşi acum altă întorsătură. Contele Dolina şedea cu mare cinste în faţa altarului, aşteptând să fie lăudat şi slăvit în sfântul lăcaş. Sfinţii nu puteau să rabde o ocară ca asta. Au ieşit aşadar din mormintele lor din fundul lacului Lov şi au venit la biserică, unde credincioşii i-au recunoscut numaidecât. A venit numai sfântul Olof, sfântul Eric, cu mantia împodobită cu flori de aur, sfântul Gheorghe şi sfântul Cristofor. Regina din Saba şi Iudita nu erau cu ei.

După ce credincioşii îşi reveniră din uimirea lor, s-au auzit nişte şoapte în biserică:

— Cavalerii!

Sosiseră în adevăr cavalerii. Fără să spună niciun cuvânt, s-au dus întins la contele Dohna, l-au ridicat pe umeri cu strană cu tot şi l-au scos afară în curtea bisericii. N-au zis nimic şi nu s-au uitat nici la dreapta, nici la stânga. După ce l-au scos pe conte afară, au plecat în direcţia lacului. Nu se apropiase nimeni de ei. Se mărginiseră doar să-şi spună răspicat părerea. „Noi,

cavalerii de la Ekeby, avem părerea noastră. Contele Dohna nu-i vrednic să fie lăudat în lăcaşul Domnului. De aceea, îl scoatem afară. Cine vrea, să-l ducă iar înăuntru".

Asta nu s-a întâmplat însă, iar cuvântarea de slavă a pastorului n-a mai fost rostită. Norodul a ieşit apoi din biserică. Toţi credincioşii aprobau fapta cavalerilor.

Ei îşi aduceau aminte cu câtă cruzime fusese chinuită la Borg tânăra contesă şi cât de milostivă se arătase ea cu toată lumea nevoiaşă. Nimeni nu uitase cât de drăgălaşă era, oricine simţind o mare mângâiere numai privind-o.

E un păcat desigur să vii cu farse la biserică. Pastorul însă, ca şi enoriaşii săi, îşi dăduseră seama că fuseseră cât pe ce să joace o farsă nedemnă lui Dumnezeu.

— Când oamenii tac, prind glas pietrele, au zis ei.

Cu începere din ziua aceea, contele Dohna nu mai putea să rămână la Borg. Într-o noapte întunecoasă de la începutul lunii august, în faţa scării celei mari din faţa conacului a tras un cupeu închis. Toate slugile erau înşirate pe două rânduri de la uşă până la cupeu. Contesa Mărta a ieşit afară, înfofolită cu şaluri şi cu un văl des pe faţă. Era condusă de fiul ei, dar tremura şi o lua cu fiori. Cu mare greutate putuse fi convinsă să iasă din casă.

După ce s-a urcat în cupeu, urmată imediat de contele Dohna, portierele au fost închise, vizitiul a plesnit din bici, iar caii au pornit în goana mare.

Când s-au trezit coţofenele a doua zi, contesa Mărta nu mai era la Borg.

Contele Dohna şi-a petrecut pe urmă restul vieţii undeva departe, spre miazăzi.

Moşia Borg şi conacul ei au fost vândute, schimbându-şi stăpânii de mai multe ori. Or fi fost dragi celor care le-au cumpărat, însă puţini dintre noii lor stăpâni s-au simţit acolo fericiţi. i

Capitolul XXV – Trimisul lui Dumnezeu

În după-amiaza unei zile din luna august a poposit la hanul din Broby, intrând în bucătăria lui, căpitanul Lennart, trimisul lui Dumnezeu. Era în drum spre casă la ferma lui, zisă Holgesător, care se afla la depărtare de un

sfert de milă spre nord-vest de Broby, chiar la marginea pădurii.

Atunci omul încă nu ştia că avea să fie trimisul lui Dumnezeu. Era bucuros că avea să-şi revadă căminul.

După ce trecuse prin grele încercări, era acum la doi paşi de el şi îşi zicea că, odată ajuns acasă, toate aveau să meargă bine. Habar n-avea că era sortit să fie unul din cei care nu se pot bucura de odihnă în casa lor, nici nu se pot încălzi la focul din vatra lor.

Căpitanul Lennart era de felul lui un om vesel. Dacă a văzut că nu era nimeni în bucătăria hanului, s-a şi apucat de pozne ca un ghiduş de copil. După ce a încâlcit nişte fire de urzeală la războiul de ţesut şi a scos afară roata de la vârtelniţă, a pus mâna pe pisică şi a dat cu ea de-a azvârlita în capul câinelui, începând a râde singur cu hohote, de se cutremura toată casa de isprăvile lui.

Era nostimă priveliştea celor doi tovarăşi de joacă, pisica şi câinele. care, stricând vechea lor prietenie, se încăierau acum cu ghearele întinse, cu ochii sălbatici şi cu părul zbârlit.

Alarmată de gălăgie, hangiţa veni repede şi se opri în pragul uşii. uitându-se la omul care râdea de cele două animale în luptă. îl cunoştea bine, dar când îl văzuse ultima oară era în duba închisorii, cu cătuşe la mâini. Cu cinci ani şi jumătate în urmă, în timpul bâlciului de iarnă din Karlstad, nişte hoţi furaseră bijuteriile soţiei prefectului: multe inele, brăţări şi agrafe, lucruri de mare preţ pentru nobila doamnă, cele mai multe fiind moştenite sau primite în dar. De găsit, n-au fost însă niciodată găsite. N-a trecut totuşi multă vreme şi s-a dat sfară în ţară că hoţul era căpitanul Lennart de la Helgesător.

Ţăranca nu pricepuse niciodată cum se putuse isca un zvon ca acela. Nu era oare căpitanul Lennart un om bun şi cinstit? Trăia fericit împreună cu soţia lui, pe care o adusese în casă numai de câţiva ani de zile, căci omul nu prea se grăbise cu însurătoarea. Nu câştiga oare destul cu solda şi cu ferma lui? Ce putea să-l îndemne pe un om ca el să fure nişte brăţări şi inele vechi? Şi mai ciudat i se părea

femeii că zvonul se bucurase de crezare, ba încă fusese pe deplin dovedit, căci căpitanul fusese dat afară din oştire şi degradat, fiind după toate şi osândit la cinci ani de temniţă grea.

El însuşi declarase că fusese în adevăr la bâlci, dar plecase de acoalo înainte de a fi auzit de furt. Pe drum găsise o agrafă veche şi urâtă, pe care o dusese acasă şi o dăduse copiilor. Era însă de aur şi făcea parte din lucrurile furate la Karlstad. A fost cauza nenorocirii lui. Toată lina fusese însă a lui Sintram. El făcuse denunţul şi depusese mărturia hotărâtoare. Voise pesemne să scape de căpitanul Lennart, căci nu multă vreme după aceea i se intentase lui însuşi un proces sub acuzarea că vânduse praf de puşcă norvegienilor în timpul războiului din anul 1814. Lumea vorbea că-i fusese teamă de mărturia pe care căpitanul Lennart avea s-o dea împotriva lui. În lipsă de dovezi însă, Sintram fusese achitat la judecată.

Hangiţa nu-şi mai lua ochii de la străin. Acesta încărunţise bine şi era cam adus de spinare. O dusese greu de tot. Totuşi, era încă simpatic şi îşi păstrase firea veselă. Nu era altul decât căpitanul Lennart, care fusese naşul hangiţei şi jucase la nunta ei. Femeia se gândea că musafirul ei va sta de acum iar sfătos de vorbă cu orice om pe care-l va întâlni în cale, că le va da copiilor gologani şi că va spune oricărei babe zbârcite, cum avea obiceiul înainte, că se făcea, pe zi ce trecea, tot mai tânără şi mai inimoasă. îl vedea iarăşi suindu-se pe un butoi să cânte din vioară celor care jucau hora în jurul unui arminden. Da, da!

— Cred că nu m-ai uitat, jupânească Karin, începu căpitanul Lennart.

Venise de fapt la han să întrebe de familia lui şi să afle dacă îl aştepta. O fi aflat poate că pedeapsa lui urma să expire pe vremea aceea.

Hangiţa îi dădu numai veşti bune. Soţia lui fusese o femeie destoinică. Ferma intrase în stăpânirea altuia, dar ea o luase cu arendă de la noul proprietar. Încolo, îi mersese bine. Copiii erau sănătoşi şi frumoşi de mai mare

dragul. Toţi îl aşteptau. Căpităneasa, femeie serioasă, nu prea îşi spunea gândurile când vorbea cu lumea străină, dar hangiţa ştia bine că, în lipsa soţului, nimeni nu mâncase cu lingura lui, nici nu-i luase locul pe scaun.

Nu trecuse peste vară o zi de la Dumnezeu fără ca ea să se urce în vârful dealului de la Broby, doar l-o vedea pe căpitan venind din vale spre casă. Îi pregătise haine noi de stofă ţesută în casă, pe care le cususe mai mult ea, cu mâinile ei. Oricine putea să-şi dea seama că era aşteptat, chiar dacă soţia lui nu spunea nimic.

— Ai mei nu cred, va să zică, că-s vinovat? întrebă căpitanul Lennart.

— Asta nimeni n-o crede, domnule căpitan, răspunse ţăranca.

Căpitanul Lennart simţi că nu mai putea să rămână la han şi voi să plece acasă.

S-a întâmplat însă să dea afară peste, nişte prieteni vechi şi dragi. Cavalerii din Ekeby tocmai sosiseră la han. Fuseseră invitaţi de către Sintram să-i serbeze ziua naşterii. Cavalerii nu pregetară o clipă să strângă mâna ocnaşului şi să-i ureze bun-sosit. Acelaşi lucru îl făcu şi Sintram.

— Dragă Lennart, îi zise el, fii sigur că Dumnezeu a avut un gând bun cu tine.

— Taci, nemernicule! strigă căpitanul Lennart. Ai scăpat de spânzurătoare ca prin urechile acului. Ştiu bine că n-ai scăpat prin graţia lui Dumnezeu.

Ceilalţi începură să râdă. Sintram nu se supără însă câtuşi de puţin. Nu se împotrivea niciodată ca lumea să facă aluzie la legământul său cu diavolul.

Cavalerii îl aduseră apoi pe căpitanul Lennart iarăşi la han, ca să ciocnească împreună un pahar de bun-sosit. Pe urmă era liber să se ducă acasă, ceea ce din nefericire nu s-a întâmplat. Căpitanul nu băuse timp de cinci ani niciun fel de băutură spirtoasă. Poate nici nu pusese toată ziua ceva în gură şi, afară de asta, era şi istovit de lungul drum pe care îl făcuse. Au fost prin urmare de ajuns câteva pahare ca să-l ameţească.

LVăzându-l că nu-şi mai dădea seama ce face, cavalerii îl siliră să bea un pahar după altul, dar fără niciun gând rău. Dimpotrivă, aveau numai gânduri bune faţă de un prieten care cinci ani în şir nu mai simţise pe limbă gustul vinului.

Cănitanul Lennart era de altfel un om foarte cumpătat. Îşi poate închipui oricine că nu avusese de gând să se îmbete, ci să plece acasă, la soţie şi la copii. În loc de asta, s-a culcat însă pe laviţa din cârciumă şi a adormit.

Pe când zăcea aşa pe laviţă, cu totul inconştient, Gösta Berling a făcut rost de un cărbune şi de nişte zeamă de afine şi i-a zugrăvit faţa, dându-i o înfăţişare de adevărat criminal, parcă taman potrivită pentru unul care venea de-a dreptul de la ocnă. I-a făcut un ochi negru, o cicatrice roşie pe nas, i-a tras părul pe frunte în plete încâlcite şi i-a mânjit toată faţa.

După ce s-a făcut haz câteva clipe, Gösta a vrut să-i spele murdăria.

— Lasă-l aşa, a zis Sintram, să vadă şi el cum arată, când s-o deştepta. O să-i placă.

Gösta l-a lăsat deci aşa, iar cavalerii nu s-au mai gândit la căpitan. Cheful a ţinut toată noaptea. Au plecat de la han în zorii zilei. În capetele lor era mai mult vin decât minte sănătoasă.

Chestiunea se punea acum ce aveau de făcut cu căpitanul Lennart.

— Îl vom duce acasă, a zis Sintram. Să vedeţi ce bine o să-i pară soţiei lui 1 O să ne distreze şi pe noi surpriza ei. Mă gândesc cu emoţie la scena la care vom asista. Da, da, haidem acasă cu el 1

Ideea le-a surâs tuturor. O, desigur! Ce bucuroasă avea să fie vrednica gospodină de la Helgesător!

L-au scuturat apoi zdravăn pe căpitan, ca să-i treacă mahmureala, şi l-au urcat în una din trăsurile pe care le aduseseră în faţa hanului nişte grăjdari somnoroşi. Toată ceata de cheflii a pornit pe urmă spre Helgesător. Unii moţăiau, gata să cadă jos din trăsură, în timp ce alţii cântau mereu, ca să rămână treji. Făceau cu toţii impresia

unor zurbagii cu mutrele tâmpe şi cu obrajii buhăiţi de băutură.

Au ajuns totuşi la destinaţie, au lăsat caii în curtea din spatele casei şi apoi s-au îndreptat cu oarecare solemnitate spre scara principală. Beerencreutz şi Julius îl duceau pe căpitan de braţ între ei amândoi.

— Prinde curaj, îi ziseră ei. Uite c-ai ajuns la tine acasă 1 Nu vezi că eşti acasă?

Căpitanul deschise ochii, aproape dezmeticit. Era mişcat că prietenii săi îl aduseseră acasă.

— Dragii mei, zise el, adresându-se tuturor. L-am rugat pe Dumnezeu să-mi spună ce rău am făcut eu în lumea asta, ca să trec prin câte am trecut.

— Lasă-te acum de predici, Lennart, se răsti Beerencreutz la el.

— Daţi-i voie să spună ce-are de spus, făcu Sintram. Vorbeşte foarte frumos.

— L-am rugat şi n-am înţeles, dar înţeleg acum. Dumnezeu a vrut să-mi arate ce buni prieteni am. Prieteni care mă aduc acasă, ca să fiu fericit şi să mă bucur de fericirea soţiei mele. Soţia mea mă aşteaptă doar! Ce importanţă au cinci ani de mizerie faţă de o bucurie atât de mare?

Nişte pumni grei bătură apoi la uşă. Cavalerii nu mai aveau timp să asculte ce spunea Lennart.

Se auzi atunci mişcare în casă. Slujnicele se treziră şi îşi iţiră capetele la terestre. Se îmbrăcară la repezeală, însă niciuna nu avu curajul să deschidă uşa, văzând atâta liotă de oameni în faţa casei. În cele din urmă, cineva trase zăvorul şi apăru însăşi căpităneasa.

— Ce doriţi? întrebă ea.

Răspunse atunci Beerencreutz:

— L-am adus acasă pe soţul tău.

Cavalerii îl împinseră apoi pe căpitan spre soţia lui. Aceasta îl văzu mergând spre ea pe două cărări, beat, cu o mutră de criminal.

Femeia făcu un pas înapoi, iar Lennart se luă după ea cu braţele întinse.

— Ai plecat ca un hoţ, izbucni căpităneasa, şi te întorci ca un zurbagiu de rând!

Zicând vorbele astea, voi să intre în casă.

Neputând-o înţelege, Lennart dădu s-o urmeze, dar femeia îi repezi un brânci în piept.

— Crezi poate că am de gând să primesc în casă un om ca tine, făcându-l stăpânul ei şi al copiilor mei?

Uşa fu închisă apoi iarăşi, iar zăvorul fu tras.

Căpitanul Lennart se propti în uşă şi începu s-o zgâlţâie.

Cavalerii nu se putură înfrâna şi izbucniră în hohote de râs. Prietenul lor fusese atât de sigur de soţia lui, iar ea nici nu voia să ştie de el. Lucrul acesta li se păru destul de amuzant.

Auzindu-i chicotind, căpitanul se repezi la ei, gata să-i lovească. Cavalerii se dădură la o parte şi o zbughiră la fugă spre trăsurile lor. Lennart se luă atunci după ei, dar se poticni de o piatră şi căzu jos. Se ridică iar, dar nu-şi mai urmări prietenii. În zăpăceala lui îi veni atunci o idee: nimic nu se întâmplă în lumea asta fără voia lui Dumnezeu. Absolut nimic.

— Unde vrei să mă duci, Doamne? Nu-s decât un fulg purtat de suflarea Ta. Sunt în mâinile Tale. Unde vrei să mă duci? De ce-mi închizi uşile casei?

Şi se îndepărtă astfel de căminul său, cu credinţa că împlinea voia Celui de Sus.

Când răsări soarele, se afla în vârful dealului de la Broby şi se uita în vale. Bieţii oameni din vale habar n-aveau că se apropia mântuitorul lor. Niciunul din cei nevoiaşi şi oropsiţi nu împletise cununi din crenguţe veştejite de afin să le atârne la uşa colibei lor. În pragurile lor, pe care el avea să le calce curând, nu se vedeau frunze mirositoare de levănţică, nici flori de câmp. Mamele nu-şi ridicau copiii în braţe, ca să-l vadă pe mântuitor venind spre ei. Gospodinele nu făcuseră curăţenie în colibele lor, acoperindu-le vetrele înnegrite de fum cu ienupăr mirositor, iar bărbaţii lor nu hărniceau pe ogoare ca să-i desfăteze ochii cu priveliştea semănăturilor şi a şanţurilor

săpate cu îngrijire.

Căpitanul Lennart îi văzu plini de amărăciune. Bântuise seceta. Lanurile erau pârjolite de arşiţă. Nimeni nu se gândea să are pământul în vederea unei recolte noi. Se uită spre munţii albaştri din zare şi spre ţinuturile înnegrite pe care arseseră pădurile. Mestecenii de la marginea drumurilor erau aproape nimiciţi de secetă. Numeroasele semne mărunte care i se arătau, mirosul de borhot care ajungea până la el pe când trecea pe lângă nişte gospodării, gardurile dărăpănate şi cantitatea neînsemnată de lemne aduse acasă şi tăiate pe care o vedea prin curţile oamenilor, îi spuneau cu prisosinţă cât de nevoiaşă era lumea din partea locului şi de ce îşi găsea ea mângâierea numai în nepăsare şi rachiu.

Era poate bine pentru el că vedea acele lucruri, ca unul căruia nu-i era dat să vadă bucatele înverzind pe ogoarele sale şi focul arzând în vatra propriului său cămin, care n-avea parte să-şi dezmierde copilaşii, nici nu se bucura de sprijinul unei soţii devotate. Pentru unul ca el, greu lovit de soartă, era poate bine că mai era şi altă lume necăjită, căreia putea să-i aline durerea. Era poate bine pentru el că vremurile erau atât de vitrege, nevoiaşii luptându-se din greu cu lipsurile şi sărăcia, pe când alţii, favorizaţi de soartă, erau puşi pe atâta să le facă numai rău.

Stând pe dealurile de la Broby, căpitanul Lennart începu să reflecteze că Dumnezeu avea poate nevoie de el.

Cavalerii nu-şi dădeau de loc seama cât erau de vinovaţi de purtarea căpitănesei. Sintram tăcea. Lumea din împrejurimi o critica fără înconjur pe soţia care refuzase să-l primească în casă cu braţele deschise pe un om atât de bun. Oricine încerca să vorbească despre el cu dânsa, era repezit. Nici nu voia să audă de numele lui. Căpitanul Lennart nu făcea nimic ca s-o îmbuneze.

Era într-o zi, câtva timp după întâmplările de mai sus. În satul Hogberg zăcea pe patul de moarte un ţăran bătrân. Fusese împărtăşit şi aştepta, sleit de puteri, să-şi dea sufletul. Fără astâmpăr, ca orice om care se pregăteşte

să plece la un drum atât de lung, cerea mereu să i se mute patul din cuhnie în odaie şi iarăşi din odaie în cuhnie. Din horcăielile lui şi din vederea lui slăbită, familia îşi dădea seama mai mult decât din orice alte semne că sfârşitul i se apropia.

În jurul său se aflau soţia, copiii şi slugile. Fusese un om norocos, avut şi cu vază. Pe patul de moarte nu se simţea părăsit, deşi niciun străin nu se afla lângă el. Bătrânul vorbea despre sine în faţa lui Dumnezeu, iar cei din jurul său întăreau prin suspine şi asigurări că tot ce spunea muribundul era adevărat.

— Am fost un om harnic şi un bun gospodar, zicea el. Am ţinut la soţia mea ca la ochii din cap. Pe copii i-am crescut bine şi le-am purtat de grijă. N-am avut darul beţiei şi n-am întrecut niciodată măsura. N-am gonit calul la deal şi n-am lăsat vacile să-mi moară iama de foame. Oile nu mi le-am lăsat niciodată vara netunse.

Slugile repetau lângă el ca un ecou, cu lacrimi în ochi:

— Da, a fost un bun gospodar. N-a gonit calul la deal, iar vara nu şi-a lăsat oile netunse.

Fără a fi observat de cineva, a intrat atunci în casă un om sărman ca să ceară ceva de mâncare. Auzind ce spunea bătrânul cu sufletul la gură, s-a oprit în prag.

Muribundul zise mai departe:

— Am rărit pădurea şi-am secat bălţile de pe câmp. Pe ogor am tras cu plugul brazde bune. Hambarul l-am făcut de trei ori mai mare decât era pe vremea tatălui meu, ca să încapă în el de trei ori mai multe bucate. Din taleri albi am făcut trei potire de argint, în loc de unul cât făcuse tata.

Cuvintele bătrânului l-au impresionat pe străinul din prag. Acesta îl auzea spovedindu-se ca la duhovnic. Slugile şi copiii îi întăriră din nou cele ce spusese:

— Da, da. Pe ogor a tras cu plugul brazde bune.

— Sper că bunul Dumnezeu mă va primi în împărăţia cerului, a mai zis bătrânul.

— Da, da, Dumnezeu o să-i primească în împărăţia

cerului, au zis slugile.

Străinul de la uşă a auzit şi aceste vorbe, dar l-a cuprins groaza. Vreme de cinci ani, care i se păruseră un veac, ce alta fusese el decât o jucărie, un fulg purtat prin văzduh de suflarea lui Dumnezeu?

El înaintă apoi spre muribund şi-l apucă de mână.

— Dragul meu prieten, i se adresă el cu glasul tremurător de emoţie. Gânditu-te-ai oare cine-i Domnul în faţa căruia te vei afla curând? E un Dumnezeu mare şi straşnic. Ogorul Lui e tot pământul. El călăreşte vijelia. Ceruri fără sfârşit se cutremură sub picioarele Lui. Iar tu stai înaintea Lui şi-i spui: „Am tras cu plugul brazde bune, am semănat secară, am tăiat păduri”. Ce zor ai să te făleşti în faţa lui Dumnezeu? Au vrei să te măsori cu El? Habar n-ai cât de mare e puterea Domnului, spre a cărui împărăţie eşti pe cale să porneşti!

Bătrânul holbă ochii şi începu să se strâmbe la faţă, gâfâind tot mai anevoie.

— Nu te înfăţişa înaintea lui Dumnezeu cu vorbe de îngâmfare! îi zise străinul. Oamenii care sunt puternici în lumea asta sunt ca pleava de la treier pe aria Domnului, îndeletnicirea Lui de toate zilele e să făurească sori. El sapă mările şi ridică munţii. El îmbracă pământul cu plante. E un muncitor fără seamăn şi nu te poţi măsura cu El. Apleacă-te înaintea Lui, fiinţă trecătoare ce eşti 1 Fii smerit înaintea Stăpânului şi Domnului tău. Vijelia Lui se dezlănţuie deasupra ta. Mânia Lui te poate trăsni în orice clipă. Apleacă-te 1 Apucă-te de pulpana hlamidei Lui şi roagă-l să te apere. Fii smerit şi cere-i iertare. Umileşte-te în faţa Creatorului tău!

Ochii muribundului se deschiseră larg. El îşi împreună mâinile, dar faţa lui era radioasă. Horcăitul încetă.

— Fiinţă trecătoare! exclamă străinul. Deoarece te-ai smerit în clipa cea de pe urmă înaintea lui Dumnezeu, poţi rămâne încredinţat că El te va lua în braţe ca pe un copil şi te va duce în împărăţia cerurilor.

Bătrânul îşi dădu apoi sufletul cu cel din urmă

suspin. Căpitanul Lennart îşi plecă atunci capul şi începu să se roage. Cei aflători în cameră făcură la fel.

Când îşi ridicară toţi privirile, bătrânul ţăran îşi dormea somnul de veci. În ochii lui străluceau parcă reflexele unor vedenii superbe. Gura îi zâmbea, iar chipul său era frumos. 11 văzuse pe Dumnezeu.

— Sufletul tău mare, gândeau cei care-l priveau pe răposat, a rupt lanţurile care-l legau de pământ. În clipa ta cea din urmă te-ai înălţat la Creatorul tău. Te-ai smerit înaintea Lui, iar El te-a luat în braţe ca pe-un copil.

— L-a văzut pe Dumnezeu, zise feciorul mortului, închizându-i ochii.

— A văzut cerul deschizându-se în faţa lui, adăugară plângând ceilalţi copii şi slugile.

Bătrâna văduvă strânse mâna căpitanului Lennart, tremurând de emoţie.

— L-aţi mângâiat în clipa cea mai grea, domnule căpitan.

Căpitanul rămase mut. Se pomenise cu harul cuvintelor şi faptelor mari. Nici el nu ştia cum îi venise. Tremura ca un fluture când iese din crisalidă şi prinde să zboare în razele soarelui, strălucitoare ca şi el.

Începând din acea zi. căpitanul Lennart se simţi atras spre lumea celor sărmani. Altfel s-ar fi dus acasă, să-şi arate în faţa soţiei chipul cel adevărat. Acum însă era încredinţat că Dumnezeu avea nevoie de el. Rămase deci ca misionar al Domnului, spre a veni în ajutorul celor oropsiţi de soartă. Vremurile erau grele şi nevoile mari, dar bunătatea şi înţelepciunea puteau să aducă foloase mai mari decât aurul şi puterea.

Într-o zi, căpitanul Lennart se duse la ţăranii săraci din părţile piscului Gurlita. Aceştia se zbăteau în nevoi cumplite. Cartofi nu mai aveau de loc şi nici secară nu puteau semăna pe ogoarele lor secătuite, lipsindu-le sămânţa trebuincioasă.

Căpitanul a trecut atunci lacul cu o luntre şi s-a dus la Fors. ca să-i roage pe Sintram să le facă rost acelor ţărani de secară şi de cartofi. Sintram l-a primit bine. S-a

dus cu el la hambarele mari ticsite cu grâne, cum şi în pivniţele în care-i rămăseseră destui cartofi din recolta anului anterior, dându-i voie căpitanului să umple toţi sacii şi toţi desagii pe care-i adusese cu el.

Văzându-i luntrea, Sintram i-a spus că era prea mică pentru o povară atât de grea. Răutăciosul dădu poruncă să fie încărcaţi toţi sacii pe una din bărcile sale mari şi o însărcină pe sluga sa, Mons, un bărbat voinic, să treacă lacul spre a duce povara în partea cealaltă. Căpitanul Lennart a rămas singur în luntrea lui goală, mergând în urma lui Mons care era mare meşter la vâslit. Străbătând frumosul lac, căpitanul se gândea visător la soarta seminţei pe care o căpătase. Aceasta urma să fie împrăştiată pe ţărâna unor pârloage, printre pietre şi cioturi, pe care avea să încolţească totuşi şi să prindă rădăcini. Se gândea la firele moi şi verzi care aveau să îmbrace pământul, închipuindu-şi că se apleca să le dezmierde vârfurile. Se mai gândea că acele sărmane fire plăpânde aveau să fie apucate de toamnă şi de iarnă, dar că ele vor prinde putere şi curaj la sosirea primăverii, ca să poată creşte atunci în voie. Inima lui de vechi ostaş se bucura la gândul că acele fire aveau să ajungă mai târziu tulpini drepte şi înalte de câţiva coţi, cu spice în vârful lor. Puful din pistiluri va tremura, pulberea din stamine se va urca până la coama pădurii, iar după oarecare luptă şi frământare spicele se vor umple văzând cu ochii cu grăunţe fragede şi dulci. După ce holda va fi secerată şi paiele vor cădea, îmblăciul va bate spicele şi moara va măcina grăunţele, prefăcându-le în făină, iar după ce făina va ajunge pâine în cuptor, câtă foame avea să potolească sămânţa pe care căpitanul o vedea în barcă înaintea lui!

Sluga lui Sintram trase la schela oamenilor de la Gurlita şi o sumedenie de flămânzi dădură buzna la barca binefăcătorului lor. Mons le zise atunci, după cum îi poruncise stăpânul său:

— Oameni buni, stăpânul meu v-a trimis aici malţ şi sămânţa. A auzit că aveţi rachiu.

Oamenii erau nebuni de bucurie. Se repeziră la barcă

şi săriră în apă să pună mâna pe saci şi pe desagi. Căpitanul Lennart avea însă alte gânduri. Veni repede şi el, dar se supără când văzu ce aveau de gând să facă acei oameni. El voia ca ţăranii să capete cartofii pentru mâncare, iar secara ca sămânţă. Nici prin gând nu-i trecuse să ceară malţ pentru ei.

Strigă la oameni să nu se atingă de saci. Ei însă nu-i dădură ascultare.

— Nisip să se facă secara în gura voastră, iar cartofii pe care-i veţi mânca să ajungă pietre în stomacul vostru! strigă el cu mânie, văzându-i că puneau mâna pe sămânţă.

În aceeaşi clipă căpitanul Lennart săvârşi parcă o minune. Un sac de care trăgeau două femei se rupse şi ele văzură că înăuntru nu era decât nisip. Bărbaţii care ridicaseră sacii cu cartofi îşi dădură seama că erau grei ca şi cum ar fi fost umpluţi cu pietre.

Nisip şi pietre, asta era tot ce se afla de fapt în toţi sacii. Ţăranii înlemniră de groază, uitându-se la făcătorul de minuni pe care Dumnezeu îl trimisese la ei. Însuşi căpitanul Lennart rămase o clipă înmărmurit. Numai Mons cel voinic se prăpădea de râs.

— Pleacă înapoi, îi zise căpitanul Lennart, până nu-şi dau seama ţăranii că ai adus în saci numai nisip şi pietre. Altfel mă tem că-ţi cufundă barca în lac.

— Ba nu mă tem de loc! zise omul.

— Pleacă totuşi, îi dădu zor căpitanul cu un glas atât de autoritar încât omul o şi luă din loc.

Pe urmă, căpitanul Lennart îi lămuri pe ţărani că Sintram îi amăgise. Oamenii însă erau încredinţaţi că se întâmplase o minune. Zvonul se răspândi repede şi, întrucât oamenii din popor sunt de obicei foarte superstiţioşi, căpătară convingerea că Lennart era un făcător de minuni. Ceea ce îl făcu să aibă o mare influenţă asupra ţăranilor, care-l priviră pe căpitan ca pe un trimis al lui Dumnezeu.

Capitolul XXVI – Cimitirul

Era o seară frumoasă din luna august. Lacul Lov era limpede cum e cristalul. Munţii erau învăluiţi de negură.

Vremea începuse a se răcori.

Colonelul Beerencreutz, cel cu mustaţa albă, scurt de statură, viguros ca un atlet, coborî pe ţărmul lacului cu un pachet de cărţi de joc în buzunarul de la spate şi luă loc într-un ce-am. Era însoţit de maiorul Anders Fuchs, vechiul său tovarăş de arme, şi de micul flautist Ruster, care fusese toboşar în regimentul de vânători al provinciei Vârmland şi-l urmase pe colonel mulţi ani de-a rândul ca prieten şi slujitor.

Pe malul celălalt al lacului se află cimitirul neîngrijit al comunei Svartsjo, presărat cu cruci de fier, strâmbe şi dărăpănate, şi ticsit de bulgări de ţărână ca un ogor părăginit. Era acoperit cu pir şi cu buruieni, care creşteau acolo să le spună oamenilor că viaţa nici unuia dintre ei nu seamănă cu a celuilalt, deosebindu-se una de alta ca frunzele acelor buruieni. Nu se găsesc acolo nici alei cu pietriş, nici copaci umbroşi, afară de teiul cel mare de la mormântul uitat al unui diacon de pe vremuri. De jur-împrejur e un zid înalt de piatră. E un cimitir sărăcăcios şi mohorât, urât ca chipul unui om zgârcit. ofilit de plânsetele celor cărora le-a furat fericirea. Cei care odihnesc acolo, după ce au fost prohodiţi cu psalmi şi rugăciuni, sunt totuşi fericiţi. Numai Acquilon, marele cartofor, cel care a murit anul trecut la Ekeby, a trebuit să fie îngropat dincolo de zidul împrejmuitor. Omul acela care fusese atât de mândru şi de cavaleresc, războinic viteaz şi vânător semeţ, cartofor care jongla cu norocul, pierduse în cele din urmă moştenirea copiilor săi, tot ce agonisise el însuşi şi tot ce-i economisise soţia. O părăsise, atât pe ea, cât şi pe copii, de mulţi ani de zile, ca să ducă o viaţă de cavaler la Ekeby. Într-o seară din vara trecută pierduse la cărţi până şi ferma care-i întreţinea familia. În loc să caute să-şi repare greşeala, îşi zburase creierii. Cadavrul sinucigaşului a fost înmormântat însă dincolo de zidul acoperit cu muşchi al acelui cimitir sărac.

După moartea lui, numărul cavalerilor se redusese la doisprezece. Nu mai venise nimeni să ocupe locul al treisprezecelea, decât doar demonul negru care apăruse în

seara de Crăciun pe gura furnalului.

Cavalerii aveau credinţa că soarta lui Acquilon fusese mai crudă decât a celor dinaintea lui. De ştiut, ştiau doar bine că unul din ei trebuia să moară în fiecare an. Ce le păsa lor de asta? Cavalerii nu trebuie să îmbătrânească. Dacă ochii lor şterşi nu mai erau în stare a deosebi cărţile de joc, dacă mâinile lor tremurătoare nu mai puteau ridica paharul, ce mai însemna viaţa pentru ei şi ce mai însemnau ei pentru viaţă? Să zaci însă ca un câine lângă zidul cimitirului, unde iarba care te acopere nu se bucură niciodată de odihnă, călcată de oile care o pasc sau răscolită de sapă şi de plug, drumeţii călcând-o şi ei fără să-şi încetineze paşii, iar copiii hârjonindu-se pe ea cu râsete şi glume, să zaci acolo unde zidul de piatră nu va îngădui nici unui sunet să ajungă în ziua când îngerul îi va chema cu trâmbiţa pe morţii din cimitir la judecata de apoi, cât e de îngrozitor!

Beerencreutz vâsleşte acum pe lacul Lov. El merge în seara asta pe lacul viselor mele, pe ţărmurile căruia am văzut atâţia zei şi din adâncul căruia se înalţă castelul meu magic. Trece pe lângă lagunele insulei Lag, pe care brazii se ridică drepţi din apă, crescând pe bancuri scunde şi circulare de nisip, şi pe lângă cetăţile de piraţi ale căror ruine se mai văd şi azi pe râpele prăpăstioase ale insulei. Trece pe sub parcul de brazi de la Borg, unde un pin bătrân atârnă încă pe rădăcini groase deasupra văgăunii în care a fost prins un urs uriaş şi unde nişte gorgane dau mărturie despre vechimea acelor locuri.

Colonelul înconjoară limba de pământ de la Borg şi se opreşte în dreptul cimitirului. Coboară din ce-am şi o ia pe nişte câmpuri cosite, proprietatea contelui de la Borg, îndreptându-se spre mormântul lui Acquilon.

Ajuns acolo, se apleacă şi atinge iarba cum ar dezmierda cineva plapuma sub care se odihneşte un prieten bolnav. Scoate apoi cărţile de joc din buzunar şi se aşază lângă mormânt.

— Ce urât trebuie să-i fie sărmanului Johan Fredrik 1 E dornic desigur să joace o partidă.

— E păcat şi ruşine ca un om ca ăsta să stea aici, afară din cimitir, zise marele vânător de urşi Anders Fuchs, aşezându-se lângă colonel.

Micul Ruster însă, flautistul, vorbeşte cu glasul mişcat, podidindu-l lacrimi din ochii lui mici şi roşii.

— Afară de dumneavoastră, domnule colonel, a fost cel mai mare om pe care l-am cunoscut în viaţa mea.

Cei trei bărbaţi stau acum în jurul mormântului şi împart de zor cărţile foarte serioşi.

Privesc în toată lumea şi văd multe morminte. Colo, într-un cavou impunător de marmură, odihneşte un om care a fost cândva puternic. Deasupra lui răsună marşuri funebre şi sunt aplecate steaguri. Văd şi mormintele celor care au fost iubiţi mult când erau în viaţă. Pe covoarele lor verzi sunt flori udate cu lacrimi şi dezmierdate de sărutări. Văd şi morminte date uitării. Văd altele semeţe şi altele mincinoase. Văd şi alte morminte care nu spun nimic. Mărturisesc însă că niciodată în zilele mele n-am pomenit ca cineva să ofere unui mort din groapă un valet de tobă sau o damă de pică.

— Johan Fredrik a câştigat, zice colonelul cu mândrie. Ştiam eu bine că el o să câştige! Că doar eu l-am învăţat să joace cărţi. Acuma suntem morţi tustrei şi numai el trăieşte.

Beerencreutz strânse apoi cărţile, se ridică şi porni înapoi la Ekeby, urmat de cei doi însoţitori.

Mortul va fi simţit de bună seamă că nu-l uitaseră toţi prietenii şi că nici mormântul său părăsit nu fusese dat uitării. Ciudat o fi fost omagiul pe care nişte inimi sălbăticite l-au închinat unuia care le-a fost drag, însă cel care zăcea dincolo de zidul cimitirului şi al cărui trup nu avusese parte de odihnă într-un mormânt ca lumea s-a bucurat desigur că mai erau fiinţe care şi-aduceau aminte de el.

Când voi muri şi eu, dragi cititori, mă voi odihni desigur în cimitir, în mormântul părinţilor mei. N-am furat de bună seamă pâinea alor mei, râu mi-am luat singură viaţa, dar sunt sigură că nici nu m-am bucurat de atâta

dragoste şi că nimeni nu va face pentru mine ce au făcut cavalerii pentru omul acela plin de păcate. Seara, când soarele va apune şi când deasupra sălaşelor celor morţi se va aşterne singurătatea şi tristeţea, nimeni n-o să vină să-mi pună între degetele noduroase nişte cărţi pestriţe de joc.

Şi nici n-o să vină nimeni, cum aş prefera, căci jocul de cărţi mă ispiteşte prea puţin, să-mi cânte din vioară la mormânt, ca sufletul meu, care va pluti deasupra hoitului putrezit, să se legene în acordurile muzicii ca lebăda pe undele sclipitoare.

Capitolul XXVII – Cântece vechi

Într-o după-amiază liniştită, pe la sfârşitul lunii august, Marianne Sinclaire stătea în camera ei, rânduindu-şi scrisorile şi alte hârtii.

În jurul ei era o mare dezordine. Fuseseră aduse în cameră geamantane mari de piele şi cuiere ferecate, îmbrăcămintea ei era trântită pe scaune şi pe canapele. Din podul casei, din dulapuri şi din sertarele scrinurilor fuseseră scoase afară toate lucrurile. Mătasea şi pânza străluceau. Bijuteriile aşteptau să fie lustruite. Şalurile şi blănurile urmau să fie alese şi cercetate cu luare-aminte.

Marianne se pregătea să plece la un drum lung. Nu era sigură că avea să se mai înapoieze cândva acasă. Se găsea la o cotitură a vieţii şi de aceea arunca în foc o mulţime de scrisori şi de însemnări zilnice. Nu voia să fie împovărată de amintirile trecutului.

Stând aşa acolo, dădu peste un pachet cu poezii vechi. Erau copiile unor vechi cântece populare pe care i le cântase mama ei, când era mică. Dezlegând pachetul, începu să le citească.

După ce citi câteva clipe, începu să zâmbească melancolic. Acele cântece vechi îi dezvăluiau o înţelepciune ciudată.

„Nu crede în fericire şi în semnele ei, nu crede în trandafiri şi în petale gingaşe!

Nu crede în zâmbet! spuneau ele. Uite, frumoasa fecioară Valborg se plimbă într-o caleaşcă aurită şi buzele

ei zâmbesc, dar ea e tristă, ca şi cum copitele cailor şi roţile ar trece peste fericirea vieţii ei.

Nu crede în dans! spuneau acele cântece. Multe picioare se avântă sprintene pe parchetul lustruit, în timp ce sufletul e greu ca plumbul. Cât de veselă şi de zburdalnică era mica Kerstin, irosindu-şi tinereţea la dans!

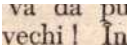

Nu crede în glume! ziceau ele. Mulţi se duc la masă cu gluma pe buze, deşi ar vrea să moară de durerea din sufletul lor. Iat-o pe tânăra Adeline care se lasă curtată de către ducele Frojdenborg, încredinţată că vederea lui îi 1 itere să moară”.

lacrimi şi în durere?

O gură tristă poate fi silită cu uşurinţă să zâmbească, însă câne-i vesel nu poate să plângă. Cântecele vechi cred în lacrimi şi în suspine, în durere şi în semnele ei.

Adevărată şi statornică e durerea. Ea este muntele solid sub nisipul mişcător. În durere şi în semnele ei putem să credem.

Bucuria însă e o durere prefăcută. În lume nu există de fapt decât durere.

— Cum de nu dă greş înţelepciunea voastră, a celor lipsiţi de orice nădejde în faţa vieţii? zise Marianne.

Se duse la fereastră şi se uită în grădină, unde se plimbau părinţii ei. Aceştia mergeau în sus şi în jos pe aleile largi şi vorbeau despre tot ce vedeau înaintea lor, despre verdeaţa pământului şi despre păsările care zburau în văzduh.

— Iată o inimă care oftează de durere fără să fi fost fericită cândva! zise Marianne.

Deodată se gândi că la urma urmei, toate atârnă de inima omului, că durerea şi bucuria provin din felul cum priveşte el lucrurile. Se întreba dacă în anul acela fusese fericită sau nefericită. Nu avea nicio siguranţă în privinţa asta.

Trăise vremuri grele. Sufletul ei fusese bolnav. În timpul umilinţei ei fusese doborâtă la pământ. Când se

întorsese acasă, îşi zisese: „Nu vreau să-mi aduc aminte de asprimea tatălui meu”. Inima îi spunea însă altceva. „Mi-a pricinuit atâta durere 1” zise ea. „M-a despărţit de cel pe care-l iubeam. M-a adus la deznădejde când a bătut-o pe mama. Nu-i doresc niciun rău, însă mă tem de el”. Marianne băgă de seamă pe urmă că era nevoită să caute a fi liniştită când se afla tatăl ei de faţă. Voia să fugă de el. Încerca să-şi facă curaj şi-i vorbea prietenos, fiind mereu în societatea lui. De stăpânit. se putea stăpâni, dar suferea nespus. îl ura şi-i era groază de glasul lui aspru şi puternic, de mersul lui greoi, de mâinile lui mari, de chipul lui uriaş. Nu-i dorea şi nu voia să-i facă niciun rău, dar nu se mai putea apropia de el fără să încerce un sentiment de teamă şi de aversiune. Inima ei stăpânită se răzbuna. „Nu m-ai lăsat să iubesc”, îi zicea ea, „dar sunt încă stăpână pe tine şi în cele din urmă vei urî”.

Deprinsă cum era să-şi dea seama de tot ce se petrecea în sufletul ei, observă că această ură era, pe zi ce trecea, tot mai puternică. Totodată i se părea că va fi veşnic legată de casa părintească. Îşi zicea că cel mai bun lucru pentru ea ar fi să plece în lumea largă, ceea ce totuşi nu putea să facă acum, după boală. Dacă n-ar fi plecat, n-ar fi intervenit nicio ameliorare în situaţia ei. Ar fi fost tot mai mult chinuită şi într-o bună zi şi-ar fi pierdut stăpânirea de sine, s-ar fi certat cu tatăl ei, i-ar fi arătat ce o rodea la inimă şi gata beleaua!

Trecură astfel primăvara şi începutul verii. În luna iulie se logodise cu baronul Adrian, ca să-şi poată avea căminul ei.

În dimineaţa unei zile frumoase, baronul Adrian îşi făcuse apariţia în curte, călare pe un armăsar splendid. Tunica lui de husar strălucea în razele soarelui. Pintenii, sabia şi centironul sclipeau de asemenea, fără a mai sorbi de chipul său jovial şi de ochii lui zâmbitori. Melchior Sinclaire ieşise la scară să-l întâmpine. Marianne şedea la fereastră şi cosea. îl văzuse pe baron şi auzise tot ce vorbise cu tatăl ei.

— Bună ziua, cavalere Solsken! zise stăpânul casei.

Ce elegant eşti! Nu cumva ai venit în peţit? Măi, măi!

— Vezi bine că da, unchiule dragă! Chiar în peţit am venit, răspunse musafirul râzând.

— Nu ţi-e ruşine, băiete? Ai cu ce-ţi hrăni soţia?

— N-am nimic, unchiule. Dacă aş avea, cine naiba s-ar mai însura?

— Aşa zici tu, cavalere Solsken! Aşa zici tu! Tunica asta elegantă, cum ai cumpărat-o atunci?

— Pe credit, unchiule.

— Şi armăsarul pe care călăreşti văd că face toate paralele. De la cine l-ai cumpărat?

Nu-i al meu, unchiule.

Melchior nu mai putu să reziste.

— Dumnezeu să te aibă în paza lui, băiete! Tu ai nevoie de o soţie cu zestre. Dacă o poţi lua pe Marianne, a ta să fie!

Baronul Adrian nici nu apucase să desealece şi înţelegerea dintre cei doi era gata făcută. Melchior Sinclaire ştia însă ce făcea, căci peţitorul era un băiat bun.

Baronul Adrian se duse apoi la Marianne şi o luă cu asalt.

— Scumpa mea Marianne! Am şi vorbit cu unchiul. Vreau să în soţia mea. Spune că eşti de acord, Marianne!

Ea prinsese rostul. Bătrânul baron, tatăl lui Adrian, se păcălise iarăşi cumpărând nişte mine epuizate. Mine cumpărase el, nu-i vorbă, toată viaţa, dar niciodată nu găsise ceva în ele. Mama lui Adrian era neliniştită. El însuşi se băgase în datorii şi acum cerea mâna Mariannei, ca să-şi salveze casa părintească şi tunica de husar.

Părinţii stăpâneau domeniul Hedeby pe malul celălalt al lacului, cam în dreptul moşiei Björne.

Marianne îl cunoştea bine pe Adrian. Erau de aceeaşi vârstă şi tovarăşi de joacă.

— Poţi foarte bine să te măriţi cu mine, Marianne. Duc o viaţă mizerabilă. Sunt nevoit să umblu pe cai luaţi cu împrumut şi nu-mi pot plăti datoriile la croitor. Nu mai merge aşa. Va trebui să plec din oştire, şi atunci mă împuşc, zău!

— Bine, bine, Adriane, dar ce fel de căsătorie ar fi asta? Nu suntem câtuşi de puţin îndrăgostiţi unul de altul.

— Dragostea e un moft de care eu unul nu mă sinchisesc de loc, zise el. Mie-mi place să călăresc pe un cal bun şi să vânez. Nu-s cavaler, ci muncitor. Dacă aş avea bani, aş prelua moşioara părintească şi mama ar trăi pe urmă liniştită. Aş ara pământul şi l-aş semăna, căci îmi place să muncesc.

Adrian se uita la Marianne cu ochi sinceri, iar ea ştia că spunea adevărul şi că era un om de nădejde. Se logodi deci cu el, mai mult ca să poată pleca din casa părintească, deşi la drept vorbind ţinuse totdeauna mult la Adrian.

Niciodată n-avea să uite însă luna care a urmat după acea seară de august, în care s-a anunţat în mod public logodna ei, o lună de adevărată nebunie.

Baronul Adrian era pe zi ce trecea tot mai abătut şi mai tăcut. Venea foarte des la Björne, uneori de mai multe ori pe zi. Marianne băga însă de seamă cât de trist era. Când era cu alţii, mai putea face o glumă. În tovărăşia ei însă, ajunsese nesuferit: tăcea şi se plictisea. Marianne îşi dădea seama ce se petrecea în sufletul lui. Nu era lucru atât de uşor, cum credea el, să te însori cu o femeie urâtă. Se dezgustase de ea. Nimeni nu ştia mai bine ca Marianne cât era de urâtă. Ea îi spusese doar că nu se aştepta la dezmierdări şi la mărturii de dragoste din partea lui. Pe Adrian îl tortura însă gândul că trebuia s-o considere soţia lui şi această situaţie se agrava tot mai mult. De ce se mai frământa atunci? De ce nu termina povestea? Ea îi dăduse doar unele semne, destul de lămurite. Marianne nu putea să facă nimic ea însăşi. Tatăl ei îi spusese foarte răspicat că reputaţia ei nu mai tolera aventurile altor logodne. Ea atunci a început să-i dispreţuiască pe amândoi la fel şi orice mijloc i se părea bun ca să scape de aceşti stăpâni ai ei.

Şi astfel, numai la câteva zile după ospăţul cel mare de logodnă, se petrecu deodată o schimbare ciudată.

Pe aleea cu nisip din faţa scării de la Björne era un bolovan care pricinuia numai necazuri şi supărări. Din

pricina lui se răsturnau trăsurile şi căruţele, iar caii şi oamenii se poticneau. Servitoarele care veneau cu garniţe grele de lapte se loveau de el şi vărsau laptele. Bolovanul rămânea însă la locul lui, aşa cum stătea acolo de ani de zile. Fusese acolo şi pe vremea părinţilor lui Melchior Sinclaire, cu mult înainte de zidirea conacului de la Björne. Melchior nu concepea să-l scoată cineva din pământ şi să-l ducă în altă parte.

În ultimele zile din luna august s-a întâmplat însă ca două servitoare care duceau o găleată grea să se poticnească de acel bolovan. În căderea lor se răniseră grav şi toată lumea era împotriva pietroiului.

Era încă dimineaţa, devreme. Melchior era dus la treburile lui. Cum însă slugile erau acasă între orele opt şi nouă, doamna Gustava porunci câtorva dintre ele să dezgroape bolovanul. Slugile veniră cu târnăcoape şi cazmale, începură să sape şi izbutiră în cele din urmă să dezgroape pietroiul acela tulburător de linişte, pe care îl duseră în curtea din dos. Şase bărbaţi munciseră la treaba asta.

Nu apucase bine să fie mutat din loc bolovanul cel buclucaş, când se întoarse stăpânul casei şi prinse mişcarea. Îşi poate închipui oricine ce furie l-a cuprins. Spunea că nu-şi mai recunoştea gospodăria. Cine îndrăznise să mute bolovanul de la locul lui? Află că porunca fusese dată de către doamna Gustava.

Păi da, femeile au inimă rea! Soţia lui nu ştia oare cât de mult ţinea el la acel bolovan?

Melchior se duse întins la pietroi, îl ridică de jos cu toată puterea, îl duse la locul de unde fusese scos şi-l trânti jos. Şi era doar cogeamite bolovan pe care şase bărbaţi îl ridicaseră anevoie! Toată lumea din Vărmland s-a minunat de acea ispravă a lui Melchior Sinclaire.

În timp ce Melchior ducea bolovanul prin curte. Marianne stătea la fereastra sufrageriei şi se uita la el. Niciodată nu păruse atât de îngrozitor. Omul acela fioros, de o putere neasemuită, era stăpânul ei. un stăpân absurd şi capricios care niciodată nu făcea decât ceea ce-i plăcea

lui.

Doamna Gustava şi fiica ei erau acum la dejun.

Marianne, care avea un cuţit în mână, îl ridică hotărâtă.

Mama ei o apucă de mână.

— Marianne 1

— Ce este, mamă?

— Vai, draga mea I Mi s-a părut nu ştiu ce. M-am speriat.

Marianne se uită lung la ea. Era o femeie mărunţică şi uscăţivă, căruntă şi zbârcită încă de la vârsta de cincizeci de ani. Îşi iubea soţul ca un câine, fără să ţină seama de bătăile lui. Veselă mai totdeauna, făcea totuşi o impresie jalnică. Era ca un copac bătut de vijelie pe ţărmul mării, care niciodată nu are linişte să crească în voie. Se deprinsese să meargă pe căi ocolite, să mintă la nevoie şi să facă de multe ori pe proasta, ca să scape de orice învinuiri. Era în toate privinţele opera soţului ei.

— L-ai jeli mult pe tata dacă ar muri? o întrebă fie-sa.

— Tu eşti supărată pe tatăl tău, Marianne. Totdeauna eşti supărată pe el. De ce să nu meargă toate bine acuma, când ai iarăşi un logodnic?

— Vai, mamă! Nu-s eu de vină. Ce pot să fac dacă mi-e groază de tata? Nu-l vezi cum e? De ce să-mi fie drag? E violent şi grosolan. Te-a chinuit mult şi-ai îmbătrânit înainte de vreme. De ce să fie stăpânul nostru? Se poartă ca un nebun. Cum să-l stimez? Nu-i nici bun, nici milos. Ştiu că-i puternic. Ne poate ucide în orice clipă. Ne poate goni din casă, dacă vrea. Şi să-mi fie drag?

Doamna Gustava nu mai era însă femeia de odinioară. Prinsese putere şi curaj şi vorbea acum cu autoritate.

— Bagă de seamă, Marianne. Mai că-mi vine să cred că taică-tău a avut dreptate astă-iarnă când nu ţi-a dat voie să intri în casă. O să vezi că vei fi pedepsită pentru purtarea ta. Trebuie să te înveţi, copilă, să rabzi fără să urăşti şi să suferi fără să te răzbuni.

— Cât sunt de nefericită, dragă mamă!

După câteva clipe se petrecu un lucru hotărâtor. Mama şi fiica auziră zgomotul unei căderi în vestibul.

N-au ştiut niciodată dacă Melchior Sinclaire stătuse pe scara din vestibul şi auzise prin uşa deschisă a sufrageriei tot ce vorbiseră ele sau dacă atacul de apoplexie se datora numai efortului fizic pe care-l făcuse. Când intrară în vestibul, îl văzură leşinat şi lungit pe treptele scării. Niciodată pe urmă nu l-au întrebat de ce i se întâmplase acea nenorocire. Nici el nu le-a dat să înţeleagă că auzise ceva. Mariannei nu i-a trecut niciodată prin gând că se răzbunase fără voia ei. Văzându-şi însă tatăl zăcând chiar pe scara pe care se obişnuise să-l urască, amărăciunea din inima ei dispăru îndată.

Melchior îşi veni în fire pe urmă. După ce stătu însă liniştit câteva zile, parcă era şi nu mai era cel care fusese înainte.

Marianne îşi vedea acum iarăşi părinţii plimbându-se prin grădină. Totdeauna erau împreună. Melchior nu ieşea niciodată singur şi nu mai pleca nicăieri, murmurând împotriva străinilor şi a tot ce-l putea despărţi de soţia sa. Nu se putea hotărî să scrie o scrisoare, lăsând-o pe ea să facă acest lucru. Niciodată nu lua o hotărâre fără s-o consulte mai întâi pe ea. Ce făcea soţia lui era bun făcut. Era totdeauna blând şi amabil. El singur îşi dădea seama de schimbarea care se operase în firea lui şi se bucura văzându-şi soţia fericită.

— N-are de ce să se mai plângă acum, îi zise el Mariannei într-o zi, arătând-o pe doamna Gustava.

— O, dragă Melchior! exclamă atunci soţia lui. Ştii bine că singura mea dorinţă e să te văd iarăşi sănătos.

Asta i-o şi dorea. Îi făcea o bucurie nespusă să-i vorbească despre marele proprietar de uzine, aşa cum fusese când era atotputernic. Îi povestea cum făcea chefuri ca orice cavaler de la Ekeby şi afaceri mari pe urma cărora câştiga mulţi bani, chiar atunci când credea că, în zvăpăierea lui, o va izgoni din casă cu fată cu tot. Marianne ştia însă că mama ei era fericită, oricât s-ar fi plâns de soţul ei. Pentru dânsa era de ajuns să fie totul

pentru Melchior. Amândoi păreau bătrâni, dărâmaţi înainte de vreme. Marianne şi-i închipuia cum aveau să fie mai târziu. El avea să fie din ce în ce mai slab. Atacurile de apoplexie aveau să se repete şi să-l zdruncine mereu, în timp ce mama ei avea să-i poarte de grijă până ce moartea i-ar fi despărţit. Sfârşitul însă putea să aibă loc mult mai târziu. Doamna Gustava avea să trăiască fericită şi liniştită încă o bucată de vreme. Aşa se cuvenea, zicea Marianne. Viaţa avea o datorie faţă de mama ei.

Chiar şi situaţia Mariannei era acum mai bună. Nicio teamă şi nicio deznădejde n-o sileau să se mărite, ca să aibă încă un stăpân pe cap. Inima ei rănită îşi recăpătase liniştea. Ura o bântuise la fel ca şi dragostea, dar nu se mai gândea la suferinţa pe care o îndurase din pricina lor. Era datoare să recunoască acum că era o fiinţă mai reală şi mai bogată, superioară celei din trecut. Din tot ce se întâmplase, ce mai putea să regrete? Orice suferinţă era oare un bine? Se putea transforma orice în fericire? începuse să aibă credinţa că tot ce putea contribui s-o înalţe la un grad superior de umanitate era un lucru bun. Cântecele vechi nu aveau dreptate. Durerea nu era singurul lucru statornic. Trebuia să plece acum de acasă şi să-şi caute un loc unde ar fi fost nevoie de ea. Dacă tatăl n-ar fi avut firea pe care o avusese înainte, nu i-ar fi îngăduit pentru nimic în lume să strice logodna. Doamna Gustava mijlocise ea însăşi acest lucru. Marianne căpătase chiar dreptul să-i dea baronului Adrian ajutorul bănesc de care avea nevoie.

Şi la el se putea gândi bucuroasă. Era liberă acum. Cu îndrăzneala pe care o avea şi cu glumele pe care le făcea, Adrian îi adusese mereu aminte de Costa. Acum avea să-l vadă iarăşi fericit. Adrian va fi iarăşi cavalerul radios, aşa cum fusese când venise la tatăl ei să-i ceară mâna. Avea să-i facă rost de pământ pe care să-l are cât l-ar fi tras inima. Ba chiar avea să-l vadă cu o mireasă frumoasă în faţa altarului.

Cu astfel de gânduri, Marianne se aşează să-i scrie câteva rânduri, spre a-i reda libertatea. Aşternu pe hârtie

cuvinte delicate, convingătoare şi înţelepte, presărate cu glume, dar care să-i dea să înţeleagă că hotărârea ei era neclintită.

Pe când scria, auzi tropote de cal pe drum.

„Dragul meu cavaler”, îşi zise ea. „Vii pentru ultima oară”.

Nu trecu mult şi baronul Adrian intră de-a dreptul în camera ei.

— Intri la mine aşa, fără veste, Adriane? zise ea privindu-şi cu groază bagajele.

Foarte sfios, Adrian îngână o scuză.

— Ţie îţi scriam aceste rânduri, zise Marianne. Dacă vrei, citeşte-le.

Adrian luă scrisoarea şi începu s-o citească, iar Marianne îl urmărea cu privirea. Ea era dornică să-l vadă radios.

El, însă, nu apucă să-şi arunce bine ochii pe hârtie şi se făcu roşu la faţă ca para focului, după care zvârli scrisoarea jos, o călca în picioare şi izbucni în tot felul de înjurături.

Marianne simţi trecând-o fiori. Nu era novice în materie de dragoste, însă nu putea să-l înţeleagă pe acel băiat lipsit de experienţă, pe acel copil mare.

— Dragul meu Adrian, zise ea. Ce fel de comedie joci tu cu mine? Spune-mi te rog adevărul.

În loc de răspuns, Adrian o copleşi eu dezmierdări. Sărmanul băiat! Cât de mult îl frământase dorul!

După câteva clipe Marianne se duse la fereastră. Mama ei se plimba şi acum în grădină cu Melchior, vorbind despre flori şi despre păsări, iar ea flecărea despre dragoste. „Viaţa ne-a arătat la amândoi că nu este o glumă”, îşi zise ea. „Ea vrea să ne consoleze şi ne trimite un tovarăş de joacă”.

Era totuşi bine pentru ea că mai putea să fie iubită. Era o plăcere pentru Marianne să-l audă pe Adrian vorbindu-i în şoaptă despre farmecul ei şi spunându-i cum roşise când stătuse prima oară de vorbă cu ea. El habar n-avea atunci de puterea ei. Niciun bărbat nu putea să

rămână în apropierea ei fără s-o iubească, însă ea îl speriase, iar el se simţise dominat într-un chip foarte ciudat.

Marianne nu-şi dădea seama dacă o aştepta fericirea sau nefericirea, dar îşi zicea că trebuia să încerce să-şi lege viaţa de acel om.

Începu să se înţeleagă pe ea însăşi şi-şi aduse aminte de nişte cuvinte din cântecele vechi despre turturică, pasărea dorului. Ea nu bea niciodată apă limpede, ci o tulbură mai întâi ca să fie mai pe gustul firii ei melancolice. Nici ea nu trebuia prin urmare să soarbă fericirea limpede şi curată la izvorul vieţii. Viaţa îi va prii mai bine dacă va fi tulburată de o dulce melancolie.

Capitolul XXVIII – Moartea izbăvitoare

Palida mea prietenă, Moartea izbăvitoare, a poposit în luna august, cu nopţile ei scăldate de razele argintii ale lunii, la gospodăria căpitanului Uggla. N-a cutezat totuşi să pătrundă în casa lui ospitalieră, ştiind bine că nimeni n-ar fi fost bucuros de vizita ei.

Palidei mele prietene nu-i lipseşte însă curajul. Îi place să cutreiere văzduhul călare pe ghiulelele de tun. Pune mâna pe grenadele vâjâitoare şi râde cu poftă când se sparg şi le zboară schijele. Joacă dansuri macabre prin cimitire şi nu ocoleşte sălile infectate ale spitalelor. În schimb, o cuprinde teama când se apropie de casa unui om drept ori când se află la poarta unui om bun. Ea nu vrea să fie întâmpinată cu lacrimi ci cu o bucurie liniştită, conştientă că mântuieşte sufletele de lanţurile durerii şi de povara lutului pământesc, că le ajută să se bucure de viaţa slobodă şi strălucită din ceruri.

Moartea s-a furişat în crângul din spatele casei căpitanului Uggla, unde se mai văd şi azi mesteceni cu trunchiuri subţiri şi albe disputându-şi lumina soarelui pentru frunzele rare de pe coamele lor. În crângul acela, tânăr atunci şi plin de verdeaţă, a stat ascunsă o zi întreagă palida mea prietenă. Peste noapte s-a apropiat însă de marginea lui, ţinând în mână coasa care strălucea în razele lunii.

O, Eros! Tu eşti zeul care ai stăpânit de atâtea ori crângul acela. Bătrânii îşi aduc aminte de perechile de îndrăgostiţi care îşi găseau odinioară refugiul în el. Şi astăzi încă, de câte ori trec pe la conacul din Berga, nemulţumită de dealurile greu de urcat şi de praful înăbuşitor, mă bucur când îi văd copacii albi şi rari, evocatori de dragoste şi de tinereţe.

Moartea s-a aciuat însă în acel crâng şi fiarele sălbatice au văzut-o în timpul nopţii. Seară de seară, lumea de la Berga auzise urletul vulpii prevestindu-i sosirea. Năpârca se furişa pe aleea cu nisip până aproape de casă. De vorbit nu putea să vorbească, însă lumea îşi dădea seama că era crainica morţii. În mărul de la fereastra căpitănesei, cucuveaua striga de zor. Căci toată firea cunoaşte moartea şi se teme de ea.

S-a întâmplat ca familia judecătorului din Munkerud, care luase parte la un ospăţ în casa pastorului din Bro, să treacă în drum spre casă, pe la orele două noaptea, prin faţa conacului de la Berga şi să vadă o luminare aprinsă la fereastra camerei de musafiri. Toţi observaseră destul de desluşit flacăra galbenă şi luminarea albă, povestind pe urmă cum o văzuseră arzând la Berga în acea noapte de vară.

Fetele cele vesele de la Berga râdeau şi spuneau că celor de la Munkerud li se năzărise poate, deoarece luminările de seu din casa lor se isprăviseră încă din luna martie. Căpitanul se jură că în camera de musafiri nu locuise nimeni de mai multe săptămâni. Căpităneasa tăcea însă şi se albea la faţă, căci luminarea aceea albă cu flacără galbenă se arăta de obicei ori de câte ori moartea urma să secere viaţa cuiva din familia ei.

Nu mult după aceea, într-o zi minunată din luna august, Ferdinand se întoarse acasă din pădurile de la miazănoapte, unde îşi îndeplinise slujba de inginer hotarnic. Se întoarse palid, atins de o boală incurabilă de plămâni. Cum îl văzu, căpităneasa îşi dădu seama că-l pândea moartea.

Băiatul acela bun, care nu-şi supărase niciodată

părinţii, urma aşadar să-i părăsească pentru vecie, să se despartă de bucuriile şi de fericirea acestei lumi, de logodnica frumoasă şi dragă care-l aştepta, de fermele

ale şi de uzinele care aveau să-i rămână lui.

Bătrânii povestesc că cineva de afară i-ar fi răspuns:

— Sunt eu, moartea.

Atunci femeia s-a dat jos din pat şi s-a dus la fereastră. Noaptea pe lună a văzut nişte cucuvele şi lilieci care zburătăceau în faţa ferestrei. Moartea, însă, nicăieri!

— Hai vino, prietenă mântuitoare! zise ea cu glas nu prea tare. De ce-ai zăbovit atâta? Te-am aşteptat doar şi te-am chemat. Vino de-l izbăveşte pe copilul meu!

Moartea se strecură atunci în casă, veselă ca o regină detronată care-şi recapătă coroana la adânci bătrâneţi, zglobie ca un copil când e chemat la joacă.

A doua zi, căpităneasa se aşeză la căpătâiul fiului ei bolnav şi vorbi cu el despre fericirea sufletelor izbăvite şi despre viaţa fericită care le aşteaptă în ceruri.

— Ele lucrează, zise. Sunt meştere minunate. Să vezi ce fericit o să te simţi când te vei afla în mijlocul lor! Vei fi un sculptor fără daltă care face trandafiri şi crini, un meşter al amurgului. Când voi vedea cel mai frumos apus de soare, voi spune cu mândrie: e opera lui Ferdinand! Gândeşte-te, copilul meu drag, câte lucruri minunate vei vedea şi câte lucruri vei avea de făcut. Gândeşte-te la toate seminţele care se trezesc primăvara la viaţă, la furtunile care au nevoie de elrmă, la visele mângâietoare! Gândeşte-te la lungile călătorii pe care le vei face prin spaţii de la o lume la alta!

Să-ţi aduci aminte de mine, copilul meu scump, când vei vedea atâtea lucruri frumoase! Sărmana ta mamă n-a văzut niciodată altceva decât pământul provinciei Vărmland.

Într-o zi, însă, te vei înfăţişa înaintea lui Dumnezeu şi-l vei ruga să-ţi dea şi ţie una din lumile mici care se rostogolesc în spaţiu, iar el ţi-o va da. Când vei căpăta-o,

va fi rece şi întunecoasă, plină de prăpăstii şi de stânci. În ea nu vor fi nici flori, nici vietăţi. Tu vei lucra însă pe steaua dăruită de Dumnezeu. Vei duce acolo lumină, căldură şi aer, vei zămisli plante, privighetori şi gazele cu ochi verzi, vei prăvăli căderi de apă în prăpăstii, vei ridica munţi şi vei sădi pe câmpuri cei mai roşii trandafiri. Iar la moartea mea, dragă

Ferdinand, când sufletul meu se va teme de drumul cel lung şi va regreta despărţirea de locurile cunoscute, tu mă vei aştepta la fereastră într-un car de aur la care vor fi înhămate păsări din rai. Nu-i aşa, dragă Ferdinand?

Iar sufletul meu sărman şi zbuciumat va lua loc în carul de aur, alături de tine, şi eu voi fi onorată ca o regină. Pe urmă vom călători prin spaţii, trecând pe lângă o mulţime de lumi strălucitoare. Când ne vom apropia de acele lumi cereşti, din ce în ce mai frumoase, eu. cu mintea mea slabă, te voi întreba: „Unde ne oprim? Aici sau în altă parte?”

Tu însă vei tăcea şi vei râde, mânând păsările mai departe. În cele din urmă, vom ajunge la lumea cea mai mică, dar cea mai frumoasă pe care îmi va fi dat s-o văd. Acolo ne vom opri în faţa unui castel de aur, iar tu mă vei conduce în lăcaşul veşnic al bucuriei.

Cămările şi bibliotecile sunt pline acolo. Păduri de brazi, ca astea de-aici de la Berga, nu vom vedea. În schimb, ne va bucura priveliştea unor mări întinse şi a multor câmpii însorite. Acolo o mie de ani sunt ca o zi în lumea asta.

Ferdinand îşi dădu astfel sufletul, fermecat de vedenii luminoase, zâmbind măreţiei viitorului.

Palida mea prietenă, moartea izbăvitoare, nu fusese niciodată mai graţioasă. Erau de bună seamă fiinţe care plângeau lângă patul de suferinţă al lui Ferdinand Uggla, însă el zâmbi femeii cu coasa în mină, când aceasta se aşează pe marginea patului, iar mama asculta horcăielile muribundului cum ar fi ascultat o muzică frumoasă. Îi era teamă că moartea nu va putea să-şi îndeplinească misiunea. Când veni clipa din urmă, o podidiră lacrimile.

Pe chipul înţepenit al fiului ei cădeau însă lacrimi de bucurie.

Niciodată palida mea prietenă nu a fost mai sărbătorită ca la înmormântarea lui Ferdinand Uggla. Dacă s-ar fi arătat, ar fi venit cu pălăria împodobită cu pene, şi cu mantie de brocart, şi ar fi dansat pe aleea cimitirului înaintea convoiului funebru. Ea stătea însă stingheră, ghemuită pe zidul cimitirului, îmbrăcată cu mantia ei veche şi neagră, şi privea cum înainta alaiul de îngropăciune.

A fost o înmormântare frumoasă. Soarele şi nişte nori luminoşi înveseleau ziua. Şiruri lungi de snopi de secară împodobeau câmpurile. Merele din livada casei parohiale luceau străvezii şi frumoase iar în grădina de flori a paracliserului străluceau gherghinele şi garoafele.

Alaiul înainta solemn printre tei. Înaintea coşciugului împodobit cu flori mergeau nişte copii drăgălaşi care presărau pe jos alte flori. Haine cernite, crep de doliu şi gulere albe cu chenare late nu se vedeau de loc. Căpităneasa voise ca fiul ei care murise fericit să nu fie dus la locul de odihnă eternă cu un alai mohorât de îngropăciune, ci cu alai vesel de nuntă.

În urma sicriului se afla în primul rând Anna St amhok, frumoasa şi strălucita logodnică a defunctului, îşi pusese pe cap cununa de lămâiţă, se învelise cu valul de mireasă şi se îmbrăcase cu o rochie lungă, tot de mireasă, de mătase aibă cu ape. împodobită astfel, se ducea să fie cununată la mormânt cu un mire neînsufleţit.

După ea veneau, perechi-perechi, nişte doamne înalte în vârstă şi nişte bărbaţi chipeşi. Doamnele purtau agrafe şi broşe strălucitoare, coliere de mărgăritare şi brăţări de aur. Penele lor de la pălării erau legate peste bucle cu panglici de mătase şi dantele. Pe umeri aveau atârnate, deasupra rochiilor de mătase pestriţă, şaluri subţiri pe care le căpătaseră odinioară ca daruri la nuntă. Bărbaţii, în haine de gală, purtau fracuri cu gulere înalte şi cu nasturi auriţi, veste de brocart sau de catifea brodată bogat şi cravate de dantelă. Ca la nuntă, căci aşa dorise

căpităneasa.

Aceasta mergea în urma Annei Stjămhok, la braţul soţului ei. Dacă ar fi avut o rochie de brocart strălucitor, ar fi purtat-o bucuroasă, după cum ar fi purtat şi podoabe sau pălărie de lux, spre a-şi cinsti fiul de ziua nunţii lui. Nu avea însă decât o simplă rochie neagră de tafta, garnisită cu nişte dantele îngălbenite, pe care o purtase la multe serbări.

Deşi lumea străină luase pu: 1 la înmormântare în mare ţinută, cei care însoţeau mortul la groapă nu erau cu ochii uscaţi. Bărbaţii şi femeile îl plângeau pe mort, dar se plângeau şi pe ei. Mireasa era în alai, mirele în sicriu, ei înşişi mergeau în urma mortului şi totuşi care dintre cei ce umblă pe cărările înverzite ale vieţii nu ştie că-i osândit la restrişte, la durere, la nefericire şi la moarte? Toţi plângeau cu gândul că nimic în lumea asta nu-i putea apăra.

Căpităneasa nu plângea. Era însă, în tot alaiul, singura fiinţă cu ochii uscaţi.

După ce mortul fu prohodit şi mormântul umplut cu ţărână, toată lumea se îndreptă spre trăsuri. Numai căpităneasa şi Anna Stjămhok mai zăboviră să-şi ia rămas bun pentru ultima oară de la cel dispărut. Bătrâna se aşează pe marginea mormântului, iar Anna luă loc lângă ea.

— I-am spus aşa lui Dumnezeu „draga mea, zise căpităneasa: „Trimite moartea să-l izbăvească pe fiul meu. Trimite-o să-l ducă pe cel pe care-mi este mai drag ca oricine în lumea de veşnică odihnă, iar din ochii mei nu vor curge decât lacrimi de bucurie. Vreau să-l duc la groapă cu alai de nuntă, iar trandafirul cel roşu cu flori bogate de sub fereastra camerei mele i-l voi duce lui la cimitir”. Aşa s-a şi întâmplat. Fiul meu a murit. Am întâmpinat moartea ca pe-o bună prietenă. I-am dat numele cel mai frumos. Am udat cu lacrimi de bucurie chipul ţeapăn al copilului meu, iar la toamnă, când vor cădea frunzele, voi aduce trandafirul meu roşu aici. Tu însă, care eşti în clipa asta lângă mine, ştii oare de ce i-am spus astfel de vorbe lui Dumnezeu?

Se uită întrebătoare la Anna Stjămhok, dar fata,

palidă la faţă, nu-i răspunse. Poate că se lupta să înăbuşe nişte glasuri lăuntrice care-i şopteau acolo, deasupra mormântului, că acum era în sfârşit liberă.

— Vina c-a ta, zise căpităneasa.

Fata avu impresia că-i dăduse cineva o lovitură de măciucă, însă tăcu.

— Ai fost cândva mândră şi capricioasă, o, dragă Anna. Te jucai cu fiul meu. îl acceptai şi-l respingeai. Atâta tot. Băiatul s-a resemnat, cum s-au resemnat atâţia alţii. Poate că lui, ca şi nouă tuturor, banii tăi i-au fost la fel de dragi ca şi tine. Tu însă te-ai întors cu mărinimie la noi. Te-ai întors blândă şi duioasă, plină de curaj şi de bunătate sufletească. Ne-ai dăruit dragostea ta şi ne-ai făcut fericiţi, iar noi, oameni săraci, ne-am închinat în faţa ta.

Şi totuşi, aş fi dorit să nu te fi întors. N-aş mai fi avut nevoie atunci să-l rog pe Dumnezeu să ia zilele copilului meu. Anul trecut, la Crăciun, s-ar fi resemnat să te piardă. După ce te-a cunoscut însă aşa cum eşti acum, ar fi suferit grozav să ştie că n-aveai să fii a lui.

L-ai însoţit astăzi, Anna, pe fiul meu până la mormânt, îmbrăcată cu rochia de mireasă. Ei bine, află că, dacă el ar fi trăit, nu te-ai fi dus cu el îmbrăcată la fel la biserica din Bro, pentru simplul motiv că nu l-ai iubit. Mi-am dat seama foarte bine de acest lucru. Te-ai întors în casa noastră numai de milă, ca să ne ajuţi în restrişte. Pe Ferdinand însă nu l-ai iubit. Eu ştiu ce-nseamnă dragostea, te rog să mă crezi. O simt când există, şi-mi dau seama când nu există. Atunci mi-am zis: mai bine să-l ia Dumnezeu pe fiul meu până nu deschide ochii 1

Altfel ar fi fost, dacă l-ai fi iubit. Mai bine-ar fi fost să nu fi venit la noi să ne îndulceşti viaţa, de vreme ce nu ţineai la el. Mi-am dat seama ce eram datoare să fac. Dacă n-ar fi murit, ar fi trebuit să-i spun că nu-l iubeşti şi că vrei să te măriţi cu el de milă. Ar fi trebuit să-l silesc să-ţi redea libertatea, ştiind bine că asta l-ar fi nenorocit. Iată de ce l-am rugat pe Dumnezeu să-l ia, ca să nu am nevoie să-i tulbur liniştea sufletească. Şi m-am bucurat când am văzut că obrajii i se cufundă şi l-am auzit horcăind, temându-mă

că moartea nu-şi va împlini misiunea.

Căpităneasa tăcu apoi în aşteptarea unui răspuns. Anna Stjămhok însă tot nu era în stare să vorbească.

Asculta încă o mulţime de glasuri din adâncul sufletului ei.

Căpităneasa izbucni atunci cu deznădejde:

— Ferice de cei care pot să-şi plângă morţii şi care pot să verse şiroaie de lacrimi 1 Eu, în schimb, am stat cu ochii uscaţi la mormântul copilului meu şi m-am bucurat de moartea lui. Cât sunt de nenorocită!

Anna Stjămliok îşi duse atunci mâinile la piept, strângându-l cu putere. Îşi aduse aminte de noaptea aceea de iarnă, când se legase cu jurământ să fie sprijinul şi mângâierea acelor oameni sărmani, şi începu să tremure de teamă. Tot ce făcuse ea fusese aşadar zadarnic? Dumnezeu nu primea oare jertfa ei? O aştepta, poate, un blestem?

Dacă va jertfi însă tot, oare nici atunci Dumnezeu nu-i va binecuvânta opera îngăduindu-i să fie sprijinul semenilor ei?

— Ce ar trebui să se întâmple ca să-l poţi plânge pe fiul tău? întrebă ea într-un sfârşit.

— Ar trebui să cred că tot ce-am ştiut n-a fost adevărat. Dacă aş fi convinsă că l-ai iubit pe fiul meu, i-aş plânge moartea.

Fata se ridică atunci cu ochii înflăcăraţi de extaz, îşi smulse vălul de mireasă şi-l aşternu pe mormânt. Îşi smulse cununa de pe frunte şi o puse la căpătâiul mortului.

— Iată cum îl iubesc! exclamă ea. Îi dăruiesc cununa şi vălul de mireasă. Mă cunun cu el. Niciodată nu voi fi a altuia.

Se ridică atunci şi căpităneasa. Tăcu o clipă, tremurând din tot trupul cu faţa crispată, iar în cele din urmă o podidiră lacrimile.

Palida mea prietenă, moartea izbăvitoare, simţi trecând-o fiori când văzu acele lacrimi. Nici aici, va să zică, nu fusese întâmpinată cu veselie. Nici aici nu era lumea bucuroasă de ea.

Îşi trase gluga pe faţă, se strecură tiptil de pe zidul cimitirului şi se făcu nevăzută printre snopii de bucate de pe câmpuri.

Capitolul XXIX – Seceta

Dacă lucrurile neînsufleţite pot să iubească, dacă pământul şi apa sunt în stare să-şi deosebească prietenii de duşmani, m-aş simţi fericită să mă bucur de dragostea lor. Aş vrea ca pământul verde să nu-mi simtă paşii ca o povară grea. Aş vrea să-mi ierte rănile pe care i le face plugul şi grapa ¿lin cauza mea şi să-mi primească bucuros într-o zi trupul obosit. Aş vrea ca unda a cărei oglindă e spartă de vâslele mele să aibă cu mine o răbdare la fel cu a unei mame al cărei copil neastâmpărat se agaţă de rochia ei de sărbătoare, fără să-i pese că e de mătase şi că o mototoleşte. Aş vrea să mă împrietenesc cu lumina care freamătă deasupra munţilor albaştri, cu soarele care împrăştie strălucire şi cu stelele frumoase de pe cer. Căci de multe ori am avut impresia că lucrurile neînsufleţite simt şi suferă ca şi fiinţele vii. Distanţa care ne desparte de ele nu e atât de mare cum crede lumea. Nu există o părticică de pământ care să nu fi fost aruncată în viitoarea vieţii. Praful de pe drumuri a fost dezmierdat poate cândva ca şi părul moale al unei fiinţe dragi, ca şi o mână delicată şi bună. Apa băhnită din şanţ a curs poate cândva, ca şi sângele, prin vinele omului.

În lucrurile neînsufleţite se află încă duhul vieţii. Ce simte cel care doarme şi nu visează? Aude glasul lui Dumnezeu. îl aude însă şi pe al oamenilor?

Nu aţi băgat oare de seamă? Când duşmănia şi ura îi stăpânesc pe oameni, suferă mult şi natura moartă. Valurile devin furioase şi prădalnice, iar ogorul devine zgârcit. Vai însă de cel care face pădurea să suspine şi muntele să plângă!

Straşnic a fost anul acela în care au domnit cavalerii la Ekeby! Nebunia oamenilor cred că a tulburat pe acea vreme liniştea lucrurilor neînsufleţite. Nu ştiu cum aş putea să descriu molima care s-a răspândit atunci în ţară. Cavalerii tronau ca nişte zei atotputernici şi tot ţinutul era

răzbătut de duhul lor, de duhul aventurii, nepăsării şi nebuniei.

S-ar minuna o lume întreagă dacă s-ar putea povesti tot ce s-a petrecut în anul acela pe malurile lacului Lov. Când se trezea o dragoste veche, când se aprindea alta nouă. Ura veche răbufnea, iar răzbunarea îndelung mocnită se năpustea să înşface prada. Toată lumea era ahtiată de porniri neînfrânate şi de plăceri. Dansul, jocul de cărţi şi cheful nu mai conteneau. Tot ce era ascuns în fundul sufletului ieşea atunci la iveală.

Contagiunea nebuniei s-a propagat repede de la Ekeby la uzinele şi la fermele din împrejurimi, nenorocind oamenii şi împingându-i la păcate. N-am putut s-o urmăresc decât într-o anumită măsură, după amintirile pe care le-au păstrat bătrânii despre cele întâmplate pe unele domenii mari. Prea puţin ştim însă cum s-a răspândit molima mai departe în rândurile poporului. Fără îndoială că nebunia din acea vreme s-a propagat de la un sat la altul şi de la o colibă umilă la alta. Unde mocnea un viciu, nu se putea să nu izbucnească. Dacă între femeie şi bărbat era o neînţelegere cât de mică, ea ajungea în scurtă vreme prăpăstioasă. Dacă era tăinuită undeva o virtute sau o voinţă puternică, ieşeau repede la iveală şi ele, căci nu tot ce, se întâmpla era rău. Vremurile erau însă de aşa natură că binele era de multe ori la fel de nefast ca şi răul. Ca şi într-o pădure răscolită de vijelie, când un copac se prăbuşeşte deasupra altuia.

Nici ţăranii nu scăpaseră de viitoarea acelei nebunii. În toate părţile lumea îşi făcea de cap şi minţile se zvăpăiau. Nicicând n-a fost dansul mai sprinten la răscruci de drumuri. Niciodată butoaiele de bere nu s-au golit mai repede. Niciodată nu s-a făcut mai mult rachiu. Niciodată n-au fost mai multe chiolhanuri şi ospeţe. Niciodată cuvântul de ocară n-a fost mai aproape de lovitura de cuţit.

Această dementă nu-i cuprinsese numai pe oameni, ci şi pe toate celelalte vietăţi. Lupii şi urşii nu făcuseră niciodată atâtea prădăciuni. Vulpile şi cucuvelele nu urlaseră niciodată atât de lugubru şi nu făcuseră pagube

oamenilor cu mai multă îndrăzneală. Niciodată nu lovise boala atâta prăpăd de vite, nici nu se rătăciseră atât de multe oi prin păduri.

Cine vrea să vadă adevăratele legături dintre lucruri, să iasă din oraş sau din sat şi să se instaleze într-o colibă de la marginea pădurii. Să stea de veghe nopţi întregi la o cărbunărie ori să stea vara o lună de zile pe lacuri, când trec plutele încet spre Văner. Va observa atunci semnele naturii şi-şi va da seama cât de mult atârnă lucrurile neînsufleţite de fiinţele vii. Va vedea atunci cât de tulburată e liniştea lucrurilor neînsufleţite de nebunia celor vii. Poporul ştie bine acest lucru. În astfel de timpuri, mama pădurii stinge focul de la cărbunării, ondina răstoarnă bărcile, ştima apelor răspândeşte bolile, iar spiriduşul înfometează vacile. Aşa s-a întâmplat în anul acela. Niciodată şuvoaiele de primăvară nu făcuseră stricăciuni atât de mari. Moara şi forja de la Ekeby nu fuseseră singurele lor jertfe. Pâraie umflate, care înainte târau cu ele doar un şopron gol, atacau acum gospodării întregi şi le înecau. Trăsnetul nu făcuse niciodată pagube atât de mari înainte de sânziene. După sânziene însă, nici pomeneală de trăsnet! A urmat apoi seceta.

Zile şi săptămâni întregi n-a căzut din cer nicio picătură de ploaie. De la mijlocul lunii iunie până la începutul lui septembrie, tot ţinutul lacului Lov a fost pârjolit încontinuu, de arşiţa soarelui.

Ploaia nu cădea, pământul se usca, vânturile nu băteau. Arşiţă şi arşiţă mereu. Frumoasă e lumina soarelui şi dătătoare de viaţă! Cât de greu îmi vine să povestesc şi răul pe care-l face! Ea seamănă cu dragostea. Toată lumea îi ştie papara şi totuşi o iartă. Seamănă şi cu Gösta Berling. îl bucură pe oricine şi toţi trec cu vederea răul pe care-l pricinuieşte.

O astfel de secetă n-ar avea urmări atât de funeste în altă provincie. În Vărmland însă se desprimăvărase târziu. Iarba era încă măruntă şi nu mai putea să crească. Secara rămăsese fără hrană tocmai când urma să dea în spic. Semănăturile de primăvară, din rodul cărora se făcea pe

atunci mai toată pâinea, stăteau cu paiele închircite. Napii semănaţi târziu nu mai aveau vreme să crească, iar cartofii nu mai puteau primi hrană din pământul împietrit.

În astfel de ani, neliniştea începe să cuprindă lumea din bordeiele de la munte, iar groaza de acolo coboară devale, la şes.

— Dumnezeu caută un vinovat, zice poporul.

Fiecare se bate în piept şi zice:

— Eu oi fi? Eu? De groaza mea nu mai plouă? O fi supărat pe mine pământul de se usucă şi se împietreşte? Şi arşiţa asta fără sfârşit se revarsă oare din cerul fără nori, ca să-mi încingă mie capul cu jăratic? Iar dacă nu sunt eu vinovatul, pe cine îl caută Dumnezeu?

În timp ce boabele de secară lâncezesc în spice, cartofii nu trag suc din pământ, vitele cu ochii injectaţi gâfâie de arşiţă şi se îmbulzesc în jurul izvoarelor secate, iar teama de ziua de mâine îi descurajează pe toţi, lumea începe să vorbească fel şi chip.

— Încercarea asta nu poate să fie fără pricină, zice ea. Trebuie să fie un vinovat.

Era într-o duminică din luna august. Slujba la biserică se terminase. Credincioşii se întorceau în pâlcuri la casele lor, pe drumurile dogorite de arşiţă. De jur-împrejur, vedeau păduri pârjolite şi recolte distruse. Secara era clădită în clăi, dar snopii aveau spicele sărace în grăunţe. Cine avusese vreascuri de ars o scosese La capăt, de bine, de rău, în anul acela, însă multă lume fusese nevoită să dea foc pădurilor uscate. Ce cruţase focul, fusese mâncat de gângănii. Acele pinilor căzuseră, iar ei erau acum pleşuvi cum sunt toamna copacii cu frunze. Frunzele mestecenilor atârnau veştejite.

Lumea avea ce vorbi. Unii povesteau ce foamete grozavă bântuise în anii o mie opt sute opt şi nouă, cum şi în iarna cumplită din o mie opt sute doisprezece, când degeraseră până şi vrăbiile de frig. Ei cunoşteau bine foametea, care arătase colţii în trecut. Ştiau să facă pâine din scoarţă de copac şi cum pot fi obişnuite vacile să se hrănească cu muşchi.

O femeie încercase să facă un fel de pâine din făină de orz şi boabe de afine. Avea chiar o probă la ea, dând-o şi altora s-o guste. Era mândră de invenţia ei.

Toţi erau obsedaţi însă de una şi aceeaşi problemă, care se citea în ochii lor şi le flutura pe buze:

— Cine-o fi vinovatul pe care-l caută mâna lui Dumnezeu?

— Spune, Doamne, cine nu ţi-a adus jertfă de rugăciuni şi de fapte bune, ca să ne lipseşti de pâinea cea de toate zilele?

Unul din oameni, care trecuse podul de pe strâmtoarea Sund şi o luase spre apus, urcând anevoie dealul de la Broby, se opri o clipă în faţa drumului care ducea spre locuinţa pastorului celui avar din acel sat. Luă de jos o surcea uscată şi o aruncă pe acel drum, zicând:

— Uscate ca surcica asta au fost rugăciunile pe care le-a făcut acest pastor!

Cel care venea în urma lui se opri şi el, luă de jos o crenguţă uscată şi o aruncă pe locul unde căzuse surceaua.

— Asta-i jertfa pe care o merită, zise.

Al treilea om din pâlc făcu la fel.

— A fost ca seceta. Ne-am ales numai cu surcele şi paie din pricina lui.

Al patrulea zise:

— Îi dăm înapoi ce ne-a dat şi el.

Iar al cincilea:

— Îi arunc uscătura asta spre ruşinea lui veşnica.

La fel să se usuce şi el!

— Pastorul secetei nu merită decât hrana asta uscată, adăugă al şaselea om.

Oamenii următori văzuseră ce făcuseră ceilalţi şi auziseră ce spuseseră ei. Ei aflară astfel răspunsul la întrebarea care-i chinuise atâta vreme.

— Daţi-i ce i se cuvine. *El* a abătut seceta asupra noastră, ziseră.

Fiecare se oprea, spunea ce avea de spus şi arunca o crenguţă uscată înainte de a porni mai departe.

La colţul dintre cele două drumuri, uscăturile aruncate de oameni alcătuiau acum un adevărat morman, un fel de stâlp al infamiei pentru pastorul din Broby.

Asta a fost toată răzbunarea norodului. Nimeni nu a ridicat mina împotriva lui şi nici nu i-a spus vreo vorbă de ocară. Inimile deznădăjduite îşi descărcau o parte din povara lor aruncând o creangă uscată pe acel morman. Nu-şi luau ele singure răzbunarea, ci-l arătau pe vinovat lui Dumnezeu, ca să-i dea El răsplata pe care o merita.

— Dacă nu te-am adorat, Doamne, cum s-ar fi cuvenit să te adorăm, vina este a acestui om. Fii îndurător şi pedepseşte-l numai pe el. Noi îi arătăm prin semne dispreţul şi nu-i împărtăşim faptele.

Ajunse repede un obicei ca orice drumeţ care trecea pe lângă locuinţa pastorului din Broby să arunce o crenguţă uscată pe mormanul infamiei. „Ca să vadă Dumnezeu şi oamenii!” îşi zicea fiecare. „Şi eu îl dispreţuiesc pe cel care-a atras asupra noastră mânia Celui de Sus”.

Bătrânul avar observă îndată mormanul de pe marginea drumului şi dădu poruncă să fie înlăturat. Unii spuneau că pastorul se folosea de acele uscături, arzându-le la bucătărie. A doua zi, însă, apărea alt morman. Înlăturat şi acela, îi urma imediat altul.

Uscăturile grăiau:?

— Ruşine să-i fie pastorului din Broby!

Erau zile caniculare. împovărat de fum şi plin de funingine, aerul era greu de respirat. Minţile oamenilor se înfierbântau. Pastorul din Broby era socotit demonul secetei. Ţăranilor li se părea că bătrânul avar păzea izvoarele cerului.

Lumea se lămuri în scurtă vreme în privinţa lui. Pastorul băgă de seamă că norodul îl socotea autor al acelei nenorociri. Dumnezeu lăsase pământul să se usuce din cauză că se mâniase pe el. Marinarii care răbdau de foame trăseseră la sorţi. El era omul care trebuia să fie aruncat peste bord. La început, pastorul făcu haz de oameni şi de uscăturile lor. După o săptămână însă, nu-i

mai veni să râdă. Ce copilărie! Ce rău puteau să-i facă lui acele uscături? În cele din urmă, îşi dădu seama că era vorba de o ură care mocnise vreme îndelungată şi căuta acum prilejul să răbufnească. Ei, şi?! Nu era obişnuit doar cu dragostea nimănui.

Toate acele manifestări nu-l făcură mai blând. Avusese poate dorinţa să fie mai bun, după ce venise la el în vizită iubita din tinereţe. Acum însă, n-o mai avea. Nu voia să devină mai bun cu sila.

Mormanul de uscături îl obseda însă din ce în ce mai mult. Era nevoit să se gândească mereu la el, iar tâlcul acelui semn prinse rădăcini în sufletul său. Aruncarea acelor uscături era o mărturie înspăimântătoare. Pastorul începu să le numere, observând că se înmulţeau pe zi ce trecea. Gândul la ele îi domina orice alte gânduri. Mormanul acela îl ruina. Zi cu zi se vedea nevoit să recunoască şi el că lumea avea dreptate. După câteva săptămâni, se simţi dărăpănat, începu să aibă mustrări de cuget. I se părea că soarta lui atârna numai de acel morman. Îşi zicea că ar fi scăpat de acele mustrări de cuget şi de povara bătrâneţii, dacă mormanul n-ar mai fi sporit.

În cele din urmă, se hotărî să stea de pază lângă el din zori până în seară. Lumea era însă neîndurătoare. În timpul nopţii mormanul sporea cu alte uscături aruncate deasupra lui.

Într-o zi trecu pe acolo Gösta Berling. Pastorul din Broby şedea pe marginea drumului, bătrân şi prăpădit. Lua uscăturile şi le aşeza în rânduri şi grămezi, jucându-se cu ele ca un om care a dat în doaga copilăriei. Gösta fu mişcat de halul în care îl văzu.

— Ce faci acolo, domnule pastor? îi zise el, coborând sprinten din trăsură.

— Ce să fac! Uite, strâng şi eu vreascuri.

— De ce stai aici, în praf? Du-te mai bine acasă, domnule pastor.

— Ba e mai bine pentru mine să stau aici! răspunse preotul.

Gösta Berling se aşează jos lângă el

— Nu-i uşor lucru să fii pastor, zise el după câteva clipe.

— Aici mai merge, căci este lume. Sus la munte e mai rău, însă, răspunse pastorul.

Costa a înţeles ce voia să spună. Cunoştea bine parohiile din nordul provinciei Vărmland, unde preoţii nu au nici măcar locuinţă, cum şi pe cele de la munte, unde finezii trăiesc în bordeie pâine de fum. Acolo sunt ţinuturi sărăcăcioase, în care umbli cale de o poştă, fără să întâlneşti decât doi, trei oameni, iar pastorul e singurul ştiutor de carte din parohie. Pastorul din Broby slujise mai bine de douăzeci de ani într-o astfel de parohie.

— Acolo suntem trimişi când suntem tineri, zise Gösta. E greu de trăit prin acele locuri. Tot viitorul ţi-l pierzi în ele. Mulţi pastori au naufragiat acolo, la munte.

— Da, da, întări pastorul din Broby. Singurătatea te distruge.

— Te duci acolo plin de râvnă şi de entuziasm. Predici şi le dai oamenilor îndemnuri, cu nădejdea că vor merge pe calea cea dreaptă.

— Da, da, aşa-i.

— Când colo, îţi dai repede seama că ai predicat în deşert. Sărăcia îţi stă în cale. Sărăcia nu-l lasă pe om să fie mai bun.

— Sărăcia, da! întări pastorul. Ea mi-a distrus viaţa.

— Preotul tânăr, zise Gösta mai departe, se duce acolo, la munte, sărac ca şi ceilalţi. îl sfătuieşte pe beţiv: „Nu mai bea!”

— Iar beţivul îi răspunde, îl completă bătrânul: „Dă-mi ceva mai bun decât rachiul! Rachiul e blană iarna şi răcoritor vara. Rachiul e odaie călduroasă şi pat moale. Dă-mi-le pe toate astea şi n-o să mai beau 1”.

Gösta continuă apoi:

— Preotul îi spune pe urmă hoţului: „Nu fura”; omului rău: „Nu-ţi bate soţia”; iar celui superstiţios: „Crede în Dumnezeu, nu în diavol şi în duhuri rele”. Hoţul îi răspunde atunci: „Dă-mi pâine”; omul rău: „Dă-ne

bogăţie şi nu ne vom certa”; iar cel superstiţios: „Învaţă-mă lucruri mai bune”. Cine-i poate ajuta însă fără bani?

— Tot ce spui e prea adevărat 1 exclamă bătrânul pastor. Oamenii aceia credeau în Dumnezeu, dar credeau mai mult în diavol şi mai ales în duhurile rele de la munte şi în spiriduşii de pe arie. Toată recolta de bucate era băgată în rachiu. Nimeni nu avea nădejde să scape odată şi odată de sărăcie. În toate bordeiele bântuia foametea. Femeile erau pline de amărăciune. Bărbaţii se luau cu băutura. Ogoarele nu le puteau ara şi vitelor nu le purtau de grijă. De stăpân se temeau; de preot îşi băteau joc. Ce puteam să fac cu ei? Ce le spuneam din amvon, nu pricepeau. Ce-i învăţam, nu credeau. Şi cu nimeni nu mă puteam sfătui. Nimeni nu mă ajuta să-mi păstrez curajul.

— Unii au rezistat, zise Gösta. Harul lui Dumnezeu a fost atât de mare pentru ei, încât s-au putut întoarce teferi din acele locuri. Au avut destulă tărie sufletească să îndure singurătatea, sărăcia şi deznădejdea. Au făcut cât bine au fost în stare să facă şi n-au pierdut curajul. Astfel de preoţi au existat în toate vremurile şi încă se mai găsesc. Mă închin în faţa lor şi-i socot eroi. Îi voi stima în toată viaţa mea. Eu, unul, însă, n-am putut rezista.

— Nici eu, zise pastorul din Broby.

— Preotul de sus, de la munte, urmă Gösta după ce meditä o clipă, crede că va ajunge om bogat, peste măsură de bogat. Niciun om sărac nu poate lupta împotriva răului. Şi-atunci începe să strângă bani.

— Dacă n-ar strânge bani, îl completă bătrânul, s-ar apuca de băutură văzând atâta mizerie.

— Ori s-ar lenevi şi n-ar mai avea nicio putere. Cine nu-i născut acolo, anevoie poate izbândi.

— Trebuie să strângă bani. La început îi vine greu, dar pe urmă se obişnuieşte.

— Trebuie să fii sever cu tine însuţi şi cu alţii, zise mai departe Gösta. Nu-i uşor lucru să strângi bani. Trebuie să înduri ura şi dispreţul, să degeri de frig, să mori de foame şi să-ţi întăreşti inima. E ca şi cum ai uita de ce ai început să faci economii.

Pastorul din Broby îl privi cu sfială. Se întreba dacă Gösta nu-şi bătea cumva joc de el. Gusta vorbea însă foarte serios şi cu toată râvna. Parcă-şi pleda cauza proprie.

— Aşa s-a petrecut şi cu mine, zise bătrânul liniştit.

— Dumnezeu îl ocroteşte, însă, făcu Gösta. După ce a strâns destui bani, trezeşte în mintea lui gândurile din tinereţe. Când norodul are nevoie de el, Dumnezeu îi face preotului un semn.

— Şi dacă preotul nu dă ascultare acelui semn, Gösta Berling?

— Nu-i poate rezista, răspunse Gösta cu un zâmbet uşor. îl ispiteşte prea mult gândul la colibele călduroase pe care cei săraci le vor putea clădi cu ajutorul lui.

Pastorul din Broby se uită în jos, spre căsuţele pe care le clădise cu uscăturile din mormanul infamiei. Pe măsură ce stătea de vorbă cu Gösta, era tot mai convins că acesta avea dreptate. După ce strânsese destui bani, se gândise cândva să înceapă a face mult bine. Fireşte că-l însufleţise odată un astfel de gând.

— De ce nu clădeşte acele colibe? întrebă el cu sfială.

— Îi este ruşine. Poporul ar putea să creadă că face de frica lui tot ce avusese de gând să facă.

— Da, da. Nu admite să fie silit. Asta-i 1

— Dacă-i aşa, zise Gösta, n-are decât să ajute lumea pe ascuns. Anul acesta e nevoie de mult ajutor. Să caute pe cineva care să-i împartă darurile. Eu înţeleg perfect gândul cel generos, exclamă Gösta cu ochii radioşi. Mii de oameni vor căpăta pâine anul acesta de la cel pe care-l copleşesc cu blesteme.

— Aşa va fi, Gösta.

O mare însufleţire îi cuprinse pe cei doi oameni, care-şi îndepliniseră atât de puţin misiunea de ei aleasă. Erau stăpâniţi acum de dorinţa lor din tinereţe de a-l sluji pe Dumnezeu şi de a-i sluji pe oameni. Se gândeau cu desfătare la faptele bune pe care le vor săvârşi. Gösta urma să-l secundeze pe bătrânul pastor.

— În primul rând, vom face rost de pâine pentru

lumea nevoiaşă, zise pastorul.

— Pe urmă îi vom trimite învăţători, zise Gösta. Vom învăţa oamenii să are pământul şi să-şi crească vitele.

— Vom face drumuri şi vom exploata ţinuturi noi.

— Vom face stăvilare la căderile de apă de la Berg, ca să deschidem drumul între lacurile Lov şi Văner.

— După ce va fi deschis drumul spre mare, bogăţia pădurilor noastre va fi de două ori mai mare.

— Toată lumea te va binecuvânta, domnule pastor I exclamă Gösta Berling.

Pastorul din Broby se uită drept în ochii lui. Fiecare citea în ochii celuilalt aceeaşi înflăcărare.

În aceeaşi clipă, însă, privirile amândurora fură atrase de mormanul infamiei.

— Pentru toate isprăvile astea e nevoie, dragă Gösta, de puterile unui om zdravăn. Eu sunt însă cu un picior în groapă. Vezi bine că mă ucide.

— Înlătură mormanul ăsta!

— Cum să-l înlătur, Gösta?

Gösta se apropie de pastor şi-l privi ţintă.

— Roagă-te lui Dumnezeu să aducă ploaie. Duminica viitoare vei ţine o predică. Te vei ruga atunci pentru ploaie.

Bătrânul pastor se cutremură de groază.

— Dacă tot ce mi-ai spus e adevărat, dacă nu sfinţia-ta e cel care a abătut seceta asupra ţării, dacă ai vrut să-l slujeşti pe Dumnezeu cu asprimea sfinţiei-tale, roagă-l să ne dea ploaie. Asta va fi un semn. Vom şti astfel dacă el vrea ceea ce vrem noi.

Urcând iarăşi dealul de la Broby, Gösta Berling se mira de el însuşi şi de însufleţirea lui. Ce viaţă frumoasă avea să urmeze! Da, însă nu pentru el. Cel din ceruri nu voia să ştie de serviciile lui.

La biserica din Broby se sfârşise predica şi se făcuse slujba obişnuită. Pastorul se pregătea să se coboare din amvon. Pregeta însă. În cele din urmă, se aşeză în genunchi acolo, sus, şi începu să se roage pentru ploaie.

Se ruga ca un om deznădăjduit: cu vorbe puţine şi fără şir.

— Dacă păcatul meu ţi-a aprins mânia, pedepseşte-mă, Doamne, numai pe mine! Îndură-te, Doamne, şi dă pământului ploaie! Mântuie-mă de ruşinea care mă copleşeşte! Ascultă-mi ruga şi dă-ne ploaie! Fă-o să cadă pe ogorul secătuit 1 Dăruieşte pâine norodului tău!

În ziua aceea era o căldură straşnică şi o zăpuşeală grozavă. Cuvintele pastorului îi treziră însă pe credincioşi din toropeala lor.

— Dacă mai există o cale de îndreptare pentru mine, dă-ne ploaie, Doamne…

Pastorul tăcu apoi. Uşile erau deschise. O răbufnire puternică de vânt se auzi atunci afară. Ea învolbură biserica şi o umplu cu un nor de praf amestecat cu paie şi uscături. Pastorul nu mai fu în stare să continue şi se coborî din amvon.

Credincioşii simţiră trecându-le fiori prin trupuri. Semnul acela era oare un răspuns?

Răbufnirea de vânt era însă numai prevestitoarea vijeliei. Aceasta se apropia cu o iuţeală neasemuită. Când se cântă psalmul şi pastorul ajunse în faţa altarului, începu să fulgere, iar tunetele îi acoperiră glasul. După psalmul final, cântat de orgă, primele picături de ploaie începură să ropotească în geamurile verzi ale ferestrelor, iar credincioşii dădură buzna afară să vadă ploaia. Nu se mulţumiră însă numai să privească. Unii plângeau, alţii râdeau şi toţi stăteau să cadă ploaia torenţială asupra lor. Ce foamete înduraseră, sărmanii! Cât de mare fusese nenorocirea lor! Dumnezeu e bun însă. El le dăruia acum ploaia mult aşteptată. Ce bucurie I Ce bucurie 1

Pastorul fu singurul care nu ieşi afară în ploaie. Îngenunchease în faţa altarului şi nu se mai ridica. Emoţia lui fusese din cale-afară de puternică. Murise de bucurie.

Capitolul XXX e Mama copilului

Copilul se născuse în casa unei familii de ţărani, într-un sat din partea răsăriteană a râului Klar. Mama venise acolo să-şi caute de lucru pe la începutul lunii iunie. Spusese gazdei la care trăsese că avusese multe necazuri. Mama ei o prigonea şi fusese nevoită să fugă din casa

părintească. Spusese că o cheamă Elizabet Karisdotter, tăinuind totuşi de unde era de fel, de teamă să nu fie descoperită de părinţii ei care, dacă ar fi aflat unde se pripăşise, i-ar fi făcut zile fripte. N-a cerut simbrie pentru munca ei, mulţumindu-se numai cu hrană şi adăpost. Putea să lucreze cu braţele, să ţească, să toarcă, să aibă grijă de vaci şi să facă orice treabă casnică. Era gata să şi plătească ceva, la rigoare pentru găzduire.

Avusese prudenţa să vină la acei ţărani desculţă, cu pantofii subsuoară. Mâinile îi erau bătătorite. Vorbea dialectul din partea locului şi purta îmbrăcăminte ca la ţară. A fost crezută pe cuvânt.

Gospodarii, văzând-o plăpândă, nu prea se bizuiau pe puterea ei de muncă. Sărmana fiinţă trebuia să-şi găsească totuşi un refugiu şi rămăsese acolo.

Farmecul ei îi făcu pe toţi ai casei să se poarte frumos cu dânsa. Nimerise la nişte oameni buni, dar serioşi şi tăcuţi din fire. Gospodina ţinea mult la ea, bucuroasă că se pricepea să ţească pânză de casă. A luat cu împrumut nişte stative de la casa parohială, astfel că mama copilului a lucrat la ele toată vara.

Nimănui nu-i dădea prin minte că străina avea nevoie să fie cruţată. Muncise tot timpul, ca orice femeie de la ţară. De altfel, avea multă tragere de inimă la lucru şi uitase de nenorocirea ei. Convieţuirea cu ţăranii îi tihnea, deşi era nevoită să se lipsească de toate comodităţile cu care fusese obişnuită. Se resemnase să ducă o viaţă simplă şi liniştită. Toţi cei din juru-i se gândeau numai la muncă. Zilele se scurgeau pentru ei atât de uniforme, încât nimeni nu le mai urmărea şirul, unii având credinţa că se aflau la mijlocul săptămânii, când de fapt era duminică.

Într-o zi, pe la sfârşitul lunii august, fusese zor mare la câmp cu seceratul ovăzului. Din cauza opintelii, mama copilului, plecată împreună cu ceilalţi să ajute la legatul snopilor, născuse înainte de termen. După socotelile ei, urma să nască abia în octombrie.

Gospodina casei ţinea pruncul în braţe în odaia cea mare, ca să-l încălzească. Deşi căldura verii era în toi,

sărmanului copil îi era frig. Mama stătea lehuză în odaia din dos şi asculta ce vorbea lumea despre odrasla ei. Slugile veneau mereu să vadă copilul.

— Sărăcuţul de el! ziceau.

Alţii îl căinau cu alte vorbe:

— Vai de tine, copilaş care n-ai tată pe lume!

De scâncetele pruncului nu se plângea nimeni. Rar copil care să nu plângă. De altfel, micuţul era destul de blând. Fiecare spunea că toate ar fi fost cum ar fi fost, dacă ar fi avut şi un tată.

Mama pruncului asculta şi se mira. Începu să-şi dea seama că treaba era foarte serioasă. Cum avea să înfrunte viaţa sărmanul copil?

Îşi şi făcuse un plan. În primul an urma să stea mai departe la familia aceea de ţărani. Pe urmă avea să-şi ia o odaie cu chirie şi să-şi câştige pâinea lucrând la războiul de ţesut. Voia să câştige destul ca să aibă cu ce-şi hrăni şi îmbrăca odrasla. Soţul ei putea să creadă mai departe că ea nu era demnă de el. Se gândea că acel copilaş avea să ajungă poate un om mai bun fiind crescut numai de ea, decât ar fi ajuns sub îngrijirea unui tată nerod şi îngâmfat.

După naşterea copilului nu mai putea privi însă lucrurile astfel. Avea impresia că fusese egoistă.

— Copilul trebuie să aibă un tată, îşi zise ea.

Lucrul n-ar fi fost prea important, dacă micuţul n-ar fi fost atât de plăpând, dacă ar fi putut mânca şi dormi ca alţi copii, dacă nu i s-ar fi aplecat capul mereu pe umeri şi dacă n-ar fi fost aşa de aproape de moarte odată cu începerea crampelor.

Pentru mamă nu era uşor să se hotărască şi totuşi trebuia să ia o hotărâre fără nicio zăbavă. Copilul se născuse de trei zile, iar ţăranii din Vărmland rareori lasă să treacă mai multă vreme până să-şi boteze copiii.

Cu ce nume avea să fie trecut pruncul în registrul bisericii şi ce avea să creadă pastorul despre mama lui? S-ar fi făcut o nedreptate bietului copil dacă ar fi fost înregistrat fără tată declarat. Dacă acel copil ar fi ajuns un om slab şi bolnăvicios, cum avea ea să-şi ia răspunderea de

a-l lipsi de privilegiile naşterii şi ale averii?

Mama copilului observase că naşterea unui copil provoacă de obicei manifestaţii de bucurie şi stârneşte multă vâlvă. I se părea acum că acel copil pe care toţi îl compătimeau va duce o viaţă grea. Ar fi dorit să-l vadă dormind pe mătase şi dantele, cum se cuvine unui fiu de conte. Ar fi voit să-l vadă înconjurat de veselie şi de mândrie.

I se părea apoi că săvârşise un act de prea mare nedreptate şi faţă de tatăl copilului. Avea ea dreptul să-l păstreze numai pentru ea? Nu putea să aibă acest drept. O fiinţă atât de mică şi de scumpă, a cărei valoare e peste puterea omenească să fie preţuită, nu putea să fie monopolizată de către mama ei. Ar fi fost ceva nedrept.

Nu voia totuşi să se întoarcă la soţul ei. Se temea că asta ar fi însemnat pentru ea moartea. Copilul se afla însă într-o primejdie mult mai mare. Putea să moară în orice clipă şi nu fusese botezat.

Uitase că-şi părăsise căminul. Uitase de păcatul cel mare pe care-l ţinea tăinuit în inima ei. Nu avea de bună seamă acum vreun sentiment de dragoste pentru altă fiinţă, afară de copilul ei. Nu era o datorie prea grea să caute să-i facă un loc nimerit în viaţă.

Mama copilului chemă pe gospodar şi pe soţia lui şi le spuse toată povestea ei. Omul plecă imediat la Borg să-i spună contelui Dolina că soţia lui trăia şi născuse un copil.

Seara, ţăranul se întoarse. Nu-l întâlnise pe conte, care era plecat de acasă, dar trecuse pe la pastorul din Svartsjo şi stătuse de vorbă cu el.

Contesa află astfel că actul ei de căsătorie fusese anulat şi că nu mai avea soţ.

Pastorul îi trimise o scrisoare amabilă prin care îi oferea adăpost în căminul său.

I se trimise şi o scrisoare din partea tatălui ei către contele Henrik, scrisoare care sosise la Borg câteva zile după dispariţia ei. Era tocmai acea scrisoare prin care bătrânul îl ruga pe conte să urgenteze legalizarea căsătoriei, scrisoarea care-i indicase contelui modul cel

mai uşor de a se descotorosi de soţia lui.

Îşi poate închipui oricine că mama copilului a fost cuprinsă mai mult de mânie decât de tristeţe când a aflat realitatea din gura ţăranului.

Toată noaptea n-a putut să închidă ochii. „Copilul trebuie să aibă un tată", îşi zicea mereu.

A doua zi dimineaţa ţăranul a trebuit să plece la Ekeby pe socoteala ei, ca să-l aducă pe Costa Berling.

Gösta i-a pus acelui ţăran tăcut o mulţime de întrebări, fără să afle mare lucru de la el. A înţeles doar că sărmana contesă stătuse toată vara la el, că fusese sănătoasă şi muncise, iar acum născuse un copil. Copilul era plăpând, dar curând mama avea să fie iarăşi zdravănă.

Gösta îl întrebă pe om dacă doamna contesă ştia că-i fusese anulată căsătoria.

Da, ştia. Aflase cu o zi înainte.

Tot drumul Gösta fu scuturat de friguri şi de fiori.

Ce voia contesa de la el? De ce-l chemase?

Se gândea la viaţa pe care o petrecuse în timpul verii pe ţărmul lacului Lov. Viaţa de jocuri şi de petreceri, în timp ce ea muncise şi pătimise.

Niciodată n-ar fi crezut că-i va fi dat s-o revadă. O I Dacă ar fi cutezat să tragă vreo nădejde! Ar fi apărut atunci în faţa ei ca un om mai bun. Ce alta putea să vadă acum în urma lui, decât nebuniile obişnuite?

Sosi pe la opt seara şi fu introdus imediat la mama copilului. În cameră era întuneric. Abia o putea zări în patul în care zăcea lehuză. Odată cu el intrară şi gospodarii casei.

Cu chipul ei alb, care îl lumina din întuneric, contesa era acum pentru el sufletul cel mai curat şi mai frumos pe care putea să-l conceapă. Ştiind-o aproape de el, ar fi voit să cadă în genunchi înaintea ei, spre a-i mulţumi că-l chemase iarăşi. Emoţia îl copleşise totuşi atât de mult, încât nu fu în stare să spună ori să facă ceva.

— Scumpă contesă Elizabet!

Atât putu să exclame.

— Bine-ai venit, Gösta!

Îi întinse mâna, care părea iarăşi moale şi străvezie. Contesa stătea tăcută, în timp ce el lupta cu emoţia. Văzându-l pe Gösta, nu fu zguduită de niciun fel de sentimente impetuoase. Se mira numai că îi dădea importanţă mai mult ei, în loc să înţeleagă că acum era vorba numai de copil.

— Gösta, îi zise ea cu blândeţe, trebuie să mă ajuţi acum, aşa cum mi-ai făgăduit cândva. Ţi s-a spus că soţul meu m-a părăsit şi că sărmanul meu copil nu are tată.

— Da, contesă, însă situaţia poate să se schimbe acum. Fiind la mijloc un copil, contele poate fi silit să legalizeze căsătoria. Fii sigură că te voi ajuta.

Contesa zâmbi.

— Crezi oare că vreau să-i fac silă contelui Dohna?

Gösta simţi năpădindu-l sângele la cap. Ce dorea ea atunci? Ce voia să-i ceară?

— Vino încoace, Gösta, zise ea, întinzând iarăşi mâna. Să nu te supere ceea ce-ţi voi spune acum, dar m-am gândit că tu, care eşti… care eşti…

— Un preot caterisit, un beţiv, un cavaler, ucigaşul Ebbei Dohna… Cunosc toată lista meritelor mele…

— Te-ai şi supărat pe mine, Gösta?

— Aş prefera să nu mai spui nimic, contesă.

Mama copilului zise însă mai departe:

— Multe femei ar fi dorit, Gösta, să se mărite cu tine din dragoste. Eu însă nu sunt în situaţia asta. Dacă te-aş iubi, n-aş vorbi cu tine aşa cum vorbesc în clipa asta. Pentru mine nu te-aş ruga ce vreau să te rog, dar o fac, vezi tu, de dragul copilului. Ştii, desigur, ce-am de gând să-ţi cer. E o înjosire destul de mare pentru tine, de vreme ce sunt o femeie nemăritată şi am un copil. Nu m-am gândit că vei accepta pentru că eşti mai prejos decât alţii, deşi poate că m-am gândit şi la asta. M-am gândit însă că vei face ce-ţi cer pentru că ai un suflet bun, Gösta, pentru că eşti un erou şi te poţi jertfi. Poate că-ţi cer totuşi prea mult. Poate că-ţi cer un lucru care depăşeşte puterile tale. Dacă ai pentru mine un dispreţ prea mare, dacă-ţi repugnă să te chemi părintele copilului altcuiva, spune-mi fără

înconjur şi nu voi fi supărată pe tine. Îmi dau seama că-ţi cer o jertfă prea mare, dar copilul e atât de bolnav, Gösta. Mă îngrozeşte gândul că la botez nu va putea fi pomenit numele soţului mamei lui.

Auzind-o vorbind astfel, Gösta încercă acelaşi sentiment pe care îl încercase în ziua aceea de primăvară când o debarcase pe contesă şi o lăsase în voia sorţii. Trebuia s-o ajute acum să-şi distrugă tot viitorul, el care o iubea.

— Fac orice vrei, contesă, răspunse Gösta Berling.

A doua zi el vorbi cu prim-pastorul din Bro, căci biserica din Svartsjo era în subordinea lui, iar strigările de căsătorie urmau să fie afişate la Svartsjo.

Bunul prim-pastor fu mişcat de povestea lui şi-i făgădui că-şi va lua toată răspunderea consimţământului la căsătoria lui.

— Da, zise el, trebuie s-o ajuţi, Gösta. Trebuie s-o ajuţi. Altfel şi-ar pierde minţile. Ea crede că i-a făcut copilului un mare rău frustrându-l de situaţia de care s-ar fi bucurat în viaţă. Femeia asta are o conştiinţă extrem de gingaşă.

— Ştiu însă că voi nenoroci-o! exclamă Gösta.

— Nu vei nenoroci-o, Gösta. Vei fi de-acum înainte un om chibzuit, cu o soţie şi un copil cărora să le porţi de grijă.

Prim-pastorul trebuia să plece la Svartsjo spre a vorbi cu pastorul de acolo şi cu judecătorul. Urmarea a fost că în duminica cealaltă, la 1 septembrie, s-au afişat la biserica din Svartsjo strigările căsătoriei lui Gösta Berling cu Elizabet von Thum.

Mama copilului a fost transportată apoi cu toate măsurile de precauţie la Ekeby, unde a fost botezat copilul.

Prim-pastorul a stat de vorbă cu ea şi i-a spus că mai avea facultatea să revină asupra hotărârii de a se mărita cu un om ca Gösta Berling, sfătuind-o totodată să-i scrie mai întâi tatălui ei.

— Nu mă voi căi, răspunse ea. Ce-ar fi fost însă dacă mi-ar fi murit copilul fără să aibă un tată?

La a treia strigare mama copilului era sănătoasă şi sculată din pat. În după-amiaza aceleiaşi zile veni primpastorul la Ekeby şi o cunună cu Gösta Berling. Nimănui nu-i venea totuşi să creadă că se celebrase o căsătoric. Invitaţii nu se făcuseră. Copilul dobândise un tată. Atât şi nimic mai mult.

Mama copilului era radioasă de o bucurie calmă, ca şi cum ar fi atins o ţinta mare în viaţa ei. Mirele era trist, gândindu-se că ea îşi riscase tot viitorul prin căsătoria pe care o contractase. Ba chiar observa cu groază că de fapt pe contesă mai că n-o interesa persoana lui. Toate gândurile ei erau la copil.

După câteva zile, tatăl şi mama îşi puseră haine de doliu. Copilul murise în urma unor crampe.

Mulţi aveau impresia că mama nu-l jelea cu prea multă durere, cum era de aşteptat. Înfăţişarea ei vădea strălucirea unui triumf. Se bucura parcă în sinea ei că-şi jertfise viitorul de dragul acelui copil. Când acesta avea să ajungă la îngeri, în cer, avea să-şi aducă aminte că avusese în lumea asta o mamă care-l iubise.

Toate aceste lucruri se petrecuseră în tăcere şi nebăgate în seamă. Când se afişaseră la Svartsjo strigările căsătoriei lui Gösta Berling cu Elizabet von Thurn, cei mai mulţi nici măcar nu ştiuseră cine era mireasa. Pastorii şi persoanele care erau în curent cu situaţia vorbiseră prea puţin despre ea. Se temeau, pe cât se părea, că cineva care ar fi pierdut încrederea în puterea conştiinţei ar fi putut da o interpretare greşită felului de a proceda al tinerei femei. Se temeau să nu cumva să fi spus cine ştie cine: „Ei, vedeţi? Nu şi-a putut înfrâna dragostea pentru Gösta, iar acum s-a măritat cu el sub un pretext amăgitor”. O! Bătrânele erau grozav de îngrijorate când era vorba de tânăra Elizabet. N-ar fi îngăduit pentru nimic în lume s-o vorbească cineva de rău. Ba chiar admiteau anevoie că păcătuise. Nu se puteau împăca de loc cu gândul că o vină ar fi putut prihăni sufletul acelei fiinţe care se temea atât de mult de tot ce este rău.

S-a mai întâmplat chiar atunci şi altceva care a făcut

să se vorbească puţin despre căsătoria lui Gösta. S-a întâmplat ca maiorul Samzelius să fie lovit de o mare nenorocire. Apucăturile lui erau din ce în ce mai ciudate. Evita orice societate, trăind în singurătate şi ocupându-se numai de urşii săi.

Era şi primejdios, căci umbla mereu cu puşca încărcată şi trăgea cu ea fără să-i prea pese ce anume ţintea, într-o zi a fost muşcat de un urs îmblânzit în care trăsese cu arma fără voia lui. Animalul rănit s-a năpustit asupra lui lângă zăbrele, unde se afla, şi l-a muşcat cu putere de braţ. Ursul a scăpat pe urmă din cuşcă şi a luat-o la fugă spre pădure.

Maiorul a zăcut apoi câtva timp şi a murit din cauza acelei răni, imediat înainte de Crăciun. Dacă majoreasa ar fi aflat că zăcea bolnav, ar fi ajuns iarăşi stăpână la Ekeby. Cavalerii ştiau însă că ea nu va veni ac. olo până ce n-avea să se împlinească anul lor de domnie.

Capitolul XXXI – Amor vincit omnia 1

În biserica din Svartsjo, sub scara care urcă la orgă, se află un spaţiu în care se văd îngrămădite sape de gropari scoase din uz, bănci dărăpănate, tinichele aruncate şi alte vechituri. În partea din fund a acelui spaţiu, unde stratul de praf e mai gros şi unde privirea omului răzbate mai greu, se află o casetă încrustată cu sidef în cel mai bogat mozaic. Dacă scutură cineva praful de pe ea, străluceşte ca un perete de stâncă din poveşti. Caseta e încuiată cu lacăt, iar cheia se află în bună păstrare, neputându-se folosi nimeni de ea. Niciun muritor n-are voie să se uite înăuntrul acelei casete şi nimeni nu ştie ce se află în ea. Numai la sfârşitul veacului al nouăsprezecelea va putea fi descuiată şi capacul ei va putea fi ridicat, ca să poată vedea lumea comoara ascunsă în ea.

Aşa a hotărât cel care a stăpânit caseta. Pe tăblia de alamă a capacului se află o inscripţie: *Labor vincit omnia2.* I s-ar potrivi însă mai bine altă inscripţie:

— Dragostea învinge totul (1. latină).

— Munca învinge totul (1. latină).

Amor vincit omnia. Acea casetă veche din spaţiul de vechituri de sub scara care urcă la orgă e o mărturie a atotputerniciei dragostei.

O, Eros, zeu atotputernic!

Tu, dragoste, eşti de bună seamă veşnică. Omenirea trăieşte de multă vreme pe pământ, însă tu ai urmat-o de-a lungul veacurilor.

Unde-s zeii de la răsărit, eroii cei puternici, a căror armă era fulgerul şi care primeau jertfe de miere şi de lapte pe ţărmurile râurilor sfinte? Sunt morţi de multă vreme. Mort e Bel, războinicul viteaz. Mort e şi Thot, luptătorul cu cap de vultur. Morţi sunt zeii măreţi care se odihneau pe paturile de nori din Olimp, ca şi zeii glorioşi care locuiau în Walhalla cea înconjurată de ziduri. Toţi zeii din vechime sunt morţi, afară de Eros, de Eros cel atotputernic.

Tot ce vezi e opera lui. El susţine neamurile. îl găseşti oriunde. Oriunde îţi îndrepţi paşii, dai de urma piciorului său gol. În tot ce auzi cu urechea, tonul e dat de freamătul aripilor sale. Eros sălăşluieşte în inima omului şi în orice sământă care doarme. Îi simţi cu teamă prezenţa în orice lucru neînsufleţit.

E ceva care să nu dorească şi să nu fie ispitit? E ceva care să scape de puterea lui? Toţi zeii răzbunării vor fi răpuşi. Toţi îşi vor pierde puterea şi stăpânirea. Tu însă, dragoste, vei trăi de-a pururi.

Bătrânul unchi Eberhard şade la pupitrul său, o mobilă superbă cu sertare nenumărate, cu placă de marmură – şi cu garnituri de alamă înnegrită. Lucrează cu râvnă şi cu zel, singur, sus în aripa cavalerilor.

O, Eberhard I De ce nu te aventurezi ca ceilalţi cavaleri prin păduri şi pe câmpii în aceste ultime zile de vară? Tu ştii bine că nimeni n-o adoră nepedepsit pe zeiţa înţelepciunii. La şaizeci de ani şi ceva spinarea îţi este încovoiată. Părul pe care-l ai pe creştet nu-i al tău. Cutele se înmulţesc pe fruntea-ţi boltită deasupra ochilor, cu orbitele duse în fundul capului, iar prăpădul bătrâneţii e desenat cu miile de zbârcituri din jurul gurii tale ştirbe.

O, Eberhard, de ce nu te aventurezi prin păduri şi pe câmpii? Moartea s-a oprit la pupitrul tău, pentru că n-ai lăsat viaţa să te despartă de el.

Unchiul Eberhard aşterne cu cerneală o trăsătură groasă de pană sub ultimul său rând. Din numeroasele sertare ale pupitrului scoate nişte hârţoage îngălbenite cu diferitele părţi ale marii sale opere, ale operei care va perpetua peste veacuri numele lui Eberhard Berggren. Însă chiar în clipa în care şi-a aşezat acele hârţoage unele peste altele, ca să le admire în tăcere, uşa s-a deschis, iar pe ea a intrat tânăra contesă.

Este ea, tânăra suverană a bătrânilor cavaleri. Suverana pe care ei o slujesc şi o adoră mai mult decât slujesc şi adoră bunicii pe primul lor nepot. E fiinţa pe care au găsit-o în sărăcie şi suferinţă, dăruindu-i acum toată splendoarea lumii cum a făcut şi craiul din poveste cu mândra cea sărmană pe care a găsit-o în pădure. Pentru ea răsună acum cornul de vânătoare şi cântă vioara la Ekeby. Pentru ea se mişcă, respiră şi lucrează toţi în marele conac.

E sănătoasă acum. deşi încă foarte slabă. Singurătatea acelei clădiri imense o plictiseşte. Ştiind însă că toţi cavalerii sunt plecaţi, a dorit să vadă cum arată vestita aripă în care locuiesc ei.

A intrat deci tiptil să-i vadă pereţii spoiţi cu var şi perdelele cu pătrăţele galbene de la paturi. A prins-o însă mirarea când a băgat de seamă că se mai afla cineva în acea încăpere.

Unchiul Eberhard a întâmpinat-o solemn şi a condus-o la mormanul cel mare de hârţoage.

— Priviţi, contesă, zise el. Opera mea e gata acum. Tot ce am scris va fi dat în vileag. Se vor întâmpla lucruri mari.

— Ce lucruri se vor întâmpla, unchiule Eberhard?

— Va fi, contesă, un fel de fulger care luminează şi ucide. De când l-a scos Moise din norul de pe muntele Sinai şi l-a înscăunat pe tronul din templu, bătrânul Iehova a stat liniştit şi în deplină siguranţă. Acum însă lumea se

va convinge că el n-a fost decât o închipuire, o iluzie, o deşertăciune, fătul născut mort al minţii omeneşti. Se va cufunda acuma în neant, zise bătrânul, punându-şi mâna zbârcită pe vraful cu hârţoage. Am scris aici tot şi lumea va trebui să creadă ce stă scris în hârtiile astea. Îşi va da seama atunci de prostia ei şi va zvârli crucile în foc, făcând din biserici hambare, iar preoţii se vor duce la coarnele plugului, să are pământul.

— Vai, unchiule Eberhard! exclamă contesa scuturată de fiori. Eşti în adevăr un om atât de îngrozitor? Ai scris lucruri atât de înfricoşătoare?

— Înfricoşătoare! repetă bătrânul. E adevărul adevărat. Noi semănăm însă cu copiii cei mici care-şi ascund faţa în pulpana mamei, când dau cu ochii de-un străin. Ne-am deprins să ne ferim de adevăr, de ceea ce e veşnic străin. Adevărul va coborî însă acum în mijlocul nostru şi va fi cunoscut de toată lumea.

— De toată lumea?

— Nu numai de către filosofi, ci de noi toţi, contesă. Vă rog să mă înţelegeţi: de noi toţi 1

— Şi, va să zică. Iehova va muri?

— El şi toţi îngerii, toţi sfinţii, toţi demonii, toate minciunile.

— Şi cine va cârmui lumea atunci?

— Credeţi oare, contesă, că a cârmuit-o cineva până acum? Credeţi oare în pronia cerească, în pronia care are grijă de tot şi de toate? Nimeni n-a câimuit lumea până astăzi şi nici n-o va cârmui de azi înainte.

— Şi noi, oamenii, ce vom deveni?

— Lut, cum am fost întotdeauna. Cine a ars nu mai poate arde şi e mort. Nu suntem decât nişte lemne de foc în jurul cărora ard flăcările vieţii. Scânteia vieţii zboară de la unul la altul. Eşti aprins, arzi şi te stingi. Asta-i viaţa.

— Vai, unchiule Eberhard! Nu există oare nicio viaţă spirituală?

— Niciuna.

— Nici dincolo de mormânt?

— Nici acolo.

— Nu există nimic bun, nimic rău, nicio ţintă, nicio nădejde?

— Nimic, absolut nimic.

Tânăra femeie se duse la fereastră. Văzu afară frunzele îngălbenite de toamnă, gherghinele şi ruşii-detoamnă, ale căror capete grele atârnau pe tulpinile ¡rupte de vânt. Văzu undele negre ale lacului Lov, cerul întunecat de toamnă şi rămase câteva clipe stăpânită de sentimentul renegării.

— Unchiule Eberhard, zise ea, cât de urâtă e lumea şi cât de inutile sunt toate cele cuprinse în ea 1 Aş fi bucuroasă să scap de viaţă.

Auzi atunci un fel de plângere în sufletul ei. Puterile vieţii şi sentimentele clocotitoare îndemnau fericirea să trăiască.

— Nu există atunci, izbucni ea, nimic care să dea frumuseţe vieţii, după ce mi l-ai luat pe Dumnezeu şi m-ai lipsit de nemurire?

— Există munca, răspunse bătrânul.

Contesa se uită iarăşi afară şi o cuprinse un sentiment de dispreţ pentru această înţelepciune sărmană. În faţa ei se ridica insondabilul. Simţea că spiritul stăpâneşte tot. Simţea puterea legată de materia în aparenţă moartă, dar care se dezvoltă într-o viaţă cu mii de variaţii. Ameţită, căută să afle cum se cheamă suflarea divină din natură.

— Ce este munca, unchiule Eberhard? întrebă ea. E o zeiţă? E prin ea însăşi un scop? Spune-mi altceva în locul ei.

— Altceva nu ştiu, răspunse bătrânul.

Atunci ea găsi altceva. Găsi ceva care are un nume sărac, adeseori prihănit.

— De ce nu-mi vorbeşti despre dragoste, unchiule Eberhard?

Un zâmbet se furişă atunci pe buzele gurii ştirbe, în jurul căreia se încrucişau mii de zbârcituri.

— În hârţoagele astea, zise filosoful, bătând în ele cu pumnul încleştat, sunt ucişi toţi zeii şi nu l-am uitat nici pe

Eros. Dragostea nu-i decât pofta cărnii. De ce să fie mai presus decât celelalte cerinţe ale trupului? Zeiţa poate fi şi foamea sau osteneala. Ele au merite deopotrivă. Să se isprăvească însă odată cu nebuniile 1 Trăiască adevărul 1

Tânăra contesă îşi plecă atunci capul. Tot ce spunea bătrânul nu putea să fie adevărat, însă ea nu se putea lupta.

— Cuvintele dumitale mi-au rănit sufletul, zise ea, clar tot nu cred în ele. Vei putea ucide pe zeii răzbunării şi-ai puterii, nu însă şi pe alţii.

Bătrânul luă atunci mâna contesei, o aşeză pe manuscrisul său şi-i răspunse cu fanatismul necredinţei:

— După ce vei citi ce stă scris aici, vei fi nevoită să crezi.

— Mai degrabă să piară din faţa mea! exclamă ea. Dacă aş crede în cele ce ai scris dumneata, n-aş putea trăi.

Stăpânită de amărăciune, se despărţi de filosof, însă pe urmă căzu pe gânduri.

Acele bârţoage vechi, mâzgălite cu un scris păgân, nu şi-au dovedit încă puterea în lume. Numele unchiului Eberhard n-a atins până acum culmile gloriei.

Marea lui operă e tăinuită într-o ladă din colţul cu vechituri de sub scara bisericii din Svartsjo care urcă la orgă. Va vedea lumina zilei abia la sfârşitul celui de-al nouăsprezecelea veac.

De ce o fi ascuns-o el totuşi acolo? I-a fost oare teamă că nu dovedise tot ce susţinea? I-a fost teamă să nu fie prigonit? îl cunoaşteţi prea puţin pe unchiul Eberhard.

Daţi-vă seama acum 1 El a ţinut la adevăr, nu la gloria lui. A jertfit-o pe aceasta din urmă, pentru ca o copilă iubită de el părinteşte să moară în credinţa care îi era dragă.

O, dragoste, tu eşti în adevăr eternă 1

Capitolul XXXII – Fata de la Nygând

Nimeni nu cunoaşte locul ascuns de sub munte, unde poate că zace nenorocita. Brazii cresc acolo deşi şi tufoşi, iar pământul e acoperit cu un strat gros de muşchi. Cum să-l cunoască? Niciodată nu l-a călcat picior de om şi

nimeni nu ştie cum îl cheamă. Nicio potecă nu duce spre el. E un loc tainic, împresurat de stânci înalte, păzit de tufe încâlcite de ienupăr şi ferit de bătaia vântului. Păstorul nu nimereşte acolo. E locul cel mai pustiu de la marginea pădurii, pe care şi vulpea îl dispreţuise, dar iată că acum a pornit sodom de lume în căutarea lui!

E un convoi nesfârşit. Ar umple nu numai biserica din Bro, dar şi pe cele din Lövvik şi Svartsjö. Omenire câtă frunză şi iarbă! Copiii care se jucau pe marginea drumului ori se cocoţau pe gardurile gospodăriilor, nu-şi mai luau ochii de la acel alai. N-ar fi crezut niciodată că-n lumea asta trăiesc atâţia oameni. Când aveau să fie mari, aveau să-şi aducă aminte cu lacrimi în ochi de puhoiul acela de pelerini. Pe drumurile pe care se scurgea el, rar se întâmpla să umble un om sau un cerşetor ori să treacă, o căruţă.

Toţi din partea locului dădeau buzna şi întrebau:

— Ce nenorocire s-o fi abătut asupra ţării? Dau năvală duşmanii? încotro vă e calea, oameni buni?

— Suntem în căutare, răspundeau ei. De două zile tot căutăm. Mai căutăm şi azi, dar pe urmă n-o să mai avem răbdare. Vom scotoci pădurea Björne şi toate dealurile cu păduri de molizi la apus de Ekeby.

Convoiul a pornit de la Nygând, un cătun sărăcăcios dintre munţii de la răsărit. Fata cea frumoasă, cu părul mare şi negru şi cu obrajii rumeni, a dispărut de o săptămână. Vânzătoarea de mături cu care voia să se logodească Gösta Berling s-a rătăcit în codri. De o săptămână n-a mai văzut-o nimeni.

Şi lumea de la Nygând a pornit s-o caute prin toate pădurile. Toţi cei întâlniţi în cale i se alăturau şi o urmau. Din fiecare bordei ieşeau oameni să îngroaşe rândurile acelui alai.

De multe ori câte un nou-venit întreba:

— Ce-i cu voi, oameni buni de la Nygând? De ce o lăsaţi pe fata aceea frumoasă să umble singură pe drumuri străine? Pădurea e mare şi Dumnezeu i-a luat minţile.

— Nimeni n-o tulbură, răspundeau căutătorii, şi nici

ea nu tulbură pe nimeni. E liniştită ca un copil. Cine poate să fie mai sigur decât cel pe care chiar Dumnezeu îl păzeşte? Până acuma s-a întors totdeauna acasă.

Convoiul a ajuns astfel la pădurile din partea răsăriteană care despart cătunul Nygând de şes. În ziua asta, cea de-a treia, trece pe lângă biserica din Bro şi urcă spre pădurile de la apus de Ekeby. În înaintarea lui stârneşte însă valuri de uimire. Câte un om din alai e nevoit să se oprească mereu ca să răspundă la întrebări.

— Ce vreţi, oameni buni? Ce căutaţi?

— Căutăm pe fata cu ochi albaştri şi cu părul negru. A înghiţit-o pădurea şi vrea să moară. A plecat de-acasă acum o săptămână.

— De ce a vrut să moară în pădure? Era flămândă? Era nenorocită?

— De foame n-a răbdat, dar astă-primăvară a dat peste ea o mare nenorocire. L-a văzut pe Gdsta Berling, pastorul cel zvăpăiat, şi s-a îndrăgostit de el acum câţiva ani. Era slabă din fire şi Dumnezeu i-a luat minţile.

— Da, da, i-a luat Dumnezeu minţile, oameni buni de la Nygând I

— Nenorocirea s-a întâmplat astă-primăvară. Înainte nici n-o lua în seamă, dar atunci i-a spus că vrea să fie logodnica lui. Asta a fost însă numai o glumă. A lăsat-o pe urmă să plece. Fata nu se consola totuşi. Mereu se întorcea la Ekeby. Oriunde se ducea Gösta, se ţinea scai după el. Omul se plictisise de ea. Ultima dată când fusese la Ekeby, cavalerii asmuţiseră câinii asupra ei. După aceea n-a mai văzut-o nimeni.

Porniţi la drum! E vorba de viaţa unei fiinţe omeneşti. A unei fiinţe care-şi caută moartea în mijlocul codrilor. Poate că pribegeşte încă, neputând să nimerească drumul. Pădurea e mare şi nenorocita şi-a pierdut minţile.

Luaţi-vă după ceilalţi. Lăsaţi ovăzul pe câmp până i-or cădea grăunţele din spice. Lăsaţi cartofii să putrezească în pământ. Daţi drumul cailor să nu moară de sete în grajduri. Lăsaţi deschise porţile de la ţarcuri, ca vacile să-şi poată găsi adăpost în ele noaptea. Luaţi şi copiii cu voi,

căci ei sunt ai lui Dumnezeu. Dumnezeu e cu cei mici şi le călăuzeşte paşii pe drum. Vor fi şi ei de ajutor când mintea voastră nu va fi de ajuns.

Veniţi cu toţii, bărbaţi, femei şi copii! Cine mai poate sta acasă? Dumnezeu are nevoie poate chiar de unul din voi. Veniţi toţi cei care veţi avea nevoie şi voi odată de mila altora. Şi sufletele voastre s-ar putea rătăci cândva pe meleaguri pustii, căutând odihnă şi neputând-o afla. Veniţi cu noi, căci fata şi-a pierdut minţile, iar codrul e mare.

Cine poate nimeri locul unde brazii sunt deşi, iar muşchiul e moale? Ce se vede negru colo, sub munte? Sunt muşuroaiele cu ace de brad ale furnicilor. Slavă celui care va descoperi cărările pe unde pribegeşte nebuna I

Ce convoi lung 1 Nu convoi de oameni care se duc să preamărească pe un învingător, presărându-i calea cu flori şi asurzindu-l cu osanale. Nu convoi de pelerini care cântă psalmi în drum spre sfintele morminte. Nu convoi de băjenari în căruţe cu roţi scârţâitoare, porniţi să-şi caute aiurea cămine noi în deznădejdea lor. Nu o oaste de luptători cu tobe şi arme. Ci o gloată mare de ţărani în haine de lucru făcute din dimie, şi cu şorţuri jerpelite de piele. În urma lor vin femeile. În mâini poartă lucruri de împletit, iar pe unii copii îi duc în cârcă, în timp ce alţii se agaţă de pulpana lor.

Ce minunată e priveliştea unor oameni uniţi în vederea unui scop mare I Unii vor să-şi întâmpine binefăcătorii ori să-l slăvească pe Dumnezeu. Alţii se duc să-şi caute pământ ori să-şi apere ţara. Pe cei din convoiul de acum nu-i mână însă nici foamea, nici frica de Dumnezeu, nici vreun zbucium cumplit. Ei au pornit la drum numai şi numai ca să caute o fiinţă ieşită din minţi, care a plecat în lumea largă. Osteneala lor e însă fără folos şi strădania fără răsplată. Oricâte sudori i-ar trece, oricât ocol ar da, oricâte rugi ar în – ţa, singura lor recompensă va fi descoperirea unei sărmane pribege căreia Dumnezeu i-a luat minţile.

Cum să nu-ţi fie dragi astfel de oameni? Cum să nu le curgă lacrimi din ochi celor care stau pe marginea

drumului şi-i văd înaintând, pe bărbaţi cu trăsăturile aspre şi cu mâinile bătătorite, pe femei cu frunţile brăzdate de cute prea de timpuriu, pe copii obosiţi, dar îndreptaţi de Dumnezeu pe calea cea bună?

Convoiul umple tot drumul. Căutătorii măsoară pădurea cu priviri grave şi trec mohorâţi mai departe. Ştiu bine că vor găsi mai curând un trup neînsufleţit decât o fiinţă vie.

Colo sub munte se vede ceva negru. O fi un furnicar? O fi un copac răsturnat? Din fericire, e un copac trântit la pământ. Brazii sunt deşi şi bieţii oameni văd anevoie în depărtare.

Convoiul e fără sfârşit. Bărbaţii în putere din fruntea lui sunt în faţa pădurii, la apus de Björne. Cei de la urmă, infirmi, moşnegi deşelaţi şi femei cu odrasle în cârcă, abia au ajuns în dreptul bisericii din Broby.

Alaiul se înfundă apoi în pădure. Cât e încă ziuă, razele soarelui îl vor lumina printre brazi. Abia într-amurg va ieşi din codru.

Oamenii caută de trei zile şi s-au obişnuit cu munca asta. Caută pe povârnişul muntelui, în bătaia vântului. Riscă să-şi frângă mâinile şi picioarele, făcându-şi loc printre brazii deşi, ale căror cetini aplecate deasupra muşchiului moale îi îndeamnă parcă la odihnă.

Au dat peste bârlogul ursului, peste vizuina vulpii şi a bursucului, peste groapa de mangal, peste dealul cu afine roşii, peste brazii cu ace albe, peste culmea pârjolită de foc cu o lună în urmă şi peste bolovanul cel mare, prăvălit cândva de un uriaş. Peste locul de sub munte, unde e ceva negru, n-au dat însă. Nimeni n-a putut ajunge până la el ca să vadă dacă-i vorba de un muşuroi de furnici, de un trunchi de copac sau de o fiinţă omenească. Desigur că-i fiinţă omenească, dar vai 1 nimeni n-a ajuns acolo s-o vadă.

Asfinţitul soarelui îi apucă pe drumeţi în partea cealaltă a pădurii, fără s-o fi găsit pe fata care şi-a ieşit din minţi. Ce puteau să mai facă acum? Să răscolească pădurea din nou? Pădurea e însă primejdioasă pe întuneric. E plină de văgăuni prăpăstioase şi de bălţi fără

fund. Şi ce puteau să găsească ei noaptea după ce nu găsiseră nimic la lumina zilei?

— Haidem la Ekeby 1 strigă unul din mulţime.

— Da, să mergem la Ekeby 1 strigară apoi toţi laolaltă. Hai la Ekeby!

— Să-i întrebăm pe cavaleri de ce au asmuţit câinii asupra unei fete care şi-a pierdut minţile şi de ce au împins-o la desperare! Bieţii noştri copilaşi plâng lihniţi de foame, hainele de pe noi sunt rupte, snopii de bucate zac pe câmp şi cad grăunţele din spice, cartofii putrezesc în pământ, caii noştri umblă de pripas, vacile noastre nu le poartă nimeni de grijă, iar noi suntem istoviţi de oboseală. Şi toate astea numai din pricina cavalerilor. Haidem la Ekeby să-i luăm la răfuială! Haidem la Ekeby 1

În anul ăsta blestemat s-au abătut numai nenorociri asupra noastră, a ţăranilor. Dumnezeu ne încearcă greu şi la iarnă ne aşteaptă foametea. Cine-i vinovatul pe care-l caută Dumnezeu? Pastorul din Broby nu poate să fie, căci rugăciunile lui au ajuns de bună seamă în cer. Murim de foame numai din pricina cavalerilor. Foametea e opera lor. Haidem la Ekeby!

Bărbaţii amărâţi şi mohorâţi coboară devale, spre curtea cea mare de la Ekeby. În urma lor vin femeile, ducând în braţe copiii care plâng. Vin apoi infirmii şi bătrânii. Înverşunarea trece ca un puhoi de la bătrâni la femei, de la femei la bărbaţii din fruntea convoiului.

Vine puhoiul de toamnă. Vă aduceţi aminte, cavalerilor, de puhoiul de astă-primăvară? Curg acum de la munte alte valuri. Gloria şi puterea moşiei Ekeby vor fi luate cu asalt.

Un plugar care ară un islaz de la marginea pădurii aude strigătele deznădăjduite ale gloatei. Deshamă calul, se urcă pe el şi porneşte în goana mare spre Ekeby.

— Vine prăpădul! strigă el. Vin urşii şi lupii, vin strigoii să pună mina pe Ekeby!

Omul înconjoară călare curtea, strigând în gura mare:

— Vin strigoii din pădure! Vin strigoii la Ekeby. Fugiţi

cu toţii unde veţi vedea cu ochii. Vin strigoii să dea foc curţii şi să-i ucidă pe cavaleri!

În urma lui se aud tunetele şi strigătele gloatei care înaintează. Asupra moşiei Ekeby se revarsă potopul de toamnă.

Ştie oare ce vrea şuvoiul acela de oameni înverşunaţi? Vor ei să dea foc, să ucidă, să jefuiască?

Cei care vin nu sunt oameni, ei. strigoii pădurii, fiarele pustiului. Noi, puteri ale beznei, care-am stat ascunse sub pământ, suntem libere o clipă. Ne-a slobozit răzbunarea.

Sunt spiritele muntelui care-au scos minereu din sânul lui, sunt spiritele pădurii care-au tăiat copacii şi-au păzit cărbunăriile, sunt spiritele câmpului care-au ajutat grânele să crească. Libere acum, se duc să facă prăpăd. Moarte moşiei Ekeby 1 Moarte cavalerilor 1

Rachiul curge gârlă aici. Pivniţele sunt doldora de aur. În hambare e belşug de bucate şi de pastramă. De ce noi, obijduiţii, să murim de foame, iar ticăloşii să trăiască în huzur?

Paharul e acuma plin. Aflaţi, cavalerilor, care niciodată nu v-aţi gândit că veţi ajunge şi zile negre, că v-aţi trăit traiul.

Puterea care v-a osândit e în pădure, iar noi suntem solii ei. Sentinţa n-au rostit-o nişte judecători, ci o fiinţă care se află acum în pădure.

Cavalerii din clădirea cea mare văd şuvoiul de oameni înaintând spre ei. Ştiu bine de ce-s acuzaţi, dar îşi zic că vina nu-i a lor. Dacă acea fată sărmană s-a dus în codru să-şi caute moartea, n-a făcut-o din pricină că ei ar fi asmuţit câinii s-o alunge, ci din

23 – Povestea lui Gôsta Berling alt motiv. Motivul era că Gösta Berling se cununase cu o săptămână în urmă cu contesa Elizabet.

La ce le-ar folosi însă să stea de vorbă cu norodul acela furios? Sunt oameni sleiţi de puteri şi flămânzi. Sunt îmboldiţi de gândul răzbunării şi porniţi pe jaf. Uite-i cum vin cu strigăte sălbatice! Plugarul care merge călare

înaintea lor pare înnebunit de zarva pe care o fac.

— Vin urşii, lupii şi strigoii din pădure să pună stăpânire pe Ekeby!

Cavalerii au ascuns-o pe tânăra contesă în încăperea cea mai dosnică a curţii. Lowenborg şi unchiul Eberhard au rămas acolo de pază, iar ceilalţi ies afară să întâmpine gloata năvălitoare. Stau pe treptele din faţa clădirii principale, neînarmaţi şi zâmbitori. Liota gălăgioasă nu mai e departe.

Norodul se opreşte în faţa acelei mici cete de oameni liniştiţi. Cei care aveau de gând, în înverşunarea lor, să-i trântească la pământ şi să-i calce în picioare cu călcâiele lor ferecate, aşa cum făcuseră muncitorii uzinei de la Sund cu cincizeci de ani în urmă cu administratorul şi intendentul ei, au încremenit acum locului. Se aşteptaseră doar să găsească uşile baricadate, să fie atacaţi cu armele, să întâmpine rezistenţă şi luptă.

— Dragi prieteni, le spun cavalerii, sunteţi obosiţi şi flămânzi. Vă dăm ceva de mâncare, dar mai întâi vă cinstim cu un păhărel din rachiul făcut de noi aici, la Ekeby.

Norodul nu se potriveşte însă la vorbele cavalerilor. El strigă şi ameninţă. Cavalerii nu se intimidează totuşi.

— Staţi o clipă, zic ei. Vedeţi bine că uşile noastre sunt deschise. Pivniţa e de asemenea deschisă, ca şi hambarul şi lăptăria. Soţiile voastre sunt frânte de oboseală, iar copiii voştri plâng. Aşteptaţi să le dăm întâi ceva de mâncare. Pe urmă n-aveţi decât să ne ucideţi. Noi nu fugim. Podul casei e plin însă de mere. Ne ducem să aducem copiilor mere.

Un ceas mai târziu. la Ekeby e în toi o petrecere mare. Cea mai mare pe care a pomenit-o cândva. E o noapte de toamnă, iar pe cer lună plină.

Au fost aprinse stive de lemne şi arde în curte rug lângă rug. Norodul e strâns în pâlcuri şi se odihneşte la căldură, copleşit de toate bunătăţile. Câţiva bărbaţi hotărâţi s-au dus la grajd şi-au luat tot ce le-a trebuit. Au tăiat viţei, berbeci şi câteva vite, frigând carnea cât ai bate

în palme. Cele câteva sute de flămânzi înfulecă pe săturate. Vită după vită e scoasă apoi din grajd şi tăiată. Tot grajdul avea să fie golit parcă într-o singură noapte.

În zilele acelea se copseseră pesmeţi la Ekeby. De când venise acolo contesa Elizabet, gospodăria mergea strună. Tânăra contesă parcă nici nu-şi aducea aminte că era acum soţia lui Gösta Berling. Nici el, nici ea nu se gândeau la asta. În schimb, contesa se ocupa de zor cu treburile casei. Ca o bună gospodină, căuta să pună capăt risipei şi neglijenţei. Toată lumea îi dădea ascultare, mulţumită oarecum că avea iarăşi o stăpână.

Degeaba umpluse ea însă cămara cu pâine toată luna lui septembrie cât fusese acolo. Degeaba făcuse brânză şi unt. Degeaba umpluse butoaiele cu bere. Norodul fusese lăsat să dea iama în toate, ca să nu dea foc casei şi să nu-i omoare pe cavaleri. Pâinea, brânza şi untul parcă intraseră în pământ. Balercile cu rachiu şi cu bere se goliseră. Şuncile şi merele se topiseră.

Era însă de-ajuns toată bogăţia de la Ekeby ca să potolească furia norodului? Trebuiau să fie toţi bucuroşi că se prădase fără să săvârşească vreo nelegiuire. Tot ce se întâmpla însă acolo era numai din cauza noii stăpâne. Cavalerii erau oameni curajoşi, în stare să mânuiască armele. Dacă ar fi dat curs pornirii lor, ar fi ştiut să se apere. Cu câteva împuşcături ar fi împrăştiat acea gloată prădalnică. N-au făcut-o însă de dragul acelei fiinţe blânde şi duioase care-i ruga să cruţe norodul.

Gloata era tot mai blândă cu cât trecea vremea în acea noapte. Căldura, odihna, mâncarea şi rachiul îi domolise înverşunarea. A început să glumească şi să râdă. Ospăta comândul fetei din Nygând. „Ruşine să-i fie celui ce se îmbată şi face haz la un comând! Avea doar la îndemână tot ce-i trebuia…”

Copiii tăbărâseră cu lăcomie asupra fructelor ce li se aduceau. Odrasle de plugari săraci, pentru care boabele de răchiţele şi afinele erau delicatese, dădeau iama în merele ionatane care se topeau în gură, în merele paradis, lunguleţe şi dulci la gust, în perele rumene şi în prunele de

tot soiul, galbene, roşii şi brumării. Pentru norod nimic nu-i destul de bun când vrea să-şi arate puterea.

Spre miezul nopţii, gloata păru gata de plecare. Cavalerii încetară să mai aducă mâncare şi vin, să destupe sticlele şi să scoată bere. Ei scoaseră un suspin de uşurare, simţind că scăpaseră de primejdia cea mare.

Chiar în acea clipă se ivi o luminare aprinsă la una dintre ferestrele marii clădiri. Toţi cei care o văzură începură să strige. Luminarea era ţinută în mină de o femeie tânără.

Totul a durat numai o clipă. Luminarea a dispărut, dar norodului i s-a părut că o recunoscuse pe acea femeie.

— Avea părul lung şi negru şi era rumenă la faţă. Ea este! Au ascuns-o aici!

— Aha, cavalerilor I E-aici, va să zică 1 Copila noastră, căreia Dumnezeu i-a luat minţile, e ascunsă aici, la Ekeby. Ce-aveţi de gând cu ea, nelegiuiţilor? De-o săptămână ne zbuciumăm din cauza ei şi trei zile de-a rândul am căutat-o în toate părţile. N-avem nevoie de băutură şi de mâncare. Mare păcat am făcut că am primit ceva din mâinile voastre. Scoateţi mai întâi fata afară. Pe urmă om vedea noi ce facem cu voi.

Fiarele îmblânzite urlă şi zbiară. Pe urmă dau buzna spre clădire. Iuţi de picioare erau ele, dar cavalerii erau şi mai sprinteni. Aceştia se reped la uşa de la intrare şi o zăvorăsc. Ce puteau totuşi să facă împotriva acelui puhoi de oameni? Uşile fură sparte una după alta. Ca|valerii fură daţi la o parte. N-aveau arme la ei. Înghe-V suiţi de gloată, nu puteau să facă nicio mişcare. Norodul pătrunse în casă şi o găsi pe fata de la Nygând. A descoperit-o într-o cameră din fundul clădirii. Nimeni n-avea timp să vadă dacă era bălaie sau oacheşă. Au luat-o pe sus şi au scos-o afară. I-au-pus să nu se teamă de nimic. Numai cu cavalerii aveau ei ce aveau. Veniseră acolo s-o salveze…

Cei care ies din clădire se întâlnesc însă cu altă gloată.

În locul cel mai pustiu din pădure nu mai zace cadavrul unei femei care s-a prăbuşit de pe culmea unei

prăpăstii şi a căzut moartă în fundul ei. A descoperit-o un copil. Călătorii care au rămas în pădure au ridicat-o pe umeri şi iată-i că vin acum.

Moartă, fata e mai frumoasă decât atunci când era vie. Cât e de frumoasă cu părul ei lung şi negru! Ce minunat e chipul ei acum, când se bucură de odihna de veci!

Purtată pe umerii celor care au adus-o, străbate gloata care tăbărâse în clădire. În jurul ei se lasă o tăcere adâncă. Toţi îşi pleacă frunţile şi se închină în faţa moartei.

— A murit de puţină vreme. A pribegit până azi prin pădure, şoptesc oamenii care au adus-o. Credem că a vrut să fugă de noi care o căutam şi s-a prăbuşit în prăpastie.

Dacă moarta e fata de la Nygând, cine e atunci femeia pe care gloata a scos-o afară din casă?

Această gloată se întâlneşte acum cu cea venită mai adineauri de la pădure. Rugurile îşi înalţă flăcările de jur-împrejurul clădirii. Norodul poate să vadă acum chipurile ambelor femei şi să le recunoască. Cea vie este tânăra contesă de la Borg.

— Ce înseamnă asta? Ne este dat să vedem acum o nouă nelegiuire? Ce caută contesa aici, la Ekeby? De ce ni s-a spus că-i plecată undeva departe, ba chiar că e moartă? În numele sfintei dreptăţi, suntem datori să ne năpustim asupra cavalerilor şi să-i călcăm în picioare.

Se auzi atunci un glas răsunător. Gösta Berling s-a urcat pe balustrada scării şi vorbeşte de acolo.

— Ascultaţi vorbele mele, lighioanelor şi demonilor! Credeţi voi, smintiţilor, că aici, la Ekeby, nu avem arme şi praf de puşcă? Credeţi că n-am avut poftă să vă împuşc ca pe nişte câini turbaţi? Femeia asta m-a rugat însă să vă cruţ. Dacă aş fi ştiut că aveaţi de gând să vă atingeţi de ea, n-ar mai fi rămas în viaţă niciunul din voi. De ce faceţi atâta gălăgie şi aţi tăbărât asupra noastră ca nişte tâlhari, ameninţându-ne cu moarte şi cu foc? Ce mă interesează pe mine zvăpăiatele voastre de fete? Ştiu eu pe unde pribegesc ele? M-am purtat bine cu tânăra asta. Aş fi putut să asmut câinii asupra ei şi atunci ar fi fost mai bine

pentru noi amândoi, dar n-am făcut asta. Şi nici nu i-am făgăduit s-o iau de soţie. Asta nu-i adevărat, băgaţi de seamă!

Acuma însă vă spun să daţi drumul femeii pe care aţi scos-o afară din casă. Daţi-i drumul, iar mâinile care-au atins-o să ardă în focul cel veşnic! Nu înţelegeţi că între voi şi ea e o distanţă ca de la cer la pământ, că gingăşia ei e tot atât de mare ca şi grosolănia voastră, că bunătatea ei e la fel de mare ca şi răutatea din sufletele voastre?

Să vă spun acum cine-i ea. În primul rând, e un înger din cer, iar în al doilea, e fosta soţie a contelui de la Borg. Soacra ei a chinuit-o însă zi şi noapte mereu. A fost nevoită să spele rufe pe malul lacului ca o slujnică de rând. A fost bătută şi căznită cum n-a fost poate niciuna dintre soţiile voastre. Era cât pe ce să se arunce în valurile râului Klar din cauza vieţii chinuite pe care o ducea. Care dintre voi, ticăloşilor, a alergat atunci să-i salveze viaţa? I-am salvat-o însă noi, cavalerii. Da, noi!

Iar după ce a născut un copil în casa unui ţăran, contele i-a trimis un răvaş cu vorbele următoare: „Ne-am căsătorit într-o ţară străină, în chip nelegal. Nu eşti soţia mea şi nu-s soţul tău. Nici nu vreau să ştiu de copilul tău”. Mama însă n-a voit să-i fie dus copilul la biserică fără să i se treacă numele tatălui în actul de botez. Aţi fi fost mândri, desigur, dacă ea ar fi spus unuia dintre voi: „Însoară-te cu mine, vreau ca fiul meu să aibă un tată”. Ea însă n-a ales pe nimeni din rândurile voastre. L-a luat pe Costa Berling, pe sărmanul pastor care nu mai are dreptul să predice cuvântul lui Dumnezeu. Vă spun, ţăranilor, ca să ştiţi, că niciodată în viaţa mea nu mi-a fost dat să fac un lucru mai greu, căci nu eram demn de această femeie şi nici nu-mi era îngăduit să mă uit în ochii ei. N-am avut însă curajul s-o refuz, atât de grozavă era restriştea şi deznădejdea ei 1

Puteţi crede acum ce vreţi despre noi, cavalerii. Noi însă i-am făcut tot binele de care ne-am învrednicit. Ei să-i mulţumiţi că nu v-am împuşcat în noaptea asta pe toţi, până la unul. Acuma însă vă spun: daţi-i drumul şi duceţi-

vă cu Dumnezeu. De unde nu, se deschide pământul în faţa voastră şi vă înghite pe toţi.

Iar după ce veţi pleca, rugaţi-vă la Dumnezeu să vă ierte că aţi speriat şi aţi făcut să sufere o fiinţă atât de bună şi de nevinovată. Şi-acum, căraţi-vă! Ne-am săturat de voi 1

Cu mult înainte de a-şi fi terminat Gösta Berling acest logos, cei care o scoseseră afară pe contesă o aşezaseră pe una din treptele scării de piatră, iar unul dintre ei, un ţăran înalt de stat, se apropiase de ea şi-i întinsese mâna.

— Vă mulţumim şi vă dorim noapte bună, a zis el. N-am avut niciun gând rău faţă de dumneavoastră, contesă.

După el a venit altul şi i-a strâns mâna contesei cu tot respectul.

— Vă mulţumim şi vă dorim noapte bună. Vă rugăm să nu fiţi supărată pe noi.

Gösta a sărit jos de pe balustradă şi s-a aşezat lângă ea. Ţăranii i-au strâns şi lui mâna.

Încet şi tacticos au venit apoi şi ceilalţi, unul după altul, să-şi ia rămas bun de la Gösta şi de la contesă înainte de plecare. Erau iarăşi blânzi şi omenoşi cum fuseseră în dimineaţa în care plecaseră de la căminele lor, înainte ca foamea şi răzbunarea să-i fi transformat în nişte fiare sălbatice.

Au privit-o pe contesă drept în ochi, iar Gösta a băgat de seamă că din ochii multora dintre ei curgeau lacrimi după ce văzuseră în privirea ei nevinovăţia şi bunătatea sufletească. Era pentru toţi adorarea în tăcere a celei mai nobile icoane pe care o văzuseră. Erau fiinţe omeneşti care se bucurau că una dintre ele nutrea o dragoste atât de mare pentru tot ce este bun în lume* îi*».

Bineînţeles că nu toţi au strâns mâna contesei. Erau puzderie, iar contesa era obosită şi slabă. Toţi s-au urcat însă, ca s-o poată vedea, strângându-i în schimb mâna lui Gösta, ale cărui braţe suportau uşor acest efort.

Lui Gösta i se părea că totul fusese un vis. În inima lui a început să clocotească în acea noapte o dragoste

nouă.

„Cât îmi eşti de drag. norodule 1” îşi zicea el. Îşi dădea seama cât de dragă îi era toată acea gloată care se împrăştia într-un lung convoi cu trupul fetei moarte în frunte, toată acea gloată alcătuită din oameni cu haine grosolane şi cu încălţăminte care răspândea un miros urât, din oameni care locuiau în bordeie sărăcăcioase la marginea pădurii, din oameni fără ştiinţă de carte, care nu cunoşteau bucuria şi bogăţia vieţii, ci numai lupta pentru pâinea cea de toate zilele.

Simţea pentru acea gloată o dragoste dureroasă, care-i storcea lacrimi din ochi. Nu ştia ce voia să facă pentru acele fiinţe, dar le iubea cu toate metehnele, viciile şi beteşugurile lor. Şi se ruga lui Dumnezeu să vină ziua aceea în care şi el avea să le fie drag lor.

Se trezi din visul său. Soţia lui îl luă de braţ. Norodul plecase. Erau singuri pe scară.

— Vai, Gösta! Cum ai putut face asta? întrebă tânăra contesă, acoperindu-şi faţa cu mâinile şi începând să plângă.

— E adevărat tot ce am spus, exclamă el. Niciodată nu i-am făgăduit fetei de la Nygând că voi lua-o de soţie. „Vino vinerea viitoare şi te vei distra!” Asta-i tot ce i-am spus. Nu-i vina mea că m-a iubit.

— Nu de asta e vorba. Cum le-ai putut spune însă acelor oameni că eu am fost o fiinţă bună şi nevinovată? Tu ştii bine, Gösta, că te-am iubit când acest sentiment încă nu-mi era îngăduit. Mi-a fost ruşine de acei oameni. Mi-a plesnit obrazul de ruşine.

O podidi apoi un plâns nervos.

Gösta se uită lung la ea.

— Draga mea! Scumpa mea! îi zise el liniştit. Cât de fericită eşti în bunătatea ta! Cât de fericită eşti că ai un suflet atât de nobil |.

Capitolul XXXIII – Kevenhiiller

Pe la 1770 s-a născut în Germania cel care avea să fie mai târziu învăţatul Kevenhiiller. Era fiul unui burgrav[6] şi,

6 Demnitar feudal.

dacă ar fi voit, şi-ar fi trăit viaţa în castele şi ar fi călărit în suita împăratului. Alta i-a fost însă voia.

Ar fi dorit să aşeze aripi de moară pe turnul cel mare al castelului părintesc, să transforme sala cavalerilor într-o lăcătuşerie, iar din iatacul doamnelor să facă un atelier de ceasornicar. Ar fi dorit să umple castelul cu roţi huruitoare şi cu pârghii mişcătoare. Deoarece nu-i era îngăduit însă a face asta, a renunţat la orice fast şi s-a băgat ucenic la un ceasornicar. Acolo a putut să înveţe tot ce se putea învăţa despre roţi dinţate, resorturi şi pendule. A învăţat a face cadrane solare şi ceasornice stelare, pendule cu cocoşi sau cu ciobani cu fluier care spun cât e ceasul, orologii care umplu turla întreagă a unei biserici cu mecanismul lor minunat, cum şi ceasornice mici de tot, care încap într-un medalion.

După ce şi-a căpătat cărţulia de meşter, şi-a pus raniţa în spinare, şi-a luat toiagul în mână şi a început să colinde ţara, ca să studieze tot ce era pus în mişcare cu osii şi cu roţi. Kevenhiiller nu voia să fie un simplu ceasornicar, ci să ajungă un mare inventator şi reformator universal.

După ce a cutreierat astfel o seamă de ţări, s-a dus şi în provincia Vărmland să studieze roţile de moară şi arta mineritului. În dimineaţa unei zile frumoase de vară, trecea din întâmplare prin piaţa oraşului Karlstad. S-a brodit însă ca tot pe acea vreme Inimoasă pe zâna pădurii s-o pălească cheful să-şi prelungească plimbarea până la oraş. Falnica doamnă străbătea astfel şi ea piaţa, venind însă din direcţie opusă, şi se întâlni faţă în faţă cu Kevenhiiller.

Minunată i s-a părut ceasornicarului acea întâlnire! Femeia avea ochi verzi, strălucitori. Părul des şi bălai îi ajungea până aproape de pământ. Purta o rochie de mătase verde, sclipitoare de ape. Vrăjitoarea şi păgâna i se păru lui Kevenhiiller mai frumoasă decât toate femeile creştine pe care le văzuse în viaţa lui. Văzând-o venind spre el, rămase extaziat.

Zâna pădurii venea de-a dreptul din desişul codrilor,

unde feriga creşte cât copacul, unde pinii uriaşi nu lasă să răzbată lumina soarelui, făcând-o să presare muşchiul cu stropi aurii, şi unde lineea boreală se caţără pe bolovani îmbrăcaţi cu licheni.

Ce n-aş fi dat să fiu în locul lui Kevenhiiller, s-o văd pe acea fiinţă cu frunze de ferigă şi ace de brad înfipte în părul ei des şi cu o viperă mică, neagră, în jurul gâtului! Închipuiţi-v-o sprintenă la umblet ca o fiară sălbatică şi răspândind o mireasmă proaspătă de răşină, de fragi, de linee şi de muşchi.

Ce s-o fi uitat lumea la ea, când trecea prin piaţa oraşului Karlstad I Văzându-i părul lung, care fâlfâia în boarea de vară, caii se speriau şi o luau la goană. Ştrengarii de pe străzi alergau în urma ei. Bărbaţii scăpau jos cântarele şi satirele, să caşte gura la ea. Femeile fugeau spre catedrală, să-l roage pe episcop să alunge dihania din oraş.

Zâna pădurii înainta, calmă şi maiestuoasă. Senzaţia pe care o stârnise o făcu să zâmbească doar, ceea ce îi dădu prilej lui Kevenhiiller să-i vadă dinţii ascuţiţi de fiară printre buzele ei roşii.

Se învelise cu o mantie, ca să n-o recunoască nimeni. Din nefericire, uitase totuşi să-şi acopere coada, care se târa pe caldarâm.

Observându-i-o şi el, Kevenhiiller încercă un sentiment de regret că o doamnă de viţă atât de nobilă era expusă batjocurii târgoveţilor. Îi făcu deci o plecăciune adâncă şi-i spuse curtenitor:

— Ar fi bine ca Luminăţia-voastră să-şi ridice trena.

Zâna pădurii fu mişcată, nu atât de bunăvoinţa cât de politeţea lui. Se opri în faţa lui şi-l privi ţintă, de i se păru omului că nişte scântei luminoase din ochii ei îl răzbăteau până la inimă.

— Ţine minte, Kevenhiiller, îi zise ea. De an înainte vei putea săvârşi cu mâinile tale orice operă măiastră, însă numai câte una din fiecare fel.

Spunându-i aceste vorbe, ştia bine că se putea ţine de cuvânt. Cine nu ştie că zâna pădurii poate să dăruiască

geniu şi puteri miraculoase celor ce se bucură de graţia ei?

Kevenhiiller a rămas la Karlstad, unde şi-a luat cu chirie un atelier. A ciocănit şi a lucrat zi şi noapte. După o săptămână, prima lui minune fu isprăvită: o trăsură care mergea singură. Urca şi cobora dealurile, umbla şi repede şi încet, putea să fie cârmuită şi întoarsă, oprită sau pusă în mişcare după voia celui care o conducea. O trăsură minunată, în adevăr 1

Kevenhiiller ajunse vestit şi-şi făcu mulţi prieteni în tot oraşul. Era atât de mândru de trăsura lui, încât plecă la Stockholm s-o arate şi craiului ţării. Nu avea nevoie să aştepte cai de poştă şi să se certe cu surugiii, nici să fie hurducat în diligenţă şi să doarmă pe laviţe de hanuri. Porni mândru cu trăsura lui şi ajunse la destinaţie în câteva ceasuri.

Trase de-a dreptul la palat. Regele veni cu toată suita de la curte să-l vadă conducându-şi trăsura automată. Kevenhiiller fu copleşit de laude.

Regele îi zise atunci:

— Vrei să-mi vinzi mie trăsura asta, Kevenhiiller?

Omul răspunse că nu. Regele stărui totuşi să i se dea trăsura.

Kevenhiiller băgă atunci de seamă că în suita crăiască se afla şi o doamnă bălaie, cu straie verzi. O recunoscu imediat şi înţelese că ea îl sfătuise pe rege să-i ceară trăsura. îl cuprinse atunci o mare deznădejde. Nu-l lăsa inima să dea altuia trăsura minunată pe care-o făcuse el, însă nici n-avea curajul să-l refuze categoric pe rege. Porni atunci cu toată iuţeala spre zidurile palatului şi trăsura se izbi de ele, făcându-se mii de ţăndări.

Înapoindu-se la Karlstad, încercă să facă alta, dar nu izbuti. Se îngrozi atunci de harul cu care-l înzestrase zâna pădurii. Renunţase la viaţa comodă din castelul părintesc, ca să ajungă binefăcătorul celor

mulţi, iar nu ca să facă minuni de care nu se putea folosi decât un singur om. Ce folos că era un meşter mare, meşter între meşteri, de vreme ce nu-şi putea multiplica

operele ca să se bucure toată lumea de ele?

Marele învăţat prefera acum o muncă liniştită şi chibzuită. De aceea se făcu pietrar şi zidar. El construi pe urmă turnul cel mare de piatră de lângă podul Văstrabro, după modelul celui de la castelul părintesc. Gândul lui era să mai dureze clădiri, portaluri, curţi de onoare, terase şi donjoane, ca să înalţe pe ţărmul râului Klar un castel în toată puterea cuvântului.

În acel castel avea să-şi vadă împlinit visul din copilărie. În sălile lui aveau să fie instalate ateliere pentru tot felul de meşteşuguri. În ele aveau să lucreze morari şi fauri, ceasornicari cu cozoroace verzi la ochi, vopsitori cu mâinile înnegrite de boiele, ţesători, strungari, lăcătuşi şi aşa mai departe.

Treaba mergea strună. Cu pietrele cioplite de el, zidise singur turnul. Deasupra lui aşezase nişte aripi, căci turnul urma să fie moară. Voia acum să înceapă a lucra la fierărie.

Într-o zi se uita la aripile sprintene şi solide pe care le învârtea vântul. Simţi atunci cuprinzându-l vechea manie.

I se păru că zâna cea verde se uitase iarăşi la el cu ochii ei luminoşi, şi creierii lui se aprinseră din nou. Se închise în atelierul său, nu mai luă nimic în gură, nu mai ştiu de odihnă şi munci cu înverşunare. După o săptămână izbuti să facă o nouă minune.

Într-o zi se sui în vârful turnului şi începu să-şi pună aripi pe umeri.

Doi ştrengari şi un licean, care stăteau pe marginea podului şi pescuiau obleţi cu undiţa, îl văzură şi scoaseră un strigăt care se auzi în tot oraşul. Ei o luară apoi la fugă într-un suflet pe uliţe şi începură să bată în uşi pe la casele oamenilor, strigând cât îi ţinea gura:

— Zboară Kevenhuller! Zboară Kevenhuller!

Acesta stătea liniştit în vârful turnului şi-şi potrivea aripile. Lumea din vechiul oraş Karlstad dădea în vremea asta navală pe uliţele strâmte.

Slujnicele părăsiră oalele care fierbeau pe plite şi

aluatul care dospea. Bătrânele aruncară cât colo ciorapii pe care-i împleteau, îşi puseră ochelarii şi o luară la picior pe străzi. Pârgarii şi primarul se ridicară de la masa de chibzuire. Dascălii aruncară cărţile din mână, iar şcolarii părăsiră clasele fără să-şi mai ceară voie. Tot oraşul alerga spre podul Văstrabro.

Acesta era ticsit de oameni. Piaţa, la fel. Tot ţărmul până la episcopie era un furnicar de lume. îmbulzeala era mai mare decât la bâlciul de la San Petru. Numărul spectatorilor îl întrecea pe cel din ziua în care regele Gustav al III-lea străbătuse oraşul într-o caleaşca trasă de opt cai, într-o goană de parcă umbla numai pe două roţi.

Kevenhiiller îşi fixase acum aripile şi porni în zbor. După ce dădu de câteva ori din aripi, se şi află în văzduh, plutind sus de tot deasupra pământului.

Respira din plin aerul tare şi curat. Pieptul i se umfla şi sângele de cavaler de pe vremuri începu să clocotească în vinele lui. Zbura ca un porumbel şi plana ca un vultur. Aripile lui aveau iuţeala rândunelei. Înainta prin văzduh cu siguranţa unui şoim. Se uita în jos spre gloata legată de pământ, care îl privea plutind în aer. O! Cât ar fi dorit Kevenhiiller să facă aripi la fel pentru fiecare dintre cei care se minunau de isprava lui, dându-le puterea să zboare în aerul proaspăt al înălţimilor! Gândul la neputinţa lui nu-l părăsi nici în acea clipă de triumf. Acesta nu-i putea folosi decât lui. Mult ar fi dat s-o întâlnească atunci pe zâna pădurii!

Cu ochii orbiţi de lumina soarelui, văzu atunci ceva zburând în linie dreaptă spre el. Se mişcau nişte aripi întocmai ca ale lui, iar între ele zări un trup omenesc. Părul galben îi fâlfâia în văzduh. Era îmbrăcat cu o rochie verde de mătase unduioasă şi avea ochi strălucitori. Era ea! Ea era!

Kevenhiiller nu stătu la gânduri. Se năpusti aprig asupra acelei arătări, ca s-o sărute sau poate ca s-o lovească, în orice caz ca s-o silească să-l scape de blestemul de care era legată viaţa lui. În avântul acela îşi pierdu cumpătul. Nu mai ştia încotro mergea.

Vedea numai părul fâlfâitor şi ochii sălbatici ai fiinţei din faţa lui. Apropiindu-se de ea, întinse braţele s-o cuprindă. Aripile lui se prinseră atunci de ale ei, care erau mai puternice. Se rupseră într-o clipă, iar el se prăbuşi în jos fără să-şi dea seama încotro.

Când îşi veni în fire, se pomeni în vârful turnului. Lângă el se afla zdrobită maşina de zburat. Căzuse chiar pe moara lui. Aripile îl rostogoliseră de câteva ori, iar pe urmă îl prăvăliseră pe acoperişul turnului.

Jocul luase astfel sfârşit. Kevenhiiller era iarăşi un om deznădăjduit. Munca cinstită îl dezgustă. Nu mai avea curajul să se îndeletnicească cu săvârşirea de minuni. Dacă ar mai fi făcut una şi ar fi distrus-o, i s-ar fi sfâşiat inima de durere; iar dacă n-ar fi distrus-o, l-ar fi înnebunit gândul că ea nu putea să fie de folos şi altora.

Îşi căută raniţa şi toiagul, lăsă moara în plata Domnului şi se hotărî să plece în căutarea zânei pădurii, îşi făcu rost de un cal şi de o trăsură, căci nu mai era atât de tânăr şi de sprinten. Se zice că, ajungând la o pădure, s-a dat jos din trăsură şi a intrat în desiş, începând s-o cheme pe zâna pădurii.

— Zână a pădurii! Sunt eu, Kevenhiiller. Vino, te rog.

Ea însă n-a venit.

Cutreierând astfel ţara, Kevenhiiller ajunse la Ekeby câţiva ani înainte de izgonirea majoresei. Acolo a fost primit bine şi a şi rămas. Ceata din aripa cavalerilor s-a mărit cu încă un tovarăş înalt şi voinic, în stare să înfrunte stacanul cu bere şi să nu rămână de ruşine la vânătoare. Îi reveniră atunci amintirile din copilărie. Îngădui să i se spună conte şi, pe zi ce trecea, se bucura tot mai mult de reputaţia unui nobil german de pe vremuri, cu nasul său mare, coroiat, cu sprâncenele lui încruntate, cu barba lui plină, ascuţită sub bărbie, şi cu mustaţa lui răsucită semeţ deasupra gurii.

Kevenhiiller rămase deci im tagma cavalerilor, nefiind mai bun decât oricare dintre ceilalţi, pe care lumea avea credinţa că majoreasa îi destina necuratului.

El încărunţi treptat, în timp ce creierii lui dormr tău.

Îmbătrânise atât de mult încât nu mai credea în isprăvile sale din tinereţe. Nu mai era un făcător de minuni. Nu fusese el cel care construise trăsură automată şi maşina de zburat. O, nu! Toate astea erau poveşti, simple născociri!

S-a întâmplat însă pe urmă ca majoreasa să fie izgonită de la Ekeby, cavalerii ajungând stăpânii acelui mare domeniu. A început atunci acolo o viaţă mai rea ca oricând. Asupra ţării se abătu o vijelie. Tot ce era tânăr fu cuprins de nebunie. Tot ce era rău se puse în mişcare şi tot ce era bun începu să se teamă. Oamenii se luptau pe pământ, iar spiritele în cer. Lupii de la Dovre dădeau năvală cu vrăjitoare în spinare. Stihiile naturii se dezlănţuiră. Veni atunci la Ekeby şi zâna pădurii.

Cavalerii nu o cunoşteau. Credeau că era o femeie sărmană şi nevoiaşă, căreia îi făcuse zile fripte o soacră nemiloasă. Au luat-o deci sub ocrotirea lor, respectând-o ca pe o regină şi iubind-o ca pe un copil.

Numai Kevenhiiller vedea cine era. La început fusese orbit şi el, la fel cu ceilalţi. Într-o zi însă, ea s-a îmbrăcat cu o rochie verde de mătase cu ape şi atunci Kevenhiiller a recunoscut-o numaidecât.

Zâna pădurii stătea tolănită pe un divan de mătase şi toţi bătrânii cavaleri se întreceau, în prostia lor, s-o servească. Unul îi era bucătar, altul camerier. Unul citea cărţi ori făcea muzică s-o distreze, altul îi meşterea sau îi dregea încălţămintea. Fiecare îşi găsise o ocupaţie în favoarea ei.

Zâna pădurii făcea pe bolnava, însă Kevenhiiller ştia bine ce gânduri avea prefăcuta. Îşi bătea joc pur şi simplu de toţi cavalerii.

El îi preveni pe tovarăşii săi:

— Nu vedeţi ce dinţi ascuţiţi şi ochi sclipitori are? E zâna pădurii în carne şi oase. Tot răul s-a pus în mişcare în vremurile astea îngrozitoare. E zâna pădurii care s-a pripăşit aici să ne distrugă. O cunosc de multă vreme.

E drept însă că Kevenhiiller recăpătase pofta de lucru de când o recunoscuse pe zâna pădurii. Creierii lui începuseră să se aprindă şi să clocotească. Degetele lui

mânuiau cu râvnă ciocanul şi pila. Nu se putea lupta cu el însuşi. Plin de amărăciune, se îmbrăcase cu hainele de lucru şi se închisese într-o veche lăcătuşerie care avea să-i fie atelier.

Se răspândise zvonul de la Ekeby în tot ţinutul:

— Kevenhiiller a început să lucreze!

Toţi ascultau cu răsuflarea tăiată loviturile de ciocan, răşpăluitul pilei şi pufăitul foalelor din atelierul închis.

O nouă minune avea să iasă la iveală. În ce o fi constând oare? O să ne înveţe Kevenhiiller cumva să umblăm pe apă? O să înalţe o scară până la cloşcacu-pui?

Orice e cu putinţă pentru un astfel de om. Nu l-am văzut noi oare cu ochii noştri zburând prin văzduh? Nu l-am văzut umblând pe străzi cu o trăsură tară cal? Are un dar de la ziua pădurii şi poate să facă orice.

Într-o noapte, în prima sau a doua zi a lunii octombrie, minunea lui Kevenhiiller fu gata. Acesta ieşi din atelier cu ea în mină. Era o roată care se învârtea încontinuu. Când se învârtea, spiţele străluceau ca focul, răspândind lumină şi căldură. Kevenhiiller făcuse un soare. Când l-a scos din atelier, întunericul nopţii s-a luminat atât de puternic, încât vrăbiile au început a ciripi, iar norii s-au rumenit ca aurora.

A fost una dintre cele mai straşnice invenţii. Pe pământ n-avea să mai fie nici întuneric, nici frig. Gândul acesta îl buimăcise pe Kevenhiiller. Soarele avea să răsară şi să apună şi mai departe, însă după asfinţit pământul avea să fie luminat de roţile sale de foc în număr de sute şi de mii. iar văzduhul avea să vibreze de căldură ca în cea mai dogoritoare zi de vară. Sub cerul înstelat din toiul iernii, aveau să fie strânse pe lanuri grâne coapte. Fragile şi afinele aveau să acopere dealurile tot anul, iar apele n-aveau să mai îngheţe niciodată.

Invenţia lui urma să creeze o lume nouă. Roata lui. de foc avea să fie blana săracilor şi făclia minerilor. Ea urma să dea forţă motrice uzinelor şi viaţă naturii, iar omenirii să-i ofere o viaţă bogată şi fericită. Kevenhiiller ştia însă bine că toate astea nu erau decât vise şi că zâna

pădurii n-avea să-i îngăduie niciodată să mai facă şi alte roţi de foc. În mânia şi dorinţa lui de răzbunare, îi venea s-o ucidă şi nu-şi mai dădu seama ce făcu pe urmă.

Se duse la clădirea principală a curţii şi puse roata de foc în vestibul sub scară. Scopul lui era să dea foc casei, astfel ca vrăjitoarea să-şi găsească moartea în flăcări.

Se duse apoi îndărăt la atelierul său şi rămase acolo liniştit, să vadă ce avea să se întâmple.

Auzi apoi strigăte în curte. Lumea începuse a-şi da seama de isprava cea mare pe care o făcuse el.

Da, da, săriţi, strigaţi, daţi alarma 1 Zâna pădurii, înfofolită în mătăsuri, arde acum.

S-o fi zvârcolind oare în chinuri? Nu fuge cumva de flăcări dintr-o încăpere în alta? Mătasea cea verde se va face scrum, iar vâlvătaia va încinge părul des al vrăjitoarei. Curaj, flăcări! Curaj! Prindeţi-o şi daţi-i foc! Să ardă vrăjitoarea! Nu vă fie teamă, flăcări, de cuvintele ei fermecate! Lăsaţi-o să ardă! Alţii, din pricina ei, au trebuit să ardă toată viaţa.

Clopotele sunau, trăsurile duruiau, pompele erau scoase din şoproane, apa era adusă în găleţi de la lac, lumea din toate satele dimprejur dădea năvală ca la urs. În toate părţile se auzeau numai strigăte, vaiete şi porunci. Prăbuşirea acoperişului fu înspăimântătoare, cu trosnetul şi bubuitul ei. Nimic nu-l tulbura însă pe Kevenhuller. El şedea liniştit pe buturuga sa.

Auzi apoi o detunătură puternică, parcă s-ar fi năruit cerul, şi sări în sus de bucurie.

— S-a isprăvit acum cu ea! exclamă. Nu mai poate scăpa. Au zdrobit-o bârnele aprinse. S-a isprăvit cu ea 1

Se gândea acum la gloria şi la puterea moşiei Ekeby, pe care fusese nevoit să le jertfească pentru a izbăvi lumea de acea vrăjitoare. Sălile somptuoase în care domnise atâta bucurie, încăperile în care avuseseră răsunet atâtea amintiri frumoase, mesele care fuseseră ticsite de bunătăţi, mobilierul vechi şi preţios, vasele de argint şi de porţelan, toate acestea căzuseră pradă flăcărilor în mod ireparabil.

Kevenhiiller tresări atunci şi scoase un strigăt. Roata lui de foc, soarele, modelul de care atârna tot, fusese pus sub scară, ca să provoace incendiul. Înmărmurit de groază, exclamă:

— Sunt nebun? Cum am putut face asta?

Uşa zăvorâtă a atelierului se deschise atunci şi apăru femeia în verde. Zâna pădurii se opri în prag, frumoasă şi zâmbitoare. îmbrăcămintea ei verde era intactă. În părul ei des nu se vedea nici urmă de fum sau de funingine. Era aşa cum o văzuse în tinereţea lui, în piaţa oraşului Karlstad. Coada de fiară îi atârna între picioare. Avea toată sălbăticia şi mireasma pădurii.

— Arde curtea Ekeby, zise ea râzând.

Kevenhiiller ridicase ciocanul şi avea de gând să-i dea în cap cu el, dar băgă de seamă că zâna pădurii avea în mână roata lui de foc.

— Uite! Ţi-am salvat-o 1 zise ea.

Kevenhiiller căzu în genunchi înaintea ei.

— Mi-ai sfărâmat trăsura, mi-ai zdrobit aripile şi mi-ai distrus viaţa. Îndură-te de mine!

Zâna pădurii se căţără pe tejgheaua atelierului şi se aşează pe ea, tot aşa de tânără şi cu aceeaşi privire şireată cum o văzuse prima oară în piaţa oraşului Karlstad.

— Mi se pare că ştii cine sunt, zise ea.

— Te cunosc şi te-am cunoscut totdeauna, zise bietul om. Eşti geniul. Redă-mi însă libertatea. Ia-mi înapoi darul pe care mi l-ai făcut. Ia-mi înapoi darul de a face minuni. Lasă-mă să fiu un om ca toţi oamenii. De ce mă urmăreşti? De ce?

— Nebunule! îi răspunse zâna pădurii. Niciodată nu ţi-am voit răul. Te-am înzestrat cu un dar mare, însă ţi-l pot lua înapoi dacă nu eşti bucuros de el. Gândeşte-te bine, însă! Te vei căi.

— Nu, nu! exclamă el. Ia-mi puterea de a face minuni.

— Mai întâi de toate, trebuie să distrugi roata asta de foc, zise ea, aruncându-i-o în faţă, pe podea.

Kevenhiiller nu pregetă. Lovi cu ciocanul roata

arzătoare de foc, care nu era decât un simplu obiect magic, atâta vreme cât nu putea fi întrebuinţat spre folosul semenilor săi. Scânteile se împrăştiară în atelier, fărâmele şi flăcările începură să sară în jurul inventatorului şi astfel ultima lui minune se făcu şi ea ţăndări.

— Da, acum îţi iau înapoi darul pe care nu l-ai dorit, zise zâna pădurii.

Când ajunse în pragul uşii şi lumina pojarului de afară se revărsa asupra ei, Kevenhiiller o văzu pentru ultima oară.

I se păruse acum mai frumoasă ca oricând. Nu mai avea niciun fel de răutate, însă era severă şi mândră.

— Nebunule! zise ea din nou. Ţi-am interzis eu vreodată să-i laşi pe alţii să reproducă operele tale? N-am voit decât să-l apăr pe omul genial de munca de meşteşugar.

Zâna pădurii se făcu apoi nevăzută. Câteva zile în şir, Kevenhiiller n-a fost în toate minţile. Pe urmă a redevenit un om ca toţi oamenii.

În timpul nebuniei arsese însă până în temelii curtea de la Ekeby. Victime omeneşti n-au fost. Cavalerii erau totuşi foarte mâhniţi că acel cămin ospitalier, în care trăiseră atât de fericiţi, fusese distrus în vremea stăpânirii lor”.

Capitolul XXXIV – Bâlciul de la Broby

În prima vineri din luna octombrie începe bâlciul cel mare de la Broby, care ţine o săptămână. E cea mai mare sărbătoare a toamnei. Înainte de începerea lui, la fiecare gospodărie se taie vite şi păsări, se coace pâine şi sunt gata hainele de iarnă care vor fi purtate prima oară. Plăcintele de zile mari, ca brânzoaicele şi altele, stau toată ziua pe masă, porţiile de rachiu se îndoiesc, iar lumea se odihneşte. În fiecare casă e sărbătoare. Slugile şi muncitorii îşi capătă simbria şi chibzuiesc îndelung ce să-şi cumpere la bâlci. Oameni veniţi de departe se scurg pe drumuri în pâlcuri mici, cu traista în spinare şi cu băţul în mână. Mulţi îşi duc vitele la bâlci. Juncani şi capre îndărătnice care stau pe loc, înfigându-şi în pământ

picioarele din faţă, îi necăjesc mult pe stăpânii lor, distrându-i în schimb pe spectatori. Camerele de musafiri de la conace sunt pline de oaspeţi dragi. Îşi spun unii altora tot felul de noutăţi, discutând despre preţurile vitelor şi ale atâtor altor lucruri. Copiii visează ce daruri vor căpăta şi câţi bani li se vor da, ca să plece şi ei la bâlci.

În prima zi de bâlci e un adevărat furnicar de lume pe dealurile de la Broby şi pe vastul maidan de bâlci. Se văd acolo barăci în care negustorii târgoveţi şi-au expus mărfurile, iar dalecarlienii şi locuitorii din Vestrogoţia şi-au îngrămădit produsele în şiruri nesfârşite de tarabe, deasupra cărora fâlfâie prelate albe. În toate părţile se văd dansatori pe frânghie, flaşnetari, lăutari, ghicitori în cărţi, vânzători de caramele şi cârciumari. Dincolo de barăci sunt înşirate oale, hârdaie şi alte vase de lemn. Grădinarii de la fermele mari oferă ceapă, hrean, mere şi pere. Suprafeţe întinse sunt acoperite cu căldări spoite de aramă.

După mişcarea de la bâlci se vede însă bine – cât de mare e sărăcia la Svartsjo, la Bro, la Lovvik şi în celelalte comune din districtul Lovsjo. La barăci şi la tarabe nu prea se fac afaceri. Cel mai mare dever e în oborul de vite, căci multă lume e nevoită să-şi vândă vaca şi viţelul, ca să poată trăi peste iarnă. Tot acolo îşi fac meseria ticăloasă şi nemiloşii geambaşi.

La bâlciul de la Broby se petrece însă bine. Cine are bani de băutură îşi poate ţine curajul. Bucuria n-o dă oamenilor numai rachiul. Când ţăranii din satele izolate de la munte coboară la bâlci şi se pomenesc deodată în forfota lui gălăgioasă, auzind numai strigăte şi râsete în jurul lor, animaţia bâlciului îi molipseşte, înveselindu-i şi pe ei.

Unde se adună atâta lume, saltă desigur şi negoţul oarecum. Acest negoţ e însă departe de a fi obiectul principal al bâlciului. Grija cea mai de seamă a vizitatorilor e să aducă în căruţe cu ei cât mai multe rude şi cât mai mulţi prieteni, spre a-i cinsti cu plăcinte şi rachiu, să convingă fetele să primească o carte de rugăciuni sau o rochie de mătase, cum şi să vadă ce daruri vor putea să

cumpere pentru cei mici de acasă.

Toţi cei care n-au fost nevoiţi să rămână la casele lor, ca să vadă de gospodărie şi de vite, au venit la Broby la bâlci. Au venit acolo şi cavalerii de la Ekeby, muntenii de la Nygând, negustorii de cai din Norvegia, finezii din pădurile de la miazănoapte, până şi tâlharii la drumul mare.

Uneori, mulţimea zgomotoasă se adună într-un vârtej care se mişcă în cercuri mici în jurul unui punct central. Nimeni nu ştie ce se petrece acolo la mijloc până ce nu vine un poliţist să rupă rândurile, ca să pună capăt unei încăierări ori să ridice o căruţă răsturnată. În clipa următoare se strânge alt roi în jurul unui negustor care s-a luat la ceartă cu o fată arţăgoasă.

Încăierarea cea mare începe spre amiază. Ţăranii au prins de veste că negustorii din Vestrogoţia se folosesc de coţi prea scurţi. Se iscă atunci gâlceavă şi larmă la tarabele lor, iar pe urmă se trece la acte de violenţă. Cine e deprins cu mizeria şi sărăcia e bucuros când i se oferă prilejul să ia parte la o bătaie, sinchisindu-se prea puţin pe cine sau ce loveşte. Oamenii bătăuşi şi cârcotaşi dau buzna din toate părţile când văd pe alţii că sunt gata să se încaiere. Cavalerii vin atunci să-i împace pe adversari în felul lor, iar dalecarlienii se grăbesc să vină în ajutorul celor din Vestrogoţia.

Voinicul Mâns de la Fors e zurbagiul cel mai aprig. E beat şi furios. A trântit acum la pământ pe un vestrogot şi a început să-l ciomăgească. Auzindu-i strigătele, consătenii lui dau fuga şi caută să-l silească pe vânjosul Mâns să-l lase în pace pe tovarăşul lor. Mâns atunci dă jos baloturile de stofă de pe una din tarabe; lată de un cot şi lungă de opt coţi, alcătuită din scânduri groase, umflă taraba pe sus şi începe s-o agite ca pe o armă.

Primejdios om e Mâns ăsta. El, care era în stare să ridice o barcă de pe lac şi s-o ducă pe umeri, este cel ce a spart zidul arestului din Filipstad. Îşi dă seama oricine că, văzându-l agitând în dreapta şi în stânga taraba cea grea, norodul dimprejur, cu vestrogoţi cu tot, a rupt-o la fugă. Mâns s-a luat însă după ei, lovind cu taraba tot ce întâlnea

în cale. Pentru el nu mai era vorba de prieteni ori de duşmani. Întrucât avea acum o armă în mână, singurul lui gând era să lovească orice ar fi nimerit.

Lumea fugea de el, desperată. Bărbaţi şi femei strigau şi alergau. Femeile însă cum aveau să fugă, când multe îşi duceau copilaşii de mână? în drumul lor erau barăci şi căruţe, boi şi vaci, Sălbăticite de zarvă, sărmanele vite le împiedicau să se ferească de primejdie.

Un grup de femei a rămas izolat într-un ungher dintre barăci. Uriaşul s-a năpustit asupra lor. I se păruse că a zărit acolo un vestrogot. A ridicat taraba şi a început să lovească. Femeile au întâmpinat atacul pline de groază, ghemuindu-se sub loviturile ucigătoare. Când însă taraba a fost aruncată asupra lor, puterea ei a fost amortizată de braţele întinse ale unui bărbat. Bărbatul acela nu s-a pitulat, ci s-a ridicat deasupra fiinţelor dimprejur, înfruntând lovitura de bunăvoie, spre a le salva. Femeile şi copiii au scăpat cu viaţă. Bărbatul s-a împotrivit violenţei loviturii, dar acum zace în nesimţire, lungit la pământ.

Puternicul Mâns nu mai ridică taraba spre a lovi mai departe. L-a văzut la faţă pe omul acela chiar în clipa în care taraba l-a lovit de moarte în creştet. El s-a lăsat legat fără să opună nicio rezistenţă şi a fost dus apoi să dea seama de fapta lui.

La bâlci se răspândi cu iuţeala fulgerului vestea că puternicul Mâns îl omorâse pe căpitanul Lennart. Lumea vorbea că acela care fusese prietenul poporului murise spre a salva nişte femei şi nişte copii lipsiţi de apărare.

Pe câmpul cel mare, pe care pulsase până mai atunci o viaţă zgomotoasă, se aşternu o tăcere adâncă. Negoţul s-a oprit, bătăile au încetat, petrecerile de la căruţe au luat sfârşit. Zadarnic încearcă saltimbancii să-i ademenească pe spectatori.

A inurit prietenul poporului şi poporul e acum în doliu. Toţi dau năvală în tăcere spre locul unde a căzut eroul. El zace în nesimţire, lungit la pământ. Nu se vede nicio rană, însă ţeasta lui pare a fi strivită.

Câţiva oameni îl aşază cu multă băgare de seamă pe

taraba pe care uriaşul a trântit-o jos. Li se pare că mai dă semne de viaţă.

— Unde să-l ducem? se întrebară unii pe alţii.

— Acasă la el, răspunse un glas sălbatic din mulţime.

Da, oameni buni, duceţi-l acasă! Ridicaţi-l pe umeri şi duceţi-l acasă! A fost jucăria lui Dumnezeu, dusă ca un fulg de suflarea lui. Duceţi-l acum acasă!

Capul său rănit s-a odihnit pe patul de scânduri al închisorii şi pe snopii de paie din hambar. Duceţi-l acum acasă la el să se odihnească pe o pernă moale. A îndurat fără nicio vină ruşinea şi chinul, fiind izgonit din căminul său. A fost un fugar pribeag. A umblat pe cărările Domnului, oriunde le-a găsit, însă locul căruia i-a dus dorul a fost acel cămin de unde a fost alungat. Uşa acelui cămin se va deschide poate acum, ca să poată intra pe ea cel care şi-a dat viaţa spre a salva nişte femei şi nişte copii.

Nu va veni acum ca un criminal, condus de nişte beţivi care umblă pe două cărări. E condus acum de nişte ţărani cu inima cernită, pe care i-a ajutat în restrişte, trăind în bordeiele lor. Duceţi-l acasă I

Aşa s-a şi făcut. Şase bărbaţi au ridicat pe umeri taraba pe care zăcea nefericitul şi au plecat de pe câmpul unde se ţinea bâlciul. Pe unde treceau, lumea se dădea la o parte şi păstra o linişte adâncă. Bărbaţii îşi descopereau capetele, iar femeile se închinau ca la biserică. Mulţi plângeau şi-şi ştergeau lacrimile, iar alţii începură a povesti ce fel de om fusese căpitanul Lennart: om bun, vesel, sfătos şi cu frica lui Dumnezeu, îndată ce unul dintre purtători obosea, altul S lua locul încetişor, punându-şi umărul sub tarabă.

Căpitanul Lennart trecu astfel şi pe la locul unde se aflau cavalerii.

— N-ar fi rău să mergem şi noi, ca să avem grijă să fie dus la casa lui, zise Beerencreutz, părăsindu-şi locul de la marginea drumului, ca să-i urmeze pe ceilalţi până la Helgesător. Pilda lui fu urmată de mulţi alţii.

Câmpul de bilei ajunsese aproape pustiu. Tot norodul plecase cu căpitanul Lennart spre Helgesător. Grija tuturor

era să fie dus la casa lui. Tot ce avuseseră oamenii de gând să cumpere putea să rămână necumpărat. Darurile pentru cei mici de acasă fură date uitării. Nu fură cumpărate nici cărţile de rugăciuni. Cumaşele de mătase jinduite de fete rămăseseră pe tarabe. Toţi plecaseră să-l conducă până acasă pe căpitanul Lennart.

Când convoiul ajunse la Helgesător, acolo era pustiu şi linişte deplină. Pumnii colonelului bătură din nou la uşa închisă de la intrare. Slugile erau plecate la bâlci. Rămăsese numai căpităneasa să păzească locuinţa. Tot ea a venit să deschidă, întrebând ca şi altă dată:

— Ce vreţi?

Colonelul îi răspunse ea şi în trecut:

— L-am adus pe soţul tău.

Căpităneasa se uită la el. Îl văzu grav şi liniştit ca întotdeauna. În urma lui îi văzu pe purtători care plângeau. Văzu apoi mai departe tot norodul care venise acolo. De pe treptele scării văzu sute de ochi înlăcrimaţi, care se uitau cu nelinişte la ea. În cele din urmă, îl văzu pe soţul ei întins pe targă şi duse mâna la piept.

— E chipul lui adevărat, bombăni ea.

Fără să mai întrebe ceva, se aplecă, trase un zăvor, deschise larg uşile şi intră înaintea celorlalţi în dormitor.

Colonelul şi căpităneasa fură ajutaţi să aşeze salteaua pe patul cel mare, după care căpitanul Lennart fu instalat pe puf moale şi pe cearşafuri albe.

— Trăieşte? întrebă căpităneasa.

— Da, răspunse colonelul.

— E vreo nădejde?

— Nu. Nu-i nimic de făcut.

După ce tăcu o clipă, căpitănesei îi veni deodată un gând.

— Pe el îl plânge toată lumea asta?

— Da.

— Dar ce-a făcut?

— Ultima lui faptă e că l-a lăsat pe Mâns de la Fors să-l ucidă, ca să poată salva viaţa unor femei şi a unor copii.

Căpităneasa tăcu iarăşi, dusă pe gânduri.

— Cum era la faţă, domnule colonel, când a venit acasă acum două luni?

Colonelul tresări, dar înţelese apoi rostul acelei întrebări.

— I-o vopsise Gösta, răspunse el.

— Va să zică, din pricina unei glume de prost gust a unui cavaler am fost silită să nu-l primesc în casă pe soţul meu. Cum veţi răspunde de fapta pe care aţi făcut-o, domnule colonel?

Beerencreutz dădu din umeri.

— Sunt multe lucruri de care trebuie să răspund.

— Cel mai rău e însă cel pe care l-aţi făcut cu soţul meu, zise căpităneasa.

— După cum cel mai greu drum pe care am mers în viaţa mea e cel pe care am venit acum la Helgesător. De altfel mai sunt doi vinovaţi.

— Cine anume?

— Unu] din ei e Sintram. Pe urmă, vinovată eşti chiar dumneata. Eşti o femeie aspră. Ştiu bine că multă lume a căutat să vorbească despre căpitanul Lennart cu dumneata.

— Adevărat, răspunse căpităneasa.

Îl rugă apoi pe colonel să-i povestească despre cheful de la Broby. Beerencreutz povesti tot, pe cât îşi putea aduce aminte. Femeia l-a ascultat în tăcere.

Căpitanul zăcea încă în pat în nesimţire. Încăperea era ticsită de lume care plângea. Nimeni nu se gândea să oprească acea gloată îndurerată să intre în casă. Toate uşile erau deschise. Toate odăile, scările şi vestibulele erau pline de lume tăcută şi mâhnită, în timp ce altă lume se afla afară în curte, în pâlcuri dese.

După ce colonelul isprăvi de povestit, căpităneasa ridică glasul şi zise:

— Dacă se găsesc aici în casă niscaiva cavaleri, îi rog să iasă afară. Îmi vine greu să-i văd în faţă lângă patul în care zace de moarte soţul meu.

Fără să mai spună vreun cuvânt, colonelul se ridică şi

plecă. La fel făcură şi Gösta Berling cu alţi câţiva cavaleri care îl însoţiseră pe căpitanul Lennart. Norodul se dădu sfios la o parte, lăsându-i să iasă afară pe acei oameni umiliţi.

După ce-i văzu plecaţi, căpităneasa întrebă:

— Vrea să-mi spună şi mie unul dintre voi, l-aţi văzut pe soţul meu în ultima vreme, unde a stat şi cu ce s-a ocupat?

Cei din casă începură a da mărturie despre căpitanul Lennart înaintea soţiei sale care nu-l cunoscuse bine şi care, în asprimea ei, îşi întărise inima faţă de el. Era parcă graiul unor imnuri vechi. Vorbeau oameni care nu citiseră în viaţa lor altă carte decât Biblia. În parabole din cartea lui Iov, cu fraze din vremea patriarhilor, vorbeau despre trimisul lui Dumnezeu care colinda satele şi ajuta norodul.

Povestiră îndelung multe şi de toate. Amurgise şi se înserase de-a binelea, dar veneau mereu alţii şi alţii să spună tot ce ştiau despre căpitanul Lennart, ca să afle soţia lui care nu voise să audă pe nimeni pomenindu-i numele.

Unii spuneau cum fuseseră găsiţi de către căpitan zăcând bolnavi în pat şi cum fuseseră lecuiţi de el. Alţii erau bătăuşi pe care el îi îmblânzise. Alţii fuseseră dezolaţi şi consolaţi. Alţii fuseseră beţivi şi căpitanul îi silise să fie cumpătaţi. Toţi cei care fuseseră în mare restrişte apelaseră la trimisul lui Dumnezeu şi el îi putuse ajuta sau cel puţin le inspirase nădejde şi credinţă.

Toată seara a glăsuit în camera bolnavului limba imnurilor. Lumea de afară aştepta sfârşitul, ştiind bine ce se petrecea înăuntru. Tot ce se spunea cu glas tare la căpătâiul muribundului era transmis în şoapte din om în om celor de afară. Oricine avea de spus ceva, îşi făcea loc să intre în casă.

— E unul care are de spus şi el ceva, se auzea mereu vorbindu-se şi i se făcea loc să intre.

Cei de afară veneau din întuneric, îşi depuneau mărturia şi se cufundau apoi iarăşi în bezna nopţii.

— Ce zice ea acum? Ce zice femeia cea aspră de la

Helgesător? întrebau cei de afară de câte ori ieşea cineva din casă.

— E radioasă ca o regină. Zâmbeşte ca o mireasă. A tras fotoliul soţului lângă pat şi a aşezat pe el hainele făcute cu stofa ţesută de ea.

Deodată se făcu o tăcere adâncă. Nu se auzea nicio şoaptă, dar toţi ştiau despre ce era vorba: „Moare”.

Căpitanul deschise ochii şi se uită lung.

Văzu căminul, norodul, soţia, copiii, hainele, şi zâmbi uşor. S-a trezit însă numai ca să moară. Răsuflă cu un horcăit şi-şi dădu sufletul.

Povestirile încetară atunci, iar un glas intonă un cântec funebru. Toată lumea îl însoţi şi sute de glasuri înălţară cântecul la cer.

Era cântecul de rămas-bun al pământului, care se despărţea de sufletul căpitanului Lennart.

Capitolul XXXV – Coliba din pădure

Era cu mulţi ani înainte de vremea când moşia Ekeby se afla în stăpânirea cavalerilor.

O fată şi un băiat, păstori amândoi, se jucau împreună în pădure, clădeau căsuţe din pietricele turtite, culegeau mure şi-şi făceau fluieraşe din crengi de arin. Se născuseră în pădure, care le era cămin şi moşie, şi trăiau în bună pace cu toate vieţuitoarele din cuprinsul ei.

Râsul şi vulpea erau câinii lor păzitori. Nevăstuica ţinea locul pisicii. Iepurele şi veveriţa erau vitele lor. Bufniţele şi cocoşii-de-pădure stăteau bucuroase în coliviile micilor păstori. Brazii îi slujeau cu credinţă, iar mestecenii tineri erau musafiri la petrecerile lor. Cunoşteau bine găurile în care năpârcile dormitau încolăcite în timpul iernii; iar când se duceau la scăldătoare vedeau şerpii înotând prin apa limpede. Nu se temeau nici de ei, nici de spiriduşi căc. i toţi erau locuitorii pădurii în care amândoi tinerii se simţeau acasă la ei.

Hăt-departe în pădure, în fundul unei văi, se afla bordeiul în care locuia băiatul. Spre el duceau poteci întortocheate. De jur-împrejur se înălţau munţi care umbreau soarele, iar în apropiere se aflau bălţi fără fund

din care se ridica tot anul o negură rece. O astfel de locuinţă nu era de bună seamă ispititoare pentru oamenii din vale, de la şes.

Fata şi băiatul urmau să se căsătorească într-o bună zi şi să locuiască împreună în acel bordei, trăind din munca braţelor lor. Când ziua aceea fu însă aproape, se abătu asupra ţării pacostea războiului şi flăcăul fu înrolat în oştire. S-a întors pe urmă teafăr acasă, dar cu semne care aveau să-i rămână în suflet toată viaţa. După ce fusese martor la atâta răutate a lumii şi la atâta cruzime a omului faţă de semenii lui, nu mai era în stare să descopere nimic bun în viaţa asta.

La început n-a observat nimeni vreo schimbare la el. S-a dus cu iubita lui din copilărie la pastor şi s-au cununat. Coliba din pădure, deasupra domeniului Ekeby, a devenit căminul lor, aşa cum se înţeleseseră de multă vreme, însă viaţa lor acolo a fost lipsită de orice farmec.

Femeia se uita la soţul ei ca la un străin. De când se întorsese de la război, nu-l mai recunoştea. Râdea puţin şi era scump la vorbă, inspirând teamă soţiei. Nu-i făcea niciun neajuns şi niciun rău. Era un muncitor harnic, însă devenise ursuz, căci pe toată lumea o credea rea. El însuşi se considera un străin nesuferit. Fiarele pădurii îi erau acum duşmani. Munţii care întunecau soarele şi bălţile din care se ridica negura îi erau tot duşmani. Pentru un om cu gândul obsedat de tot ce este rău pădurea e un sălaş sinistru. Cine vrea să trăiască în pustietăţi trebuie să aibă amintiri frumoase. Altfel vede în plante şi animale numai ucigaşi şi asupritori, ca altă dată în oameni. Se aşteaptă la rău de la tot ce-i iese înainte.

Ostaşul Jan Hok nu-şi dădea seama ce-i lipsea, însă constatase că toate îi mergeau anapoda. Căminul îi oferea prea puţină linişte. Copiii săi erau zdraveni, dar sălbatici. Erau oameni căliţi şi plini de curaj, dar nu trăiau nici ei în pace cu oricine.

În jalea ei, soţia fusese ispitită să cerceteze tainele pustiului. Ea căuta buruieni de leac prin bălţi şi prin tufişuri. Se gândea la fiinţele de pe tărâmul celălalt, ştiind

ce jertfe le plăcea. Se pricepea să vindece bolile şi să aducă mângâiere celor dezamăgiţi în dragoste. Căpătă faimă de vrăjitoare şi lumea se temea de ea, deşi îi făcea mult bine.

Într-o zi, femeia se hotărî să stea de vorbă cu soţul ei despre păsurile pe care le avea pe inimă.

— De când ai plecat la război, zise ea, te-ai schimbat de parcă eşti alt om. Ce s-a întâmplat cu tine pe unde ai umblat?

Omul a sărit ca ars şi era cât pe ce s-o ia la bătaie. La fel se întâmpla ori de câte ori vorbea ea despre război, făcându-l să turbeze de mânie. Nu îngăduia nimănui să pronunţe cuvântul „război”. Toată lumea a aflat astfel repede că Jan Hok nu tolera nimănui să vorbească despre el şi se ferea să atingă în faţa lui acest subiect.

Niciunul dintre camarazii lui de război nu putea să spună că el făcuse mai mult rău decât alţii. Se luptase ca un bun ostaş. Grozăviile pe care le văzuse însă, îl înspăimântaseră atât de mult încât nu mai vedea decât răul. Din război i se trăgea toată melancolia. I se părea că-l ura toată natura pentru că luase parte la el. Cei care ştiu mai mult se pot consola cu gândul că au luptat pentru patrie şi glorie. El însă habar n-avea despre astfel de lucruri. Atât ştia, că lumea îl ura ca pe un om care făcuse vărsări de sânge şi căşunase pagube mari.

Pe vremea când fusese izgonită majoreasa de la Ekeby, locuia singur în coliba lui. Soţia îi murise, iar feciorii se împrăştiaseră care încotro, pe la rosturile lor. În zilele de bâlci, coliba din pădure se umplea însă de oaspeţi. Se adunau acolo şi ţiganii balaoacheşi de prin împrejurimi. Aceştia se simţeau foarte bine în tovărăşia omului de care atâta lume se temea. Căluţii lor păroşi se căţărau atunci pe drumurile prăpăstioase ale pădurii, trăgând căruţe încărcate cu scule de spoit vase, cu danci şi cu tot felul de boarfe. În urma căruţelor mergeau femei îmbătrânite de timpuriu, cu feţele bugede de băutură şi de tutun, cum şi bărbaţi firavi, cu chipurile trase şi cu trupuri vânoase. Odată cu sosirea ţiganilor, coliba din pădure se înveselea.

Ei aduceau rachiu şi cărţi de joc, iar gurile le mergeau ca nişte mori stricate. Aveau ce îndruga despre furturi, geambaşlâcuri şi bătăi.

În ziua de vineri începuse bâlciul din Broby şi fusese ucis căpitanul Lennart. Vlăjganul Mâns, care-i dăduse lovitura de moarte, era unul dintre feciorii moşneagului care trăia în coliba din pădure. De aceea, când s-au adunat ţiganii acolo în după-amiaza duminicii următoare, i-au oferit lui moş Jan Hok plosca de rachiu mai stăruitor ca de obicei, vorbind cu el despre viaţa şi mâncarea din închisori, cum şi despre judecăţi, lucruri bine cunoscute de ei din trista lor experienţă.

Bătrânul şedea pe o buturugă lângă vatră şi vorbea puţin. Ochii lui mari şi şterşi se uitau cu mirare la hota sălbatică de ţigani care-i năpădise bordeiul. Deşi amurgise, focul din vatră dădea destulă lumină ca să poată fi văzute zdrenţele, mizeria şi sărăcia cuibărite acolo.

Uşa se deschise atunci încetişor şi pe ea intrară două femei. Era tânăra contesă Elizabet, urmată de fiica preotului din Broby. Moşneagului i se păru ciudat când o văzu pe contesă, amabilă şi radioasă în frumuseţea ei blajină, apărând în cercul de lumină al jarului din vatră. Ea le spuse celor din bordei că, după moartea căpitanului Lennart, Gösta Berling nu se mai înapoiase acasă, la Ekeby. Toată după-amiaza îl căutase prin pădure împreună cu însoţitoarea ei.

Contesa observase că în colibă se aflau oameni care umblaseră mult şi cunoşteau toate potecile. Întrebă dacă nu-l văzuse cumva vreunul din ei. Intrase în colibă să se odihnească puţin şi să întrebe despre el.

Întrebarea ei rămase fără niciun rezultat. Nimeni nu-l văzuse pe Gösta Berling.

Oamenii îi oferiră contesei un scaun. Ea se aşeză şi rămase tăcută câteva clipe. Gălăgia din colibă se potolise. Toţi se uitau la tânăra femeie şi se minunau. Speriată de tăcerea din jurul ei, contesa tresări şi căută un subiect oarecare de vorbă. Se adresă apoi bătrânului de lângă vatră.

— Am auzit, moşule, că ai fost pe vremuri ostaş. Nu vrei să ne povesteşti ceva despre război?

Se făcu atunci o tăcere şi mai adâncă. Bătrânul parcă nici nu auzise vorbele contesei.

— Mi-ar face multă plăcere să aud povestind întâmplări din război pe cineva care a luat parte la el, zise mai departe contesa Elizabet.

Ea se opri însă brusc, deoarece fiica pastorului din Broby îi făcuse un semn din cap. Contesa rostise, pasămite, nişte vorbe nelalocul lor. Toţi cei din colibă se uitau lung la ea, ca la o fiinţă care se făcuse vinovată de călcarea unei legi stricte. Nevasta unui ţigan ridică deodată glasul şi întrebă:

— Doamna, mi se pare, e fosta contesă de la Borg.

— Da, ea este.

— Păi mai bine îi şedea atunci decât acum, când colindă pădurea să-l caute pe pastorul cel nebun. Ptiu I Ce eraţi înainte şi ce sunteţi acum!

Contesa Elizabet se ridică imediat şi îşi luă rămas-bun. Se odihnise destul. Ţiganca se luă pe uşă după ea.

— Vă rog să mă iertaţi, doamnă contesă. Am fost nevoită să vă spun ce v-am spus, din cauză că bătrânul nu dă voie nimănui să pomenească de război. Nici nu vrea s-audă de el! N-am zis nimic cu gând rău, păcatele mele!

Contesa era grăbită să plece, dar se opri îndată. Văzu pădurea ameninţătoare, muntele întunecos şi balta învăluită de negură. Ce fioroasă era viaţa în acea pustietate pentru o fiinţă obsedată de amintiri dureroase! I se făcu milă de bătrânul care şedea în colibă în tovărăşia unor haimanale de pe toate drumurile.

— Hai să ne întoarcem, domnişoară Anna Lisa, se adresă contesa însoţitoarei ei. Oamenii din colibă au fost buni cu noi, dar eu nu m-am purtat frumos cu ei.

Vreau să stau de vorbă cu bătrânul despre lucruri care să-i facă plăcere.

Fericită că găsise o fiinţă căreia să-i poată aduce mângâiere, contesa intră iar în colibă.

— Am credinţa, începu ea, că Gösta Berling se află

aici în pădure şi are de gând să-şi facă seama. Trebuie să-l găsim numaidecât şi să-l împiedicăm să-şi pună planul în aplicare. Eu şi domnişoara Anna Lisa l-am văzut de câteva ori, însă a dispărut repede din faţa noastră. Gösta Berling umblă prin părţile pădurii unde şi-a găsit moartea fata de la Nygând. N-aş vrea să mai cobor devale, la Ekeby, ca să cer ajutorul cuiva. Sunt aici destui bărbaţi în putere care l-ar putea prinde uşor pe fugar.

— Haideţi, porniţi la drum! strigă aceeaşi ţigancă. Odată ce doamna contesă cheamă oamenii din pădure să-i facă un serviciu, nu mai staţi la gânduri!

Oamenii se ridicară atunci şi ieşiră afară în căutarea celui dispărut.

Bătrânul Jan Hok şedea liniştit lângă vatră şi privea aiurit înaintea lui. Era întunecat la faţă şi posomorât. Tânăra contesă ar fi voit să-i spună ceva, dar nu găsi niciun cuvânt potrivit. În schimb, zări un copilaş care zăcea bolnav pe un maldăr de paie, iar pe una dintre femei o văzu rănită la mână. Se grăbi să-i îngrijească pe acei bolnavi. Nu trecu mult şi se împrieteni cu toate cumetrele guralive din colibă, cerând să-i fie arătaţi şi ceilalţi copilaşi.

După un ceas poteraşii se înapoiară la colibă, aducându-l legat pe Gösta Berling, pe care îl aşezară jos, lângă vatră. îmbrăcămintea lui era jerpelită şi murdară. Tras la faţă, avea o înfăţişare sălbatică. Trecuse prin clipe îngrozitoare în acele zile. Se culcase pe pământul jilav. Îşi băgase mâinile şi faţa în ţărâna acoperită cu muşchi, se târâse pe lespezi de piatră şi se înfundase în tufişurile cele mai dese. Nu-i urmase de bunăvoie pe acei oameni. Ei îl biruiseră totuşi şi-l legaseră cobză.

Soţia lui fu adânc mâhnită văzându-l în acel hal. Ea nu-l dezlegă, ci îl lăsă aşa cum era, trântit la pământ. Îşi întoarse faţa de la el cu dispreţ.

— În ce hal te văd! exclamă ea.

— N-am voit să mai apar înaintea ta, răspunse Gösta Berline).

— Nu-s oare soţia ta? Dacă aveai un păs pe suflet, nu

puteai să mi-l spui şi mie? Cu cât zbucium te-am aşteptat aceste două zile!

— Sunt vinovat de nenorocirea căpitanului Lennart. Cum puteam cuteza să mai apar în faţa ta?

— N-ai fost doar un om prea fricos în viaţa ta, Gösta.

— Singurul serviciu pe care ţi-l pot face, dragă Elizabet. e să te scap de mine.

Tânăra contesă îl privi încruntată şi cu un dispreţ nespus.

— Vrei să fiu soţia unui sinucigaş?

Gösta Berling se posomorî la faţă.

— Haidem în pădure, draga mea, unde nu ne poate auzi nimeni, şi-om sta de vorbă acolo.

— De ce să nu ne audă aceşti oameni? izbucni contesa cu un ton aspru. Suntem oare mai buni decât ei? Care dintre ei a făcut mai mult rău decât noi? Ei sunt copiii pădurii şi ai drumurilor, urâţi de toată lumea. E bine să audă şi ei câte păcate are pe suflet magnatul de la Ekeby, răsfăţatul Gösta Berling! Crezi oare că soţia ta te consideră mai bun decât pe oricare dintre ei?

Gösta se ridică atunci în coate şi se uită la contesă cu o pornire sfidătoare.

— Nu-s atât de rău cum mă crezi.

Îi povesti apoi tot ce făcuse în acele două zile. În prima zi şi în prima noapte pribegise prin pădure, chinuit de remuşcări. Nu putea să suporte privirea nimănui. La moarte nu se gândea însă. Avea de gând să plece undeva, departe. Duminică a coborât totuşi din munţi şi s-a dus la biserica din Bro. Voia să mai vadă o dată norodul, norodul acela sărac şi flămând din districtul Lovsjo, pe care se hotărâse să-l ajute, când stătuse lângă mormanul infamiei în tovărăşia pastorului din Broby, şi pe care îl îndrăgise când îl văzuse pornind noaptea în alai cu trupul neînsufleţit al fetei de la Nygând.

Când ajunsese la biserică, slujba începuse. Se urcase pe o estradă să vadă norodul de jos. Încercase atunci

chinuri cumplite. Dorise să stea de vorbă cu acei oameni, să-i mângâie în jalea şi restriştea lor. Dacă ar fi avut putinţa să vorbească în lăcaşul lui Dumnezeu, aşa, deznădăjduit cum era, ar fi găsit cuvinte de mângâiere şi de izbăvire pentru toţi.

Ieşise pe urmă din biserică şi se dusese la sacristie, unde scrisese înştiinţarea pe care soţia lui o cunoştea. Făgăduise prin acea înştiinţare că lucrul avea să reînceapă la Ekeby şi că oamenii mai nevoiaşi aveau să primească grâu. În acelaşi timp îşi exprimase nădejdea că soţia sa şi cavalerii vor aduce la îndeplinire cele făgăduite de el după ce avea să plece.

Ieşind din sacristie, văzuse în faţa bisericii un sicriu. Era grosolan, cioplit în pripă, dar împodobit cu crep negru de doliu şi cu coroane din crenguţe de afin. Îşi dăduse seama că era al căpitanului Lennart. Oamenii o rugaseră pe căpitănească să grăbească înmormântarea, ca să poată lua parte la ea toată lumea venită la bâlci.

Pe când privea sicriul, simţise bătându-l pe umăr o mână grea. Era a lui Sintram.

— Ascultă, Gösta, i-a zis el. Dacă vrei să-ţi baţi joc de lume, urmează sfatul pe care ţi-l dau: fă-ţi seama, să mori ca acela din coşciug!

Gösta rămăsese îngrozit auzind astfel de vorbe din gura acelui om rău. Sintram se plânsese că-i dăduseră greş o sumedenie de planuri bine chibzuite. Pe ţărmurile lacului Lov dorise să vadă un ţinut pustiu. Asta îl şi îndemnase să dea atâta pământ în stăpânirea cavalerilor şi să-l lase pe pastorul din Broby să sărăcească poporul. În acelaşi scop provocase seceta şi foametea.

Lovitura decisivă avea să fie dată la bâlciul din Broby. Îndârjit de obidă, norodul urma să se dedea la jafuri şi omoruri. Judecăţile l-ar fi adus pe urmă la sapă de lemn. În toate părţile ar fi bântuit foametea, răzmeriţa şi tot felul de calamităţi. Ţinutul ar fi ajuns în cele din urmă într-o stare atât de jalnică, încât nimeni n-ar mai fi putut trăi în cuprinsul lui. Toate astea ar fi fost opera lui Sintram. Ea l-ar fi bucurat şi ticălosul s-ar fi mândrit cu isprava lui, căci

era om rău. Îi plăceau locurile pustii şi pământurile părăginite.

Atâta numai că cel din sicriu, care găsise de cuviinţă să moară, îi stricase toate planurile.

Gösta îl întrebase atunci ce foloase ar fi tras din toate acele nenorociri.

— Mi-ar fi făcut plăcere, Gösta, pentru că sunt rău. Sunt ursul feroce de la munte şi viforul de la şes. Îmi place să ucid şi să prigonesc. Vreau să piară toată lumea, căci o urăsc. Aş putea să-i joc pe oameni pe degete, lucru care m-ar distra puţin, însă m-am plictisit de un astfel de joc. Ceea ce vreau acum e să dau cu barda, să ucid, să distrug.

Era nebun. Nebun în toată puterea cuvântului. Se îndeletnicea de multă vreme cu astfel de distracţii infernale. Răutatea îl copleşise însă acum şi se considera un duh al iadului. Răutatea îi sminteşte pe oameni, ca şi dragostea sau himerele.

În cruzimea şi sălbăticia lui, Sintram începuse a smuci crepul şi coroanele de pe sicriu, însă Gösta se răsti la el:

— Nu te atinge de coşciug!

— Să nu mă ating? auzi vorbă! Ba-mi vine să-l trântesc jos pe Lennart şi să-i calc toate coroanele în picioare! Nu vezi ce pocinog mi-a făcut? Uite colo, în ce cupeu elegant am fost adus aici!

Gösta Berling observase atunci că în faţa bisericii aşteptau nişte dube şi nişte jandarmi.

— Nu eşti de părere că s-ar cuveni să-i trimit căpitănesei la Helgesător o scrisoare de mulţumire? Pesemne că ieri n-a avut altă treabă. S-a apucat să scotocească nişte hârţoage vechi, ca să scoată dovezi împotriva mea în pricina pe care o ştii, aia cu praful de puşcă. În loc să-şi vadă de gospodăria ei, a trimis jandarmii să mă ridice pe sus. Numai eu ştiu câte lacrimi am vărsat, ca să-l pot îndupleca pe idiotul de Scharling să-mi dea voie să vin aici, să spun o rugăciune lângă sicriul bunului meu prieten!

Sintram începuse apoi să tragă iar de crepul de pe

sicriu, însă Gösta l-a apucat de mâini.

— Sunt în stare să fac orice ca să te opresc să profanezi acest sicriu.

— Fă ce vrei, a zis nebunul. Zbiară, dacă asta ţi-e voia. Până să vină jandarmii, tot izbutesc să fac ceva. Mă bat cu tine lanevoie. Frumos spectacol am da aici, în cimitir! Hai să ne batem aici, între coroane şi giulgiuri!

— Sunt gata să plătesc oricât pentru liniştea mortului. Ia-mi viaţa! Ia-mi tot!

— Prea mult făgăduieşti, băiete!

— Fă o încercare.

— Ei bine, atunci omoară-te!

— Şi asta o fac, dar numai după ce mortul va fi îngropat.

Aşa a rămas. Sintram l-a pus pe Gösta să declare cu jurământ că-şi va lua viaţa în termen de douăsprezece ore după înmormântarea lui Lennart.

— Voi şti astfel, spusese Sintram, că nu vei ajunge niciodată un om bun.

Lui Gösta nu-i venise greu să facă o astfel de promisiune. Era bucuros să poată reda libertatea soţiei sale. Mustrările de cuget îl istoviseră. Singurul lucru care-l îngrozea era că făgăduise majoresei să nu moară câtă vreme fiica pastorului din Broby va fi slujnică la Ekeby. Sintram îi spusese totuşi că fata nu mai putea fi considerată slujnică după ce moştenise averea tatălui ei. Gösta obiectase că pastorul din Broby îşi ascunsese banii atât de bine încât nimeni n-ar fi fost în stare să-i descopere. Sintram însă îi răspunsese zâmbind că banii fuseseră pitiţi în turla bisericii din Broby, printre cuiburile de porumbei.

El a plecat pe urmă unde o fi plecat, iar Gösta s-a întors în pădure. Cel mai bun loc unde şi-ar fi putut lua rămas-bun de la viaţă i se păruse cel unde-şi găsise moartea fata de la Nygând. Acolo şi rătăcise toată după-amiaza. Nu se omorâse încă numai fiindcă o zărise pe soţia lui umblând prin pădure.

Toate acestea le-a povestit tinerei contese, stând

legat jos, lângă vatra din coliba lui Jan Hok.

După ce a spus tot ce avea de spus, soţia lui îi zise cu amărăciune:

— Cunosc prea bine toate ifosele astea de aşa-zis eroism. Totdeauna eşti gata, Gösta, să-ţi bagi mâinile în foc şi să te jertfeşti. Astfel de gesturi mi se păreau înainte sublime, dar azi nu mai preţuiesc decât liniştea şi înţelepciunea. Ai putea să-mi spui cu ce l-ai ajutat pe mort, făgăduindu-i lui Sintram viaţa ta? Ce mare pagubă ar fi fost dacă ar fi trântit jos sicriul şi i-ar fi sfâşiat crepul? Sicriul ar fi fost ridicat iar. Cât despre c. rep şi coroane, ar fi fost înlocuite cu altele noi. Dacă însă ai fi pus mâna pe sicriul acelui om bun, acolo, în faţa lui Sintram, şi i-ai fi jurat că vei trăi ca să-i ajuţi pe oamenii sărmani pe care el a vrut să-i ruineze, aş fi avut numai cuvinte de laudă pentru gestul tău. Dacă ţi-ai fi zis, când ai văzut norodul în biserică: „Îl voi ajuta, mă voi lupta din răsputeri să-l ajut” şi n-ai fi lăsat sarcina asta pe seama soţiei tale slabe şi a unor oameni bătrâni, sleiţi de puteri, tot spre lauda ta ar fi fost.

Gösta Berling tăcu câteva clipe.

— Noi, cavalerii, nu suntem oameni liberi, zise el în cele din urmă. Ne-am făgăduit unii altora că vom duce o viaţă de plăceri şi numai de plăceri. Vai de noi toţi dacă unul singur ar cuteza să-şi calce cuvântul I

— Ba vai de tine, zise contesa, dacă vei fi cel mai laş dintre toţi cavalerii şi cel din urmă din rândurile lor care va putea fi îndreptat! Ieri după-amiază se adunaseră toţi, în număr de unsprezece, sus, în aripa cavalerilor, întunecaţi la faţă. Tu erai plecat, căpitanul Lennart murise, gloria şi puterea moşiei Ekeby erau distruse. Tava cu pahare de punci a rămas neatinsă. Niciun cavaler n-a voit să apară în faţa mea. Domnişoara Anna Lisa, pe care o vezi aici, lângă mine, s-a urcat atunci sus, la ei. Ştii cât de zeloasă e fata asta, care ani de zile în şir a luptat cu deznădejde împotriva neglijenţei şi a risipei.

„Azi m-am dus iarăşi acasă, să caut banii tatălui meu, le-a spus ea cavalerilor, dar n-am găsit nimic. Toate

sineturile sunt anulate, iar lăzile şi dulapurile goale”.

„Păcat de tine, Anna Lisa!” i-a răspuns Beerencreutz.

„Când a plecat doamna majoreasă de la Ekeby, a zis fata mai departe, m-a rugat să am grijă de casa ei.

Dacă aş fi găsit banii părintelui meu, aş fi reclădit curtea de la Ekeby. Negăsindu-i însă, am adus cu mine mormanul de vreascuri cu care lumea l-a stigmatizat pe tatăl meu, căci mare ruşine mă aşteaptă când se va întoarce stăpâna mea şi o să mă-ntrebe ce-am făcut din Ekeby!”

„Nu eşti tu de vină, Anna Lisa”, a zis atunci Beerencreutz.

„N-am adus mormanul acela numai pentru mine, a răspuns fata, ci şi pentru voi, domnilor cavaleri. Trebuie să ştiţi un lucru: Tatăl meu nu-i singurul om care a făcut rău în lumea asta”.

Pe urmă Anna Lisa a trecut de la un cavaler la altul şi a pus jos în faţa fiecăruia câteva vreascuri. Unii au început să înjure, dar cei mai mulţi au tăcut din gură. În cele din urmă, Beerencreutz a zis cu trufie:

„Bine. Îţi mulţumim, domnişoară. Poţi să te retragi acum”.

După plecarea Annei Lisa, a trântit pumnul în masă cu toată puterea de-au sărit paharele în sus.

„Începând din clipa asta, a zis el, abstinenţă totală! N-o să mi se mai întâmple niciodată aşa ceva din pricina băuturii”.

Pe urmă s-a ridicat şi a ieşit afară.

Toţi ceilalţi cavaleri s-au luat după el. Ştii unde s-au dus, Gösta? S-au dus întins devale, la râu, unde erau înainte moara şi forja, şi s-au pus pe treabă. Au târât întâi buştenii şi pietrele să cureţe locul. Bătrânii au apucat şi vremuri grele. Mulţi au înfruntat în viaţă dureri mari. Acum însă nu mai pot suporta ruşinea că au distrus moşia Ekeby. Ştiu bine că vouă, cavalerilor, vă e ruşine de muncă, dar iată că ceilalţi au luat ruşinea asta asupra lor. Ceva mai mult, Gösta. Au de gând s-o trimită pe domnişoara Anna Lisa la doamna majoreasă, ca s-o aducă înapoi acasă.

Tu însă, ce faci?

Gösta găsi de cuviinţă să răspundă:

— Ce-aş putea să fac eu, un biet preot caterisit? Sunt osândit de oameni, iar Dumnezeu mă urăşte.

— Şi eu am fost azi la biserica din Broby, zise contesa. Îţi transmit salutări de la două femei. „Spune-i lui Gösta, a zis Marianne Sinclaire, că unei femei nu-i este ruşine de cel pe care l-a iubit”. Iar Anna Stjămhok m-a rugat să-ţi comunic vorbele astea: „Spune-i lui Gösta că o duc bine acum. Îmi administrez singură averea. Lumea vorbeşte despre mine că voi fi a doua majoreasă. Nu mă gândesc la dragoste, ci numai la muncă. Şi cei de la Berga au biruit amărăciunea restriştei. Toţi îl plângem însă pe Gösta. Credem în el şi ne rugăm la Dumnezeu pentru el. Ne întrebăm însă când va ajunge el să fie un om? Când oare?”

Zici că eşti osândit de oameni? urmă contesa Elizabet. Nenorocirea ta e că te-ai bucurat de prea multă dragoste. Te-au iubit şi femeile, şi bărbaţii. Era de ajuns să faci o glumă, să zâmbeşti, să fredonezi un cântec ori să cânţi dintr-un instrument, ca să ţi se ierte orice greşeală. Toţi au încuviinţat ce-ai găsit cu cale să faci. Cum mai ai atunci curajul să spui că lumea te-a osândit sau că Dumnezeu te urăşte? De ce n-ai rămas să fii de faţă la înmormântarea căpitanului Lennart? A murit într-o zi de bâlci şi vestea morţii lui s-a răspândit repede în toate părţile. După slujba religioasă, au venit la biserică mii de oameni. Nu mai încăpeau în cimitir. Zidurile lui şi câmpia dimprejur erau ticsite de lume. Cortegiul s-a format în faţa bisericii. Mai era aşteptat doar bătrânul prim-pastor. Fiind bolnav, nu venise să-şi ţină predica. Făgăduise totuşi că va veni negreşit la înmormântarea căpitanului Lennart. Şi a venit bietul om, cu capul plecat, visător cum e acum, la bătrâneţe. A venit şi a mers în fruntea alaiului de îngropăciune. Nu i s-a părut nimic neobişnuit. Luase doar parte la atâtea altele în viaţa lui. A mers pe drumuri cunoscute şi nu s-a uitat în sus. A spus rugăciunile, a aruncat câţiva bulgări de ţărână peste sicriu şi tot n-a

observat nimic. Dascălul a cântat însă pe urmă un psalm. N-aş fi crezut niciodată că glasul acela aspru, care de altfel nu era niciodată acompaniat, ar fi putut să-l trezească pe bătrânul prim-pastor din visarea lui.

De astă dată însă, dascălul n-a o încât singur. Sute de alte glasuri i-au ţinut isonul.

Cântan bărbaţi, femei şi copii. Prim-pastorul s-a trezit atunci clin visarea lui. Şi-a şters ochii de lacrimi şi s-a urcat pe movila de ţarină deasupra mormântului să privească de jur-împrejur. Niciodată în zilele lui nu văzuse atâta lume jelind un mort. Bărbaţii purtau pălării ponosite de doliu, iar femeile şorţuri albe cu chenare late. Toată lumea cânta cu lacrimi în ochi şi jelea.

Pe bătrânul prim-pastor l-au cuprins atunci fiori de nelinişte. Ce trebuia el să grăiască acelui norod cernit? Se simţea dator să-i adreseze un cuvânt de mângâiere.

După ce cântecul a luat sfârşit, şi-a ridicat braţele şi a zis:

„Văd că norodul e cuprins de jale, dar jalea e mult mai mare pentru cei care mai au de umblat multă vreme pe cărările vieţii, decât pentru mine, smerit rob al lui Dumnezeu, care mă voi despărţi de ea în curând”.

A tăcut apoi îngrozit. Glasul lui era prea slab şi pregeta în alegerea cuvintelor.

După câteva clipe a început însă iar. Glasul lui îşi recăpătase vigoarea din tinereţe, iar ochii îi luceau.

Şi a ţinut pe urmă, Gösta, în faţa turmei de credincioşi, o cuvântare minunată. A povestit mai întâi tot ce ştia despre trimisul lui Dumnezeu. Pe urmă a spus adunării că cinstea de care se bucurase defunctul nu se datora vreunei străluciri exterioare sau vreunei capacităţi deosebite, ci numai faptului că mersese totdeauna pe căile Domnului. Ne-a rugat apoi în numele Tatălui ceresc şi al Fiului să facem şi noi la fel: să ne iubim unii pe alţii şi să ne ajutăm între noi; să credem numai lucruri bune unul despre altul; să urmăm cu toţii pilda bunului căpitan Lennart, căci pentru asta nu-i nevoie de daruri alese, ci numai de credinţă şi de evlavie. Ne-a explicat apoi tot ce s-

a petrecut în cursul anului. A spus că ne putem aştepta la vremuri de dragoste şi de fericire. De multe ori în cursul acelui an a avut prilejul să vadă bunătatea omenească revărsându-şi razele, şi era convins că ea va ajunge în scurtă vreme un soare mare şi luminos.

Tuturor ni se părea că auzisem glasul unui profet. Toţi voiam să ne iubim unii pe alţii şi să fim buni.

Ridicându-şi privirea şi braţele, bătrânul prim-pastor vesti pace pe pământ. „În numele lui Dumnezeu sfântul" a zis el, „înceteze neliniştea. În cugetul fiecăruia dintre voi şi în toată firea, domnească pacea! Cele neînsufleţite, animalele şi plantele cunoască liniştea şi nu mai facă rău!"

Pe pământ parcă se aşternuse o linişte sfântă. Munţii parcă străluceau şi văile zâmbeau, iar negura de toamnă căpătase culori trandafirii.

Prim-pastorul l-a invocat apoi pe cel care avea să ajute poporul. „Va veni cineva, a zis el. Dumnezeu nu vrea să vă dea uitării. El va trimite pe cineva care să-i sature pe cei flămânzi şi să vă îndrumeze pe căile Lui".

Toţi ne-am gândit atunci la tine, Gösta. Eram convinşi că bătrânul prim-pastor pe tine te avusese în vedere. Poporul care aflase despre înştiinţarea ta s-a răspândit în toate părţile, vorbind în drum spre casă despre tine. Iar tu ai fugit aici, în pădure, să-ţi cauţi moartea. Poporul te aşteaptă, Gösta. Lumea din colibe spune că toate se vor îndrepta dacă va veni s-o ajute pastorul cel zvăpăiat de la Ekeby. Eşti eroul acelei lumi, Gösta. Eşti eroul întregului norod.

Bătrânul s-a gândit la tine de bună seamă şi asta îţi ajunge ca să fii ispitit să trăieşti. Iar eu. soţia ta, te îndemn să pleci, să-ţi îndeplineşti datoria. Nu-i nevoie să-ţi închipui că te-a trimis Dumnezeu. Oricine poate să fie trimis de El. Munceşte fără să faci isprăvi eroice. Nu trebuie să străluceşti şi să provoci uimire. Fă aşa fel ca numele tău să nu fie rostit prea des de gura poporului. Gândeşte-te bine înainte de a-ţi lua înapoi cuvântul pe care l-ai dat lui Sintram. Ţi-ai asumat un fel de drept de a muri, iar viaţa nu-ţi mai poate oferi plăceri prea mari. Dorinţa mea a fost

într-o vreme, Gösta, să mă înapoiez în ţara mea de la miazăzi. Ştiindu-mă plină de păcate, mi se părea o fericire prea mare să fiu soţia ta şi să te urmez în viaţă. Acum însă sunt hotărâtă să rămân aici. Dacă ai curajul să trăieşti, nu mai plec. Lucrul acesta să nu te bucure însă. Te voi sili să mergi pe calea unor mari datorii. Niciodată n-ai aşteptat de la mine cuvântul bucuriei şi al nădejdii. Voi pune să stea de strajă în căminul nostru toate durerile şi nenorocirile pe care le-am pricinuit amândoi. O inimă ca a mea, care a pătimit atâta, ar mai putea oare să iubească? Voi merge alături de tine fără lacrimi şi fără veselie. Gândeşte-te bine înainte de a te hotărî să trăieşti! Drumul pe care urmează să mergem împreună este cel al ispăşirii.

Fără să mai aştepte vreun răspuns, contesa i-a făcut semn Annei Lisa şi a plecat. Pe drum, în pădure, a început să plângă şi a plâns aşa mereu până la Ekeby. Ajungând acolo, şi-a adus aminte că uitase să stea de vorbă cu ostaşul Jan Hok despre lucruri mai plăcute decât războiul.

În colibă, la plecarea ei, era linişte şi tăcere.

— Domnul fie lăudat! a zis deodată veteranul.

Ceilalţi se uitau la el. Moşneagul se ridicase de pe buturugă şi privea cu nelinişte în jurul său.

— Numai răutate am văzut în viaţa mea, a zis el. Răutate la bărbaţi, ca şi la femei. Mânie şi ură peste tot. Ea însă e o făptură bună. În căsuţa mea a hălăduit adineauri un suflet bun. După ce voi rămâne singur aici, o să-mi aduc aminte mereu de doamna contesă. Ea va fi lângă mine pe drumurile din pădure.

S-a aplecat pe urmă deasupra lui Gösta Berling, l-a dezlegat, l-a ajutat să se ridice şi l-a luat solemn de mână.

— Dumnezeu te-a urât, a zis el. Acum însă nu te mai urăşte nici pe tine, nici pe mine, de când a intrat în bordeiul meu sufletul acela bun.

A doua zi, bătrânul Jan Hok s-a dus la pretorul Scharling.

— Vreau să-mi duc crucea pe umeri, i-a spus el. Am fost un om rău şi din pricina asta am avut copii răi.

L-a rugat apoi pe pretor să-l trimită la închisoare în

locul fiului său, ceea ce, firește, nu era cu putință.

Dintre toate poveștile vechi, cea mai mișcătoare e aceea despre Jan Hok urmându-l pe fiul său după duba închisorii, dormind la poarta acesteia și nedezlipindu-se de ea decât în ziua în care vinovatul își ispășise pedeapsa. Se va găsi poate într-o zi cineva care să spună această poveste în toate amănuntele ei.

Capitolul XXXVI – Margareta Celsing

Cu câteva zile înainte de Crăciun, majoreasa a sosit în districtul Lovsjd. La Ekeby n-a venit însă decât în Ajunul Crăciunului. Pe drum fusese tot timpul bolnavă. Contractase o pneumonie și avea febră. Cu toate astea, nimeni n-a văzut-o vreodată mai veselă și mai prietenoasă ca acum, la înapoiere.

Fiica pastorului din Broby, care încă din luna octombrie, se dusese la ea la uzina din pădurile din valea râului Elv, ședea în sanie alături de majoreasă. Deși ar fi fost bucuroasă să ajungă la Ekeby cât mai degrabă, n-o putea împiedica pe bătrână să oprească mereu caii, ca să-i cheme pe drumeți și să le ceară tot felul de vești.

— Ce mai este nou aici, în districtul Lovsjo? întrebă ea pe unul și pe altul.

— Toate bune, îi răspunse un om. Ducem o viață mai ca lumea. Pastorul cel zvăpăiat de la Ekeby și soția lui ne ajută pe toți.

— S-au întors vremurile bune de altă dată, o lămuri alt drumeț. De Sintram am scăpat. Cavalerii de la Ekeby s-au dat pe brazdă și muncesc pe capete. Banii pastorului din Broby au fost găsiți în turla bisericii din Bro. Sunt destul de mulți, pentru ca Ekeby să poată ajunge iarăși ce-a fost înainte și ca cei flămânzi să poată căpăta o pâine.

— Prim-pastorul cel bătrân parcă trăiește altă viață. A prins puteri noi, îi dădu de veste al treilea drumeț întrebat. În fiecare duminică ne ține o predică și ne spune că o să vină împărăția cerurilor. Oamenii nu mai păcătuiesc. Binele a biruit, doamnă majoreasă.

Aceasta își urma încet calea și întreba pe orice om pe care îl întâlnea:

— Cum o duceţi? Aţi scăpat de nevoi?

I se potolea şi febra şi junghiul din piept, când auzea răspunzându-i-se:

— Sunt aici la noi două doamne bogate şi cu inimă bună, Marianne Sinclaire şi Anna Stjămhok. Merg împreună cu Gbsta Berling din casă în casă şi au grijă să nu moară nimeni de foame. Unde se mai pomeneşte la noi să-şi strice omul grăunţele, să facă din ele rachiu?

În timpul acestor convorbiri, majoresei i se părea că asista la o slujbă religioasă. Ajunsese la nişte locuri sfinte. De câte ori drumeţii îi vorbeau despre vremurile noi, chipurile lor brăzdate de griji se luminau. Bolnavii uitau de durerile lor şi preamăreau prezentul fericit.

— Vrem să fim cum a fost căpitanul Lennart, ziceau ei. Vrem să fim oameni buni şi să nu ne pizmuim unii pe alţii, nici să ne facem rău. Vom grăbi astfel venirea împărăţiei cerurilor.

Majoreasa se putu convinge că toată lumea era însufleţită de aceleaşi gânduri bune. La curţile fermierilor se gătea mâncare gratuită pentru cei nevoiaşi. Cine avea o treabă de făcut îşi vedea de ea, iar în uzinele majoresei munca era în toi.

Niciodată nu se simţise bătrâna mai zdravănă ca acum, când intra aerul rece în pieptul îndurerat. Nu trecea pe lângă vreo gospodărie fără să se oprească şi să întrebe.

— Toate merg bine acum, răspundeau ţăranii. E drept că înainte o duceam greu de tot, însă domnii c. ei milostivi de la Ekeby ne vin în ajutor. O să vă minunaţi, doamnă majoreasă, când o să vedeţi ce ispravă bună au făcut ei acolo. Moara e gata să pornească iar. La forjă se lucrează de zor, iar curtea arsă de pârjol a fost clădită din nou până la coama acoperişului.

Lipsurile şi multe alte întâmplări dureroase îi transformaseră pe cavaleri. Majoreasa se simţea fericită că se înapoiase într-un ţinut în care oamenii se ajutau acum unii pe alţii şi nu se gândeau decât la lucruri bune. Se hotărî să-i ierte pe cavaleri şi-i mulţumi lui Dumnezeu.

— Dragă Anna Lisa, zise ea, am îmbătrânit, dar am

credinţa că mă găsesc în împărăţia cerului.

Când sosi în sfârşit la Ekeby, cavalerii o ajutară să coboare din same Abia o recunoscură, văzând-o amabilă şi blajină ca şi tânăra lor contesă. Cei mai în vârstă, care o apucaseră în tinereţea ei, îşi spuneau în şoapte:

— Nu mai e majoreasa. E Margareta Celsing.

Mare a fost bucuria cavalerilor când şi-au dat seama din toată atitudinea ei că nu se întorsese cu niciun gând de răzbunare! S-au întristat însă când au văzut cât era de bolnavă. Au dus-o în casă şi au aşezat-o în pat. În pragul uşii, majoreasa s-a întors totuşi spre ei să le spună:

— A fost o vijelie cumplită din voia Celui de Sus. Mă bucur însă că a luat sfârşit.

Uşa de la camera bolnavei a fost pe urmă închisă, iar cavalerii n-au mai văzut-o.

Toţi aveau însă multe de povestit despre acea fiinţă al cărei sfârşit se apropia. Fiecare avea ceva de spus despre femeia care zăcea bolnavă în imediata lor apropiere, aşteptând să închidă ochii pentru vecie.

„Prietenă bună”, voia fiecare să spună, „te rog să mă ierţi. Orice s-ar fi întâmplat, mi-ai fost dragă. Mă întreb singur cum am fost în stare să-ţi căşunez atâta durere, când eram aici toţi împreună. Îţi mulţumesc, prietenă scumpă, pentru toată bucuria pe care mi-ai dăruit-o!”

Astea şi multe alte lucruri ar fi spus cavalerii.

Majoreasa era însă încinsă de friguri, iar glasul lor nu putea să ajungă la urechile ei. N-avea să afle ea oare niciodată cum munciseră ei, cum îi continuaseră opera, cum salvaseră prestigiul şi gloria moşiei Ekeby?

Cavalerii se grăbiră să plece devale, la forjă. Activitatea de acolo încetase. Ei aruncară însă din nou cărbuni şi minereu în cuptor. Nici prin gând nu le trecură să-i cheme pe lucrători, care plecaseră pe la casele lor să serbeze Crăciunul, ci se apucară singuri de treabă. Se rugau la Dumnezeu s-o ţină în viaţă pe majoreasă până ce vor izbuti să pună în mişcare ciocanul cel mare, care avea să-i vestească isprava lor.

Noaptea îi apucă tot la lucru. Multora le părea bine

că aveau prilejul să petreacă iarăşi noaptea de Crăciun la forjă.

Iscusitul Kevenhnller, care fusese constructorul morii şi al forjei, stătea lângă cuptor, alături de căpitanul Kristian Bergh, având grijă să scoată o fontă cât mai bună, în timp ce Gösta şi patronul Julius erau ocupaţi cu transportul cărbunilor. Unii cavaleri se aşezaseră pe nicovală, sub ciocanul ridicat. Alţii şedeau pe cărucioarele de cărbuni şi pe mormanele de fontă. Lowenborg, bătrânul mistic, stătea de vorbă cu unchiul Eberhard, filosoful, instalaţi şi ei tot pe nicovală.

— În noaptea asta moare Sintram, zise el.

— De ce tocmai în noaptea asta? întrebă Eberhard.

— Ştii doar bine că noi am făcut o prinsoare anul trecut. De atunci şi până acum nu am săvârşit nicio faptă necavalerească. Asta înseamnă că el a pierdut.

— Crede ce vrei, dar nu uita că am făcut multe lucruri necavalereşti. În primul rând, n-am ajutat-o pe majoreasă. În al doilea, am început să muncim; iar în al treilea rând, Gösta Berling e vinovat că nu s-a ţinut de cuvânt să-şi facă seama.

— Să nu-ţi închipui că nu m-am gândit şi eu la toate astea, zise Lowenborg. Mi se pare totuşi că te înşeli. E drept că mi s-a interzis să urmărim foloase proprii şi meschine. Dar nimeni nu ne putea opri să facem aşa cum cere dragostea, onoarea şi fericirea noastră veşnică. Eu, unul, cred că Sintram a pierdut prinsoarea.

— De! Poate că ai dreptate.

— Eu ştiu una şi bună. Toată noaptea asta am auzit răsunând zurgălăii lui Sintram, deşi nu erau zurgălăi adevăraţi. Parcă-l văd că se iveşte dintr-o clipă în alta!

Bătrânul se uita spre uşa deschisă a forjei, prin care se putea vedea afară un crâmpei de cer presărat cu stele. După câteva clipe tresări.

— 11 vezi? şopti el. Încearcă să se strecoare tiptil. E la uşă.

— Nu văd nimic, răspunse unchiul Eberhard. Ţi se năzare, dragă Lowenborg, din pricina somnului.

— Ba nu mi se năzare de loc. L-am văzut cu căciula în cap şi cu şuba cea lungă de blană de lup. A şi intrat. S-a băgat la întuneric, colo după cuptor, şi nu-l mai pot vedea. Ba nu! Uite-l! E lângă Kristian Bergh, care habar n-are. În clipa asta se apleacă şi aruncă ceva în foc. Ce căutătură fioroasă are! Fiţi cu băgare de seamă, prieteni!

N-apucă bine să spună vorbele din urmă şi din cuptor ţâşni o limbă de foc care-i împroşcă pe cavaleri cu zgură şi cu scântei. Nu fu însă nimeni rănit.

— Vrea să se răzbune pe noi, şopti Lowenborg.

— Ţi se pare, dragul meu, cum ţi s-a mai părut şi altă dată.

— Ei, aş! Nu-l vezi cum stă rezemat de stâlp şi rânjeşte la noi? Tare mă tem că are de gând să sloboadă ciocanul!

Sări în sus şi-l trase pe Eberhard după el. În clipa următoare, ciocanul desprins dintr-un cârlig căzu pe nicovală cu o bubuitură puternică. Eberhard şi Lowenborg scăpaseră ca prin urechile acului de la o moarte sigură.

— După cum vezi, nu are nicio putere asupra noastră, zise Lowenborg triumfător. Se pare totuşi că-i pus pe răzbunare.

Îl chemă apoi pe Gösta Berling.

— Du-te sus, la curte, Gösta. L-o fi bătând gândul să se arate şi-acolo, iar doamnele noastre nu-s deprinse cu lucruri de-astea. Le-o fi teamă. Bagă de seamă că Sintram îţi poartă sâmbetele că nu te-ai ţinut de cuvânt!

S-a aflat mai târziu că Lowenborg avusese dreptate. Sintram murise în adevăr în noaptea de Crăciun. Unii spuneau că se spânzurase la închisoare. Alţii credeau că temnicerul îi provocase moartea în taină, căci procesul luase o întorsătură în favoarea lui şi ar fi fost o mare pacoste pentru locuitorii din Lovsjo dacă el s-ar fi întors în mijlocul lor. Unii afirmau, în sfârşit, că venise la închisoare o persoană şi-l luase de acolo cu o trăsură la care erau înhămaţi nişte cai negri. De altfel, Lowenborg nu fusese singurul care-l văzuse pe Sintram în noaptea de Crăciun. El mai apăruse şi la Fors. cum şi în visele Ulrikăi Dillner.

Multă lume spunea că i se arătase şi ei înainte ca Ulrika să-i fi transportat cadavrul la cimitirul din Bro.

Slugile rele de la Fors au fost îndepărtate şi Ulrika Dillner a introdus acolo regimul bunătăţii. Duhurile rele n-au mai bântuit acolo după aceea.

Se mai spunea că, până să ajungă Gösta Berling la curte, venise acolo un străin care lăsase o scrisoare pentru majoreasă. Nimeni nu-l cunoştea pe acel străin, dar scrisoarea fusese dusă în casă şi pusă pe masă la căpătâiul bolnavei. Pe urmă, majoreasa s-a simţit pe neaşteptate mai bine, febra i s-a potolit, durerile au mai lăsat-o, aşa că a fost în stare să citească scrisoarea primită.

Bătrânii aveau credinţa că întremarea ei trecătoare se datorise influenţei unor forţe obscure. Sintram şi acoliţii lui nu puteau să tragă decât foloase din faptul că bolnava ar fi luat cunoştinţă de cuprinsul acelei scrisori.

Era un act scris cu sânge pe hârtie neagră. Cavalerii l-ar fi recunoscut cu uşurinţă. Fusese doar scris cu un an în urmă la forja din Ekeby, în noaptea de Crăciun.

Majoreasa citi că, deoarece fusese vrăjitoare şi trimisese sufletele cavalerilor în iad, era osândită să piardă moşia Ekeby. Citi asta, cum şi alte bazaconii la fel. Uitându-se bine la dată şi la iscălituri, găsi lângă numele lui Gösta Berling următoarea însemnare: „Semnez acest act pentru că majoreasa a profitat de slăbiciunea mea, silindu-mă să renunţ la munca cinstită şi să rămân cavaler la Ekeby. Afară de asta, m-a făcut ucigaşul Ebbei Dohna, trădându-mă faţă de ea că sunt un preot caterisit”.

După ce a păturit hârtia cu multă grijă, majoreasa a băgat-o la loc, în plic. Pe urmă a stat liniştită, meditând la ceea ce aflase. Se gândi cu adâncă durere la credinţa pe care o avea lumea despre ea. Pentru toţi cei pe care-i ajutase, dându-le de lucru şi pâine, nu era decât o vrăjitoare. Aceasta îi era răsplata şi astfel de renume căpătase. Putea oare lumea să aibă o părere mai bună despre o femeie adulteră ca ea?

Puţin îi păsa ce credeau despre dânsa nişte ignoranţi care se ţinuseră departe de ea. Acei cavaleri săraci însă,

care trăiseră din graţia majoresei şi o cunoşteau bine, aveau aceeaşi credinţă ori se prefăceau că o aveau, ca să aibă un pretext să pună stăpânire pe moşia Ekeby. Gândul acesta nu-i dădea pace. În creierul ei aprins de febră clocotea o mânie sălbatică şi o dorinţă nebună de răzbunare. O rugă pe Anna Lisa, care veghea la căpătâiul bolnavei împreună cu contesa Elizabet, să cheme pe administratorul şi pe intendentul ei de la H6 g> fors. Voia să-şi facă testamentul.

Pe urmă căzu iar pe gânduri. Încrunta din sprâncene, iar faţa i se crispa de durere.

— Sunteţi greu bolnavă, doamnă majorească, îi zise contesa încet.

— Da, mai bolnavă ca oricând.

Pe urma se făcu iar tăcere. Nu trecură însă decât vreo două clipe şi majoreasa o curmă, zicând cu glas aspru:

— Mi se pare foarte ciudat, contesă, când mă gândesc că şi dumneata, pe care toată lumea te adoră, eşti o femeie adulteră.

Tânăra femeie tresări. Bolnava zise apoi mai departe:

— Dacă nu cu fapta, numai cu gândul şi cu dorinţa, dar în fond e acelaşi lucru. Da, da, e acelaşi lucru.

— Asta o ştiu prea bine şi eu, doamnă majorească.

— Şi totuşi, eşti o femeie fericită. îl ai pe cel drag fără păcat. Stafia neagră nu se poate amesteca în legăturile voastre. În faţa lumii sunteţi uniţi şi aveţi dreptul să vă iubiţi la lumina zilei, trăind laolaltă.

— O, doamnă majorească!

— Cum ai curajul, contesă, să stai alături de el? exclamă bătrâna cu toată pornirea. De ce nu vrei să te pocăieşti la vreme? Du-te înapoi la părinţi şi nu-i aştepta să vină ei aici, să te blesteme! Cum îndrăzneşti să-l consideri soţ pe Gösta Berling? Desparte-te de el! Vreau să-i dăruiesc moşia Ekeby, cu alte cuvinte să-i dăruiesc putere şi măreţie. Ai curajul să le împarţi cu el? Vrei să accepţi această onoare şi fericire? Eu, una, am avut acest curaj. Ştii bine cât de fericită eram. Nu-ţi aduci aminte de

ospăţul acela de Crăciun de la Ekeby? Ai uitat că pe urmă am fost ţinută prizonieră acasă, la pretor?

— O, doamnă majoreasă! Suntem amândouă nişte fiinţe nenorocite şi vinovate. Eu stau aici de veghe, ca să nu existe niciun strop de bucurie în căminul nostru. Credeţi că nu mi-e dor de casa părintească? Vai, cât de mult m-ar bucura ocrotirea şi sprijinul ei! O astfel de bucurie n-o să am însă niciodată. Voi rămâne aici cu teamă şi groază, ştiind bine că tot ce voi face va fi spre durerea şi păcatul meu, ştiind bine că, ajutând pe unul, îl nenorocesc pe altul. Sunt prea slabă şi nesocotită pentru viaţa pe care o duc aici şi totuşi sunt nevoită s-o trăiesc, căci această viaţă e legată de o pocăinţă veşnică.

— Ne amăgim singure cu astfel de concepţii! izbucni majoreasa. E o slăbiciune şi nimic mai mult. De fapt, nu vrei să te desparţi de el. Asta-i buba.

Contesa nu mai avu când să răspundă, căci în aceeaşi clipă intră pe uşă Gösta Berling.

— Vino încoace, Gösta! zise imediat majoreasa cu un glas şi mai aspru. Vino aici, tu, cel slăvit de toată lumea din Lovsjo! Vino, tu care eşti pe cale să-ţi câştigi faima de mântuitor al poporului! Vino să auzi cât a pătimit bătrâna majoreasă pe c. are ai lăsat-o să pribegească pe drumuri, dispreţuită şi părăsită de toţi!

Vreau să-ţi povestesc mai întâi ce mi s-a întâmplat astă-primăvară, când am ajuns la maică-mea.

În luna martie am sosit la uzina ei, în pădurile din valea râului Elv. Eram într-un hal fără hal, mai rău ca o cerşetoare. Am întrebat de mama şi mi s-a spus că era la lăptărie. M-am dus întins acolo şi am stat multă vreme la uşă, fără să scot un cuvânt din gură. Pe pereţii din lăptărie erau de jur-împrejur poliţe pline de străchini de aramă cu lapte. Mama, care avea peste nouăzeci de ani, dădea jos o strachină după alta şi scotea smântână din ele. Era încă destul de zdravănă, dar am băgat de seamă câtă opinteală o costa ca să poată ajunge cu mâinile până sus, la poliţe. Nu ştiu dacă mă văzuse, dar ţin minte că n-a trecut mult şi am auzit-o spunându-mi cu un glas ciudat:

„Ai văzut? S-a împlinit blestemul meu”.

Am vrut să-i răspund, rugând-o să mă ierte. A fost însă zadarnic. Bătrâna n-a auzit niciun cuvânt din tot ce i-am spus eu. Era surdă cu desăvârşire. Mi-a zis însă pe urmă: „Poţi veni să-mi dai o mână de ajutor”.

Am ascultat-o şi m-am apucat de smântânit laptele. Am luat străchinile la rând, una după alta, şi le-am aşezat pe urmă la locul lor, după ce scoteam smântână din ele cu o lingură mare. Mama a rămas mulţumită. Nu lăsa pe nicio slugă să facă treaba asta. Eu ştiam însă din copilărie cum înţelegea bătrâna să fie smântânit laptele.

„De-acum înainte ocupaţia asta rămâne în seama ta”, a mai zis ea – şi din vorbele astea am înţeles că mă iertase.

Nu ştiu cum s-a făcut pe urmă, însă mama n-a mai fost în stare să muncească după aceea. Stătea liniştită în fotoliul ei şi moţăia toată ziua. Şi-a dat sfârşitul acum câteva săptămâni. M-aş fi întors mai demult la Ekeby, Gösta, dar nu m-am îndurat s-o las pe bătrână singură, la anii ei.

Majoreasa se opri, răsuflând iarăşi greu, dar prinse îndată iarăşi putere şi continuă:

— E drept, Gösta, că te-am primit cu dragă inimă aici, la Ekeby. Nu-mi dau seama de ce, însă oricine e bucuros de societatea ta. Dacă ai fi fost un om rânduit, ţi-aş fi dat multă putere. Totdeauna am tras nădejde că-ţi vei găsi o soţie bună. La început am pus ochii pe Marianne Sinclaire. Văzusem că ţinea mult la tine încă din vremea când lucrai în pădure la tăiat copacii. Pe urmă m-am gândit la Ebba Dohna. Într-o zi m-am dus la Borg şi i-am spus că, dacă se mărită cu tine, te voi face moştenitorul moşiei Ekeby. Dacă am greşit cu asta, te rog să mă ierţi.

Gösta căzu în genunchi, cu fruntea rezemată pe marginea patului în care zăcea bolnava, şi scoase un suspin adânc.

— Vreau să-mi spui acum, Gösta, două lucruri. Cum ai de gând să-ţi trăieşti viaţa şi cum vei avea grijă de soţia ta? Fii sincer însă. Ştii doar că totdeauna ţi-am dorit binele.

Gösta îi răspunse zâmbind, dar cu inima frântă de durere:

— Într-o vreme, când am încercat să muncesc aici, la Ekeby, mi-aţi dăruit, doamnă majoreasă, o mică fermă, care e şi astăzi în stăpânirea mea. Astă-toamnă am reparat căsuţa de-acolo, ajutat de Lowenborg. Am spoit tavanele din nou, am tapetat pereţii cu hârtie şi i-am zugrăvit. Din odăiţa din fund am făcut, după sfatul lui Lowenborg, budoarul contesei, pe care l-am împodobit cu mobilier cumpărat de la fermierii vecini şi provenit din licitaţii la diferite conace. În acea odăiţă se află acum fotolii cu spătare înalte şi scrinuri cu încuietori sclipitoare. În odaia cea mare din faţă am instalat războiul de ţesut al contesei, strungul meu, diferite scule casnice şi alte lucruri. De multe ori, serile, am stat acolo de vorbă cu Lowenborg şi puneam la cale viaţa pe care urma s-o trăiesc în acea căsuţă în tovărăşia tinerei mele soţii. Contesa n-a ştiut nimic. Aveam de gând să-i spunem ce aranjasem noi la fermă abia în momentul când vom pleca de la Ekeby.

— Zi mai departe, Gösta, îl îndemnă majoreasa.

— Lowenborg spunea mereu că ar fi bine să tocmim o slujnică. „Vara e minunat de frumos pe limba asta de pământ umbrită de mesteceni, zicea el, însă iama o să-i fie urât contesei. E neapărată nevoie să faci rost de o slujnică”.

Am fost de părerea lui, deşi, la drept vorbind, nu prea ştiam de unde aveam să scot bani ca să plătesc simbria unei servitoare. Într-o zi însă, m-am pomenit cu

Lowenborg aducându-şi la fermă notele muzicale şi masa lui cu clape de pian, pe care le-a şi instalat în odaia cea mare. „Va să zică, Lowenborg, fată în casă la noi ai de gând să în tu, nu-i aşa?” l-am întrebat eu atunci. S-a mărginit să-mi răspundă că poate o să fie nevoie de el. E drept că eu n-am înţeles niciodată s-o pun pe contesă să facă bucătăria ori să care lemne şi apă. Nu voiam să facă nimic atâta vreme cât braţele mele m-ar fi ajutat să muncesc. Lowenborg era însă de părere să fim amândoi acolo, astfel ca tânăra contesă să poată sta toată ziua pe

divan şi să brodeze la gherghef. Nimeni nu putea bănui, zicea el, de câte servicii ar fi avut nevoie o femeie atât de tânăxă.

— Zi mai departe, Gösta. Vorbele tale îmi alină durerile. Cu alte cuvinte, tu aveai credinţa că tânăra contesă ar fi fost bucuroasă să locuiască într-un bordei?

Gösta rămase uimit de tonul ironic al majoresei, dar îşi urmă istorisirea.

— N-am cutezat să am credinţa asta, doamnă majoreasă. Ce frumos ar fi fost, totuşi, dacă ea ar fi acceptat propunerea mea! Până la un medic e cale de cinci poşte prin părţile astea. Cu îndemânarea pe care o are şi cu inima ei bună, contesa ar fi avut destul de lucru îngrijind lumea bolnavă din împrejurimi. Mă gândeam apoi că toţi oropsiţii sorţii se vor duce cu drag s-o caute pe femeia milostivă din bordeiul nostru. Lumea nevoiaşă are atâtea păsuri pe care o vorbă bună şi o inimă duioasă le pot alina.

— Dar tu, Gösta Berling, ce vei face acolo?

— Voi lucra la strung şi cu sculele mele. Îmi voi trăi astfel viaţa aşa cum o înţeleg. Dacă soţia mea n-o vrea să mă urmeze, e liberă să facă ce va hotărî. Oricâte bogăţii mi-ar oferi cineva, ele nu mă pot ispiti. Vreau să-mi trăiesc viaţa după crezul meu. Voi trăi în mijlocul ţăranilor ca un om sărac şi-i voi ajuta după puterile mele. Ei au nevoie de cineva care să le cânte la nunţi şi la petrecerile de Crăciun, cum şi să le scrie răvaşe pentru feciorii plecaţi departe. Omul acela voi fi eu. Vreau să rămân însă un om sărac.

— Ce viaţă tristă îţi pregăteşti, Gösta!

— Dimpotrivă, doamnă majoreasă. Nu va fi tristă de loc, dacă între mine şi soţia mea va exista bună înţelegere. În casa noastră var fi primiţi cu drag bogaţii veseli, ca şi săracii amărâţi. În ea nu va lipsi niciodată voia bună. Cui va veni la noi nu va trebui să-i pese dacă va \ dea cum e gătită mâncarea pe care i-o vom servi la masă, nici dacă va fi nevoit să ospăteze cu noi din acelaşi blid.

— Şi la ce-ţi vor folosi toate astea, Gösta? Cu ce

pricopseală o să te alegi?

— Pricopseala va fi destul de mare, doamnă majoreasă, dacă cei sărmani mă vor pomeni câţiva ani după co voi închide ochii pe veci. Cât despre foloase, vor fi şi ele destul de mari pentru mine, dacă voi sădi câţiva meri în jurul casei, dacă-i voi învăţa pe lăutari câteva melodii şi dacă-i voi auzi pe ciobănaşi înveselind potecile pădurii cu nişte cântece frumoase. Vă rog să mă credeţi, doamnă majoreasă. Am rămas Gösta Berling cel zurliu, de altă dată. Îmi ajunge să fiu un simplu lăutar la ţară. Păcate de ispăşit am destule pe sufletul meu, dar nu înţeleg să plâng şi să mă pocăiesc. Vreau să-mi ispăşesc păcatele bucurându-i pe cei sărmani.

— Ascultă, Gösta! zise majoreasa. Viaţa la care te gândeşti n-are niciun rost pentru puterile tale. Eu am de gând să-ţi dăruiesc moşia Ekeby.

— Vai, doamnă majoreasă! exclamă Gösta Berling cu groază. N-am nevoie de bogăţie. Nu-mi încărcaţi umerii cu povara unor îndatoriri atât de mari! Nu mă despărţiţi de cei nevoiaşi!

— Ba vreau să vă las moştenire domeniul Ekeby, ţie şi celorlalţi cavaleri. Eşti un om vrednic, Gösta, şi binecuvântai de popor. Îţi spun deci, cum mi-a spus şi mie în/: că-mea: „De-acum înainte, ocupaţia asta rămâne la scama ta”.

— Nu putem accepta un astfel de dar, noi, care-am fost ingraţi cu dumneavoastră şi v-am pricinuit atâtea suferinţe.

— Sunt totuşi fermă în hotărârea mea.

Majoreasa vorbea aspru şi apăsat. Pe Gösta îi cuprinse o mare neliniște.

— Nu puneţi, vă rog, pe nişte bieţi oameni bătrâni în faţa unei atare ispite. Ea ar avea darul să-i facă iarăşi trântori şi beţivi. Ce s-ar alege, Dumnezeule, din nişte cavaleri bogaţi?

— Vei primi în dar moşia Ekeby, Gösta. Dă-mi însă cuvântul că vei reda libertatea soţiei tale. O femeie delicată ca ea nu-i de tine, dragul meu. A suferit prea mult,

sărmana, aici, în ţara urşilor. I-e dor de patria ei însorită. Dă-i voie să plece. Îţi rămâne în schimb toată averea mea.

Intră atunci contesa Elizabet, care ieşise afară mai de mult, şi căzu în genunchi lângă patul bolnavei.

— Nu-mi mai este dor de ţara mea, doamnă majoreasă. Soţul meu a dezlegat enigma şi a descoperit viaţa pe care o pot trăi. Nu voi mai sta lângă el severă şi rec. e, aducându-i aminte mereu de pocăinţă şi de ispăşire. Sărăcia, lipsurile şi truda vor îndeplini cu prisosinţă sarcina asta. Voi merge fără păcat pe drumurile care duc spre cei sărmani şi bolnavi. Viaţa aici, în nord, nu mă mai înspăimântă. Nu-l înavuţiţi însă pe Gösta, doamnă majoreasă! N-aş mai avea atunci curajul să rămân aici.

Majoreasa se ridică atunci în capul oaselor.

— Toată fericirea o cereţi pentru voi! strigă ea, ameninţând cu pumnii încleştaţi. Toată fericirea şi tot ce poate bucura pe om! Ei bine, moşia Ekeby va fi a cavalerilor cu preţul pierzării lor. Iar tu, Gösta, te vei despărţi de soţia ta spre nenorocirea voastră! Sunt o vrăjitoare şi nu vă pot îndemna decât 3 a rele. Nu vreau să-mi dezmint renumele.

Majoreasa luă apoi actul şi-l aruncă în faţa lui Gösta. Hârtia neagră zbură şi căzu pe duşumea. Gösta Berling o cunoştea prea bine.

— Ai păcătuit faţă de mine, Gösta. Ai fost ingrat cu femeia care ţi-a fost ca o mamă. Ai tu curajul să refuzi pedeapsa pe care vreau să ţi-o dau? Vei primi moşia Ekeby şi vei fi distrus, căci eşti un om slab din fire. Pe soţia ta o \ ei trimite înapoi, la părinţii ei, ca să nu te poată nimeni salva. Vei muri cu un nume la fel de odios ca şi al meu. Margareta Celsing se bucură de reputaţia unei vrăjitoare. A ta va fi aceea a unui fiu risipitor şi a unui om care i-a chinuit pe ţărani.

Majoreasa căzu iarăşi eu capul pe pernă. Apoi tăcerea fu curmată de un zgomot surd. Pe urmă de altul şi încă de unul. Ciocanul de la forjă intrase în funcţiune.

— Auziţi? zise Gösta Berling. Acest zgomot vesteşte renumele Margaretei Celsing. Nu-i câtuşi de puţin farsa

unor cavaleri beţi. E imnul de victorie a muncii, intonat în cinstea unei muncitoare bătrâne şi harnice. Ştiţi ce spune ciocanul pe care-l auziţi duduind? Spune aşa: „Îţi mulţumesc pentru munca ta, pentru pâinea pe care-ai dat-o săracilor, pentru drumurile pe care le-ai croit, pentru pământul pe care l-ai arat! îţi mulţumesc pentru bucuria pe care-ai revărsat-o în căminul tău. Îţi mulţumesc, spune el, odihneşte-te în pace. Opera ta va trăi şi va dăinui. Moşia ta va fi de-a pururi o oază a muncii dătătoare de fericire. Îţi mulţumesc, spune el, şi nu ne osândi pe noi, cei rătăciţi. Tu, care pleci în lumea drepţilor, gândeşte-te cu duhul blândeţii la cei care rămâneau în viaţă!”

Costa tăcu apoi, dar ciocanul nu contenea. Toate glasurile care vorbiseră cândva prietenos cu majoreasa se contopeau în armonia acelei unelte. Crisparea de pe chipul bolnavei se destinse încetul cu încetul, ca şi cum s-ar fi lăsat deasupra ei umbra morţii.

În acea clipă intră pe uşă Anna Lisa să dea de veste că sosiseră domnii de la Hogfors. Majoreasa le trimise vorbă să plece înapoi. Nu mai avea de gând să-şi facă testamentul.

— Gösta Berling! exclamă ea. Iată că ai ieşit iarăşi biruitor, tu, erou al atâtor isprăvi. Apleacă-te să te binecuvântez!

Febra bolnavei crescu apoi. Începură horcăielile morţii. Trupul i se sleia de chinuri grozave, dar sufletul nu mai ştiu nimic despre el după câteva clipe.

Se uita la cerul care se deschide pentru cei care pleacă din lumea celor vii.

După un ceas lupta cu moartea luă sfârşit. Majoreasa era acum liniştită şi frumoasă, iar cei dimprejurul ei o priveau adânc mişcaţi.

— Scumpă doamnă majoreasă! exclamă atunci Gösta Berling. Eşti aşa cum erai odinioară. Margareta Celsing a reînviat. N-o să-i mai dea locul majoresei de la Ekeby.

Venind de la forjă, cavalerii aflară despre moartea majoresei.

— A auzit ciocanul? întrebară ei.

Li se spuse că defuncta avusese de gând să le facă danie moşia Ekeby, dar că în cele din urmă renunţase la testament. Cavalerii au considerat acest lucru ca o mare cinste pentru ei şi s-au lăudat toată viaţa cu el. Nimeni totuşi nu i-a auzit vreodată plângându-se că pierduseră atâta bogăţie.

Povestea mai spune că în noaptea aceea de Crăciun, Gösta Berling nu s-a despărţit nicio clipă de tânăra-i soţie şi că a ţinut cavalerilor ultima lui cuvântare de despărţire. 11 durea inima de soarta acelor tovarăşi, care trebuiau să plece acum de la Ekeby. Ştia că-i aşteptau beteşugurile bătrâneţii. Prietenii la care urmau să se ducă aveau să-i întâmpine cu răceală. Un cavaler sărman, nevoit să se oploşească în casele ţăranilor, nu putea să mai aibă parte de zile fericite. Despărţit de prieteni şi de aventuri, era osândit să lâncezească mereu în singurătate.

Astfel de vorbe le spuse Gösta acelor oameni nepăsători, căliţi să îndure toate vicisitudinile sorţii. Le spuse încă o dată că fuseseră nişte zei bătrâni şi nişte cavaleri care înviaseră ca să împrăştie bucuria în ţara şi în epoca fierului. Se plânse totuşi că grădina în care se desfătase veselia înaripată urma să fie cotropită de larve ce aveau să-i nimicească toată roada.

El ştia bine că bucuria e un bun de care au nevoie toţi copiii pământului. Totul e însă să ştii să fii vesel, fără să simţi că trebuie să fii bun şi folositor. Gösta îi încredinţă pe cavaleri că această problemă e cea mai uşoară, dar în acelaşi timp şi cea mai grea. Îşi exprimă totodată nădejdea că se învăţaseră s-o dezlege în răstimpul acelui an de veselie, de mizerie, de fericire şi de durere.

O, dragi cavaleri! Simt şi eu în clipa asta amărăciunea despărţirii de voi. E ultima noapte albă pe care am petrecut-o în mijlocul vostru. N-o să mai aud râsul vostru sonor, nici cântecele voastre. Mă despart acum de voi şi de toată lumea cea veselă de pe ţărmurile lacului Lov.

Dragi şi vechi prieteni! Multe daruri de preţ am primit în zilele mele din partea voastră. În singurătatea în

care trăiam, voi aţi fost cei dintâi care m-aţi făcut să-mi dau seama de capriciile vieţii. V-am urmărit în aventurile voastre eroice din preajma lacului viselor mele din copilărie. Eu însă, ce v-am dat în schimb?

Vă veţi bucura poate că numele voastre sunt pomenite iarăşi în legătură cu atâtea locuri dragi. Fie ca strălucirea vieţii voastre să se reverse din nou peste meleagurile în care aţi trăit! Borg şi Björne sunt tot acolo unde au fost. Ekeby e şi acum pe malul lacului Lov, încadrat cu căderi de apă, cu parcuri şi cu lunci zâmbitoare; iar cei care stau pe terasele încăpătoare aud legendele roind în jurul lor ca albinele în timpul verii.

Şi pentru că veni vorba despre albine, dragi cititori, daţi-mi voie să vă mai spun o poveste. Micul Ruster, cel care a mers ca toboşar în fruntea oştirii suedeze când a pătruns în Germania în anul 1813, avea obiceiul să istorisească tot felul de minunăţii pe care le văzuse cu ochii în acea ţară de la miazăzi. Oamenii de acolo cică erau înalţi cât nişte turle de biserici, rândunelele mai mari ca vulturii, iar albinele cât gâştele de mari.

— Dar stupii cum erau? l-ar fi întrebat cineva.

— Ca stupii noştri, a răspuns Ruster.

— Păi cum intrau atunci albinele în ei?

— Treaba lor! ar fi răspuns micul toboşar.

Acelaşi lucru vi-l pot spune şi eu, dragii mei cititori.

Albinele uriaşe ale fanteziei au roit în jurul nostru ani întregi de-a rândul. Cum vor intra ele însă în stupul realităţii? Asta le priveşte i

Pag.
Prefaţă «… 5
Introducere:

! I. Pastorul 19
II. Cerşetorul 27

C
ap. I. Peisajul. 40
II. Noaptea de Crăciun 43
III. Ospăţul de Crăciun O5
W IV. Gösta Beding, poetul 66
9 V. Cachueha 78
9
9
9 VI. Balul de la Ekeby… 81
9 VII. Hodoroage 98
9
9 VIII. Ursul cel mare de 11
9 pe piscul Gurlita. 2
9 12
9 IX. Licitaţia de la Björne 4
9 X. Tânăra contesă… 14
9 9
9 17
9 XI. Poveşti fantastice 2
9 XII. Povestea Ebbei 18
9 Dohna… 4
9 XIII. Domnişoara 20
9 Marie… 2
9 21
9 XIV. Vărul Kristofer 2
9 21
9 XV. Cărările vieţii 7
9 22
9 XVI. Pocăinţa 9
9 XVII. Fierul de la 23
9 Ekeby… 9

	C	XVIII. Casa		—	
ap.		lui Liljecrona	0		0
	3)	XIX. Vrăjitoarea de la Dovre	*9*	—	5
		XX. Sânzienele…			9 0
	w	XXI. Zeiţa Muzica.			* 4
		XXII. Pastorul din Broby			*9* 0
		XXIII, Patronul Julius.			6
		XXIV. Sfinţii de lut.	O	—	2
	*	XXV. Trimisul lui Dumnezeu	–	0	9
	9	XXVI. Cimitirul.			1
9	*$*	XXVII. Cântece vechi.	S	—	4
	n	XXVIII. Moartea izbăvitoare		t	4
	r»	XXIX. Seceta…	T	—	3
9	*9*	XXX. Mama capitului			5
9	*9*	XXXI. *Amor vincit omnia*			2
9	*9*	XXXII. Fata de la Nygard			7
9	*9*	XXXIII. Kevenhiiller			1
9	*3*	XXXIV. Bâlciul de la Broby			1
9	*9*	XXXV. Coliba din pădure.			9

Redactor: G. MARCUSON Tehnoredactor: AURICA IONESCU

Dat *la cules 25.10.1968. Bun de tipar 20.11.1968. Apărut 1968. Tiraj 35.140 ex. broşate. Hârtie tipar înalt tip B rotativ de 50 gims. Format 540 X 840/16. Coli ed. 21, 48. Coli tipar 26. A. nr. 22.182. C.Z. pentru bibliotecile mari şi mici 839.7 – 31 = 59.*

Tiparul executat sub comanda nr. 80 899 la Combinatul Poligrafic „Casa Scânteii", Piaţa Scânteii nr. 1. Bucureşti – Republica Socialistă România